ALEX MIHAI STOENESCU

INTERVIURI DUPĂ REVOLUȚIE

Mărturii senzaționale despre evenimentele din decembrie 1989

ALEX MIHAI STOENESCU

INTERVIURI DUPĂ REVOLUȚIE

Mărturii senzaționale despre evenimentele din decembrie 1989

Editura ORIZONTURI

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
STOENESCU, ALEX MIHAI
Interviuri după revoluţie - mărturii senzaţionale despre evenimentele din decembrie 1989 / Alex Mihai Stoenescu. - Bucureşti : Orizonturi, 2016
ISBN 978-973-736-348-0

94(498)"1989.12"(047.53)

Corectură: *Emilia Leancă*
Rodica Chiriacescu
Tehnoredactare: *Puiu Enache*
Coperta: *Puiu Enache*

Editura ORIZONTURI – Bucureşti
B-dul Libertăţii nr. 4, bl. 117, et. 7, ap. 20
telefon: 021/3177679, 0744531333
e-mail: orizonturi@editura-orizonturi.ro

CUPRINS

Cititorilor mei...

Public acum volumul 2 al interviurilor de lucru pe care le-am luat în vederea documentării şi scrierii cărţilor despre revoluţie. În 2004 mi s-a recomandat de acad. Florin Constantiniu să public o parte dintre interviuri pentru a putea face trimiteri în lucrare la texte necesare cercetării istorice. Atunci am hotărât publicarea volumului *Interviuri despre revoluţie*, dar ca Index, adică, aşa cum se practică în istoriografia occidentală, drept referinţă pentru corpul tratatului *Istoria loviturilor de stat în România* (4 volume). Celelalte interviuri, ca şi un număr de documente, au fost predate de mine Bibliotecii Institutului „Nicolae Iorga" din Bucureşti şi puse astfel la dispoziţia cercetătorilor şi istoricilor. Astăzi, le dau publicităţii pentru a completa nu numai imaginea surselor de Istorie orală pe care le-am avut la dispoziţie, ci şi pentru completarea imaginii cititorilor despre evenimentele din decembrie 1989 şi care au urmat.

Conţinutul interviurilor şi al corespondenţei poştale sau prin Internet este autentic. Istoricul nu a intervenit sub nici o formă în conţinutul intervenţiilor celor intervievaţi. Metodele de luare a interviurilor au fost două: prin notare directă, vizibilă sau stenografiere şi prin înregistrare audio. Toate stenogramele (cu excepţia uneia, ca urmare a decesului martorului) au fost puse la dispoziţia celor intervievaţi. De la caz la caz, de la o personalitate la alta, acestea au menţinut textul în forma sa originală sau au făcut modificări. Aceste intervenţii nu au fost întotdeauna retractile, ci au conţinut completări, precizări, clarificări necesare. Ca simptom şi conjunctură, precizez că unele persoane intervievate în cursul anului 2003 au vorbit relaxat, fără vreo presiune politică, dar, o dată cu alegerile din 2004, nu au mai recunoscut ceea ce au declarat, solicitând

chiar modificarea declaraţiilor sau distrugerea lor. Am primit rugăminţi şi ameninţări, a fost declanşată prin presă o campanie murdară împotriva mea pentru a mă denigra şi intimida, pentru a diminua sau anula credibilitatea informaţiilor istorice prezentate şi analizate de mine în lucrările despre evenimentele petrecute între 14 decembrie 1989 şi 20 mai/19 iunie 1990. Această atitudine mă convinge că în interviuri au spus adevărul lor personal, cu mai multă sau mai puţină subiectivitate, şi că, prin întrebările mele, am atins nivelul mărturiei credibile. Totodată, reacţia unora dintre personajele evenimentelor din decembrie 1989 mă face să cred că au lucruri grave de ascuns, legate de moartea a 942 de români nevinovaţi, după ce Nicolae Ceauşescu a fost îndepărtat de la putere.

Alex Mihai Stoenescu

EUGEN MIHĂESCU

Celebru grafician, consilier prezidențial, ambasador al României la UNESCO. A făcut parte din rândurile personalităților române din străinătate care au protestat și acționat împotriva regimului Ceaușescu.

Scrisoare din 26 august 2014

DUPĂ 25 DE ANI

Când privesc acum în urmă – ca un bătrân care își „cântărește" tinerețea – după 25 de ani de când am decis să mă implic în procesul de „transformare" a României, nu regret că l-am ajutat din răsputeri pe Silviu Brucan, dar regret că l-am sprijinit pe Ion Iliescu. Dacă primul, care poate a fost un personaj odios, și-a dus la îndeplinire misiunea și ne-a scăpat, la propriu, de Ceaușescu, Ion Iliescu, în schimb, nu a făcut nimic cu adevărat pentru România, ci s-a preocupat doar să păstreze puterea pentru el și pentru gașca de nomenclaturiști de rangul doi, care a profitat și s-a îmbogățit pe spinarea țării. Din această cauză, dar și din cauza imobilismului acestui popor care nu știe decât să îndure, s-au irosit toate speranțele noastre că România se va schimba vreodată. Dacă Brucan și-a spălat păcatele răsturnându-l pe Ceașescu și asumându-și lichidarea lui, Iliescu, un comunist „luminat", cum părea atunci când l-am cunoscut la sfârșitul anilor '50, și-a anulat toate faptele bune din tinerețe în cele patru mandate de președinte al României.

Când Silviu Brucan a apărut în ușa apartamentului meu din Manhattan în vara anului 1988, eram „copt" ca să-l primesc și să mă înrolez alături de el în lupta împotriva lui Nicolae Ceaușescu. Scurta mea vizită la București în 1986, când m-am întors în țară după aproape 20 de ani ca să-mi văd mama bolnavă, a fost pentru mine un șoc. Am văzut cu ochii mei dezastrul și am înțeles că dictatorul demola România la propriu. Și asta în contrast cu imaginea favorabilă pe care Ceaușescu o avea în presa Americană cu prețul unor cheltuieli fabuloase. Câți

bani au cheltuit pentru el serviciile prin Direcția de Informații Externe nu vom ști probabil niciodată. Mi-am dat seama atunci că desenele mele anticeaușiste nu sunt de ajuns și am început, cu o răbdare tenace, să-i demolez imaginea. M-am apucat ca un cariu să sap galerii în piciorul tronului lui Ceaușescu, sperând că îl șubrezesc și, într-o zi, se va prăbuși. Cu migală făceam dosare în care burdușeam zeci de articole apărute în presa europeană – mai activă – și le lăsam apoi prietenilor mei ziariști ca să vadă ororile din România. Nu mai era suficient să-mi descarc ura împotriva lui Ceaușescu în desene politice și am decis că trebuie să fac ceva concret. Nu știu de ce americanii îl țineau în brațe. Poate au crezut în politica externă duplicitară a României și au sperat că au un personaj în estul Europei cu ajutorul căruia îi pot sâcâi pe ruși.

Trecuse un an de la vizita mea în România și, în fine, în noiembrie 1987, am aflat că s-a întâmplat ceva: s-au revoltat muncitorii de la Brașov. Înnebuniți de foame și injustiție, muncitorii au ieșit în stradă, au aruncat portretele tiranului și au ocupat Comitetul Județean de Partid. O știre de trei rânduri în ziarele americane despre o răzmeriță la Brașov, în România. Trei rânduri, nimic în plus! Dar ce fericire pentru mine! Am fost conștient că, tocmai pentru că s-a pus capacul atât de strâns peste marmită, ea va exploda cât de curând. Apoi a apărut în presa americană declarația de protest semnată de Silviu Brucan. A fost pentru prima și ultima oară când am apreciat limbajul de lemn, deoarece cuvintele pe care le întâlneai zilnic în presa română erau folosite de această dată de un comunist sadea, care se exprima în apărarea clasei muncitoare: „Recentul decret cu privire la energie, de fapt, cere muncitorilor să se sinucidă prin înghețare în apartamentele lor." Nu aveam nicio simpatie pentru Brucan; mi se părea un personaj ocult, gata să tragă sfori, foarte apropiat de Gheorghe Gheorghiu-Dej. Dar, indiferent ce credeam eu despre el, în momentul în care am aflat că Brucan este reținut la București cu domiciliu forțat, m-am dus la Ray Cave – redactor-șef la „Time Magazine" pentru care aveam de făcut o copertă – și l-am implorat să scrie câteva rânduri despre bătrânul profesor care era în pericol de moarte. Sunt convins că articolul care a apărut în revistă la insistența mea i-a salvat viața lui Silviu Brucan. Ulterior, cred că acesta a aflat despre

intervenția mea de la Irina Cajal, fiica președintelui Comunității Evreiești de la București și soția lui Minu, fiul nomenclaturistului Gaston Marin. Pe cei doi i-am ajutat în 1986 când au decis să rămână în SUA și de aceea îmi cunoșteau adresa și numărul de telefon. Am fost surprins să aud în receptor o voce cavernoasă într-o dimineață devreme, la sfârșitul verii anului 1988. Era Silviu Brucan în persoană, aflat la New York, dornic să mă vadă. Am acceptat și n-am apucat să-mi termin dușul când l-am auzit sunând la ușă. Am rămas perplex. În mod normal, ar fi trebuit să fiu anunțat de portarul clădirii în care locuiam că am un vizitator. Probabil că Brucan telefonase din apropiere, dar nu puteam înțelege cum a făcut de a trecut de paznic și a ajuns direct la ușa mea, la etajul 34, decât după ce am deschis și l-am văzut stând în prag: o apariție anacronică, un bătrânel purtând pe cap o pălăriuță tipic americană – o așa numită „porky-hat" – într-un costum de vară albastru deschis, croit în anii '60, pe vremea când era ambasador la ONU, ușor uzat la umărul care se freca de peretele șifonierului, cu espadrile bleumarin în picioare. Arăta ca un bătrân evreu venit din Long Island ca să-și vadă copilul în Manhattan și, din această cauză, nu-l oprise nici portarul care l-a confundat cu unul dintre locatari. Brucan s-a instalat rapid în apartamentul meu, ocupând sofaua de unde putea admira orașul prin fereastră și Empire State Building în toată splendoarea. Mi-a cerut să-i spun „Tache", numele său conspirativ din ilegalitate, s-a oferit să mă „prelucreze" și mi-a aruncat o privire albastră, tăioasă ca o lamă din oțel. Iar eu așa, dintr-odată, am știut că-l am în față pe călăul lui Ceaușescu. I-am demonstrat că sunt gata „prelucrat" arătându-i dosarele cu articole împotriva tiranului, adunate cu răbdare.

Brucan mi-a spus că a venit la New York pentru o intervenție chirurgicală și eu am fost conștient că intenționa să se instaleze la mine pe toată perioada. Nu mi-a cerut asta direct, iar eu am acceptat tacit, nu l-am întrebat cum de l-a lăsat Securitatea să plece, ba chiar m-am transformat în infirmieră și bucătăreasă, dornic să-l ajut să se înzdrăvenească și să-i ofer tot ceea ce avea nevoie pentru a-l dărâma pe Ceaușescu de la putere. Eram sigur că are forța pentru a izbuti. Omul acesta era din titan, dintr-o materie atât de dură, încât mi-l și imaginam pe post de torpilă, făcând ditamai gaura în Ceaușescu. În timpul convalescenței

sale, am făcut tot ceea ce era necesar ca să ajungă în formă optimă pentru a se lansa împotriva tiranului. Îl îngrijeam și îl răsfățam ca un lunetist care își curăță arma și o unge ca să nu prindă rugină. Iar Brucan, în ciuda bolii, era foarte activ. Când nu se mișca prin apartament, respectând recomandările medicilor, stătea întins pe canapea, întotdeauna cu un carnețel în care scria de zor sau dădea telefoane. Pe sofaua mea a compus „Scrisoarea celor șase", de la telefonul meu și-a aranjat vizita la Londra și, mai ales, pe cea de la Moscova. L-am auzit într-o zi vorbind rusește și, după aerul mulțumit pe care-l afișa, am fost sigur că reușise să-l găsească pe vechiul său amic Anatoli Dobrinin, un important diplomat sovietic, care i-a explicat cum să procedeze pentru a obține viza de intrare în URSS. Brucan a trimis actele prin poștă și a primit „zapiska", prinsă cu o clemă de pașaport pe adresa apartamentului meu.

În ianuarie 1990, când l-am revăzut pe Brucan în clădirea din Piața Victoriei, unde era instalat „Guvernul Provizoriu" al FSN, l-am întrebat despre călătoria de la Moscova. Cred că a fost pentru prima și ultima dată când bătrânul mi-a împărtășit un secret important (bănuiesc chiar că era menit altor „urechi" decât ale mele): da, îl întâlnise atunci, în 1988, pe Gorbaciov care îl asigurase de sprijinul său, dar îi ceruse să păstreze discreție totală, amenințându-l că, dacă va divulga ceva, el va nega că întrevederea avusese loc. Îmi amintesc că l-am întrebat pe Tache ce a discutat cu Gorbaciov și am primit un răspuns care m-a făcut să zâmbesc: „Despre Caucaz!"

Brucan a păstrat o foarte mare discreție în legătură cu demersurile pe care le-a făcut în America înainte să vină la New York. Cu mare greutate mi-a povestit despre întâlnirea lui cu Irina Cajal și Minu Marin sau despre cea cu fiica ambasadorului ceaușist Corneliu Bogdan. Cred că se întorsese undeva în timp, pe vremea când, în ilegalitate, răspundea de publicațiile Partidului Comunist. Din același motiv, cred că a păstrat sub tăcere și rolul pe care l-am jucat eu. Casa mea a fost pentru el ceea ce se numește în spionaj „un sanctuar". Era liber să se întoarcă de câte ori avea nevoie, era primit și îngrijit fără să i se ceară vreodată ceva. S-a folosit de mine și de faptul că lucram în presa americană. Într-un târziu, prin toamna lui '88,

dupa ce şi-a adunat puterile, Brucan a fost gata să îşi înceapă turneul prin Europa. Înainte de plecare, mi-a precizat misiunea: curând urma să primesc un document de o importanţă capitală, pe care trebuia să-l duc la „ziarele mele“. Am ştiut imediat că „mecanismul“ fusese pus în mişcare, iar eu devenisem una dintre rotiţe. Nu-mi păsa că sunt manipulat. Îl uram atât de tare pe Ceauşescu, încât aş fi fost în stare să mă fac frate şi cu dracul numai să ştiu că am scăpat de tiran. Când l-am condus pe Brucan la aeroport şi l-am văzut îndreptându-se spre avion fără să se întoarcă sau să-mi facă un semn prietenesc, îmi părea că aud în urechi ticăitul bombei cu explozie întârziată trimisă pe adresa lui Nicolae Ceauşescu. Scrisoarea celor şase mi-a parvenit în primele zile ale lunii martie 1989, francată din Statele Unite. Mi-am îndeplinit misiunea şi eu, ducând-o în mare grabă la „The New York Times“

Nu am încetat să lupt pentru a schimba buna imagine pe care Ceauşescu o avea în Occident. De altfel, când a avut loc întâlnirea de la Malta din 3-5 decembrie 1989, unde George Bush şi Mihail Gorbaciov s-au înţeles în privinţa Europei de Est şi a unificării Germaniei – soarta ţărilor socialiste fiind decisă atunci – americanii acceptaseră încă din noiembrie să negocieze cu Marin Ceauşescu, fratele dictatorului, la Viena, salvarea întregii familii în caz de nevoie. Am citit despre aceasta mai târziu, într-un articol publicat pe 6 mai 1990 de „Washington Post“. URSS primise undă verde pentru a provoca schimbările din estul Europei. Totul a decurs paşnic, numai Ceauşescu s-a opus. Nu ştiu dacă scenariul „Revoluţiei“ române – care seamănă teribil cu cel al Revoluţiilor Portocalii sau cu Primăvara Arabă de mai târziu – este o invenţie a CIA sau a KGB. Mai curând, pare că a rezultat în urma unei colaborări dintre cele două servicii. Dar ştiu că, în momentul în care situaţia din România s-a complicat pentru că au apărut „teroriştii“, şeful Departamentului de Stat, James Baker, i-a cerut ministrului de externe sovietic, Eduard Shevardnadze, ca URSS să intervină cu trupe la Bucureşti şi a fost refuzat. După executarea lui Nicolae Ceauşescu, nepotul lui, Daniel, fiul lui Valentin, a emigrat în SUA împreună cu mama sa, Iordana Borilă, unde au locuit până de curând.

În primăvara lui ’89, Tache a fost „deportat“ în Dămăroaia în urma publicării „Scrisorii celor şase“. Cu o recomandare, am

ajuns la parlamentul Marii Britanii. Am fost primit de un politician important şi am încercat să-i atrag atenţia asupra lui Silviu Brucan care era izolat, nu avea de niciunele şi, mai ales, nu avea acces la medicamente. Am profitat ca să pledez pentru schimbarea atitudinii Vestului faţă de tiranul de la Bucureşti, plimbat în caleaşcă de prea graţioasa sa Majestate Elisabeta a II-a. Parlamentarul m-a întrerupt agasat şi m-a întrebat cine mă trimite, în numele cui vorbesc eu, cunoscutul grafician de la „The New York Times". Exasperat de atitudinea sa superioară şi uşor plictisită, i-am replicat că eu am mandat să vorbesc în numele celor douăzeci de milioane de români care au căluşul în gură.

Nu mult după plecarea lui Brucan, am primit vizita unui alt personaj, unul dintre puţinii disidenţi pe care i-a avut România. Despre Mihai Botez şi scrisorile sale adresate postului de radio „Europa Liberă", citisem în presa franceză, în „L'Express" şi în „Le Point", care îi făcuse portretul şi îl prezentase ca pe un Saharov al României. După părerea mea, textele sale erau prea blânde şi criticau sistemul mai mult din punct de vedere economic, ferindu-se să îl atace direct pe Ceauşescu. Mihai Botez, un eminent matematician, a decis într-o bună zi că nu mai poate să tacă şi să se prefacă. Trebuia să spună pe şleau că viaţa în România era insuportabilă. Scrisorile care au fost citite la „Europa liberă", dar şi întâlnirile repetate cu un diplomat britanic l-au adus în atenţia Securităţii. Nu a fost pus în detenţiune, ci dus şi interogat zilnic la Rahova. Mihai Botez a ajuns în America în urma intervenţiilor fostului secretar al Departamentului de Stat, George Schultz. Acesta a făcut presiuni asupra lui Ceauşescu, determinându-l să-i dea drumul lui Botez să plece ca profesor invitat cu o bursă la Smithsonian Institution din Washington. Într-una din zile, mi-a telefonat la New York ca să mă anunţe, disperat, că preşedintele Bush senior urmează să facă o vizită la Budapesta şi intenţionează să se oprească două-trei ore pe aeroportul de la Otopeni ca să-l întâlnească pe Ceauşescu. Când am auzit asta, am fugit din nou la Ray Cave, la „Time" şi am căzut literalmente în genunchi, implorându-l să scrie ceva împotriva lui Ceauşescu, „acest Noriega din estul Europei". I-am explicat că dacă Bush se întâlneşte cu dictatorul, îi conferă credibilitate şi poporul român nu se va mai ridica niciodată. Ray m-a ascultat şi a publicat în rubrica sa „Cuvântul editorului" un articol în

care a folosit exact expresia pe care i-o sugerasem. Urmarea a fost că preşedintele american nu s-a mai oprit la Bucureşti, ci a vizitat numai lagărele de emigranţi români din Ungaria, iar George Schultz – din reşedinţa căruia îmi telefonase Botez – i-a reproşat acestuia indiscreţia pe care o făcuse împărtăşindu-mi mie, „nebunul ăla", planurile lui Bush. N-am aflat niciodată al cui telefon era ascultat: al meu sau al lui Schultz.

Mihai Botez mi-a povestit multe despre „interviurile" sale de la Securitate. Era profund impresionat de întâlnirea sa cu generalul Iulian Vlad, dar eu am reţinut doar interogatoriul referitor la înfiinţarea Partidului Naţional Ţărănesc. Şeful Securităţii l-a întrebat pe Botez dacă se întâlnea cu diplomatul britanic pentru a primi banii trimişi de Ion Raţiu, necesari finanţării formaţiunii politice. Ani de zile mai târziu, când am revenit în România în ianuarie 1990 şi am văzut haosul din care a renăscut partidul lui Coposu, mi-am amintit cuvintele generalului: „Dumneata vrei să reînfiinţezi Partidul Naţional Ţărănesc, domnule profesor? NOI vom face asta, dar atunci când va sosi momentul!"

În noiembrie 1989, în timpul desfăşurării congresului PCR de la Bucureşti, jurnalistul Horia Puşcaşu de la postul de radio „Vocea Americii" a programat emisiuni cu personalităţi din diaspora. Am fost invitat şi, pentru mine, acest interviu a funcţionat ca o supapă, mi-a dat prilejul să eliberez o parte din energia pe care o acumulasem în acea perioadă în care eram covârşit de sentimentul neputinţei. Am avut atunci o premoniţie în ceea ce priveşte trădarea Securităţii când am spus: „Zadarnic se înconjoară Ceauşescu de slugi linguşitoare, cei care se reped cu mâneca hainei să şteargă scaunul, înainte ca tiranul să se aşeze cu fundul, pot, cu aceeaşi mişcare umilă, să mişte jilţul din loc şi hop! Şeful e jos! De, riscurile meseriei de tiran! (...) Vine chiar o vreme când şi lemnul din coada securii îşi aduce aminte că şi el tot din pădure vine şi atunci coada de topor se frânge ca o surcică!" M-am aprins şi am început să îndemn la revoltă, iar cuvintele mele au fost cât pe ce să-l coste slujba pe bietul Horia Puşcaş: „Valul din adâncurile oceanului este invizibil la suprafaţă. Apa este nemişcată. Liniştea e aparentă. E aşa de linişte că auzi grâul încolţind. E liniştea dinaintea furtunii, când nici o frunză nu se mişcă şi vântul nu adie (...) O acţiune imediată

şi hotărâtă, care să curme starea dezastruoasă din România se impune. Singurul lucru bun ar fi dacă, de data asta paşnic, tiranul le-ar lua urma lui Hoenecker şi lui Jivkov, dar mă tem că, în cazul lui, va fi nevoie de o cămaşă de forţă. Numai atunci se va face un mare pas înainte şi vom ieşi din imobilismul impus de Era Întunecimii! Vom ieşi ca vechii creştini din catacombe şi se va face lumină şi căldură şi, în fine, ne vom întoarce la civilizaţie, trezindu-ne dintr-un coşmar, întrebându-ne: Cum a fost cu putinţă?"

La începutul lunii noiembrie 1989 au început „manifestaţiile" anti Ceauşescu din faţa Misiunii României pe lângă Organizaţia Naţiunilor Unite. Pretenţioasă denumire pentru minusculul grup de oameni care agita pancarte şi striga lozinci. M-am alăturat şi eu împreună cu toţi prietenii mei, încercând să îngroşăm rândurile. Timp de două luni, între orele 18 şi 20 – pentru atât se obţinuse autorizaţie de la poliţie – câţiva români ţipau cât îi ţinea gura, în mijlocul Manhattanului: „Jos Ceauşescu!" Cred că ne-am adunat vreo cincizeci, erau mai mulţi poliţiştii care aveau sarcina să ne păzească. Am chemat de câteva ori televiziunile să vină să ne filmeze, să ne intervieveze, să ne întrebe ce vrem. Nu a venit nimeni până nu au izbucnit evenimentele de la Timişoara. Abia atunci a acceptat CNN-ul să vorbească cu noi şi a transmis imagini cu manifestanţii din New York despre care s-a crezut că sunt înregistrate în România. Apoi am urmărit cu febrilitate şi îngrijorare evenimentele, m-am îngrozit de atrocităţile de care auzeam sau citeam că s-au comis în oraşul de pe Bega. În noaptea de 21 spre 22 decembrie, am „ascultat" la telefon răpăielile armelor automate şi clopotul Mitropoliei cu sentimentul că asist în direct la Revoluţie.

După ce a „fugit" Ceauşescu şi a început manipularea cu „teroriştii" era greu să-ţi păstrezi cumpătul, să nu te laşi furat de ficţiune. De altfel, n-am crezut niciodată că Ceauşescu a fugit cu elicopterul – tiranul era un ticălos, dar nu era un laş – am fost sigur că l-au arestat în clădirea CC-ului şi l-au pus undeva bine, sub paza armatei. Când am văzut pe CNN imaginile cu elicopterul alb decolând de pe acoperişul clădirii în nasul revoluţionarilor, mi s-a părut că asist la o scenă cunoscută. Semăna al naibii de bine cu scena îmbarcării ultimilor americani la Saigon, pe

acoperişul ambasadei, în aprilie 1975. Cred că scena asta i-a plăcut mult şi regizorului Sergiu Nicolaescu şi de aceea a introdus-o în scenariu... A trebuit să treacă mult timp ca să înţeleg că Tache intuia corect când îmi spunea că „teroriştii“ nu au apărut ca să încerce să-l elibereze pe Ceauşescu, ci ca să pună puterea în mâna celor care îl doborâseră în fapt pe tiran: securiştii. Arestarea generalului Iulian Vlad, la ordinul lui Brucan, le-a încurcat socotelile. Cât priveşte procesul lui Nicolae Ceauşescu, pe care unii îl consideră injust, consider că a fost judecat şi condamnat cu „justiţia“ lui, cea în care avocatul îşi acuză propriul client. Sunt convins că acelaşi lucru se va întâmpla şi celor care au deţinut puterea în toţi aceşti 25 de ani. Justiţia română nu este imparţială, legată la ochi, ci este infirmă, doar chioară.

Obsesia mea însă era să ajung cât mai repede la Bucureşti. Nu am reuşit înainte de jumătatea lunii ianuarie 1990. Ceea ce se întâmpla în acele zile, în România, era un „spectacol“. Toată ţara stătea ore şi ore în şir cu ochii lipiţi de ecran, privind la televizor. Nu ştiu când mai aveau timp să muncească, pentru că ocupaţiile principale erau privitul şi comentatul. Ah, am uitat ocupaţia manifestatului! Când nu se duceau la TVR ca să apară pe sticlă şi „să transmită mesaje pentru ţară“, îşi luau un steag şi porneau să manifesteze, unii încolo, alţii încoace. Unii împotriva comuniştilor, alţii pentru linişte! O dezordine bine organizată! O parte din cioburile marii farfurii numită PCR, care acum se coagulase în partide ce se revendicau din cele istorice, încerca, în stradă, să răzbune frauda din 1946, când comuniştii le furaseră victoria din alegeri. Frontul Salvării Naţionale, transformat în partid, cerea linişte şi, pentru asta, chema muncitorii în ajutor. O vânzoleală continuă frământa oraşul şi locuitorii săi. Şi, în timpul acesta, televiziunea se transformase într-un fel de scenă turnantă, pe care apăreau şi dispăreau tot felul de personaje. Unul venea cu o floare, altul cu un sul de hârtie igienică, toţi aveau mesaje importante de transmis, iar eu mă întrebam cine dirijează din umbră acest spectacol. Puterea a început, chiar de atunci, să manipuleze populaţia cenzurând transmiterea mitingurilor anti-FSN. Îmi amintesc că, într-unul din cazuri, TVR a pretextat că e ceaţă prea mare şi nu se poate vedea nimic, aşa că nu a mai deplasat carele de transmisie.

Îndată ce am revenit în țară, m-am dus la Tache Brucan în clădirea în care se instalase guvernul provizoriu. Când am intrat în holul Palatului Victoria m-a izbit agitația fără noimă a celor care îl populau. Nici nu știu dacă erau funcționari sau vizitatori, căci alergau cu toții în toate direcțiile. Un individ mărunt, cu o hârtie în mână, încerca să oprească trecătorii, întrebând disperat: „Pe mine cine mă descarcă de steagurile găurite? Ce mă fac eu cu ele că le am pe inventar?“

Am fost condus la Iliescu și, în toată lumea aceea nebună, care se agita inutil, el apărea foarte calm și sigur pe sine. Își preluase rolul pentru care se pregătise timp de douăzeci de ani. În fine, tenorul care interpreta rolul principal dispăruse, și el, eterna dublură, putea să îi ia locul pe scenă. Zilele acelea, privind în jur la Corneliu Coposu, Radu Câmpeanu, Ion Rațiu sau la reprezentanții Grupului de Dialog Social și la cei care deveniseră „democrați“ peste noapte, am înțeles că numai unul care cunoștea la perfecție sistemul trecut era capabil să facă trecerea spre altceva. Când eram copil, taică-meu mă trimitea la subsol să cer mai multă căldură. Bătrânul fochist era singurul care știa în ce țeavă să tragă un șut sau ce șurub să strângă ca să meargă cazanul. Așa și Iliescu, am crezut despre el că e singurul în stare să încerce să facă ordine în haosul pe care îl văzusem în România și am decis să-l sprijin, pentru că inima mea a bătut întotdeauna la stânga și îi disprețuiesc pe cei care, după ce s-au zbătut să obțină carnetul roșu ca să profite de regim, au devenit cei mai aprigi critici ai comunismului. Știam de ceva timp că Ion Iliescu va conduce România. Presa din America începuse să pomenească numele lui cu puțin timp înainte de venirea lui Brucan, iar în diaspora era descris ca un Gorbaciov de România. Tache mi-a cerut chiar să nu vorbesc despre el că „ni-l omoară“, dar eu cred că, de fapt, se străduia să-l „demarcheze“ ca să nu pară că este părtașul unui complot, ci un „emanat“ al revoluției.

Iliescu însă a făcut un pact cu oamenii Securității. I-a lăsat în pace, iar ei l-au lăsat la putere. În timp ce Iliescu trăgea sforile la Cotroceni, ei s-au pus pe treabă, au investit „banii lui Ceaușescu“ și au adunat averi, pentru că știau că, inevitabil, puterea economică le va aduce, la un moment dat, și puterea politică pe tavă. Iliescu a închis ochii și a permis jaful după

principiul „un sărac şi cu un sărac, nu fac un bogat!" Prin atitudinea lui, Iliescu a fost de acord ca demnitarii să se îmbogăţească rapid. Nu le-a cerut celor apropiaţi să-şi suflece mânecile şi să îndemne şi românii să muncească. Nu le-a impus să adopte rapid legislaţia necesară reformelor şi să vegheze la respectarea ei, ci a întors capul în faţa abuzurilor comise de guvernanţi şi a ilegalităţilor comise de ei.

În douăzeci şi cinici de ani de aşa zisă-democraţie, în România, partidele şi-au consumat energia pentru a perfecţiona un sistem care să permită înşelarea electoratului şi manipularea voturilor. Asta i-a preocupat, cum să trişeze mai bine! Iliescu şi partidul său, FSN-FDSN-PDSR-PSD, au fost primii care au conceput legile care permiteau frauda: nu s-a dorit sancţionarea celor care, odată ajunşi în parlament, părăseau partidele pe listele cărora fuseseră aleşi, dar continuau să-şi păstreze totuşi locul în legislativ, nu s-au folosit niciodată cărţile de alegător (deşi s-au cheltuit o grămadă de bani pentru ele), nu s-a interzis nici în ziua de azi alegătorilor să voteze în alte localităţi decât cele de domiciliu ca să se poată manevra listele suplimentare pe care aceştia se înscriu. Toate aceste practici, perfect legale în România, care nu se regăsesc în legislaţia nici unui stat care se pretinde civilizat, au permis furtul votului. Declaraţia pe care a făcut-o tânărul pesedist Victor Ponta, după alegerile prezidenţiale din 2009, rezumă istoria sistemului electoral românesc la care au contribuit toate partidele şi, în primul rând, PDSR-ul lui Ion Iliescu. „Echipa lor a furat mai bine decât a noastră!" a spus Ponta referindu-se la PDL-ul lui Băsescu şi dovedindu-se un demn urmaş al comuniştilor, care s-au folosit dintotdeauna de şmecherie ca să acapareze şi apoi să reziste la putere. Comuniştii sunt profesorii tuturor politicienilor români care au creat o legislaţie plină de găuri prin care să se strecoare, reuşind să câştige alegerile.

Toţi politicienii români au aparţinut aceluiaşi platou, aceleiaşi farfurii pe care erau desenate secera şi ciocanul. La un moment dat, au dorit să o împartă ca să aibă fiecare bucăţica lui din care să mănânce coliva României, să nu mai fie un singur clan ce se înfruptă. Aşa că au dat cu farfuria de pământ, au spart-o şi fiecare a scris pe ciobul lui ce a vrut: Partidul Liberal,

Partidul Țărănesc, Partidul Social-Democrat. Firmele, denumirile au prea puțină importanță pentru că toți provin dintr-un singur partid: Partidul Comunist Român. Chiar dacă nu au fost membri PCR, politicienii de astăzi au crescut într-o epocă în care au fost educați de activiștii de partid, care erau prezenți peste tot: în învățământ, în presă, în cultură așa că au fost și ei deformați de această influență. Nici unul dintre politicienii care au trăit în România comunistă nu știa ce înseamnă democrația și constat cu durere că au trecut douăzeci și cinci de ani și tot nu au învățat, ba chiar au tendința să se întoarcă spre vechile metode ceaușiste crezând că, aplicându-le, vor reuși să se eternizeze la putere.

Un motiv de crispare este pentru Ion Iliescu clișeul cu „a furat revoluția". În legătură cu această acuzație am încercat să-l fac pe fostul președinte să se destindă povestindu-i varianta mea: într-o bună zi, niște băieți și-au comandat un tort pentru Crăciun. Au ales anumite ingrediente și, când a fost gata, l-au plătit. Au ieșit cu prăjitura din cofetărie și au vrut să o pună pe bancheta din spate a mașinii. Nu încăpea și au decis să o așeze în portbagaj. Dar, ca la români, acolo erau aruncate claie peste grămadă roata de rezervă, cricul, cabluri, scule, prelata și sticlele de apă minerală. Băieții au pus tortul pe capotă și s-au apucat să facă loc în portbagaj. Când au terminat și s-au ridicat, ia tortul de unde nu-i! Au apucat să zărească, la colțul străzii, niște țigănuși care fugeau cu pachetul lor. Și, până în ziua de azi, băieții aleargă după țigănuși ca să-și recupereze tortul. Iliescu m-a ascultat, privindu-mă întâi gânditor și, într-un târziu, mi-a dat răspunsul pe care l-am mai auzit ulterior, în diferite situații, și din gura altor foști activiști ai Partidului Comunist: „Ei, n-a fost chiar așa, a zis președintele zâmbind ușor jenat". Dar nu mi-a povestit niciodată cum a fost de fapt și cred că nu vom afla de la el vreodată. Putem doar să bănuim că, acum, după douăzeci și cinci de ani, cei care au comandat tortul au pus, în fine, mâna pe el și nu cred că-i vor mai da drumul prea ușor. Am avut confirmarea acestui scenariu când l-am văzut la televizor, într-o emisiune moderată de Ion Cristoiu, pe fostul locțiitor al șefului Direcției contraspionaj din Departamentul pentru Securitatea Statului, Filip Teodorescu, care spunea referitor la arestarea și degradarea generalului Victor Stănculescu: „Știe

dumnealui pentru ce stă la puşcărie!“ Pentru că a îndrăznit să pună tortul în mâinile lui Iliescu, oare? Fostul preşedinte n-a fost prea amuzat de povestea mea şi nici nu l-a făcut mai relaxat în legătură cu subiectul. Eu cred că Iliescu nu a furat revoluţia, ci „tortul“ ei şi de aceea se simte cu musca pe căciulă. Nimeni nu poate fura o revoluţie şi toate s-au făcut pentru reîmpărţirea unui tort. Întotdeauna au existat, în schimb, victime idealiste, nevinovate şi băieţi şmecheri a căror deviză este: „Scoală-te tu de la masă ca să mă aşez eu!“ Nici măcar Revoluţia franceză nu face excepţie. Din nenorocire, asemenea „răsturnări de sistem“ sunt urmate şi de înlocuirea unei „aristocraţii“ (bună sau rea) cu alta, formată din spălătorese, curve, bucătărese, tablagii, marinari, intendenţi, bagajişti, cartofori etc.

Ion Iliescu este sursa tuturor relelor, iar Traian Băsescu a perfecţionat sistemul, a creat RPR-Republica Procurorilor România, profitând de docilitatea şi conformismul populaţiei. Câţi îşi mai amintesc azi de Liviu Corneliu Babeş, pictorul care a ars ca o torţă în semn de protest în 1987, pe pârtia de schi de la Poiana Braşov? I-au rupt şi crucea care amintea de sacrificiul său. Românilor, mitocănizaţi şi manelizaţi de regimul lui Băsescu, nu le mai pasă. Vom afla vreodată ce rol au jucat „vedetele“ de atunci? Cum s-au cunoscut protagoniştii? Crede cineva că Iliescu ar fi încredinţat soarta cadavrului tiranului unui individ cunoscut atunci, în zilele acelea fierbinţi? Ce rol au avut cu adevărat Gelu Voican-Voiculescu şi Claudiu Iordache, dispăruţi apoi într-o existenţă discretă, dar loială, în umbra lui Ion Iliescu?

Suntem aici, la porţile Orientului. Suntem urmaşi ai Bizanţului unde conspiraţia era la ea acasă. Acest element levantin a fost prezent în viaţa politică românească de secole. Conspiraţiile au dominat şi nu regimurile legitim alese. Chiar dacă liderii erau aleşi, alegerile au fost întotdeauna trucate de câţiva indivizi pe care i-aş numi „brokeri“ de putere sau „păpuşari“ pe româneşte.

Eugen Mihăescu

DANIEL PĂCURARU

Revoluționar, în decembrie 1989 era muncitor la Energoreparații. Relatarea sa conține informații despre sabotarea mitingului din 21 decembrie și amănunte importante despre „fenomenul terorist". Nu a fost martor al formării nucleului rezistent de la Universitate – Hotel Intercontinental și nici al represiunii din noaptea de 21 spre 22 decembrie, dar a fost martorul evenimentelor din sediul CC al PCR.

Stenogramă confirmată de martor, cu o singură modificare: descrierea fizică a unei persoane.

16 iunie 2005, Vălenii de Munte.

AMS: Domnule Păcuraru, ce vârstă aveați în 1989?
Daniel Păcuraru: Aveam 22 de ani.
AMS: Erați muncitor unde?
DP: La Energoreparații.
AMS: Unde locuiați la acea dată?
DP: Locuiam pe strada Straja, Bloc 67, scara 1, apartament 3, sector 4. În urmă cu câțiva ani m-am mutat de acolo.
AMS: Bun, deci putem da vechea adresă pentru a se vedea că nu sunteți o ficțiune.
DP: Da, sigur.
AMS: Să începem relatarea.
DP: Să începem cu mitingul din 21 decembrie. Dimineața au venit activiștii și securiștii la noi în secții... „Dom'ne, mergem să susținem, să facem...". Pentru noi era o distracție, pentru că ieșeam de la muncă și oricum nu aveam chef. Ne-am adunat la Podul Mărășești, aproape toți angajații. Țin minte că eram în spatele celor de la „23 August", care erau în primul rând. Vă spun adevărul: făceam bancuri, nu aveam nicio intuiție asupra a ceea ce urma să se întâmple, ce se întâmpla. Am fost duși în Piața Palatului, cu cei doi securiști ai noștri în spate. Vorbeau, erau destul de destinși. De fapt, era un obicei... ne obișnuisem cu chestiile astea.
AMS: O rutină.

DP: Da, o rutină. Am stat acolo... La un moment dat s-a auzit un murmur, din stânga a venit un murmur...

AMS: O secundă! Când spuneţi murmur, asta înseamnă că vorbea lumea?

DP: Da, mai întâi a fost un murmur, o nelinişte, apoi un vuiet puternic, venit dinspre Biblioteca Universitară şi de dincolo de ea. Au început oamenii să strige: „Vin tancurile!“

AMS: Staţi din nou! Striga lumea, strigau nişte oameni: „Vin tancurile!“ sau aveaţi această senzaţie? Striga lumea sau vi se părea dvs. că vin tancuri?

DP: Nu, strigau unii. Se striga: „Vin tancuri!“ Lumea s-a bulucit şi a început să fugă spre dreapta. Eu am nimerit în părculeţul acela dintre Senat şi Biserica aceea...

AMS: Biserica Creţulescu.

DP: Da. În părculeţul acela s-a format un gard viu de oameni căzuţi la pământ. În acel gard viu erau şi colegi, colege de-ale noastre   îi trăgeam de mâini, de picioare. Acolo era căzut şi directorul nostru, un tip dur, Stăncescu, care striga de jos: „Eu sunt directorul, nu mă călcaţi“. În momentul în care noi încercam să-i scoatem pe ai noştri din mormanul ăla, am auzit clar un cuvânt în ruseşte.

AMS: O să vi se spună că în momentele acelea de tulburare puteaţi să auziţi orice.

DP: Nu, eu am rămas lucid, pentru că eu am fugit liber, fără să fiu călcat în picioare şi văzusem şi directorul ăla pe jos... mie îmi venea să râd. Am auzit clar strigându-se în ruseşte, cum să vă spun, ca la meci... hai, pe ei! Nu vorbesc ruseşte, dar este imposibil să nu recunoşti aşa ceva.

AMS: V-aţi uitat să vedeţi cine strigă?

DP: Da. Erau doi tipi, unul lângă altul. Erau în apropiere. Unul dintre ei, n-am uitat, unul dintre ei semăna cu campionul ucrainean la categoria grea... cum îl cheamă?

AMS: Nu ştiu, dar voi afla. Adică, vreţi să spuneţi că avea o alură sportivă.

DP: Da, solid, puternic, cu nasul strivit, semăna cu boxerul ăla ucrainean... cum naiba îi spune?

AMS: Eu chiar nu ştiu, că nu urmăresc... Dar individul striga în ruseşte? Sunteţi sigur?

DP: A strigat din stânga mea, l-am auzit, am întors capul şi l-am văzut cum striga: „Pe ei!“ Erau amândoi de peste 1,85... eu jucam baschet, joc şi acum, şi depistez imediat un sportiv.

AMS: Poate erau securişti.

DP: Nu erau securişti. Securiştii noştri au fugit imediat ce a început vânzoleala, au fugit ... vai de mama lor. Nu erau securiştii noştri.

AMS: Aveau un aer străin.

DP: Da, nu erau români. Te făceau să-i remarci în adunătura aia înnebunită. În mulţimea aceea înnebunită ei aveau o doză de realitate...

AMS: De realism...

DP: Făceau semne la lume, strigau... Securiştii pe care îi văzusem noi în preajma noastră fugeau, au dispărut şi au rămas ăştia. Împreună cu câţiva colegi ne-am retras spre Universitate. La fântână. Am stat acolo vreo două ore.

AMS: Mitingul s-a spart pe la 12.30, prin urmare se făcuse ora trei, să spunem.

DP: Domnu' Stoenescu, eu cred că 99% dintre revoluţionari n-au fost revoluţionari. Hai dom'ne să fim serioşi! Au fost profitori, au apărut după aia ca revoluţionari. N-au fost dom'ne. Nu-i adevărat că 2000 de oameni au scandat împotriva lui Ceauşescu. Este o minciună.

AMS: Vă referiţi la mitingul din 21.

DP: Da, la miting. Nu este adevărat.

AMS: Eu ştiu, am explicat lucrul ăsta în cartea mea. Ce aţi văzut la Universitate?

DP: Pe la trei şi cinci am plecat de acolo. Se formase un cordon de miliţieni, apăruseră şi TAB-uri. M-am dus acasă. A doua zi m-am dus la muncă. Dimineaţă, pe la 06.30 sau şapte fără un sfert, am zis, împreună cu câţiva colegi: „Bă, hai să mergem acolo". Erau grupuri în curtea fabricii, au încercat să ne oprească, dar am sărit gardul. Ceva impresionant: când am ieşit, ne-a luat mulţimea ca un val, mulţimea de la blocuri. Un tip a sărit de la etajul I, se bărbierea, a sărit cu spuma pe faţă, cu jumătate de barbă nerasă. Era ceva extraordinar. Am ajuns la Universitate...

AMS: Pe la ce oră?

DP: Pe la 12.00, înainte de 12.00. Am intrat în Piaţa Palatului şi ne-am împins spre uşile CC-ului. Strigam să deschidă uşile. Printre primii, să zicem, o sută de oameni care au intrat, am fost şi eu. Nu ştiu dacă ştiţi, nu cunoşteam clădirea, eram uimit, este o scară şi la etajul I se bifurcă...

AMS: Da, cunosc, dar este parterul înalt.

DP: Nu, la etajul I. Acolo, unde se bifurcă, s-a format un blocaj de persoane, să nu intre lumea.

AMS: Cine a făcut asta? Nu înţeleg?

DP: Noi, oamenii. Cei care au intrat primii au încercat să blocheze mulţimea să nu intre mai sus. Domnule, noi eram impresionaţi, eram uimiţi că ne aflam acolo. Era sediul CC! Marmura aia, covoarele, fotoliile... De ce să mint, eram speriaţi. Ne era şi frică. Şi cei vreo o sută de oameni care au năvălit au făcut un cordon să-i oprească pe ceilalţi să nu năvălească.

AMS: Foarte interesant. N-am cunoscut acest episod.

DP: Eu am avut noroc că am nimerit în partea cealaltă, dincolo de rândul ăsta. Am rămas dincolo. Am urcat la etajul I, în faţă era încăperea cu balconul. Pe o măsuţă de lemn rotundă, era un pistol automat abandonat. L-am luat şi am ieşit cu el prin Cabinetul unu exact în balcon. Eram singur, cu arma în mână, am ridicat arma în sus şi în momentul ăla am văzut ce înseamnă mulţimea. Jos erau o sută de mii de oameni care au urlat dintr-odată de victorie.

AMS: Aţi tras cu arma în sus?

DP: Nu, nu, am ieşit cu arma, am ridicat-o în aer. Victorie! În spatele meu au venit o studentă şi un bărbos având o geantă pentru masca de gaze. Era o geantă de-aia care se închidea cu un mecanism special. Când am reintrat din balcon m-am întâlnit cu un fost coleg de-al meu. La etajul I, în laterale sunt lifturile care urcă la etajul 5. Acolo l-am întâlnit... pot să-i dau şi numele...

AMS: Vă rog.

DP: Bănică Bărbieru. Şi zice: „Hai să ne uităm pe aicea". Lumea devasta. Ăsta este adevărul. Mulţi erau puşi pe furat, furau tot ce găseau. Erau unii care spuneau că ramele la uşi sunt din aur. Prostii, nu erau, domnule. Într-un colţ erau nişte soldaţi care plângeau. Erau nişte copii...

AMS: De la trupele de Securitate.

DP: Nuuu, nu erau de la trupele de Securitate, erau de la Armată, nişte copii.

AMS: Nu confundaţi cu cei de la USLA sau de la Şcoala de la Băneasa. Cei de la trupele de Securitate erau militari în termen, copii din ăştia...

DP: Nu, nu erau. Aveau căşti militare de-alea verzi.

AMS: În sfârşit, n-are importanţă. Ce făceau?

DP: Plângeau, erau speriaţi, fără comandant şi ne spuneau: „Nu vă apropiaţi de noi". Le era frică, nu ştiau ce să facă. Am ajuns pe aripa din stânga, în faţă, şi eu cu Bănică şi încă vreo 3-4 inşi am urcat sus pe acoperiş. În momentul acela elicopterul tocmai aterizase. Ieşim, dăm puţin colţul în stânga şi în momentul ăla apar doi tipi... ăştia erau cu adevărat securişti, luptători... erau în costum, cu cravată.

AMS: Erau de la Direcţia V.

DP: Da, de la Direcţia V. Au îndreptat armele spre noi şi unul dintre ei a strigat: „Dacă nu vă îndepărtaţi, tragem!". Pe mine mă impingeau din spate, că veneau mulţi din spate şi nu vedeau ce vedeam eu. Şi m-am tras cât am putut înapoi, după zid. Am dezasigurat, am scos arma pe după zid şi am tras cu ea fără să văd unde trag. Atunci ăla a tras o rafală scurtă în parapetul de beton. După asta m-am uitat pe după colţ. Ultimul care a urcat a fost ăla... Manea Mănescu, şi în spatele lui doi securişti.

AMS: Erau gărzile lui Nicolae şi Elena Ceauşescu.

DP: Da, dar unde au dispărut ceilalţi doi, ăia care au tras după mine, nu ştiu unde au dispărut! Cei care au plecat cu Ceauşescu nu erau cei doi care au tras. Nu ştiu unde au dispărut ceilalţi doi. Ne-am urcat sus şi am spart lozinca aia cu Partidul Comunist, şi am ridicat steagul de pe CC. L-am fluturat de câteva ori pe acoperiş... (*secvenţa este filmată*, n.a.), l-am scos de pe catarg, l-am înfăşurat şi l-am băgat sub geacă. Când am coborît, acolo la lift, ne-am despărţit unul de altul. Eu am coborât vreo două etaje, nu ştiu câte, în aripa centrală. Pe hol erau lăzi cu muniţie. Într-o cameră am găsit un general, generalul Guşă.

AMS: Guşă? Imposibil. Era la Timişoara, s-a dus la Televiziune, apoi la MApN şi după aia la CC.

DP: Eu am rămas cu impresia că era Guşă.

AMS: Nu putea fi, nu era acolo.

DP: Nu ştiu.

AMS: Cum arăta?

DP: Era cam de 1,70, cu părul puţin albit, plinuţ aşa...

AMS: Nu era Guşă. Poate Voinea, poate Eftimescu.

DP: Nu ştiu. Nu şi-a dat numele, dar a spus că este comandantul militar al obiectivului.

AMS: Nu putea fi Guşă. Voinea era comandant al Armatei 1. Probabil, Eftimescu. Ăsta fusese comandantul grupului operativ al lui Ceauşescu din CC.

DP: Cum aţi spus că-l chema?

AMS: Eftimescu.

DP: Nu ştiu, nu ştiu. Ne-a rugat să rămânem în camera respectivă, de pe holul respectiv, ne-a chemat înăuntru, că dacă vine restul revoluţionarilor să nu cumva să i se întâmple ceva. Le era frică. Ne cerea să spunem că este de partea noastră. Acum vine partea cea mai spectaculoasă, care m-a şi scârbit. Am stat acolo 10 minute. Am rămas eu, o fată şi încă doi băieţi. Fata era cea care flutura steagul pe parapetul balconului, s-a dat la televizor secvenţa asta. Aia era fata, de care am auzit că a murit după aia. Parcă brunetă, cu părul creţ. Am plecat în sala de conferinţă, unde erau televizoare, microfoane. În sala respectivă ne-am adunat 70-80 de persoane. S-a făcut un comitet, ne-am pus numele pe o listă, cu date, nu mai ştiu, parcă nu era şi adresa, în dreptul meu au scris: muncitor. Cel cu barbă s-a dat arhitect. Între timp l-au adus doi băieţi pe Ilie Verdeţ, acolo, în sala de teleconferinţe. Acolo s-a făcut acel comitet provizoriu. Verdeţ... s-a spus că voia să facă un guvern. Nu este adevărat. Verdeţ, cu arhitectul acela şi cu băieţii de acolo îi cereau ce să facem să ţinem lumea pe loc să nu plece acasă. Atunci apare un alt bărbos, care era parcă regizor...

AMS: Alexa Visarion.

DP: Nu-l ştiu, semăna cu Gelu Voican-Voiculescu.

AMS: Nu era, era Alexa Visarion. Eu îl cunosc bine.

DP: Eu m-am postat la uşă, dar pe interior, aveam şi armă. Atunci mi s-a făcut scârbă. Eu, care am fost acolo, mi s-a făcut scârbă. A început fiecare să ceară ceva pentru el. „Eu vreau să reprezint nu ştiu ce, eu vreau să nu ştiu ce... ministere".

AMS: Era acolo un cascador, Creţu, care voia să fie ministru al Culturii?

DP: Da. Atunci am scos steagul şi am strigat la ei: „Uite, drapelul pentru care am luptat!". Când au văzut drapelul... eu le-am spus că este drapelul de pe acoperiş, capturat... Când au văzut drapelul, s-au repezit la mine: „Asta e drapelul revoluţiei! E drapelul nostru". Mi l-au luat, mi l-au smuls din mână să-l păstreze ei. Erau deja un grup. Mi-au luat arma şi ne-au dat afară.

AMS: Nu le-a plăcut.

DP: Nu le-a plăcut. A venit Iliescu încadrat de gărzi... Nu e adevărat că a venit adus de valul revoluţionar, asta este o minciună. A venit cu gărzi după el, cu oameni care îl păzeau. Eu

mi-am dat seama că dacă ieşeam din clădire, nu mă mai puteam întoarce. Şi atunci m-am retras în balcon. Acolo am stat cel mai mult lângă Petre Roman.

AMS: Vi s-a părut că era apropiat cu Iliescu?

DP: Nu, nu era. Mie nu mi s-a părut că era în relaţie cu Iliescu. Alţii erau. Era unul în spatele lui Iliescu, atunci când a ieşit, nu a durat mult, a ieşit...

AMS: „Stimaţi tovarăşi..."

DP: Da, şi l-au huiduit şi s-a blocat. Şi atunci era unul în spatele lui care îi spunea: „Insistaţi, insistaţi", ca să spună ceva să nu piardă totul. Mie mi-au plăcut romanele poliţiste şi am vrut să intru în poliţie, dar nu m-au primit că nu eram membru de partid. Acolo era ca în romanele astea, totul era făcut.

AMS: În balcon?

DP: Da, era un teatru. Când s-a deschis focul, imediat au strigat unii: „Să fugim, să evacuăm clădirea!". Alţii, nu, să ripostăm. Am stat cu Petre Roman în balcon, se trăgea, făceam culcaturi cu el.

AMS: Asta pe la ce oră?

DP: Pe la nouă seara.

AMS: Nu, trebuie să fi fost mai devreme. Petre Roman era la Televiziune la ora aia.

DP: Am uitat să vă spun că pe la trei şi ceva au apărut zvonurile: e apa otrăvită, se dă cu gaze, sunt bombe sub clădire, chestii de-astea.

AMS: Când s-a deschis focul, cum se trăgea?

DP: Când s-a deschis focul eram înăuntru. Au strigat imediat unii că sunt terorişti în interior.

AMS: Domnule Păcuraru, vă întrerup o clipă. Dvs. nu vi se pare suspect că cineva tot inventa pericole, ca să vă scoată din clădire?

DP: Acum, că m-aţi întrebat, da. Atunci era haos, nu-ţi dădeai seama cine e fiecare. Mai întâi a fost jaful, că furau, dădeau cu jula la orice, apoi zvonurile cu apa otrăvită şi pe urmă s-a tras... „Să fugim". Acum cred că da.

AMS: Cum se trăgea?

DP: Se trăgea la întâmplare, pentru a crea panică. Se trăgea de la Muzeu (*Muzeul de Artă*, n.a.) şi se mai trăgea de dincolo de Palat, de la blocul turn şi de la magazinul Adam. Se trăgea din clădirea care era între blocul turn şi magazinul Adam.

AMS: Sunteţi sigur?

DP: Da, se trăgea cu de-astea... trasoare.

AMS: Se trăgea cu trasoare?! „Teroriştii" foloseau trasoare? Vă daţi seama că asta le descoperea locul de unde trăgeau?

DP: Ce terorişti? N-a fost niciun terorist. Dacă voiau să omoare, omorau atunci cu grămada. Trăgeau la întâmplare, ca să sperie lumea. Am făcut armata, tocmai veneam din armată, ştiam. Se trăgea la derută, nu erau trăgători de elită şi aveau puncte fixe de tragere. Nu schimbau locul.

AMS: Dar ştiaţi ce clădire este cea dintre blocul turn şi Adam?

DP: Nu.

AMS: Era Ministerul Agriculturii, care fusese înainte Ministerul Forţelor Armate.

DP: Nu ştiam. Se trăgea şi dintr-un bloc din spate de la turn. Locuri fixe, la derută.

AMS: Asta a fost în noaptea de 22.

DP: Da, în 22. Spre dimineaţă m-am dus acasă, mi-era foame. Şi este sunată mama dimineaţă: „Veniţi că s-a spart magazinul...". Mama lucra la magazinul „Nufărul", care era pe colţ la intersecţia Luterană cu Ştirbei Vodă.

AMS: Aoleo, ce poziţie! Domnule, sunteţi un martor extraordinar. V-aţi dus acolo? Aţi stat în intersecţia asta?

DP: Da, staţi să vedeţi. Mama este chemată, de ce? În intersecţie se postase o companie de tancuri, geamurile de la magazinul „Nufărul" erau sparte şi în magazin se instalase punctul de comandă al unităţii de tancuri. Şi-au făcut birou acolo şi au chemat-o, pentru că era marfa clienţilor înăuntru, să vină să păzească. Iar Armata avea înăuntru punctul de comandă. Pe 23 dimineaţa, când eram în CC, a apărut tipul acela pe care îl vedeţi în spatele lui Iliescu la televizor, creţ, înalt, tânăr...

AMS: Cu un pulover pe gât?

DP: Ăla!

AMS: Mihai Ispas.

DP: Era în garda lui Iliescu. A venit şi ne-a spus: „Gata, plecaţi acasă". Era vreo opt şi jumătate. M-am dus acasă, dar pe mama au chemat-o, şi, pe la 12.00, m-am dus şi eu după ea. În intersecţie erau tanc lângă tanc. Comedie, să prostească o ţară întreagă. Trăgeau cu mitraliera de 14,5, dar cum trăgeau? Erau nişte tipi care mişunau pe lângă tancuri şi care le spuneau: „Trage încolo, trage acolo" şi ăia trăgeau... în nimic.

AMS: Era ziuă?

DP: Era ziuă. Erau vreo 3-4 persoane care le dădeau indicații. Toată ziua veneau ăștia, care le spuneau: „Trage în cutare loc, că acolo sunt teroriști". Ăla mișca mitraliera și trăgea câte o rafală. Vreau să vă spun că făcuseră praf balustrada de sus de pe Palat, că în ea trăgeau. Noi făceam bancuri de jos că o să facă creneluri la Palat.

AMS: Ați observat mașini suspecte în acea intersecție? Vreau să vă spun că intersecția asta Știrbei-Luterană este plină de evenimente. Sunt trei astfel de locuri: Știrbei, apoi străduța de lângă Telefoane și Piața Rosetti.

DP: La străduța de la Telefoane am văzut și eu mișcare. Dar la noi, la Luterană, am avut incidente cu un microbuz. A venit de sus, dinspre Athénée Palace, a dat colțul, am auzit că se trăgea după el și, când a intrat pe bulevardul care coboară, au început cei de aici de la tancuri să-l ciuruiască. Mașina s-a lovit în bordură în dreapta. Înăuntru erau un șofer și un cetățean. Tot așa: cele 3-4 persoane care incitau, strigau „Trage, trage!" și l-au ciuruit.

AMS: Mai țineți minte dacă în intersecție sau prin apropiere au apărut mașini străine, cu număr de TC?

DP: Nu, nu... cum ați spus?

AMS: TC, adică taxi consular.

DP: Nu, nu TC, a fost una de CD. A fost o mașină de CD, străină, care a venit și individul a parcat-o în dreptul unde acum mi se pare că este un restaurant. A venit, a parcat-o în dreptul restaurantului dinspre Hotel București. Era interzisă parcarea acolo. Noi toți am spus că a parcat-o intenționat acolo. A pus-o pe trotuar cu fața spre Palat, a închis-o și individul a plecat.

AMS: Ce tip de mașină era?

DP: Era Lada combi cu număr de CD.

AMS: Puteți să fixați momentul, ora?

DP: Pe 23 decembrie, după ora unu. A venit pe liniște, nu era nicio problemă, a închis-o și tipul a plecat. Și la un moment dat, mai târziu vine ordin: „ Trageți în ea".

AMS: Stați puțin. Cum a venit ordin?

DP: Eu stăteam jos, lângă tancul din fața magazinului „Nufărul" și vedeam cum trage tancul. Eram în dreptul lui. Și a venit ordin...

AMS: Cum a venit ordin? Prin comunicațiile tancului sau de la indivizii ăia?

DP: Nu, le-a venit prin căşti. Conducătorul tancului era ieşit prin turela lui de jos, avea căştile alea negre de tanchist şi primea ordine prin căşti şi el transmitea celui de sus de pe turela cu mitralieră. Erau deci două feluri de indicaţii: de la cei de jos, vreo 3-4 indivizi care le spuneau „Trage în locul cutare" şi ordinele venite de la comandanţi prin staţie.

AMS: Aha, am înţeles. Era o diferenţă în felul cum reacţionau?

DP: Da, era. Când veneau ăia, îndreptau mitraliera într-acolo şi trăgeau o rafală. Când le venea ordin prin cască, trăgeau în balustrada de pe Palat. Ordinul ăsta venea din când în când, ca un program. Cred că se uita unul la ceas şi le spunea: mai trageţi o rafală. Şi ei aveau armele îndreptate spre Palat, iar atunci când venea ordinul nici nu mai ocheau, trăgeau rafalele, ca să se spună că trag şi este luptă cu teroriştii. Comedie, v-am spus!

AMS: Şi cu maşina CD cum a fost?

DP: La un moment dat a venit ordinul şi, pentru că turelele erau îndreptate spre Palat, le-au mişcat spre maşină, dar au deschis focul înainte şi au ciuruit Sala Palatului, peretele Palatului, strada... era şi lume care se plimba şi dacă îi prindea în rafala aia îi făcea praf... şi, când a pus mitraliera pe maşina CD, au făcut-o praf. Apoi au luat în rafală şi peretele blocului, au distrus farmacia care era colo, ferestrele de la parterul blocului.

AMS: Domnule Păcuraru, o să vă pun o întrebare ciudată: în afară de ruşii ăia care strigau la mitingul din 21 decembrie, aţi mai întâlnit ruşi sau persoane care vorbeau stricat româneşte, eventual în intersecţia aia de la Ştirbei Vodă cu Luterană?

DP: Da, basarabeni, dar nu la Luterană, la Piaţa Romană. Era prin 24 decembrie, cred, am zis să luăm metroul, eram cu un prieten, şi am ieşit la staţia de metrou de la Piaţa Romană, cea care este spre Mc Donalds.

AMS: La blocul Polar.

DP: Pe partea cu Leonida. Şi era baraj. Ne-au oprit, ne-au controlat şi unul dintre ei vorbea cu accent de Chişinău. După aia am cunoscut moldoveni din Basarabia, de la Chişinău, şi mi-am dat seama că era accentul ăla. Mi-am adus aminte.

AMS: Poate era totuşi moldovean de-al nostru, de la Botoşani.

DP: Nu, nu, se chinuia să vorbească româneşte. Nu ştia cuvintele. Vorbea foarte stricat. Se vedea că folosise limba română foarte puţin.

AMS: Domnule Păcuraru, eu vă mulțumesc.

DP: Domnule, mi-e scârbă. M-au chemat la FSN și le-am spus... M-au servit cu o cafea, era o doamnă în vârstă acolo, aveau o listă, dar era prima listă din CC, aia care s-a făcut pe 22 la prânz. Și îmi spune doamna aia: „Ați fost pe listele frontului, ale FSN, trebuie să vă înscrieți". Asta se întâmpla după vreo doi ani. Și le-am spus: „Nu mă înscriu. Nu mă înscriu de scârbă de ce-am văzut în CC, toată bătălia aia după os". Acum regret, poate ajungeam departe. Dar n-am să uit cât oi trăi scena din CC, când au venit niște țigani cu trei portocale furate de pe undeva. Trei portocale la 30 de inși. Scena asta îmi vine în minte de câte ori cumpăr portocale și îmi amintesc cum am împărțit trei portocale la 30 de oameni, o portocală la zece și i-a revenit fiecăruia o jumătate de miez. N-am să uit cum mâncam toți bucățica aia, care nu reprezenta nimic, nici să-ți țină de foame, nici să-ți țină de sete. Dar o mâncam împreună. Atunci probabil că a fost revoluție. În rest a fost comedie, ca să-l pună pe acest Iliescu la putere. Am refuzat să intru în vreun partid. În 91-92 voiam să fi fost Vlad Țepeș. În 94-95, am zis că ar trebui să fiu Vlad Țepeș și armata lui ca să-i batem pe corupți. Acum aș vrea să fiu reîncarnarea lui Vlad Țepeș, pentru că am citit în cărți că cei care se reîncarnează își înzecesc puterile prin reîncarnare.

AMS: Domnule Păcuraru, am înțeles că și astăzi sunteți muncitor.

DP: Da.

AMS: Domnule Păcuraru, aveți tot respectul meu.

DRAGOŞ CONSTANTINESCU

În decembrie 1989 era student în anul II la Universitatea Bucureşti. Mi-a solicitat interviul din cauza diversiunilor lansate prin presă cu privire la manipularea revoluţionarilor de către diferiţi „agenţi" români sau străini, participarea lui şi a prietenilor la revoltă fiind sinceră, neorganizată de nimeni, dar şi vulnerabilă la manipulare. Mărturia este fundamentală pentru înţelegerea resorturilor revoltei tinerilor şi a stării psihologice a revoluţionarilor autentici, dezorientaţi, fără vreun program, fără o conducere, dar cu o voinţă comună sigură pentru îndepărtarea lui Nicolae Ceauşescu de la putere.

Înregistrare audio 23 noiembrie 2007, Bucureşti.

Dragoş Constantinescu: Trebuie să vă spun la început că este pentru prima oară când vorbesc despre întâmplările acestea, deşi am avut numeroase ocazii să o fac. Am refuzat, am tăcut, chiar şi atunci când în jurul meu se povesteau întâmplări de la baricadă, de la revoluţie.

AMS: De ce?

DC: De jenă. Mi-era ruşine pentru diferenţa între ceea ce trăisem eu acolo, între realitate şi povestea evenimentelor, care era deja o speculaţie. Aproape în toate cazurile.

AMS: Ce eraţi, cu ce vă ocupaţi în decembrie 1989?

DC: Student la Geologie, la Universitatea Bucureşti.

AMS: Ce reacţie aţi avut în aprilie 1989, când Nicolae Ceauşescu a anunţat plata datoriei externe?

DC: Nu-mi amintesc să fi avut vreo reacţie. Nu am dat atenţie.

AMS: Foarte multe cercuri studenţeşti, chiar şi grupuri de elevi, au sărbătorit atunci evenimentul cu şampanie.

DC: Nu, nu-mi aduc aminte ca eu să fi participat la aşa ceva.

AMS: Când aţi aflat prima oară că se întâmplă ceva la Timişoara?

DC: În bucătărie, împreună cu tatăl meu şi cu mama ascultam *Vocea Americii*. Ştiam anterior că se mişcă toată Europa de Est şi, la început, cu mare mirare şi după aceea cu mare

entuziasm, urmăream cum se prăbuşesc regimurile comuniste. Sigur, eram îngrozit de faptul că nu se va petrece şi la noi. Nu-mi imaginam că lucrurile astea se vor întâmpla şi la noi. Mai ales că, în toate ţările de care auzeam, după căderea liderilor se prăbuşea foarte repede sistemul comunist. Aceste sisteme se prăbuşeau mult mai simplu decât te-ai fi aşteptat, iar eu nu vedeam asta în nici un fel posibil în România. În subconştient, trăsesem deja linie că aceste lucruri se vor opri la graniţele României.

AMS: Discutaţi asupra acestor evenimente în familie sau în grupul dvs. de studenţi?

DC: Discutam o dată foarte mult cu părinţii şi după aceea discutam în cercul nostru de prieteni. Nu eram de la aceeaşi facultate, dar fusesem colegi la liceul Nicolae Bălcescu, fostul şi actualul Sfântul Sava. În orice caz, grupul nostru era foarte omogen. În ceilalţi, în colegii de la Universitate, nu aveam încredere. Orice discuţie, care numai bătea spre un asemenea subiect, trebuia făcută între oameni pe care-i ştiai de foartă multă vreme. Elementul comun pentru toţi cei care discutau astfel de subiecte era că ne ştiam de cel puţin 10 ani.

AMS: Ce explicaţie vă dădeaţi pentru fenomenul acela brusc de liberalizare a Estului comunist?

DC: Intuitiv, mă gândeam că există un sprijin direct sau tacit din partea noii conduceri din Uniunea Sovietică, din partea lui Gorbaciov.

AMS: Şi cum priveaţi lucrurile acestea din partea României? Adică, şansele puţine de a se petrece schimbarea şi la noi erau legate, în gândirea dvs., şi de faptul că sovieticii nu aveau influenţă aici?

DC: Da, prin faptul că Gorbaciov încercase să sugereze, să pună presiuni, să discute cu Ceauşescu, şi ele toate se loveau de un zid. Sigur că şi aceste evenimente care se petreceau în Est erau discutate peste tot, numai în România nu. Faptul că România instaurase, pentru o lungă perioadă, o blocadă informaţională totală avea efecte atunci. Faptul că eu începusem să mă uit la televizor, la telejurnale şi să înţeleg ceva pe la vîrsta de 10-11 ani, a contat pentru imaginea pe care ne-o arătau: faptul că România era unică, faptul că lupta pentru pacea mondială, iar tot ce se întâmpla afară era ori demonstraţie pentru pace, ori pierzanie, violenţă, război, prostituţie în lumea capitalistă.

AMS: Imaginea Occidentului putred...

DC: În condiţiile astea, în care şi evenimentele recente din Est erau ţinute secrete, nu vedeam un mare succes sau un mare ajutor din partea ruşilor.

AMS: Începând din iunie 1989, în toate organizaţiile de partid, din FDUS, ASCR, în toate organizaţiile studenţeşti din ţară au avut loc şedinţe cu propuneri pentru realegerea lui Nicolae Ceauşescu la Congresul al XIV-lea. Cum a votat organizaţia studenţilor din facultatea dvs.?

DC: Habar n-am. Nu eram membru de partid şi nu eram nici membru ASCR. La facultate eu nu prea vorbeam cu nimeni. Eram foarte legat de vechii mei prieteni. Nu eram la curent cu niciun fel de astfel de şedinţe sau voturi în facultate.

AMS: În ziua de 21 decembrie a fost organizat mitingul din Piaţa Palatului. Aţi fost acolo?

DC: Trebuie să o iau cu zilele premergătoare. Sigur că toată lumea din grupul nostru comenta ce se întâmpla la Timişoara. Nici nu mai conta ce se organiza de către Ceauşescu. Nu aveam niciun fel de informaţii directe despre ce se întâmplă acolo, însă erau programe destul de lungi ale postului *Europa liberă* şi la *Vocea Americii* şi deja atenţia era direcţionată acolo. Dacă nu mă înşel, pe 19 decembrie s-a introdus starea de necesitate...

AMS: S-a introdus pe 20 decembrie seara. Dar vreau să vă întreb altceva mai înainte: lumea comenta, dar cum comenta? Lumea aştepta ca altcineva să facă ceva pentru răsturnarea lui Ceauşescu? Alţii aşteptau să se întâmple ceva şi el să dispară? Se aştepta ca el să-şi dea demisia sau erau oameni hotărâţi să facă ceva?

DC: Subiectul era: este incredibil că la Timişoara se întâmplă aşa ceva şi trebuie să facem ceva şi noi. Printre colegii mei ideea era că trebuie să facem şi noi ceva, să nu stăm. Numai asta se discuta, trebuie neapărat să facem şi noi ceva.

AMS: Ce să faceţi?

DC: Noi, fiind în Pajura şi cel mai aproape de noi fiind Casa Scânteii, ne gândeam să dăm foc la statuia lui Lenin. Arsese deja arcul de triumf din faţa Palatului Expoziţional... ne bătuse gândul la el, dar ne-o luaseră alţii înainte. În orice caz, vreau să fiu corect, mari ambiţii nu aveam. Nu s-a pus problema să facem revoluţii, dar era o mare dorinţă de a ne arăta solidaritatea cu cei de la Timişoara. Pe mine mă interesa să-mi pot exprima

părerea mea individuală. Nu mă interesa ce spuneau alții, dar voiam să spun eu ceea ce simt, să-mi exprim revolta cu vorbele mele. Ideea era ca eu și colegii mei din grup să urlăm indignarea noastră și să arătăm că nu toată lumea își bagă capul între umeri, când se întîmplă așa ceva. Principala mea preocupare era să pot urla că cei de la Timișoara nu sunt niște golani și că exemplul lor ar trebui urmat. Sunt niște patrioți, niște oameni extraordinari pe care îi admirăm, cu care probabil că nu ne putem compara, nu ne vedeam capabili de astfel de acte de curaj, să ieșim cu pieptul gol în fața tancurilor.

AMS: Să ne înțelegem: asta era imaginea despre evenimentele de la Timișoara pe care v-o transmitea *Europa liberă*. Nu ați avut niciun moment de îndoială că ceea ce se transmitea era contrafăcut sau exagerat?

DC: Nu. Se petrecea un lucru la fel ca la revolta de la Brașov: zvonul, acest adevărat telefon fără fir, îți dădea senzația că ceea ce auzeai noaptea la *Europa liberă* este adevărat și confirmat.

AMS: Foarte important ca fenomen sociologic!

DC: Eram absolut siguri că e adevărat. Ca să revin... este foarte important, nu știu când s-a dat starea de necesitate...

AMS: S-a decretat oficial în seara de 20 decembrie, după apariția lui Ceaușescu la televizor.

DC: Nu sunt de acord, și vă spun de ce. În seara de 20 trebuia să mergem la ziua unui prieten de-al meu, ca în fiecare an. În grupul nostru erau patru care veneau la serbarea zilei acestuia. Noi am simțit problema aceasta a stării de necesitate în ceea ce ne privea pe noi, strict. Umblam împreună. Brusc, nu mai aveau voie să umble mai mult de doi oameni împreună. Eu n-am putut să vin până la intersecția Schitu Măgureanu cu Cobălcescu, unde locuia sărbătoritul, cu mașina 331, decât până la Televiziune. După care am mers pe jos. Țin minte, era întuneric beznă. În momentul în care am ajuns la Piața Dorobanți, unde era înainte „Lupoaica“, acolo erau Gărzi Patriotice. Eram numai eu cu prietenul meu, Bogdan Săcuiu. Pe Calea Dorobanți, în față, o altă patrulă oprise un grup și cei din grup erau luați la întrebări de ce umblă mai mulți. Ceilalți patru prieteni, venind împreună, au pățit la fel. Din acest loc a trebuit să ne furișăm pe străzi. Deci, eu eram pe Calea Dorobanți, ducându-mă la o aniversare, nu făcusem nimic, nu aveam de ascuns decât ceea ce aveam în mintea mea, și totuși eram obligat să mă furișez. Asta se întâmpla în mijlocul Capitalei.

AMS: Pe la ce oră se întâmpla asta?

DC: Pe la ora 19.00, în niciun caz mai târziu. Ajung, nici pe departe nu mai era ce fusese în alţi ani – aproape 100 de oameni într-un apartament de trei camere, vă daţi seama ce nebunie era de obicei –, aici eram doar cu prietenii mei, cu sărbătoritul şi cu părinţii lui. Voiam să bem nişte şampanie pentru el, dar atmosfera era cam sumbră, după care din dormitor tatăl lui a răcnit: „Vezi că apare Ceauşescu şi vorbeşte despre Timişoara!". Ne-am dus toţi în camera aia şi acolo, înghesuiţi, ne-am uitat cu oroare la televizor, unde erau Ceauşeasca, Manea Mănescu şi...

AMS: Milea şi Gogu Rădulescu.

DC: Erau parcă patru...

AMS: Ceauşescu, Elena Ceauşescu, Mănescu, Milea, Gogu Rădulescu.

DC: Eu am crezut că unul dintre ei este Postelnicu. Vă rog să mă înţelegeţi. Este pentru prima oară când vorbesc despre lucrurile astea. N-am avut dorinţa. Ce se întâmplă acum este scos proaspăt, neprelucrat din memorie, nediscutat vreodată cu nimeni, nici chiar cu cei de la „Asociaţia 21 decembrie", care povesteau mereu ce-au făcut în zilele acelea. Eu am tăcut. Nu am simţit nimic din dorinţa asta de epatare revoluţionară.

AMS: De ce?

DC: Ceea ce s-a întâmplat după revoluţie...

AMS: Bun, continuaţi.

DC: După ce am văzut cuvântarea respectivă... îmi aduc aminte că Ceauşescu spunea că cei de la Timişoara sunt nişte golani care nu au nimic altceva decât intenţia să spargă, să distrugă, să fure şi se vor lua măsuri dure împotriva lor. Am comentat revoltaţi şi apoi am plecat acasă. Foarte, foarte necăjiţi. Am ajuns acasă, am mai stat cu Bogdan de vorbă, am comentat până foarte tîrziu. A doua zi m-am trezit pe la 10.00. La un moment dat, fiind în bucătărie, mă sună Bogdan: „Deschide televizorul!". Deschid televizorul şi văd un miting pur ceauşist, în mare glorie, cu aceleaşi inscripţii, cu pancartele, cu Ceauşescu-pace! Nu ştiu ce-a vorbit, era foarte clar că populaţia s-a strâns sau a acceptat să fie strânsă, îl aclamă pe Ceauşescu şi, iată, populaţia din Bucureşti şi probabil din toată ţara îl susţine pe Nicolae Ceauşescu împotriva celor de la Timişoara. Ideea era că poporul român îl susţine pe el, îi dezavuează pe golanii de la Timişoara, pe nenororciţii ăia. Prin urmare, în momentul în

care fiecare țară se eliberează, în ciuda oricărei probabilități, noi lașii de la București ne strângem și scandăm împotriva lor. Cu aceeași micime și lașitate îl susținem p-ăsta și dăm în ăia care au avut curaj. L-am sunat pe Bogdan și i-am spus: „În momentul ăsta eu mă îmbrac, nu se poate așa ceva, nu se poate ce se întâmplă. Mă duc să urlu că nu sunt de acord". Mi-a spus că vine și el. M-am îmbăcat în niște blugi negri, într-un tricou negru, cu o jachetă și cu niște pantofi cu talpă groasă. Ideea era să pot să rezist dacă vine noaptea, să nu vin acasă. Coborâm la ASE. Cred că era cam 12.30. Din momentul în care coborâm, o luăm spre Piața Romană.

AMS: Cum era strada?

DC: Strada era plină de oameni, care însă umblau normal, impasibili. Am ajuns în Romană și atunci am auzit o vâjâială, niște urlete, n-am înțeles ce se întâmpla, dar la un moment dat lumea fugea spre Romană.

AMS: Pe stradă sau pe trotuare?

DC: Pe trotuare. Încă circulau mașini. Am luat-o stânga împrejur, nu înțelegeam ce se întâmplă, până am ajuns în colț la ASE, aproape de stație. Am traversat pe colțul cu Hotelul Dorobanți și exact în locul acela am întrebat: „Ce se întîmplă, dom'ne?", „Păi, au venit niște dube și îi iau pe unii de la Romană". Lângă mine, imediat, aud pe unul strigând: „Jos Ceaușescu!".

AMS: Așa dintr-odată, pe liniște?

DC: Da, așa dintr-odată.

AMS: Cum arăta individul?

DC: N-aș putea să spun. Prima reacție a fost să mă îndepărtez de el. Lumea se întreba: „Ce se întâmplă, ce-i cu ăsta de strigă?". Atunci apar unii fugind dinspre Piața Romană, i-am oprit, i-am întrebat și mi-a răspuns unul: „Păi, s-a spart mitingul". „Și ce fac?" – întreb. „Vor să-l răstoare pe Ceaușescu". Din momentul ăla mă uit la Bogdan și... „Facem și noi..." și începem: „Jos Ceaușescu!", dar nu se auzea. Pur și simplu, de frică, de emoție, strigam: „Jos Ceaușescu!" fără voce, fără glas. Mimam strigătul. La un moment dat, împreună cu alții, am început să sărim în fața mașinilor și să oprim circulația. Blocăm circulația, începem să ne învârtim în jurul acelui postament de beton unde voia Ceaușescu să pună un monument o statuie, ceva... sărim pe postamentul ăla. M-am suit și eu pe el. Tot timpul îmi ceream

să mai fac ceva. Strigam, urlam acolo. Ţin minte că erau nişte TAB-uri, nişte ARO care blocau Bulevardul Magheru. Au apărut scutieri. În acel moment am fugit, pentru că am auzit că poţi că cazi în spatele lor, pe undeva pe la cinema Patria.

AMS: Cât aţi stat pe soclul acela de beton, nu erau nişte tipi care spuneau că vin de la Timişoara?

DC: Sigur erau şi alţi oameni care strigau foarte puternic. Erau mulţi oameni care stăteau pe margine şi se uitau, erau foarte mulţi care se îndepărtau speriaţi, alţii veneau spre noi. Nu am avut un lider, nu era cineva la care să mă uit, să văd ce face, să fac şi eu. Sunt un martor, poate, cumva aparte: pot să vă povestesc foarte mult de senzaţiile mele şi foarte puţin de ce au făcut alţii. Am plecat de acolo în goană, am ocolit Dorobanţiul, Piaţa Cosmonauţilor, pe Dionisie Lupu şi am ieşit la Nottara. Ideea era să ieşi în spate, să ieşi în Magheru. Pe străduţa aia erau actorii de la teatru. Ne-am dus spre ei, erau şi ei agitaţi, să nu-i lăsăm, fiindcă ăştia iau oameni şi îi duc la Jilava. Între timp se împingea barajul de pe Magheru, dinspre Patria spre Universitate şi au depăşit teatrul. Ne-am întors prin Dionisie Lupu, am ieşit prin Maria Rosetti şi, în diagonală, puteai să intri pe Magheru din nou. Acolo am intrat şi am găsit oameni. Foarte puţini, dar oameni.

AMS: Unde i-aţi întâlnit, mai precis?

DC: Erau înainte de sala Dalles, era grupul de la Dalles. În grupul ăsta am stat şi am continuat să strigăm. Problema mea era că eu căutam un steag. Căutam un steag, simţeam nevoia să ţin un steag al ţării în mână. Am rămas în dreptul Intercontinentalului foarte mult timp. De ce? Pentru că, împreună cu prietenul meu Bogdan, ne găsisem ce să facem. Ieşind din Magheru pe mijlocul străzii, ne-am uitat spre Inter şi am văzut oameni filmând. Prima reacţie a fost: „Ne filmează Securitatea, deci sigur ne găsesc". Dar asta nu a durat prea mult, pentru că ne-am dat seama că nu puteau fi atât de vizibili. Noi ştiam, aşa era zvonul, că Securitatea te filmează în ascuns.

AMS: Nu v-a spus nimeni în acel moment: „Nu vă fie teamă, nu sunt de la Securitate, sunt agenţiile străine?"

DC: Ba da. Au apărut unii care ne-au spus imediat: „Sunt jurnaliştii străini". Erau oameni cu camere de filmat, care filmau clar, la vedere.

AMS: Erau mulţi, la mai multe etaje?

DC: Pot să spun că am văzut cinci, la mai multe etaje. Ţineau camerele îndreptate în jos şi ne filmau. Atunci am zis: „Asta este scopul nostru. Acum avem un rol. Să ne filmeze televiziunile străine, pentru a vedea că facem şi noi ceva. Nu mai plec altundeva". Veneau tot felul de tipi, să ne întoarcem, să plecăm... „Hai să ne întoarceam la Piaţa Palatului", a spus unul. Mi se părea normal, pentru că acolo era Ceauşescu, dar în acelaşi timp lumea venea aici, în Piaţa Universităţii. Ce mă interesa pe mine era să vadă ăştia, mâine cel târziu, naiba ştie ce le-au făcut celor de la Timişoara, dar aici să se vadă că Ceauşescu a făcut miting, iar noi nu suntem de acord cu ce s-a spus acolo. Există nişte bucureşteni care nu sunt de acord. Încă lucrurile nu stăteau foarte rău, pentru că era mult entuziasm, iar forţele de ordine erau foarte pasive.

AMS: Unde era barajul?

DC: În momentul de care vorbesc erau scutieri aşezaţi în dreptul sălii Dalles, de-a curmezişul bulevardului. Strada Batiştei era liberă. Tot atunci ţin minte că un tip s-a suit pe semaforul de la intrarea pe Batiştei. Era un stâlp foarte înalt, un semafor suspendat. Tipul ăsta a fost un fel de prim lider acolo, pentru că striga să nu plecăm, ne striga să rezistăm pentru că, spunea el, vin muncitorii de la „23 August" în sprijinul nostru. A fost un mesaj important, pentru că noi efectiv aşteptam să vină acei oameni acolo. Ne-a mai spus că are informaţii clare, că ştie precis că vin.

AMS: Deci, asta se întâmpla înainte de ora 15.00.

DC: Da, da, înainte. La început erau numai maşini şi după aceea au apărut ăştia cu căşti albe. Şi atunci am spus: „Stai, dom'ne, puţin că putem vorbi cu ei". Şi ne-am dus să vorbim cu ei. Foarte tineri, foarte speriaţi, ca şi noi, dar cu arme.

AMS: Cu scuturi sau cu arme? Să ne înţelegem: nu puteau să fie şi cu scuturi şi cu arme.

DC: Erau cu scuturi. Îi întrebam, ne răspundeau. „Cine sunteţi voi, sunteţi în termen?". „Da". Asta era marea noastră speranţă.

AMS: Nu aveau ofiţeri cu ei?

DC: Ba da, ba da.

AMS: Şi ăia ce făceau?

DC: Ne lăsau să vorbim cu soldaţii. Vorbeam şi cu ei. Dar noi îi întrebam dacă sunt soldaţi în termen, pentru că ştiam că trebuie să respecte ordinul, dar, fiind nişte tineri, ca şi noi, mai era loc. Mai era loc de îndoială că vor trage sau ne vor lua la bătaie. După asta am început să evaluăm situaţia, să vedem dacă nu cumva ne închid, ne încercuiesc. Ne-am dus în spate spre Universitate şi am văzut că strada dintre Universitate şi Arhitectură era liberă, că strada dintre Arhitectură şi Fondul plastic era liberă, Batiştei încă liberă. De la Universitate era liber spre Piaţa Rosetti. Încă era liber spre „coda calului" (*statuia lui Mihai Viteazul*, n.a.) şi 6 Martie. Dar la un moment dat, s-a pus baraj spre Unirii. M-am dus să vorbesc cu ăştia dinspre Unirii şi iarăşi m-am dus la ei şi le-am spus: „Uite, dom'ne, dacă tragi în mine, pe mine mă cheamă Dragoş". Genul ăsta de discuţii. Mai erau şi fete care le dădeau flori. Ne-am întors la Dalles, la cordon, şi s-a tras.

AMS: La ora aia s-a tras?!

DC: O secundă, să-mi aduc aminte dacă mai întâi au venit pompierii... Nu, mai întâi au venit pompierii. Au venit pompierii să ne ude, lumea s-a dat la o parte.

AMS: De unde au venit?

DC: Au venit dinspre Unirea, au stropit, toată lumea a fugit să nu fie stropită, s-a golit bulevardul şi, în momentul când au ajuns la cordonul de scutieri, au întors. Pentru că, în mod categoric îmi aduc aminte că au încetinit şi am văzut nişte puşti care au sărit pe maşini. Erau bişniţarii de pe 6 Martie, din faţă de la cinematografe. Am fost extraordinar în admiraţie pentru ei, cum săreau pe maşini, cu mult curaj. Maşinile au luat-o pe partea astălaltă spre Arhitectură, după care au plecat. N-a fost o chestie de mare desfăşurare, două sau trei maşini, dar e adevărat că te afecta, pentru că stăteai pe frig în udătura aia. După chestia cu maşinile de pompieri, lumea s-a întors. Apoi a venit la un moment dat, în mare viteză, tot dinspre rondoul Universităţii un camion militar... Ba nu, mai multe. Când treceau, aruncam cu tot ce aveam, puneai mâna pe ceva şi aruncai după ele. Ţin minte că a venit unul în foarte mare viteză, eu eram cu prietenul meu, aruncam, şi cineva a aruncat o bâtă cu atâta putere, o bâtă pătrat de patru, a zburat peste şi l-a lovit pe prietenul meu exact în cap, aici, în partea stângă a frunţii. El a căzut pe spate şi a rămas în KO, cred că mai mult de un minut. M-am aplecat spre

el să văd ce are, am auzit urlete şi am auzit după aia că acel camion a intrat în mare viteză şi a omorât şi dintre militarii din baraj, în scutieri.

AMS: Fiind atent la Bogdan, n-aţi văzut scena cu accidentul produs de camion.

DC: Nu. Eu eram pe carosabil, în dreptul Arhitecturii, în dreptul turnului, pe banda de mers dinspre Romană, iar ăsta a venit dinspre Unirii pe banda dinspre Continental. A intrat în lume, iar bâta aia a venit dinspre trotuarul de la Inter.

AMS: Sunt amănunte importante care completează imaginea acelui eveniment. Pot să vă spun, de exemplu, că deja sunt amănunte care dezvăluie părţile falsificate din rapoartele oficiale asupra evenimentului.

DC: Mă străduiesc să vă prezint întâmplările cât mai precis cu putinţă. Tot atunci l-am văzut acolo pe Petre Roman. Nu-l cunoşteam, l-am identificat după aceea ca prim-ministru. Dar mi-a atras atenţia pentru că era împreună cu un tip cu părul mare, vâlvoi, şi cu barbă mare, căruntă şi de care se spunea că este arhitect şi că-l cheamă Ursu. Roman şi individul ăsta erau pe partea cu Institutul de Arhitectură. În dreptul lor era un tip cu o portavoce care striga şi el să nu plecăm, să rezistăm. Între timp, în zona asta mai apărea câte un camion care era prezentat ca venit în sprijinul nostru. Se striga: „A venit de la IMGB, a venit de la..." nu ştiu ce întreprindere. Anunţul era că aceste camioane sunt fruntea coloanei care vine spre Universitate. Era greu de crezut, dar în orice caz întreţinea speranţa. Acum mă întorc la momentul în care s-a petrecut accidentul. Cred că pe la 15.30 s-a deschis focul.

AMS: O secundă! Pe la 15.00, pe o casetă se vede 15.09, au trecut în viteză TAB-urile. Este secvenţa aceea cu tinerii care se culcă pe asfalt în ideea să le oprească.

DC: Au trecut TAB-urile alea, ştiu, pentru că şi atunci se arunca după ele. Acum mă puneţi în încurcătură: nu ştiu dacă atunci sau după aceea, la episodul cu camionul în viteză, a fost lovit Bogdan.

AMS: Conform cronologiei făcute de Comisia parlamentară, secvenţialitatea este următoarea: pompierii, apoi TAB-urile care au trecut în viteză spre Piaţa Romană şi după asta camionul cu accidentul, dar ora stabilită de Procuratură este 16.43.

DC: Cred că aveţi dreptate. La trecerea acelor TAB-uri a luat prietenul meu parul în cap. Este singura explicaţie pentru secvenţele cronologice. După scena cu camionul, s-a tras.

AMS: Aşa este mai logic. Cum s-a deschis focul?

DC: Eram cu Bogdan, traversam zona aceea dintre Batiştei şi restaurantul Pescarul... De fapt era o zonă, o făşie în care patrulam: mai încoace de Dalles, 15-20 de metri de cordonul cu căşti albe şi porţiunea Inter - Arhitectură. Asta era zona. Uneori eram mai departe de Dalles, alteori ajungeam lângă scutieri. În momentul în care treceam dinspre Dunărea spre Inter, pe o linie paralelă cu barajul, la un moment dat am auzit răpăială de pistoale mitralieră. În momentul în care am auzit rafalele, m-am trântit, primul lucru, apoi m-am uitat spre ei şi, într-adevăr, trăgeau în sus. Şi am zis: „A, e de avertizare!". În momentul în care s-a tras din nou, am auzit strigăte: „L-a omorât pe ăla, l-a omorât pe ăla la Dalles!"

AMS: Acum aţi intrat în lanţul logic. Procuratura are ordinea asta a secvenţelor. Să le fixăm noi corect: pompierii, TAB-urile, Bogdan Săcuiu lovit cu bâta aia aruncată, aproximativ o oră de agitaţie, apoi apar camioanele, se produce accidentul, apoi din barajul de militari, din spate, pentru că în faţă sunt scutieri, fără arme, deci din sapte, spre Dalles, se deschide focul în plan vertical, apoi se trage în mulţime.

DC: Din momentul ăla mi s-a făcut o frică... S-a tras, şi noi am sărit la Ciclop, ne-am târât din stradă să căutăm un adăpost şi ne-am târât ca în Armată. După aia am sărit parapetul de la Ciclop, de la intrarea în pasaj, după care ne-am dat seama ce tâmpenie am făcut, pentru că pasajul era închis. Erau nişte porţi mari închise şi acolo te puteau prinde ca pe şobolani. Atunci am ieşit până în capăt şi ne-am repezit amândoi spre telefonul public, care era în faţă la restaurantul Pescarul. Am sunat acasă. Celor de acasă le-am zis ce se întâmplă, ce vedem şi că se trage şi sunt morţi. „Au început să tragă" – le-am spus. Ai mei au spus: „Vino acasă", iar eu am spus: „Nu"... bravadă! În momentul în care am închis telefonul, ne-am uitat unul la altul. Amândoi eram speriaţi, vedeam ce se întâmplă. Bogdan avea o vânătaie mare deasupra arcadei, se umflase. Ne uitam unul la altul... El avea o prietenă şi voia să plece în Suedia, a şi plecat, acum este acolo. Eu nu-mi imaginam că se mai poate trăi în ţară şi mă gândeam să plec undeva. Cea mai mare problemă a mea

era frica de a vorbi liber şi voiam să pot să vorbesc liber. La vârsta aia nu fusesem niciodată în afara ţării şi voiam să călătoresc. Multe, multe vise. Foarte subiectiv. Am zis: „Bă, ce facem?". Ne-am uitat unul în ochii altuia şi ne-am întrebat: „Ce facem? Mai rămînem?". Se putea pleca lejer în momentul ăla. Bogdan a zis atunci: „De fapt, ce treabă avem noi cu asta?" Nouă ni se părea clar că trag în noi şi că vor mai trage în noi. Oricum manifestaţia durase mult mai mult decât ne-am imaginat noi şi deja era un fapt cunoscut, filmat de cei de la Inter. Adică, pentru ideea noastră de la început, ne atinsesem scopul. Spuneam: „De acum se trage. Ei pregătesc probabil acum dispozitivele şi vor trage, ne omoară". Toate argumentele erau împotrivă şi, cu toate astea, deşi ne spuneam unul altuia: „Hai să plecăm!", am hotărât să rămânem. După asta a început să se formeze baricada. A venit un camion mare, care a tras de-a curmezişul şi oamenii au spus: „Hai să facem o baricadă" Evident, ideea era să se construiască un baraj, un obstacol pentru cazul că se va trage. Au intrat la restaurantul Dunărea şi au luat mesele acelea albe metalice, apoi au spart geamurile la Pescarul şi au scos totul afară.

AMS: Mesele de la terasa Dunărea...

DC: Pentru mine a fost un moment important. Era entuziasm, lumea striga, se forma baricada, apăruseră maşinile acelea în sprijinul nostru, hotărâsem să rămânem cu orice risc şi totuşi eu eram cuprins de un sentiment de indignare. În tot acest spaţiu, între Batiştei şi Piaţa Universităţii, era o plimbare nemaipomenită. Pe treptele de la Teatrul Naţional, lume, se însera, drept care au apărut oameni cu lumânări, erau complet ocupate treptele acelea lungi care duc spre Teatrul Naţional. Mă întâlnesc cu prieteni, oameni veniţi de prin Drumul Taberei, era o atmosferă nemaipomenită de plimbare, foarte relaxat, deşi se trăsese şi muriseră nişte oameni. Au apărut nişte puşti cu nişte saci în care aveau sticle de bere furate, pe care le vindeau şi făceau nişte bani...

AMS: Staţi puţin! Le videau pe bani?

DC: Da, le videau, le vindeau. Şi îl întreb pe Bogdan: „Domne, am înnebunit? Ce facem, iar aduc românii totul în derizoriu? Noi ce facem aici, ne dăm viaţa, ne riscăm viaţa sau ne plimbăm?". Erau tot felul de persoane care se plimbau, se întâlneau: „Voi ce mai faceţi?". „A, sunteţi bine", plecau, veneau alţii, discuţii familiare, întâlniri în centru la promenadă.

Pur şi simplu, totul se transformase într-un loc de întâlnire, ca pe Corso, unde se salutau cunoscuţii. Chestia asta a durat vreo două ore... 18.00, chiar spre 19.00.

AMS: Spuneţi-mi un lucru. Este un fapt deja certificat de mai multe mărturii. Au apărut la un moment dat nişte tineri care împărţeau bileţele. Spuneau că vin de la Piaţa Unirii şi cereau să se formeze un guvern Corneliu Mănescu. Oameni care s-au urcat pe un stâlp şi care strigau: Bârlădeanu, Mazilu, Iliescu, Corneliu Mănescu...

DC: I-am auzit, da. Am auzit strigând la megafon, lume strânsă. Nu am intrat în acel grup.

AMS: Se strigau aceste nume.

DC: Se strigau şi nume, parcă şi o proclamaţie... Când eram în Armată, auzisem de un grup, ascultam la infirmerie, eu am fost infirmier în Armată, şi noaptea ascultam la Radio *Europa liberă* de apariţia unui grup disident la noi... parcă grupul celor şase.

AMS: Dacă în 1989 eraţi în anul II, în Armată aţi fost prin 1986. Atunci nu era nici un grup la noi, decât grupul Iliescu.

DC: Ce vreau să spun este că numele acelea nu însemnau mare lucru pentru mine, deşi auzisem ceva foarte vag. M-a indignat foarte mult faptul că, deşi se înserase şi pericolul creştea, lumea se plimba, mi-am întâlnit şi profesoarele de la liceu. Totul căzuse foarte mult într-o plimbare. Am uitat să vă spun că din cei patru prieteni care eram în 20 decembrie, eu şi cu Bogdan i-am chemat pe ceilalţi la Universitate. „Da, imediat, venim". A venit doar unul, care a plecat pe la ora 16.00. Chestia cu vândutul sticlelor de bere iarăşi m-a deranjat foarte tare.

AMS: N-aţi cumpărat şi dvs. să beţi?

DC: Nu, a cumpărat Bogdan o sticlă. Eu am primit de la cineva o jumătate de sticlă, pe care am băut-o, am stat şi eu pe cercul ăla şi am băut. N-am vrut să cumpăr, pentru că mi se părea o bătaie de joc. Dacă nu mă înşel, era bere Bucegi.

AMS: Nu v-aţi simţit rău după ea? (În Raportul SRI se afirmă că berea conţinea substanţe energizante, n.a.).

DC: Nici vorbă. În momentul în care a început să se lase noaptea bine de tot, a început lumea să plece. De pe la 8.30-09.00 seara, lumea era tot mai puţină, începuse să se filtreze toată treaba. Mai rămăseseră doar cei de la baricadă. Acolo lucrurile evoluau tot mai dur, în discuţii, ameninţări de o parte

şi de alta. Mă duceam, vedeam, era o incitare evidentă, aşa că a început să-mi fie frică să mă mai duc, pentru că, practic, la baricadă se provoca focul, îi instigau pe ăia să tragă. Voiam să stau, să iau parte, dar mi-a fost frică să fiu în prima linie. Voiam să văd care sunt oamenii care au rămas. Nu am fost aşadar între cei care au rezistat pe loc şi care, categoric, erau la baricadă, foarte puţini, un grup agitat şi foarte hotărât. Am văzut după aia că vine un tanc care blochează strada dintre Arhitectură şi Fondul plastic. Şi mi-am zis: „Hopa, ăştia ne înconjoară, se închide capcana". Am zis: „Mai stăm, mai stăm". Am reînceput să strigăm, eram foarte tensionaţi. A luat foc baricada, s-a creat panică şi ţin minte că foarte mulţi din grupul nostru se întrebau: „Ce facem, mai stăm?". „Mai stăm o jumătatre de oră", apoi: „Mai stăm o oră". Cred că era în jurul orei 23.00 când am văzut că apar nişte indivizi îmbrăcaţi în scurte drepte, aşa, ca nişte uniforme. Erau însă în civil. Genul ăla de haină scurtă, de miliţie. Au apărut indivizi, care nu erau ai noştri.

AMS: Unde i-aţi văzut prima dată?

DC: În zona giratoriului de la Universitate. Deja mi se făcuse frică. Îmi dădeam seama că ăia au venit cu un scop violent. După ora asta, 23.00, am început să mă retrag înspre strada dintre Universitate şi Arhitectură...

AMS: Edgar Quinet.

DC: Exact. Pe strada asta era singura cale pe unde se mai putea ieşi. Parcă lăsată, ca să putem fugi.

AMS: În mod sigur era un tanc pe strada cu Fondul plastic?

DC: Absolut. Tanc - tanc.

AMS: Nu era însoţit şi de soldaţi?

DC: Nu, era numai tancul.

AMS: Foarte curios. Din punct de vedere militar este o prostie.

DC: Mi s-a părut că urmează să se blocheze tot, pentru că apăruse un tanc şi pe Academiei, în dreptul Teatrului Majestic. Cert este că, la un moment dat, mi-am dat seama că pe ăştia, pe care ne prinde în zona asta, ne omoară. Nu se mai filma, dispăruseră operatorii de pe Inter. Pe la 23.30 am hotărât să fugim. Am fugit lipiţi de zidul Universităţii până la coloanele de la Romarta, unde era un telefon public. De acolo l-am sunat pe tata şi l-am chemat să ne ia cu maşina. I-am dat punct de întâlnire la intersecţia dintre Calea Griviţei şi bulevardul nou, căruia

noi în spuneam Vespasianele, între cele două veceuri. Ne-am furişat pe străzi până acolo, a venit, ne-a luat. Tata s-a bucurat că suntem vii.

AMS: Ia-ţi povestit?

DC: Da, i-am povestit.

AMS: Cum a comentat?

DC: Nu vorbea, asculta. La un moment dat şi noi am tăcut. Aşa am ajuns în Pajura. Au venit doi vecini de bloc, am povestit, a fost o noapte albă. Ideea era ce se va întâmpla mâine. Va dispărea totul, ca şi cum nu s-a întâmplat nimic? A doua zi mă trezesc pe la 10.00, n-aveam şcoală. Mă duc la Bogdan, bem o cafea şi plecăm din nou în Centru, să vedem ce se întâmplă. Când ajungem la Piaţa Victoriei, agitaţie, TAB-uri pe Ana Ipătescu. Am luat-o spre Calea Victoriei. Multă lume. Mergând aşa, pe la intersecţia cu strada Lemnea, la un moment dat pe stânga era o vitrină lungă cu omagiile lui Ceauşescu. De lângă mine cineva a spart geamurile. Le-am aruncat în stradă şi, în sfârşit, atunci am găsit un steag. În sfârşit, ce-mi doream eu de mult! Steagul avea deja stema tăiată. L-am petrecut peste cap, ca un poncho.

AMS: Era fără lancie.

DC: Fără. În continuare, cam la intersecţia Calea Victoriei cu Ana Ipătescu, au ieşit câţiva şi ne-au strigat: „Gata, TAB-urile. Armata e cu noi!“. Am început să alergăm spre Piaţa Palatului. Cam prin dreptul magazinului Gioconda, venea lume dinspre piaţă strigând: „Ceauşescu a fugit, a fugit cu un elicopter!“. Fugim mai tare. Atunci ne întâlnim cu un prieten, care era pe platforma unei Dacii-papuc, şi avea în mână un drapel cu lancie, pe care îl flutura. Ne-am urcat şi noi şi aşa am început să umblăm prin oraş, să anunţăm Bucureştiul că a fugit Ceauşescu. În loc să intrăm în CC, am plecat cu maşina asta noi trei, până pe la Casa Republicii. A trecut ceva timp, cam vreo oră, peste o oră, după care ne-am întors în piaţă. Deja la balconul de la CC vorbeau revoluţionarii. Trebuie să vă spun că a fost un moment când m-am simţit manipulat. Senzaţia apăruse mai devreme, încă de pe la Piaţa Victoriei, când am observat că oamenii care ne înconjurau nu erau genul de oameni care fuseseră la baricadă. Totul părea jucat, un entuziasm fabricat, după ce trecuse pericolul şi după ce muriseră cei de la Inter, lumea acuma făcea pe marii revoluţionari. Şi chestia asta nu mi-a plăcut, nici acolo,

nici mai departe, unde era acelaşi entuziasm, de parcă ar fi câştigat o bătălie grea. Era fals, suna foarte fals. Erau cei din 22, nu cei din 21.

AMS: Ce anume, ce amănunt v-a frapat?

DC: Absoluta, dar absoluta lipsă de frică. Eu trăisem normal, ca un om obişnuit sub teroarea focului, a gloanţelor. Şi, mi-era frică. Mi-a fost frică tot timpul. Nu exista eroism decât la câţiva de pe baricadă, despre care nu ştiu ce să vă spun, pentru că, de murit, au fost împuşcaşi şi omorâţi tot dintre noi, dintre cei de la Universitate, de la Arhitectură. În 21 decembrie, de când am coborât la ASE, şi tot timpul la Inter, şi eu şi toţi din jurul meu eram într-o luptă teribilă cu frica. Se simţea, o simţeai animalic, fără să te înşeli. Tuturor, chiar şi celor tineri le era frică. Te uiţi la om şi vezi: ori altul te inspiră pe tine, ori chiar tu inspiri frica, dar se vede pe chipul omului această stare. Şi pe postamentul de la Piaţa Romană, şi cu actorii de la Nottara, şi pe străzile paralele pe care fugeam, şi în intersecţia de la Batiştei cu Inter, tot timpul ne urmărea pe toţi această frică. Frica de Ceauşescu, de militari, de moarte, în ultimă instanţă, şi frica aceasta a fost în primul rând cea învinsă de noi acolo, nu regimul. Ori, pe 22 dăduse curajul peste zecile de mii de oameni, mai ales după ce TAB-urile au anunţat că se retrag. Chestia asta mi-a dat sentimentul de manipulare, în sensul că vine acum un puhoi de entuziasm, care şterge totul şi întregul popor devine erou, deşi fusese laş, mai laş ca niciodată. Era clar în mintea mea, era clar că Ceauşescu este trădat.

AMS: Formidabil!

DC: Da, am avut acest sentiment că Ceauşescu este trădat, trădat de populaţie, de cei care nu mişcaseră în 21 decembrie, de cei care aşteptaseră să vadă încotro se înclină balanţa. Sentimentul puternic era că Ceauşescu este trădat. De-aia nu trage Armata, de-aia au dispărut miliţienii şi de-aia au ieşit comuniştii şi necomuniştii pe stradă şi se bucură, pentru a ascunde această trădare. Senzaţia mea a fost atunci că toţi oamenii aceştia au fost aduşi şi că de acum începe susţinerea cuiva, nu ştiam a cui, care va veni după Ceauşescu.

AMS: Mama dvs. povestea că s-a întâlnit cu astfel de grupuri şi spuneau că au fost scoşi cu liste din întreprinderi.

DC: Da, mama a povestit asta. Dar totuşi, ne-am spus, totuşi, a fost doborât Ceauşescu, foarte bine, noi avem partea noastră

din 21, alţii partea lor. Foarte bine. Lupta noastră a avut sens, deci nu avem decât să ne bucurăm. Dar parcă bucuria celor din 22 era cam nepotrivită. Pe 21 în Piaţa Universităţii strigam: „Vom muri şi vom fi liberi“. Eu am strigat chestia asta până am răguşit. Dar atunci, starea noastră era autentică: dacă apărea unul cu puşca acolo şi striga: „Fugiţi, că vă împuşc!“, o luam la fugă. Toţi. Acolo nu cred că era vreunul care credea că Ceauşescu va cădea. Adevăratul sens, cel real, era un protest care să arate că ne opunem lui, că mai sunt şi alţi români, ca cei de la Timişoara. Atât. Restul sunt fabulaţii.

AMS: Aţi revenit în Piaţa Palatului.

DC: Da. Acolo se zvonea: „Bă, vedeţi că s-a format un consiliu al salvării naţionale şi o să vorbească unii“. Am fugit împreună cu prietenul meu la intrarea în Cişmigiu, unde locuia bunicul lui, la etajul II, şi l-am văzut la televizor pe Iliescu: „Dragi tovarăşi, Ceauşescu a fugit şi... a întinat idealurile comunismului“. Mi-a căzut faţa.

AMS: Aţi văzut cea de-a doua intervenţie a lui Iliescu. În prima a vorbit de Consiliul Frontului Salvării Naţionale. Prin urmare, zvonul din piaţă era urmarea acelei prime intervenţii. Să nu dăm de înţeles că deja în piaţă umblau nişte diversionişti cu aranjamentul gata făcut.

DC: Nu, este clar că văzuseră la televizor prima intervenţie. Ne-am întors în piaţă extrem de dezamăgiţi. Nenorocire!

AMS: Ştiaţi cine este Iliescu?

DC: Nu, nu, vag ceva, că era de la Ape şi ce se mai spusese pe la *Europa liberă*. Dar imaginea lui nu era conturată în mintea mea şi nici a celorlalţi din piaţă, pentru că se întrebau...? Iar discuţiile se refereau la toţi cei care apăruseră pe acolo, la Televiziune... Dinescu, pe Caramitru îl ştia lumea, pe ceilalţi nu. Abia bunicul lui Bogdan ne-a spus cine era Iliescu, ce era cu Iliescu. Problema mea nu era că el era comunist, ci că a spus „dragi tovarăşi“ şi că „a întinat valorile comunismului“. Asta m-a înnebunit: E nenorocire! Ne-am întors în piaţă şi acolo am găsit o situaţie neaşteptată. Se zvonea că au apărut nişte terorişti...

AMS: Era lumină, era ziuă?

DC: Da, da, ziua. Din nimic, dintre noi, din mulţimea aia au apărut unii care şuşoteau, dădeau din om în om: „Sunt terorişti!“. „Unde sunt dom'ne terorişti?“. Zice: „Sunt terorişti în

palat". „Unde dom'ne, unde?". „Sunt în palat. Palatul este plin de terorişti şi trebuie să-i scoatem de acolo".

AMS: Vă întreb din nou: era lumină afară, era ziua?

DC: Ziua, absolut, nu există niciun dubiu.

AMS: Cam pe la ce oră?

DC: Cred că pe la 16.00 sau imediat după 16.00.

AMS: Iarăşi aţi atins un punct sensibil. Dvs. afirmaţi că în mulţimea din Piaţa Palatului, după ce a vorbit Iliescu, cam în jurul orei 16.00, s-a răspândit zvonul cu teroriştii.

DC: Categoric! Atunci a apărut zvonul ăsta şi o să vedeţi de ce sunt atât de sigur. Am format o echipă şi am intrat în Palat pe intrarea dinspre aripa Creţulescu. În afară de momentul ăla, eu n-am mai intrat în palat de atunci. Intrăm, alergăm pe scări, ajungem la etajul unul, ferindu-ne, ce mai, ca în filme, ajungem...

AMS: Cam câţi eraţi în grupul ăsta care a intrat în palat?

DC: Cam douăzeci şi ceva de oameni, cam 25. La etajul unu erau nişte holuri mari, nişte saloane cu mobilă acoperită cu huse. Vreo trei-patru au continuat să urce pe scări, să vadă ce mai este acolo, dar ceilalţi s-au aşezat pe fotolii şi au început: „Ia uite, bă, ce fotolii au ăştia, ce mobilă au ăştia. Ia să vedem, luăm ceva?" Şi-au aprins ţigările.

AMS: S-au apucat de furat?

DC: Nu s-au apucat de furat, că nu prea aveau ce. Dar uitaseră de ce au venit. Stăteau în fotolii şi discutau. Noi, eu şi Bogdan şi încă vreo doi... „Domnule, ce facem? Ăia trag în noi, nu ne ascundem? Până acum ne-am târât şi acum stăm în fotolii?"

AMS: Se presupunea că teroriştii sunt acolo!

DC: Da, păi noi am intrat să-i prindem pe terorişti. Intrasem să-i prindem pe terorişti. Atunci zic: „Hai înapoi!" şi ieşim. Ieşim, şi, la câteva minute, se trage. Pentru că, de ce ţin minte, am ieşit tot prin aripa Creţulescu. Ies, eram pe trotuar şi... se trage.

AMS: De unde se trăgea?

DC: De undeva din stânga, nu vedeam, dar se auzea din piaţă.

AMS: Erau, de exemplu, tancuri sau TAB-uri în faţă la CC?

DC: La ora aia, încă nu erau. Mai întâi au venit nişte maşini şi ne-au adus apă. Am băut apă. TAB-urile şi tancurile au venit după ce s-a deschis focul şi noi am tras concluzia că au apărut, că au venit tocmai pentru că s-a tras. Ideea era că vin să apere clădirea CC.

AMS: Asta însă presupunea plecarea celor din piaţă, evacuarea pieţei.

DC: Da, pentru că s-au speriat. Mulţimea s-a răspândit şi au mai rămas doar nişte grupuri. Atunci au venit tancurile şi, venind, oamenii s-au ascuns pe după ele. Eu trecusem prin treaba din 21, când s-a tras, şi în momentul când am auzit răpăiala de gloanţe din piaţă, am zis că se trage din palat sau din blocul acela care este în dreptul părculeţului unde este acum statuia lui Maniu.

AMS: Era ecoul. Sunetul lovea în peretele acela unde sunt acum reclame.

DC: Probabil. Am trecut repede strada şi am ajuns la coloanele de la librăria Creţulescu şi m-am oprit la magazinul Muzica. Acolo m-am simţit în siguranţă. Fugea lume spre noi, panică. „Cine a tras?". „Teroriştii!". „Aţi văzut de unde?". „Nu". De atunci şi până s-a făcut seara am umblat prin diferite colţuri ale pieţei, să vedem de unde trag teroriştii şi să-i prindem. Între timp s-a făcut seară şi a vorbit din balcon Iliescu. Mai întâi a strigat cineva, nu ştiu, parcă Mircea Deaconu: „Opriţi focul!". S-a oprit focul, a vorbit Iliescu. Se opreşte şi vorbeşte, după care se trage din nou. Deci, se strigă „Opriţi focul!" din balcon, erau oameni care stăteau acolo în picioare, cei mai expuşi, care strigau „Opriţi focul", a vorbit Iliescu şi a reînceput. Iar se trage. Nu mai credeam. Nu m-am mai ascuns. Se trăgea în piaţă şi noi doi, ca şi alţii, ca şi alţii, nu ne mai feream. Foarte mulţi stăteau în mijlocul acestor rafale, acestor răpăieli teroriste, la care se riposta cu foc de armă de pe tancuri, TAB-uri şi de jos soldaţii, şi nu se mai ascundea nimeni. Reapăruse aceeaşi scenă de la Universitate. Sub schimbul ăla de focuri, lumea se plimba, schimba ţigări, vorbea. Mă duc la un militar, care trăgea de jos, de lângă un tanc şi îl întreb: „În ce trageţi, vă rog?" „În terorişti". „Şi unde sunt teroriştii?". „În palat". Mă uit că trăgeau cu trasoare, se vedea foarte clar traiectoria de la puşca automată până în palat. Măcinau zidul. Îl întreb: „Dumneata nu vezi că tragi în zid?". „Aşa mi s-a dat ordinul".

AMS: Adică, i s-a dat ordin să tragă în zid?!

DC: I s-a dat ordin să tragă încolo şi i-a spus soldatului să ferească geamurile. Era clar că nu se putea respecta. Dar la ora aceea, când am ajuns lângă soldaţi şi i-am întrebat: „În ce

trageţi?", „În terorişti", „Şi de ce tragi în zid?", ei mi-au răspuns: „Aşa am primit ordin". „Cine e comandantul tău?", îl întreb. Mi-l arată. Ne ducem la el, locotenent parcă, şi.... „Cine sunteţi?"

AMS: Dvs. l-aţi întrebat pe locotenent.

DC: Da. Imediat îţi răspundeau, milităreşte: „sunt locotenent... nu ştiu cum". „În ce trageţi, domnule locotenent?". „În terorişti". „Nu vedeţi că nu sunt terorişti?". „Ba sunt. Nu ne spuneţi nouă, avem informaţii sigure că sunt terorişti în palat, trag şi..." aşa mai departe. „Păi, de unde aveţi informaţii, că noi am fost în palat, nu sunt, şi acum suntem aici?" „Avem, ni s-a transmis. Sunt terorişti în palat". Nu avea nici un sens să mai vorbeşti cu ei. Din când în când, mai dădeau un ordin, iar soldaţii trăgeau. După asta a început incendiul de la BCU. Era doar un început de incendiu, şi noi ne-am dus din nou la militari şi le-am spus: „Păi, dacă aveţi comunicaţii, dacă vorbiţi cu şefii voştri şi vă tot spun că sunt terorişti, de ce nu chemaţi pompierii?" „Nu putem, din cauza teroriştilor". A început să ardă mai tare şi s-a ridicat vîlvătaia. Atunci, şi eu şi alţii de lângă mine, am început să plângem. Am mai încercat o dată: „Hai să intrăm să salvăm". Ni s-a răspuns: „Nu, nu se poate intra, că sunt terorişti şi acolo"

AMS: Voiaţi să vă duceţi să stingeţi şi nu vă lăsau?

DC: Da, şi, mai mult, ei nu făceau nimic. Se uitau cum arde. Am stat şi noi şi când a devenit absolut clar că nu mai poate fi salvată biblioteca, am plâns. După ce s-a declanşat vâlvătaia aia şi nu s-a mai tras în palat, au început să tragă spre cer. Trăgeau cu trasoare în aer, în cer. Era incredibil, nu mai înţelegeam nimic. Era un soldat în dreptul meu, ascuns după tanc, îi făcea semn ofiţerul şi ăla începea să tragă în cer. În momentul acela mi-era foarte clar. Lumea stătea pe stradă, iar tot ce era armată, blindate trăgeau la spectacol. Era un spectacol de foc al Clădirii BCU şi de foc automat.

AMS: Dar nu făceaţi legătura între apariţia lui Iliescu şi ce făcea Armata jos, în stradă?

DC: Nu, atunci nu făceam această legătură. Repet, nu am vorbit cu nimeni până acum despre aceste lucruri, tocmai pentru că văzusem ce văzusem şi apoi ce s-a întâmplat în ţară şi mi-am zis: Mi-e ruşine să vorbesc despre revoluţie. Gândiţi-vă că tatăl meu a ajuns preşedinte al României şi că în jurul nostru au mişunat în permanenţă revoluţionari. Niciodată nu le-am spus

ce v-am spus dvs. acum. Mi-era ruşine că sunt român, pentru că au distrus, absolut fără niciun motiv, Palatul şi Biblioteca. Aveam în faţă imaginea românilor care îşi distrug istoria cu bună ştiinţă pentru că sunt tâmpiţi. Se trăgea în neştire, inclusiv spre noi şi nimeni nu cădea. Atunci i-am spus lui Bogdan: „Este o tâmpenie la care nu vreau să iau parte. Plecăm acasă". Am plecat acasă. Pe drum însă ne întâlnim cu doi fraţi, pe care îi cunoşteam, stăteau în Pajura, care ne spun: „Băi, hai să mergem la Vlad acasă". „La cine?". „La Vlad, la şeful Securităţii". Voiau să-i spargă casa.

AMS: Ştiau unde locuieşte Vlad?

DC: Se prea poate, nu i-am întrebat, dar noi, când am auzit chestia asta, nu ne-am dus. Clar! Noi ne-am dus acasă, ei au luat-o în partea cealaltă, spre Dorobanţi.

AMS: Da, în zona aia locuieşte. V-aţi mai întâlnit cu fraţii ăştia?

DC: Ăştia au apărut a doua zi la Bogdan acasă şi au povestit, au arătat un dublu casetofon cu boxe mari şi un video, pe care îl aveau de vânzare. Ne-au spus că sunt furate de acolo.

AMS: Continuaţi.

DC: Ajung acasă, deschid televizorul şi îl văd pe individul ăla... Rateş, Brateş... „Veniţi să apăraţi Televiziunea!". Îl iau pe Bogdan, ne furişăm, ne ducem acolo, se trăgea iarăşi aiurea, şi acolo ni se spune: „Aici suntem destui, duceţi-vă la Radio. Se trage la Radio". Am luat-o pe străzi, iar ne-am furişat şi, când am ajuns la Radio, zona era plină de tipi în uniforme de Gărzi Patriotice. Deja acolo vedeai tot felul de lideri. De exemplu, erau şefii taximetriştilor, cărau răniţi, morţi. Apărea unul cu steagul, care se impunea. „Să mergem încolo, să mergem dincolo...". Spre dimineaţă, pe la 05.00, ne-am dus la un prieten şi am dormit pe un scaun. Dimineaţa ne-am dus la Universitate, să apărăm Universitatea de terorişti. Erau terorişti peste tot, aşa ni se spunea. Ne-am organizat în grupuri şi imediat au început zvonurile: „Sunt în subsol". Ne duceam... nimic! „Sunt în pod". Ne-am dus în pod... nimic. Afară erau rafale, se trăgea, deşi era ziuă. Noaptea, deci 23 spre 24, am stins luminile, să nu ne ochească prin ferestre. Toată nebunia aia. Apoi, în 25 decembrie noaptea, ne-am adunat în faţa televizoarelor, să aşteptăm caseta cu execuţia lui Ceauşescu. Nici eu, nici Bogdan nu am mai vorbit până astăzi despre întâmplările astea. Am fost siguri doar de faptul că am fost noi acolo, pe 21 decembrie, la baricadă, la Inter. Atât. Mi-a fost ruşine.

Corespondență cu Grupul „Mansarda"

OCTAVIAN MIHĂESCU

Membru al grupului „Mansarda" în cursul anului 1989, grup constituit din tineri credincioşi creştini care se întruneau într-o mansardă din Bucureşti, de unde denumirea lui[1]*. Dl Mihăescu a fost prezent la lansarea primelor trei volume din* Istoria loviturilor de stat în România *la Târgul de carte de la Frankfurt, abordându-mă cu această ocazie şi oferindu-se ca martor al evenimentelor necunoscute legate de rezistenţa şi opoziţia anticomunistă din timpul regimului Ceauşescu, precum şi din timpul evenimentelor petrecute la Bucureşti, în decembrie 1989. Precizez că unele pasaje ale amintirilor provin dintr-un text în limba germană, folosit de dl Mihăescu în demersurile sale de stabilire în Germania şi de obţinere a ajutoarelor medicale şi sociale (după cum mi-a declarat la Frankfurt). De aceea, unele frazări în română sunt afectate de retroversiune. Unele pasaje biografice fără legătură cu subiectul au fost eliminate.*

Corespondenţă 18 octombrie – 22 noiembrie 2004
e-mail şi adresa din Gochshein, Germania
Textul de mai jos a fost expediat şi prin poştă, la 16. 10. 2004

Stimate Domnule Alex Mihai Stoenescu,

În urma discuţiilor noastre, în care am avut privilegiul a vă cunoaşte şi deveni interesant pentru monumentala lucrare pe care ne-o dăruiţi, de recuperare a Istoriei României, vă trimit materialul cu mulţumirile mele cele mai sincere. Urmează ca dvs. să-i decideţi importanţa. Voi începe cu 15 Noiembrie 1987, nu pentru a îmi face un titlu de glorie, ci pentru a vă expune cum gândeam şi (*ce*) simţeam eu atunci; sper să fie de folos.

---

[1] Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România*, Vol. 4, partea II, Ed. RAO, Bucureşti, 2005, pp. 259 – 263.

Încă din 1985 studiam căile cum să fac pentru a mă opune nebuniei ceauşiste. Întâmplător, am ajuns să lucrez în Petroşani (Parâng) la Cabana IEFS, tâmplar. Auzisem că minerii au făcut o revoltă şi gândeam că numai prin ei se poate da o scânteie. IEFS avea o cameră rezervată (Căminul Studenţesc) în Petroşani la Institutul Minelor, pe care o foloseam ori de câte ori coboram în oraş. Astfel m-am împrietenit cu foarte mulţi studenţi, căutând a forma un grup sau a fi acceptat în caz că ar exista vreo organizare clandestină. În cele din urmă, voi lua hotarârea a mă angaja în mina (Livezeni), vagonetar, pentru a face legătura cu studenţii mineri. O primă cooptare a fost lampagiul Vâlcu; studenţilor nu le mai ştiu cu exactitate numele (doar la doi, unul Dan, şeful, şi al doilea Zorro, porecla de simpatie, din Baia Mare). Fusesem asigurat că se mişcă ceva, să fiu pe fază, nimic mai mult.

În 14 Noiembrie 1987[1], ieşeam din şut schimbul doi, găsind în dulap 10 manifeste băgate într-un ciorap de culoare albă, nou-nouţ. În multe alte dulapuri existau la vedere, (*dar*) la mine era diferit, ceea ce mi-a atras atenţia, înţelegând mesajul. Astfel de manifeste auzisem că au fost împrăştiate în urmă cu trei zile prin oraş, eu nu le-am văzut pe acelea. Am aruncat şi eu biletele unde nu exista ciorap sau bilete. La căminul studenţesc am primit o singură informaţie: în data de 15 Noiembrie 1987, să fiu pe stradă şi să mă plimb de la Gară la Aeroport (cartierul). Încă de la ora 7 dimineaţa, culorile predominante erau cachi (militare) şi albastre (miliţie); aveam senzaţia că mă aflu într-o unitate militară, şi nu în oraş. Am primit un semnal discret de retragere, primul de la un ungur (miner coleg de cameră cu mine, nu ştiam că şi el se afla băgat) şi al doilea de la Zorro din Baia Mare. Manifestele erau făcute de mână, un scris de analfabet, se cerea unirea împotriva regimului şi pâine: „Până când mai tolerăm să se ia pâinea copiilor de la gură, să ne unim în 15 Nov. împotriva dictaturii ceauşiste!" La ieşire am mai văzut un alt manifest aruncat în sala de apel, pe care nu l-am ridicat, dat fiind că eu fusesem schimbul doi; era sigur că voi fi chemat la anchetă. A doua zi m-am prezentat la mină şi m-am întâlnit cu lampagiul Vâlcu, care îmi şopteşte: „– E de rău, îi căsăpeşte în biroul

[1] Este posibil ca data să nu fie o amintire exactă. Nu există probe că mişcarea de la Braşov a fost premeditată, organizată de cineva şi pregătită cu mijloace de propagandă. Cel mai plauzibil, relatările următoare se referă la situaţii de după 15 noiembrie.

lui Puşcaş (secretar PCR), pe cei ce i-au prins, fă ceva". I-am răspuns: „– Mă duc la cpt. Raţiu, îl cunosc de sus (Cabana), e băiat de treabă". „– Du-te repede, aşa poţi scăpa de cei de la Bucureşti". Ajuns la cpt. Raţiu, îi raportez faptul că am găsit un manifest şi mi-a fost frică a-l ridica.

Vreau să dau un detaliu. Fiind orfan, nu aveam, în caz de se întâmpla ceva, cine să mă caute, astfel (tot în Petroşani şi în acelaşi an 1987), voi adera la Cultul Penticostal, botezându-mă din două motive: 1) Faptul că luasem în serios credinţa, pe care o şi propovăduiam şi (*care*) lăsa impresia unei neimplicări în politică (aşa se propovăduia la amvoane); 2) Adunarea era sub controlul Securităţii, care deja mă credea sectant. Cel puţin acestea au fost calculele mele. Astfel, declaraţia mea de aderare la Cultul Penticostal, făcută în faţa lui Raţiu, a prins excelent şi (*m-a*) ajutat să mă claseze undeva unde numai el şi arhiva le ştiu. Am observat că ştia mai mult decât bănuiam eu şi (am înţeles) că trebuie să părăsesc Valea Jiului cât mai urgent, ceea ce am şi făcut. Îi sunt recunoscător şi azi pentru abilitatea cu care m-a acoperit, fie conştient, fie din alte motive necunoscute mie. În Bucureşti, voi adera la baptiştii conduşi de pastorul Vasile Talos. Pe de-o parte, nu împărtăşeam dogma penticostală, iar pe (*de*) alta, era un protest împotriva B.O.R (şi a) compromisurilor sale. Proveneam dintr-o familie ateistă (vezi „Căminul", Ed. Ars-Longa. Iaşi, va fi lansat şi în Germana în martie 2005[1]). Ceea ce am învăţat la baptişti m-a ajutat a înţelge mai bine şi Ortodoxia, de o profunzime în adevăr necesară oricărui autentic creştin. În 1990, am părăsit Cultul Baptist, căruia îi sunt profund recunoscător. Am amintit acest detaliu, pentru că, ulterior, aveam să aflu de discuţiile de la Malta, dorinţa SUA de a marşa pe Cultul Baptist.

Reîntors în Bucureşti, săptămânal primeam citaţii la Miliţie şi, în cele din urmă, voi semna un angajament de colaborare, cu pseudonimul Ciocoiu (special ales). Din această clipă nu am mai primit citaţii. Cu o singură invitaţie la (*o*) discuţie de instruire am mai fost deranjat în RSR. Frica se atenuase, astfel că îmi voi spune deschis crezul şi refuzul de a colabora. Am să redau discuţia cu un căpitan, nu mai ştiu cum îl chema (circa

---

[1] Este vorba de o carte autobiografică scrisă de dl Octavian Mihăescu.

17 Miliție). „– Văd că nu ai informat nimic". „– Păi ce să informez, ce se vorbește la cozi? Eu însumi vorbesc și simt la fel, cu borfași nu am de a face, eu sunt creștin baptist, conștiința (îmi) interzice a minți și (*a mă*) ocupa cu lucruri din acestea. Vă rog să îmi îngăduiți a retrage angajamentul, nu vă pot fi de folos. Eu am problemele mele, trebuie să mă operez (având o despicătură labio-palatină), deci am alte necazuri și ocupații". A ieșit afară din birou, și, după un timp, a revenit cu o coală de hârtie în care exact asta am scris: retragerea angajamentului luat. Din acea clipă am fost lăsat în pace.

Am găsit o altă formă de activitate datorită Agenției Inturist, de unde mă blindam cu materiale despre ce se petrece în Rusia (*URSS*). Știrile *Europei Libere* nu le foloseam decât în cazuri rare. Pe cele rusești le propagam fără teamă, erau de găsit și îndeajuns de bune, prin acestea cautând să agit și (*să*) semănăm o stare de spirit rebelă. Dnei Iuliana Pleșa, soția lui Eugen Pleșa, i-am propus să formăm un grup și (să-i) scriem lui Gorbi. M-a refuzat. În vara lui august 1989, fac un alt plan, tot pe cont propiu. Dețineam o invitație-medicală pentru SUA și bani necesari în bancă. Astfel hotăresc să mă duc la frontieră și să mă las prins, iar după să fac tam-tam de umanismul socialist. Mai întâi i-am scris lui Ceaușescu un memoriu, invitat fiind la Consiliu de Stat, dar de vorbit cu mine cred că a fost femeia de serviciu, care m-a luat peste picior; respins. Ajuns pe graniță, din întâmplare trecea un cioban cu oile, ai căror câinii m-au imobilizat, totul se legase, cu atât mai mult că nu știu nici a înota, așa că...! La cercetări nu m-au bătut și nici nu mi-au vorbit urât; am observat înțelegere din partea anchetatorilor, care mă pun în libertate. În adunarea baptistă s-a crezut că sunt informator, pentru că am fost pus în libertate. Cred că m-a ajutat această acuză, pentru că acțiunile pe care le voi face din această clipă, normal trebuiau să conducă la arestarea mea, unde eu nu mai eram deloc timorat de securitate-miliție. Să fie oare protecția din umbră a KGB-ului? Faptul că am fost manipulați nu mai este un secret nimănui. Ce importanță mai are dacă a fost sau nu lovitură de stat? Nu se putea altfel, eu însumi am constatat acest crunt adevăr! În septembrie 1989, m-am întâlnit cu Marian Mierlă, la Bariera Vergului, student pe acea vreme, care tot pe cont propriu acționa. Dacă la Congres nu se va produce schimbarea, trebuia să ne consolidăm și (*să*) demarăm ceva. Îmi spuse ceva de Arcul de Triumf care

fusese incendiat de gruparea lui sau că avea cunoştintă de acel grup şi tot de la el mai ştiu ceva de o eventualitate (*cu ocazia*) lui 1 dec. 89. Nu mai reţin exact, cert este că mie de atunci îmi parveniseră aceste ştiri, dar şi că Iliescu va fi cel ales.

În noiembrie 1989, în cadrul Cultului Baptist s-au petrecut două fenomene pe care trebuie a le evidenţia pentru că confirmă cele spuse de Talbot.

1) Pastorii: Paul Negruţ şi Vasile Talos au dat citire la două scrisori de protest către Ceauşescu, pe care urma a (*le*) aproba A.G.. Pentru mine a fost clar! Se da scânteia prin baptişti, pe care linie aveam legături cu grupul Negară Victor, cu care deja avusesem ceva, avusesem activităţi.

Un regizor de la Sahia Film, Nestor Popescu, refuzase să facă un film omagial, fiind internat la Poiana Mare. Asiguram protecţia familiei, pe care zilnic o vizitam, în colaborare cu Ambasada SUA, prin care s-a reuşit eliberarea şi exilarea (*trimiterea în străinătate*) lui N.P. Împreună cu Ghe. Vruţă (?) şi Victor Negară, am urmărit ieşirea reală din România a lui N.P. Trei maşini fugeau ca în filme spre Aeroport. Prima (*era*) cea a Ambasadei SUA, cu familia la bord, o dacie albă (a noastră) şi dacia neagră (se ştie a cui). Cu toate acestea, nimeni nu m-a întrebat nimic şi nici urmărit nu mă simţeam. Au introdus însă un dolar în casa mea, o prostie, eu îi aveam oficial în bancă. Nu s-a folosit nici de cursa cu dolarul împotriva mea, pe care l-am vândut unui tehnician dentar.

2) Subit, despre scrisorile pastorilor nu s-a mai vorbit nimic, în jurul protestului nu s-a facut tam-tam, iar predicile din nou s-au temperat. Una din predici (în timpul congresului) vorbea de cei de la Chişinău, cum se eliberaseră... puseseră un porc pe o plancartă, ceva de genul acesta, nu mai reţin exact. Cert este că predicile, dintr-o formă anticomunistă, deveniseră domoale şi cu sfaturi de genul (*de*) a nu ne implica, noi suntem creştini s.a.m.d. Pentru ca tot printr-un pastor să izbucnească la Timişoara. Îmi permit a face un scurt comentariu, rugând să fiu iertat dacă greşesc. Baptiştii sunt minoritari (300.000 pe toată ţara), considerată (atunci) a fi sectă. B.O.R nu ar fi susţinut (ceea ce a şi făcut de altfel) tocmai mişcarea baptistă să fie eroina descătuşării, ar fi iritat la culme, nu ar fi existat susţinere (voi demonstra mai jos, când vom vorbi de 21 dec. 89). Minoritatea maghiară (2 milioane), mult mai informată şi unitară, a fost de

fapt și cea mai bună alegere. Dacă punem la socoteală și loby-ul maghiar (masoneria, o forță în comparație cu a noastră), ei au luptat pentru această poziție și au câștigat-o. Este posibil ca „linia baptistă“ (amintită de Talbot în discuțiile de la Malta) să fi fost o pistă falsă întinsă lui Ceaușescu. Să revin la povestea mea.

În timpul Congresului am avut o prima întâlnire conspirativă de amploare în casa lui Victor Negară, prezenți fiind Horia Ivan, Ghe. Vruță, Klimowici, Adrian de la Sahia Film, Mircea Lăcătuș artist plastic, Ion Rădoi student la ASE, Silviu Despa, un pictor la care vom muta locuința conspirativă, în P-ța 1 Mai. Din această clipă se poate vorbi de consolidarea/organizarea și activitatea unitară a grupului nostru. Știam că Victor Negară colaborează intens și cu Chișinău. În această primă seară, după ce ne-am despărțit în miez de noapte, am asistat la o discuție a lui V. Negară în lb. rusă (nu știam că vorbește cursiv/*fluent* rusa, ci doar germana), în fapt o convorbire telefonică dată de la Palatul Telefonelor, unde l-am însoțit la dorința sa ptr. protecție, asistând în cabina telefonică la dialog. Nu am înțeles nimic din discuția purtată cu „Chișinău“, pentru că nu cunosc lb. rusă! Cert este că Negară devenise un om de mare importanță, era foarte activ și, desigur, ca și mine, nu a fost arestat. În această primă întâlnire s-au stabilit următoarele:

Adrian de la Sahia Film se ocupă cu tipărirea Proclamației către Țară, (*a*) manifestelor, scrisori către *Europa liberă*, pe care eu trebuia a le înmâna (*să le înmânez*, n.a.) pe o rolă filmată Ambasadei SUA la București, în care deja intram ca la mine acasă pe baza invitației-medicale[1]. Mark Sulivan era consulul meu, a cărui carte de vizită cu toate detaliile o primesc/*am primit-o* (o am și azi). Pentru moment, urma să fiu protejat, să nu mă mai implic la suprafață. Urma să primesc materialele de la Adrian sau (*de la*) alt trimis. Cert este că nimic nu se concretizase în privința manifestelor și filmelor, decât că s-a hotarât (Horia

[1] În legătură cu implicarea Ambasadei SUA în România în evenimentele premergătoare și active din decembrie 1989, trebuie făcute următoarele precizări: 1. Probele istorice și alte date arată că implicarea a avut loc exclusiv în probleme de drepturile omului, în conformitate cu politica SUA și Dreptul internațional. 2. Implicarea în sprijinirea unor culte s-a încadrat aceluiași context, la fel ca și sprijinul pentru situații medicale speciale sau pentru libertatea de expresie, 3. Relatarea dlui Octavian Mihăescu este doar percepția sa asupra acestei implicări.

Ivan), pentru Ziua de 1 dec.89, o întâlnire a 200 de studenţi la statuia lui Mihai Viteazu şi (*pentru a*) demara scânteia, să fiu pe fază pentru a comunica Ambasadei SUA numele celor arestaţi. La întâlnire nu sosiseră (însă) decât cinci persoane din 200...!? Căzuse acţiunea! Singura reuşită fiind Scrisoarea către *Europa Liberă*. În seara de 17 dec. 89, în mansarda pictorului de la P-ţa 1 Mai, hotărâm demararea acţiunilor concrete în susţinerea Timişoarei. La întâlnire s-a făcut joncţiunea făţişă şi cu gruparea lui Marian Mierlă. Discuţiile acţiunilor de stradă s-au purtat într-o cameră separată. Eu participând/ *am participat* în cealaltă cameră, alăturată, în care se formula **„Proclamaţia către Ţară"**, pe care Ion Rădoi o redacta, **identică cu cea citită de Mazilu, cu o singură diferenţă**. În timpul formulării, mi-a venit o idee când s-a ajuns la forma sistemului republican, ce (*pe care*) o vom adopta, am intervenit automat, nu ştiam ce vorbesc, mult mai târziu am înţeles. „– Stai puţin (am spus), dacă Regele a fost înlăturat prin forţă, ideal este ca prin el să se facă tranziţia. Astfel, dacă (nu) se va dori monarhia, va fi legal abolită prin referendum" Am deschis o discuţie aprinsă, pentru care fapt nu mai ştiu cum s-a hotărât exact, Republică sau Monarhie, eu ştiu că s-a susţinut ideea mea. Ceilalţi colegi pot ajuta.

Ştiu însă că nu s-a găsit o formulă cum să denumim Ţara, după RSR; aceasta a făcut-o Mazilu în balconul CC, când a spus simplu „România". Este singura noutate (exact pct. monarhie sau republică rămas în suspans), pe care a spus-o Mazilu, restul au fost identice cu cele formulate de noi. Auzindu-i în 21 dec. 89 pe Ion Caramitru şi Mircea Dinescu, că nu au Proclamaţie către Ţară şi că lucrează asiduu la ea, m-am mirat. Nici în P-ţa Palatului nu s-a vorbit de vreo Proclamaţie, dar nici oamenii noştri nu au ajuns în balconul CC, nici la TVR. Singurul cu care m-am întâlnit a fost Mircea Lăcătuş, care nu avea Proclamaţia la el, nu ştia nimic de grup, ştia doar că Ion Rădoi a fost arestat. Rădoi susţine astăzi că Proclamaţia ar fi rămas la Negară, care nu a fost arestat. Dar cum a ajuns aceasta la Mazilu, pentru că Rădoi mai susţine că el nu a făcut parte din aripa lui!? Există o imagine filmată în care Mazilu se chinuie, împreună cu un grup de tineri neprofesionişti, să formuleze o Proclamaţie către Ţară, într-un birou alăturat de cel al grupului profesionist condus de Iliescu & comp. Aşa cum spuneam, Caramitru şi Dinescu

pentru mine au fost un prim şoc; în P-ţa Palatului auzeam tot felul de bazaconii: să se dea apă şi pâine la populaţie, de Abagiu (?) şi alte chestii de-astea, numai de ceea ce era mai important, nu. Abia când a dat Mazilu citire Proclamaţiei (*din balconul CC*, n.a.), am fost liniştit şi m-am retras definitiv din revoluţie.

Şi eu m-am opus lui Iliescu atunci, pentru că nu dăduse citire (*la Televiziune*, n.a.) autenticei Proclamaţii. Pentru mine personal, din acea primă zi, a fost clar cine este şi ce vrea aripa Iliescu, care a forţat şi, mult mai târziu, a acceptat oficial sistemul politic pe care îl are şi astăzi România. Este foarte adevărat că numai prin Maziliu, cerinţele noastre, ale Proclamaţiei de care vorbesc, au fost impuse, dar cu forţa; casetele video stau mărturie. Acum să revin la seara de 17 dec. Sper să nu fi încurcat firul povestiri şi (*să*) deranjeze această paranteză.

Marian Mierlă era sceptic, a fost primul care a părăsit discuţiile (*din mansardă*), nu am înţeles atunci de ce, ulterior mi-a povestit motivele. Acel Adrian urma să vină cu manifestele în aceeaşi seară, ceea ce nu s-a întâmplat, precum nici în serile următoare. La el se aflau toate redactările pentru tipărire şi filmare; amânările până în ultima clipă (21 dec. 89) au făcut ca gruparea noastră să iasă din joc, precum şi multe altele, precum Iaşul. Ceea ce mă duce la concluzia că rolul său a fost de a ne ţine sub un abil control/manipulator, pentru a ne cupla şi folosi în interes strict legat cu mişcarea Iliescu, singura ce trebuia să iasă învingătoare. Ce se întâmpla dacă gruparea noastră, în 1 dec. 89, demara scânteia? Sau Iaşul? Nu mai era Iliescu emanatul, ci unii dintre noi. Mai mult, Mierlă are mai multe detalii despre acest misterios Adrian, care bănuiesc că a ţinut ascunsă Proclamaţia noastră în interesul grupului Iliescu, care nici prin gând nu dorea o asemena schimbare radicală (sunt dovezi destule, filmate). Este foarte posibil ca Mazilu să fi primit de la unul dintre noi o copie a Proclamaţiei, citită în grabă în 21 dec. la ora 17.00, ceea ce a generat încurcături, surprize grupării Iliescu, pe care a sabotat-o să fie citită către Ţară. De altfel, puţini erau aceia care doreau (conştientizau) în adevăr necesitatea demolării complete a comunismului şi declararea noii orientari pro-occidentale, dar şi ce implica şi cum să se formuleze o astfel de declaraţie. Observam din casetele filmate, că abia după ce va telefona la Moscova, se va adopta această linie.

Las cercetării dvs., D-le Stoenescu, verdicitatea acestui punct, dvs. având şi alte elemente, care mie îmi lipsesc. Sunt nerăbdător să aflu verdictul lucrării dvs. Până azi (*2004*, n.a.) nu s-a vorbit de aşa ceva, pentru că foarte puţini au fost organizaţi, manipulaţi şi ocrotiţi precum gruparea noastră. Multe mărturii pe care le-am citit se limitează doar la evenimentele stradale, care, în mare parte, sunt identice. Mare parte din noi am fost nevoiţi a ne exila, unul (un doctor) a murit misterios în afara graniţelor, altul în România (Tăutu). Să fi fost oare acesta motivul mineriadelor? Din gruparea noastră, doar pictorul şi Mierlă mai sunt în ţară, restul suntem autoexilaţi. Cu siguranţă, dosarele noastre pot face lumină; ele sunt pe undeva băgate, sper să nu fie catalogate secret de stat! Şi mai fac o menţiune. Aşa cum se va observa mai jos din expunerea mea, era normal ca, fiind în primele rânduri, (*să apar*) în fotografii şi în filmările agenţilor, trebuia să fiu minim/*măcar* lângă fata care oferea flori soldaţilor în 21 dec. ora 12.10, dar lipsesc de peste tot. Scriind şi analizând acest text, înţeleg şi motivul pentru care Ed. Ars Longa a scos brutal din „Căminul" (se va observa când îl veţi lectura, începând cu pag. 114) exact ceea ce redau eu acum. În manuscris exista povestirea aceasta! Dar să continui povestirea!

În noaptea de 20 spre 21 decembrie, am avut o altă întâlnire, tot în mansarda de pe 1 Mai. Ştirile de la Timişoara, fiind îndeajuns de incitante, s-a hotărât să se treacă la acţiune, dacă nici pe 21 dec. acel Adrian nu aducea manifestele... Stabilisem ca toţi să cercetăm cum acţionează miliţia, securitatea noaptea pe bulevarde, controale etc. În această seară Rădoi îmi spune: „– Tavi, te-am păstrat la naftalină destul, cred că misiunea cu Ambasada SUA cade, treci pe baricadă. Patria îţi va fi recunoscătoare cu un şut în fund!"Aşa m-am despărţit de grup. Vreau să aduc un element pe care nu l-am văzut dezbătut încă în presă sau (în) publicaţiile despre revoluţie. În noaptea de 20-21 dec. 89, orele 4 dimineaţa, locuind în B-dul Ghe Gheorghiu Dej la nr. 93, am făcut un tur al tot centrului Bucureştiului şi l-am cercetat cu atenţie, pornind din P-ţa 1 Mai. Iată constatările mele: În primul rând, de la P-ţa 1 Mai şi până în Centru, am observat foarte puţină agitaţie miliţienească. Nimeni nu m-a legitimat! Pe tot Bulevardul, mai ales P-ţa Univ. - Victoriei, am observat ceva deosebit: O plimbare de tineret, cupluri, fără precedent. În primul rând, ţinuta lor era vestică, ceea ce tineretul, studenţimea

română, nu o prea avea, (*iar*) acest amănunt mi-a atras atenţia. Figurile lor erau degajate, nu ca acelea ale noastre, închise şi posomorâte. Cu atât mai mult cu cât se cunoaştea de măcelul timişorean! Eu mă plimbam printre studenţi, îi cunoaşteam bine şi (*le ştiam*) îmbrăcămintea şi starea psihologică. Aceştia erau totalmente diferiţi, pentru mine păreau a fi extratereştri! Mai mult, la biserica baptistă veneau mulţi occidentali, aşa că aveam o idee de cum arătau, cât de cât. Nu erau bruneţi (arabi), ci blonzi, şateni[1]. După acest tur de observaţie, mă voi duce la culcare. M-am trezit la ora 11.00, datorită liniştii de pe bulevard, era 21 dec. 89, ceva îmi spunea să mă grăbesc. Am ajuns la Inter (aprox. ora 12.00) exact la ţanc, când o parte a maselor adunate de Ceauşescu se refugiau din P-ţa Palatului, spre Magheru. Nu exista nicio baricadă, nici un protest sau grup organiazat, absolut nimic, am ajuns lejer şi exact în faţă la *Société Générale*, în aceea clipă când se auzeau dinspre P-ţa Palatului bubuituri, iar pe chipul primilor fugari ajunşi în B-dul Magheru o demenţială spaimă, de-a dreptul nebunească, pot spune. Aşa am perceput eu acest moment, cu el am rămas în minte şi azi. Imediat am realizat despre ce este vorba; observasem că erau muncitori, după chipuri, ce fugeau bezmetici, fără a se mai opri. Ce era foarte curios, nu aruncau nici steagurile sau portretele din mână. M-am uitat în jur, nimeni care să-i adune sau mobilizeze. Toţi fugeau nebuneşte, doar pe ici pe colo câte un tânăr, ca şi mine, ajuns întâmplator acolo, stăteau pasivi, nedumeriţi. Pe loc mi-a venit ideea: „acum este momentul"! Prima am spus-o în gând, a doua oară mai cu teamă şi a treia am ţipat-o cât am putut; acolo am răguşit eu. Am oprit oameni, le-am smuls steagurile din mână şi am strigat cât puteam „Acum e momentul"! Un tânar brunet de cel mult 18 ani, m-a urmat şi susţinut. Detaliile baricadei se cunosc deja. Am fost în primul rând, cu fata care a dat flori brutelor din faţa noastră, poate există o astfel de fotografie. Acei soldaţi ai miliţiei mi s-au părut brute după figurile lor. A apărut Dan Iosif, Dumitru Dincă, care au preluat/s-au impus ca lideri.

Îl voi întâlni şi pe Ion Rădoi, care spunea că fusese eliberat de la arestul Securităţii. Aşa cum se cunoaşte, ne-am dus la statuia

---

[1] În discuţia privată, dl Octavian Mihăescu a precizat la un moment dat că aceşti tineri vorbeau stricat româneşte, ceea ce poate fi o mărturie despre prezenţa „turiştilor" basarabeni în Bucureşti, în ziua şi noaptea de 21 decembrie 1989, confirmată de multe alte mărturii.

lui Mihai Viteazul, îndemând pe cei de pe margini: „Veniți cu noi!“ „Acum este momentul a ne uni!“. Întorceau capetele, se ascundeau, alții ne înjurau (puțini la număr, desigur agenți). Nu am numărat mai mult de o mie de inși. Reîntorși în P-ța Univ., prin partea de la Union și Arhitectură, voi întâlni pe un alt consul al Ambasadei SUA, care lucra cu Sulivan, nu-i mai rețin numele (acesta l-a scos pe Nestor Popescu, din România). Dacă nu mă înșel, este același consul care s-a deplasat la Timișoara, la casa lui Tokeș. Am dat mâna cu el, i-am mulțumit pentru sprijinul acordat și am căzut de acord că „s-a terminat“. Fac o paranteză referitor la ceea ce am văzut uimit la ultima mea vizită (nov. 89) în Amabsada SUA, când am primit și cartea de vizită a lui Mark Sulivan. Aflându-mă pe coridor, ca să fiu primit la consul, au ieșit de la Mark Sulivan un tânăr epuizat, se vedea că ieșise de la pușcărie, și un bătrân (unguri), care se rugau să nu fie dați afară din Ambasadă. Susțineau că ar fi inițiatorii unei foi-manifest numite „Aurora“. Am dat mâna cu ei din respect, înainte ca aceștia să fi fost dați afară la insistențele consulului, ce îi asigura că se va interesa de soarta lor. Am avut o primă deziluzie, mai ales că citisem cu puțin timp înainte pe un perete, o nouă foaie/ instrucțiuni, care avertiza: „SUA nu protejează elementele care se revoltă împotriva Statului“. Fără absolut nici o diferențiere între anarhiști și dictaturi, stânga sau dreapta. (...)

Urmează un pasaj în care domnul Octavian Mihăescu repetă informațiile despre Proclamația întocmită de membrii grupului „Mansarda“.

Pe 22 dec. 89, ora 8 dimineața, am plecat împreună cu Viorel Ungureanu spre Inter, conștientizând că dacă nu cade regimul, trebuie să ne așteptăm la ce este mai rău; l-am rugat să se intereseze de mine dacă dispar. Am făcut un tur, P-ța Univ. - Romană și înapoi, cu fularul pe față, m-am bucurat să constat că majoritatea nu erau simplii trecători și (*că*) toți așteptau momentul să ne regrupăm. Multă miliție și ofițeri de armată printre noi. La Agenția ONT, o țigăncușă a început să strige „Jos Ceaușescu!“. Nu știu de unde a apărut rapid un milițian și i-a tras un bulan pe spinare. Reîntors la Univ., B-dul Republicii, Colțea și Teatrul Național, s-a anunțat că Milea s-a sinucis. Armata se retrage și

fratenizează cu noi[1]. Am strigat cu lacrimi în ochi către Viorel Ungureanu: „Suntem salvați, frate Viorel!" L-am văzut și pe el plângând. Așa m-am despărțit de el, reintrând în masa de protestatari, cu o bucurie pe care nu am mai simțit-o niciodată. Mă credeam mort, arestat, totul părea pierdut cu numai 15 minute înainte. Dintr-odată, altă minune și un alt moment de mare fericire! Dinspre Republicii-Unirii-Eroilor-Romană, din toate cele patru puncte cardinale veneau mase de oameni[2]. Nu îmi venea să cred, în jur se spunea cu bucurie: „Vin muncitorii, suntem salvați!". Cu lacrimi în ochii, ne-am îmbrățișat. Este greu de redat în cuvinte cum am simțit noi, cei de pe baricade, această fraternizare, unitate, salvare, așa a fost cel puțin pentru mine și cred că pentru absolut toți participanții cărora le intrase frica și deprimarea în oase.

În P-ța Palatului, mă revăd cu Mircea Lăcătuș; ne-am urcat pe grilajul Bibliotecii, am hotărât că nu are rost a intra în CC. Trebuia să ne convingem că nu cădem într-o cursă. Apariția Carului TV, decolarea elicopterului, ne-au dat convingerea că s-a terminat. S-a demis și Guvernul Dăscălescu de două ori, Alexa Visarion l-a cerut. Am hotărât cu Mircea Lăcătuș să mergem la Mazilu acasă; desigur, nu l-am găsit. Am luat-o spre TVR, pentru că o Proclamație numai acolo se putea citi și transmite eficient, eram convinși că ai noștri se află acolo. Nu am mai ajuns, fiind obligați să ne oprim pe Ana Ipătescu, la circa de Miliție, pe care se puseseră a o devasta și unele elemente vădit cu antecedente penale. Pe col. Irimioiu (azi general)[3] revoluționari incitați de borfașii prezenți (și) ușor de recunoscut voiau a-l decapita (mi-a mulțumit după vreo 5 ani de zile). M-am dus în mijlocul lor și le-am strigat să se oprească, m-au ascultat toți, eliberând circa de miliție. Am renunțat a mă mai duce la TV, s-a dat curs apelului să donăm sânge, dar acolo (*la Centrul de Hematologie*, n.a.) nu era nevoie și, în plus, mai trona și portretul lui Ceaușescu în biroul directorului, pe care eu personal l-am distrus. M-am reîntors în P-ța Palatului, am redat evenimentul

---

[1] Confuzie temporală. Ordinul de retragere al Armatei în cazărmi s-a dat de către gen. Stănculescu înainte cu o oră de anunțarea sinuciderii gen. Milea.

[2] Informația este plasată de dl Octavian Mihăescu după ora 11.00, mențiune importantă pentru cronologia evenimentelor.

[3] Avansat de CFSN - Ion Iliescu, prin Decretul 97/1990.

cu ocazia Proclamației, mi-am dat seama că nu mai are rost să stau pe stradă.

Hotărâsem să fiu de folos mai departe societății, lipsisem de la serviciu, era iarnă, eu fochist de meserie, trebuia să reiau activitatea. M-am dus agale şi fericit spre casă, unde aud ştiri alarmante pentru a veni la TVR, să o apărăm. După ton şi mesaj, nu mi-au sunat prea bine aceste lozinci mobilizatoare. Căutam să aflu ce se urmăreşte, mai era şi povestea cu teroriştii, căreia nu îi găseam logica. Nimic concret de la TVR nu am înțeles, spre ce sistem ne îndreptăm! A doua zi, 23 dec., trec pe la TVR, să văd realitatea şi pentru ce ne cheamă! Acolo, noi la mijloc (carne de tun), în TVR Armata care trăgea spre vilele presupuşilor terorişti. Aşadar, scopul acestor lozinci moralizatoare, (*al*) hasoului special creat de TVR, cât şi în exterior, ascundea alte taine, era datorat altor necesități de moment, improvizațiile redau faptul că o rotiță din plan s-a defectat. Care să fi fost aceea, nu cumva a noastră? Eu încă nu auzisem nimic concret în privința drumului ales de România, decât haos şi vagi promisiuni pro-occidentale în afara Proclamației citite de Mazilu. Oare aceasta să fie rotița „stricată"? Mai mult, în aceea dimineață îmi căzuse în mână acel ziar (*Scânteia poporului*, n.a.), care ne atrăgea atenția cu întinarea comunismului de către clanul Ceauşescu, şi tot cu „Tovarăşi" începea! (...)

Urmează un pasaj despre discuțiile purtate cu nişte cunoscuți la un liceu din Bucureşti.

Începusem să îmi caut locul în noua societate. Mă gândeam să mă apuc de agricultură sau zootehnie. Eram tânăr, aveam 27 de ani. Politica nu mă interesa sub nicio formă, decât să o bârfesc şi să pot înjura liber la colț de stradă cu vecinul. Pentru care fapt nu m-a interesat aderarea la Convenția Democrată, pe care Ioan Alexandru, Victor Negară, Liviu Petrina şi Iftenie Pop o gândiseră inițial. Dar se întâlniseră cu aripa PNȚ-Coposu şi aşa s-a născut PNȚ-CD. Această neangajare politică a durat până în 12 ianuarie 1990, dată de mare importanță în istoria recentă, ce trebuie atent analizată, pentru că are adâncimi şi taine ce încă nu au fost discutate la rece. Este, dacă vreți, ultima lovitură dată de gruparea mea ideii că Marian Mierlă şi Dumitru Mazilu ştiau ce fac şi ce vor să apere. Până şi Băcanu mi-a recunoscut că îi pare rău, dar degeaba, a costat România 10 ani de stagnare! Pe

care Occidentul a sancţionat-o! Se constataseră şi alte lacune FSN-iste, se bucura de 100% susţinere şi se impusese în locul PCR în unităţi. După o analiză la rece, observând pericolul manipulării TVR şi procentul de care se bucura FSN, m-a pus în gardă şi am conştientizat că trebuie susţinut provizoriu un partid de opoziţie. Această chestiune a contribuit considerabil la hotărârea de a mă înscrie în PNŢ-CD. Din această clipă, buna mea prietenă Iuliana Pleşa îmi va deveni cel mai aprig duşman. „Legionar", „vânzător de ţară", „spion" şi, ca să fie bomboana pe colivă, mi-a spus-o textual: „Las' că o să vă băgăm noi la puşcărie pe toţi!". Mă aşteptam de la muncitoarele de la APACA, dar de la un intelectual, nicidecum. Nu a fost singurul intelectual care m-a dezamăgit. A avut un moment de sinceritate şi mi-a spus motivul adevărat pentru care nu doreşte revenirea la normalitate: teama de viitor, incapacitatea de a se adapta noilor cerinţe ale concurenţei. Dacă un intelectual gândea atât de îngust şi egoist, ce să mai vorbesc de cei mici? Această mentalitate a ajutat considerabil FSN-Iliescu, care ne-a făcut să pierdem peste 10 ani şi, nu în ultimul rând, o hemoragie de emigrare a tot ce era mai bun, idealist în acele vremuri.

Am continuat activitatea la sediu (*PNŢ-CD*), datorită rugăminţii exprese a lui Ion Rădoi[1], care dorea să mă pună într-o funcţie pe Ţară[2]. În campania electorală am fost trimişi de Dl Coposu cu un Congressmen American, mandatat de G(eorge) Bush, (*pentru*) a-i face un raport pe toată ţara, din toate partidele. Nu face obiectul discuţiei noastre, detalii vă poate oferi Ion Rădoi. Deţin o sumedenie de poze din aceea vreme. După reîntoarcerea noastră în Bucureşti, am fost trimişi la Aeroportul Otopeni să-l întâmpinăm pe Rege. De unde, în fapt, a pornit/întărit demonstraţia din P-ţa Univ.? La întoarcerea de la Aeroport (fără rege), în faţa Guvernului ne aştepta o contrademonstraţie FSN-istă, nu i-am înţeles rostul. În P-ţa Univ., Dincă cu ai săi erau cu ale lor, nu i-am luat în serios. A doua zi, a fost prima violenţă brutală de după dec. 89, folosite fiind aceleaşi brute din 21 dec. 89. Asta ne-a supărat pe toţi şi prin ea a luat naştere acea demonstraţie/susţinere maraton, pe care am susţinut-o până în

---

[1] În ianuarie 1990, dl Ion Rădoi a fost ales preşedinte al Organizaţiei de Tineret a Partidului Naţional Ţărănesc-Creştin Democrat.

[2] Ca preşedinte al Organizaţiei Muncitoreşti a PNŢ-CD. Nu a fost validat.

20 mai, când s-a făcut apel să ne conformăm alegerilor şi (*să*) luptăm democratic. Ceea ce am agreat şi (*astfel*) m-am retras definitiv. Mai treceam sporadic să observ evoluţia şi ce vor contiunatorii Dincă/Mărieş, care m-au scos din sărite. Partea de după 20 mai '90, nu o consider parte veritabilă a fenomenului Univ. (...)

Urmează un pasaj despre o misiune caritabilă în judeţul Vâlcea.

Stimate Domnule Alex Mihai Stoenescu,

Am început povestirea şi am ajuns aici şi în forma aceasta legată de la sine. Sper să vă fie de mare folos, dar mai ales tuturor celor ce vor citi, atât în prezent cât şi în viitor, pentru a nu se mai cădea atât de uşor în emoţionalisme, pe care manipulatorii le ştiu abil (*a le*) folosi în defavoarea noastră. Pierderile suferite de România sunt incalculabile şi observăm (*că*) se extind pe termen lung. Timpul zilelor noastre s-a comprimat fantastic de mult, un an de zile echivalează cât zece.

Urmează adrese de contact pentru Marian Mierlă, Victor Negară, Mircea Lăcătuş.

VICTOR NEGARĂ

Membru al grupului „Mansarda", împreună cu Ion Rădoi, Octavian Mihăescu, Marian Mierlă și alții. Corespondența a urmat întâlnirii pe care am avut-o cu domnul Octavian Mihăescu la Târgul de carte de la Frankfurt. Am lăsat textul brut, neavând posibilitatea de a face redactarea împreună cu autorul, aflat în străinătate. Am introdus diacritice și unele note pentru a se înțelege contextul. Sublinierile din text aparțin martorului.

Corespondență prin e-mail.

Scrisoare din 24 martie 2006.

Bună ziua, dna Adriana Stoenescu (*dnul Negară a intrat din eroarea mea pe mail-ul soției*, n.a.).

Vă mulțumesc pentru E-Mail pe care l-am primit de la dumneavoastră. Nu știam că și dumneavoastră sunteți în spatele acestor cărți scoase de d-l prof. Alexandru Mihai Stoenescu. Înainte de a vă scrie sau de a vă transmite și ceva documente, vă rog să aveți amabilitatea să-mi transmiteți, pe lângă adresă, și numărul dumneavoastră de telefon. Mă refer la cel fix. Sunt mai multe de discutat pe această temă destul de spinoasă și în același timp complexă.

1. Membrii din conducerea PNȚCD au fost invitați de mai multe ori la Ambasada URSS până la alegerile din 20 mai 1990. Întâlnirea cu ambasadorul URSS s-a fixat pe data de 27 martie 1990, dată fixată de conducerea PNȚCD, când amintea de Unirea Basarabiei cu România.

După părerea mea, acea dată fixată de foștii deținuți politici, printre care și Ion Puiu, a fost fatală pentru noi, căci a urmat seria de mineriade împotriva noastră, culminate cu cele din iunie 1990. Prima dată a venit la noi, neinvitat de nimeni, secretarul 2 al Ambasadei URSS, însoțit de Mihai Popov, care era traducător, încă pe când era sediul PNȚCD în Casa Titulescu, adică

încă în decembrie 1989[1]. Noi am preluat actualul sediu din Bd-ul Republicii cam după 1 ianuarie 1990. Personal, m-am dus la Primăria Capitalei pentru a ni se da chelile.

Dipl. Ing. Victor Negară

(urmează adresa din Karlsruhe, Germania, numărul de telefon şi fax, n.a.)

Scrisoare către dl. Iftene Pop, 27 martie 2006

e-mail redirecţionat de d-nul Negară.

D-lui Dr. Iftene Pop

Suedia

Dragă Iftene,

M-a sunat astăzi, duminică 26.03.2006, dl prof. Alexandru Mihai Stoenescu de la Vălenii de Munte. După cum ţi-am scris, atât ţie, cât şi lui Liviu Petrina, dânsul face o carte cu caracter istoric, ce va fi aprobată de Academia Română[2], şi în care va dezbate problemele legate de evenimentele premergătoare legate de căderea lui Ceauşescu în decembrie 1989, cât şi după aceea.

După cum ştiţi cu toţii, evenimentele de la Timişoara şi Bucureşti au la bază o revoltă populară cu caracter creştin. A scris şi Ioan Alexandru acea carte în 1993 şi sper să ai şi tu un exemplar, cu titul: „Adevărul despre Revoluţie sau Căderea Zidurilor Ierihonului".

Având la bază relatările lui Ioan Alexandru, cât şi ale mele, scriitorul Mihai Prepeliţă scoate o carte în 1995 şi în 1996, intitulată „Dialoguri de sânge". Este cam printre primele cărţi pe care o scoate de la revenirea sa definitivă în România, în 1994. În această carte are mai multe interviuri cu mai mulţi oameni de cultură sau politici originari din Basarabia sau Bucovina de Nord. Printre cei intervievaţi se numără şi Ion Puiu, fost vicepreşedinte al PNŢCD în 1990, şi el originar din ţinutul Herţa

[1] Este vorba de Partidul Creştin Naţional Ţărănesc (PCNŢ), neînregistrat, dar din care s-a compus PNŢ-CD.

[2] Este vorba de predarea acestei corespondenţe Bibliotecii Institutului „Nicolae Iorga" al Academiei Române, nu de o carte sub egida Academiei Române.

(Bucovina de Nord). După câte ştiu, mama lui Ion Puiu ar fi fost împuşcată de sovietici în 1940.

În acel interviu, Ion Puiu dezvăluie insistenţa Ambasadei URSS-ului de a lua contact cu conducerea PNŢCD, încă de când sediul acestui partid se afla provizoriu, prin bunăvoinţa lui Liviu Petrina, în Casa Titulescu de pe Bd-ul Kiseleff. Din interviul lui Mihai Prepeliţă cu Ion Puiu nu reiese şi participarea ta la convorbirile cu sovieticii. Însă îmi aduc perfect aminte (*că*), la acea primă convorbire a lui Mihai Popov în Casa Titulescu, ai participat şi tu şi Ioan Alexandru. Şi tot la prima întâlnire cu sovieticii la Ambasada Sovietică ai fost şi tu la acele convorbiri. Îmi aduc aminte că s-a deschis uşa unui salon, voi aţi intrat înăuntru cu: Ion Puiu, Corneliu Coposu, Ioan Alexandru şi tu. Eu am rămas în afara uşilor închise, şi te-aş ruga ca să-i explici d-lui Mihai Alexandru Stoenescu, ce aţi vorbit cu sovieticii atuncea.

Încă un amănunt pe care mi l-a spus Mihai Prepeliţă: după desfiinţarea URSS-ului, Mihai Popov, care era originar din Basarabia, deci cunoştea şi româneşte, ar fi ajuns ambasador al Republicii Moldova la Paris (?)

Ar fi bine să reaminteşti de legăturile voastre, mă refer la tine şi Liviu Petrina, cu Ioan Alexandru, şi cum, la propunerea lui Liviu Petrina, după fuga lui Ceauşescu pe data de 22 decembrie 1989, v-aţi adunat în casa lui Ioan Alexandru. Pe la ora 15.00 am venit şi eu, direct din Piaţa Palatului, şi v-am găsit punând pe hârtie acel Apel de Înfiinţare a PNCŢ (Partidului Naţional Creştin Ţărănesc), după care ne-am dus la tipografia de vizavi de cinematograful Volga, unde s-a tipărit acel Apel. Iar mai apoi, împreună cu George Conţiu (acum locuieşte în Chicago-USA) şi cu alţi băieţi de la Biserica Creştin-Baptistă „Sf. Treime", unde era pastor Vasile Talos, am lipit în tot Bucureştiul acea Proclamaţie a PNCŢ şi am răspândit şi primul număr al ziarului *Renaşterea*[1]. Am sunat la Chicago în SUA, ca să iau legătura cu

---

[1] Publicaţia PNCŢ, subintitulată *Jurnal al Comitetului de Organizare*, avea un colegiu de iniţiativă compus din Ioan Alexandru, Ioan Caraza, Constantin Galeriu, Victor Negară, Liviu Petrina, Iftene Pop şi Pavel Suian. Folosind un limbaj de extracţie ecleziastică, membrii colegiului de iniţiativă anunţau că „PNCŢ s-a născut în focul jertfei pentru dreptate din 22 decembrie. El este partid creştin democrat. Suntem parte a Frontului Salvării Naţionale". Foaia-manifest invita mai multe personalităţi anticomuniste să se alăture partidului, fiind menţionaţi Ana Blandiana şi... gen. Victor A. Stănculescu!

Conțiu George, fiindcă, din câte îmi amintesc, el lucra la aceea vreme la acea tipografie unde Petrina avea acces, datorită faptului că la acea tipografie se tipăreau cărți pentru UNESCO; a venit de a tipărit Apelul și ziarul *Renașterea*. Din câte știu, Liviu Petrina avea o rudă mai îndepărtată, Luci Petrina, care a terminat ASE și era și membră a Bisericii Creștin-Baptiste „Sf. Treime" din București. Soțul Luciei Petrina era inginer de profesie și parcă lector sau profesor la Politehnica din București. Din câte îmi aduc aminte, și soțul Luciei Petrina (a) fost ajutat de Liviu Petrina să plece în Japonia la un schimb de experiență pentru montajul în București, la Metrou, a sistemului de semnalizare. În momentul când voi lua legatura cu George Conțiu, o să-l întreb și de fratele lui Dumitru (Titi) Conțiu. Și ei făceau parte din grupul nostru. El a fost arestat și bătut la Miliția Capitalei în noaptea de 21 decembrie 1989. Și el a participat împreună cu alți tineri la evenimentele din seara și noaptea de 21 decembrie 1989. Dumitru Conțiu era la acea dată și el membru la Biserica Baptistă „Sf.Treime" din București.

În general, în grupurile creștine-neoprotestante sau de alte confesiuni, atât din Timișoara (*cât*) și (*din*) București, și care au dat în fond scânteia „Revoltei anticomuniste" din Decembrie 1989, erau oameni tineri sub 30 de ani. Universitatea din București, unde aveau loc cursurile lui Ioan Alexandru, era și un loc de întâlnire interconfesională, unde se întâlneau tineri de mai multe confesiuni și unde se cunoșteau unii cu alții. La cursurile lui Ioan Alexandru a fost și Marian Munteanu, cât și alții. Tot la cursurile lui Ioan Alexandru am auzit pentru prima dată de Petre Țuțea. Și tot la îndemnul lui Ioan Alexandru și al pictorului Sorin Dumitrescu mai mulți dintre noi se vor duce la Petre Țuțea. După acele vizite la Petre Țuțea, vor fi anchetați de Securitate: Silviu Despa, Marian Munteanu, cât și subsemnatul, probabil și alții. Știu că anchetele au durat foarte mult. Așa cum eu știam doar în parte din legăturile voastre cu Ioan Alexandru, și noi între noi, ca grupuri, știam numai anumite părți, din ceea ce fac unii și alții. Dar aceste lucruri ar trebui explicate.

În orice caz, grupurile „minuscule", dar cu putere de comandă la o așa-zisă „lovitură de palat", dar care aveau în spate KGB-ul sovietic, cât și alte cercuri de interese, ca al lui Ion Iliescu „Comitetului pentru Salvare Națională", ce avea acces la *Europa liberă*, vor ieși în „față" după căderea lui Ceaușescu.

Datorită sovieticilor, care după înțelegerile cu americanii, ca urmare a vizitelor lui Eduard Sevardnadze la Washington de după 1985, vor avea ponderea nr.1 în evoluția evenimentelor din Europa Răsăriteană ce vor duce la căderea sistemului comunist și la reunificarea Germaniei, cât și la dezmembrarea URSS. Era și normal ca în 1990 sovieticii să întrebe primii conducerea PNȚCD, deoarece și vouă (*pentru voi*), mă refer la tine și (*la*) Liviu Petrina, PNȚCD ieșea din „jocul" lor internațional. Ajutorul vostru, mai ales a lui Liviu Petrina, cu tipografia, cu scoaterea acelui Apel de înființare a PNCȚ, a ziarului *Renașterea*, care, de fapt, a dus la venirea în Casa Titulescu a foștilor detinuți politici și lideri ai istoricului PNȚ, ca Ion Puiu și Ticu Dumitrescu, rămân incontestabile în istoria post-decembristă de după 1989 a PNȚCD. Din câte îmi aduc aminte, se pare că Ion Iliescu ar fi rămas foarte mirat la apariția ziarului *Renașterea* și la refacerea PNȚCD, ca prim partid democratic românesc înregistrat la Tribunalul Municipiului București de după 1990.

Apropo! Poate îți mai aduci aminte? La înregistrarea PNȚCD la Tribunal, a fost de față nu „Televiziunea română liberă", ci Televiziunea sovietică (sic!). PNȚCD era împroșcat la aceea vreme de către grupările „pro-moscovite", ca partid de tip „fascist" Nu știu dacă tu ai fost la înregistrarea PNȚCD la tribunal, dar de Liviu Petrina îmi aduc aminte foarte sigur.

Nu a urmat un mesaj cu răspunsul dlui Iftene Pop.

8 aprilie 2006

Stimate D-le prof. Alexandru Mihai Stoenescu,

Încep să vă transmit unele documente pe care le am la dispoziție. O parte din ele mă privesc pe mine, dar, în general, se poate face o imagine a ceea ce s-a petrecut în anii '90. („Biserica Creștin-Baptistă.doc" este din cartea lui Liviu Vălenaș „Cartea Neagră a lui Ceaușescu").

Între 1987 și 1989 primeam revista *Newsweek*. Aveam nevoie de o oarecare „privire" din exteriorul României către noi, cei care eram în jurul lui Ioan Alexandru. Mai ales că în acel timp făceam filme creștine destinate tinerilor ce prezentau „martirii de la Niculițel". A fost unul dintre cele mai puternice mesaje adresate tinerilor de către poetul Ioan Alexandru. Filmările

le făceam adesea în casa lui sau la locurile martirice creştine din primele secole creştine, descoperite (*la*) Niculiţel, ori la bisericile paleo-creştine din Dobrogea. La filmările din Constanţa, din faţa Bisericii Episcopale a Tomisului, unde Ioan Alexandru prezenta tinerilor figura Sf. Apostol Andrei şi a martirilor, eram urmăriţi destul de aproape de către „băieţi". Acelaşi lucru s-a întâmplat şi la Muzeul de Arheologie din Constanţa. Noi prezentam un astfel de patriotism tinerilor, privit din perspectiva creştină a Ţării Noastre. Vizavi de casa unde locuia Ioan Alexandru de pe strada Belgrad, (*la*) Nr. 5, poetul deseori îşi încrucişa privirile şi se saluta cu reprezentaţi ai Ambasadei Canadei. Din spusele lui Ioan Alexandru, membrii ambasadei canadiene deţineau pe str. Belgrad, vizavi cu casa lui Ioan Alexandru, o clădire pentru membrii ambasadei.

De asemenea, vă trimit şi declaraţia de la serviciul la care am lucrat, pe vremea comunismului ICPGA (Institutul de Cercetări şi Proiectări pentru Gospodărirea Apelor), acuma Aquaproiect SA, în care se arată despre participarea mea activă la Revolta anticomunistă din Decembrie 1989, precum şi mărturia părintelui Constantin Galeriu sau a lui Ioan Alexandru pe coperta unui exemplar a cărţii sale „Adevărul despre revoluţie sau Căderea zidurilor Ierihonului" aparută în anul 1993. Poetul îmi scria pe coperta acelei cărţi: **„Fratelui Victor Negară, fără de care această strigare către neam nu ar fi apărut niciodată".** În după-amiaza zilei de 21 decembrie 1989 îl scot din casă pe Ioan Alexandru. El va trece împreună cu mine, ca într-o procesiune religioasă cu Cruce şi Icoana Mântuitorului Iisus Hristos printre cordoanele de soldaţi, miliţieni, scutieri şi ofiţeri ce erau desfăşuraţi între Piaţa Romană, Piaţa Lahovari şi Piaţa Unirii. În interviul pe care l-am dat lui Liviu Vălenaş, interviu care a apărut în cartea „Cartea Neagră a Ceauşismului" descriu acele evenimente, pre şi postrevoluţionare care au dus la prăbuşirea regimului Ceauşescu şi a regimului comunist. Aveţi, de asemenea, şi cererea lui Ioan Alexandru către Fundaţia „Hans Seidel" în care aminteşte de participarea mea la revolta anticomunistă din decembrie 1989.

Cu stimă,
Victor Negară

Fotografiile trimise şi paginile de facsimil nu au putut fi salvate. Mesajul cuprindea şi scrisoarea lui Corneliu Coposu, publicată în ziarul România liberă *la 31 ianuarie 1990, pe care am reprodus-o în lucrarea „România post-comunistă".*

Anexă la mesaj. O scrisoare a lui Corneliu Coposu din 31 ianuarie 1990.

Victor Negară: Să fie România o Ţară democratică? Modul cum s-a pus temelia acestei democraţii a României post-comuniste şi post-ceauşiste se poate vedea din scrisoarea lui Corneliu Coposu din 30 ianuarie 1989 (publicată în 31 ianuarie, n.a.)

Numai pentru aceste insulte la care a fost supus Corneliu Coposu ar trebui Ion Iliescu & Co. să fie aduşi în faţa instanţei.

Mai jos dau declaraţia lui Corneliu Coposu, cel care a fost scos pe taburile armatei (*din sediul PNŢCD*, n.a.) de către Petre Roman:

Către
Redacţia ziarului „România Liberă"

În ultima vreme s-au lansat o serie de calomnii incitatoare la adresa mea, pe care am obligaţia de a le dezminţi.

1. Manifestaţia din 28 ianuarie a avut drept obiectiv separarea puterilor în stat şi renunţarea Consiliului Frontului Salvării Naţionale la monopolul puterii legiuitoare şi executive, conform propriului lui decret, în urma hotărârii pe care a luat-o de a se prezenta în alegeri. Tot ce s-a colportat în legătură cu alte obiective ale respectivei manifestaţii sunt calomnii şi incitaţii.

2. Afirmaţiile absurde care pretind că manifestaţia ar fi urmărit ocuparea sediului Consiliului, preluarea puterii politice de către manifestanţi, dizolvarea Frontului, sunt simple aberaţii.

3. Nu sunt venit din străinătate. Nu am fost plecat din ţară nici o zi, din anul 1938. Nu am nici dolari, nici casă, nici avere. Nu am avut niciodată moşii, nici în Prahova, nici în altă parte.

4. Am fost condamnat şi închis în timpul dictaturii comuniste vreme de peste 17 ani. Am avut apoi domiciliu obligatoriu în Bărăgan şi am stat sub vigilenta supraveghere a securitătii, prin toate metodele cunoscute (percheziţii, corespondenţa violată, telefon înregistrat sau suspendat, zeci de chemări în faţa organelor represive, presiuni şi ameninţări).

5. În zilele de 20, 21, 22 decembrie, am fost prezent printre manifestanţi, înfruntând represiunea dictaturii, iar în ziua de 22 decembrie am fost, trecând printre schimburile de focuri, în localul Televiziunii.

6. Nu am refuzat niciodată dialogul propus de domnul Iliescu şi am avut mulţumirea de a ajunge la anumite concluzii satisfăcătoare.

7. Nu am făcut nici o declaraţie din care să rezulte că aş revendica puterea sau guvernarea. Am negat categoric această bănuită intenţie, ori de câte ori am fost întrebat.

8. Campania de calomnie dirijată împotriva mea, împletită cu incitaţii, nu mă determină să-mi schimb atitudinea şi dorinţa de a milita consecvent pentru stabilizarea situaţiei şi promovarea democraţiei româneşti, în slujba căreia am militat toată viaţa.

Corneliu Coposu
Bucureşti, 30 ianuarie 1990.

În urma acestui mesaj, i-am semnalat dlui Negară faptul că doi dintre colegii săi afirmă, în cadrul aceleiaşi corespondențe, că au vizat răsturnarea guvernării FSN cu ocazia manifestației din 28 ianuarie 1990. Cazul a fost discutat în următorul dialog:

11 aprilie 2006

Mesaj AMS: Rădoi şi Mihăescu recunosc că manifestația din 28 ian. era organizată de ei pentru răsturnarea FSN.
Mesaj Victor Negară: Nu este adevărat!

Mesaj ulterior Victor Negară:
VN: Manifestaţia din 28 ianuarie 1990, am fost eu, Negară Victor, cu Barbu Piţigoi din partea PNȚCD. Ion Rădoi a făcut parte din delegaţia PNȚCD, care a fost la Poliția Capitalei pe Calea Victoriei la generalul Chiţac. Eu am mai scris pe Internet despre acel eveniment. La aceea audiență la generalul Chiţac, în care s-a depus cererea din partea PNȚCD, au fost: Corneliu Coposu, Ion Puiu, Ioan Alexandru, eu - Negară Victor, Ion Rădoi şi Liviu Petrina, fiindcă era ca secretar general al PNȚCD, la acea dată. Nu îmi aduc aminte dacă a fost şi Barbu Piţigoi atunci

cu noi (?!) În cererea către Poliția Capitalei trebuia specificat cine erau însărcinați din partea PNȚCD cu organizarea acelei demonstrații. Întâlnirea cu generalul Chițac s-a ținut la etajul 1 sau 2 la Poliția Capitalei, cum se intra pe colț în spatele Casei de Modă, intrarea principală pe mâna stângă, pentru șefi, nu cea din mijloc. Cu o zi sau două (înainte) de a se face aceea manifestație, am asistat la o discuție în cabinetul lui Corneliu Coposu între reprezentanții partidelelor organizatoare: PNȚCD, PNL, PSD (Sergiu Cunescu), și la celălalt fir al telefonului erau Ion Iliescu și Petre Roman. Motivul manifestației era clar: FSN, prin gura lui Ion Iliescu, care spunea cu câtva timp în urmă, după împușcarea lui Ceaușescu, citez: „a luat frânele politice ale României, deoarece se crease un vid de putere și nu avea ambiții politice“ El dorește să fie doar provizioriu, ca președinte interimar, până la organizarea primelor alegeri libere din România, de după căderea regimului comunist. La acea discuție cu Ion Iliescu erau de față Dnii Câmpeanu, Sergiu Cunescu, Corneliu Coposu, Călin Popescu Tăriceanu, Ion Diaconescu și Ion Puiu și Ioan Alexandru. Din partea Poliției Capitalei ne-am trezit în dimineața demonstrației, la sediul PNȚCD din Bd-ul Republicii, (cum se numea încă atunci) cu „colonelul“ Toma Zaharia împreună cu mai mulți milițieni, care să formeze cordoanele de protecție a coloanelor de manifestanți. **Ei vor dispărea în dreptul Palatului Victoriei** (subl.VN). Despre Toma Zaharia o să vă vorbesc și cu altă ocazie.

Când a ajuns CDR la putere, Barbu Pițigoi, care era deputat de Argeș pe vremea aceea, a vrut să recupereze acea cerere depusă la Poliția Capitalei, dar i s-a comunicat că, datorită evenimentelor din iunie 1990, când mai multe documente din cadrul Poliției au fost arse, probabil a fost arsă și acea cerere depusă de PNȚCD la generalul Chițac. Însă eu nu cred. (*Dnul Negară dorea să arate că cererea de manifestație a fost aprobată fără menționarea traseului, ceea ce a permis deplasarea spre Piața Victoriei, unde erau Guvernul și conducerea FSN, aspect pe care Ion Iliescu l-a invocat drept încălcare a autorizației, pentru a justifica reprimarea manifestației*, n.a.)

AMS: Nu înțeleg de ce declarația (PNȚCD) din 24 ianuarie a apărut în 5 februarie?

VN: *Dreptatea* se tipărea pe vremea aceea, ca toate ziarele de atunci, la singura rotativă de la Casa Scânteii. Mereu ziarul era boicotat în tipărirea sa. Multe din declarațiile PNȚCD apăreau mult întârziat! Aveam probleme serioase cu tipărirea şi difuzarea lui în țară. Foarte multe exemplare ne erau returnate, deoarece se spunea că nu au fost vândute în țară etc.

ION RĂDOI

În decembrie 1989 era student la ASE şi a fost implicat, imediat după 22 decembrie, în organizarea sindicatului studenţilor din ASE, dar în clipa în care a aflat că se reînfiinţează PNŢ sub conducerea lui Ioan Alexandru şi Victor Negară, s-a grăbit să se alăture acestora. A fost numit de către conducerea PNŢ-CD preşedinte al Organizaţiei de Tineret.

Scrisoare din 22.11.2004, expediată din Wezembeek-Oppem, Belgia (primele pagini conţin amintiri biografice şi confirmări integrale ale celor relatate de Octavian Mihăescu. În 20 decembrie 1989, a fost arestat, interogat asupra componenţilor Grupului „Mansarda" şi eliberat a doua zi).

Stimate domnule Stoenescu,

(...) M-am reîntâlnit cu prietenii, cu colegele, cu Octavian, cu Horia Ivan, cu Ionuţ Ciobanu şi Victor Negară etc., în acele momente de bucurie generală, dar şi de teribile pericole. Nu-şi are rost să mai descriu lupta ce au dus-o cu toţii, cum am trecut printre gloanţe, cum am văzut terorişti faţă în faţă... victimele lor căzând, teatrul macabru ce a însemnat acea înscenare de revoluţie, lovitura de stat de fapt. Au tras în noi membri din armată, din poliţie, din securitate. Mi-am dat seama de înscenare în primele momente când soldaţii, „cretini pe tancuri", în loc să încercuiască clădirile de unde se trăgea, se mulţumeau să întoarcă cu greu mitraliera de pe tancuri spre locul de unde veneau gloanţele şi să distrugă jumătate din clădire, unde... între timp, teroriştii, trupe special antrenate nu mai erau deja de mult. Câţi oameni nu au murit împuşcaţi chiar de cei ce apărau revoluţia! Eu însumi era să fiu victima acelor gloanţe, locuind în acea vreme la mansarda blocurilor de pe strada Boteanu, lângă Piaţa Palatului, şi trecând o dată printre gloanţele mitralierelor... „revoluţionarilor" din armată (...) Apoi, acel teatru când apărea „tovarăşul Iliescu", când se striga de către „regizori": „Nu trageţi, că vine Iliescu (sau Frontul)"... ce putea fi mai evident? O lovitură de stat regizată ca ei să ia puterea sacrificând mii de suflete. O lovitură de stat care n-ar fi reuşit dacă nu ar fi

fost masele ce au ieşit în stradă, revoluţionarii ce au luptat şi s-au sacrificat ca alţii să câştige. Când Iliescu vorbea ceva despre socialism... mulţimea a urlat, huiduindu-l. A trebuit să-şi schimbe discursul.

Apoi am petrecut câteva zile la ASE, unde „apăram" facultatea alături de miliţieni, cărora le tremura arma în mână, ca să nu se instaleze teroriştii în ea. Apoi începusem să facem sindicatul studenţilor din ASE, când am auzit de intenţia, (de) constituirea PNŢ-ului: Ioan Alexandru, Victor Negară erau acolo. M-am dus imediat la ei, dându-mi seama că prin sindicat nu se putea face ceva constructiv, substanţial pentru societate în acele timpuri. Trebuia jucat în atac, şi nu în apărare. Colegele mele (*de la ASE*, n.a.) nu m-au urmat, decât una dintre ele, considerând că nu partidele tradiţionale erau soluţia. Am cunoscut acolo, la constituirea partidului, în vila aceea de pe Şoseaua Titulescu (*vila Titulescu de pe şoseaua Kiseleff,* n.a.), pe Ion Puiu, Corneliu Coposu, Liviu Petrina, Iftene Pop ş.a. N-am fost de acord la început să ne alăturăm lor, deşi ştiam că PNŢ-ul îşi meritase câştigarea cu 70% din voturi a alegerilor din 1946, voturi furate de către comunişti. Voiam să facem un partid creştin-democrat, similar oarecum celor din Europa de Vest. Ioan Alexandru şi Victor Negară au insistat să rămânem alături de ei, fiind astfel, credeam noi, mai puternici. Un bunic, care de fapt îmi trezise din copilărie atenţia spre analiza societăţii, fusese liberal şi făcuse închisoare din această cauză. Liberalii erau însă neorganizaţi în acea vreme şi oarecum indecişi. Am devenit preşedintele tineretului la PNŢ care, în urma condiţiilor cerute de noi, s-a numit PNŢ-Creştin şi Democrat – PNŢ-CD. Apoi, nu eram de acord cu Coposu ca preşedinte: cum putea el la 75 de ani (*la 20 mai 1990, chiar de ziua alegerilor pierdute, Corneliu Coposu împlinea 76 de ani,* n.a.) concura cu Iliescu sau Roman, cei ce erau în floarea vârstei, ca şi politiceni. Brucan, de aceeaşi vârstă cu Coposu, ştiuse să stea undeva în spate, asumându-şi rolul potrivit. Într-o vreme când totul trebuia să renască, Coposu şi ceilalţi din generaţia lui erau departe de a inspira cea mai mică încredere maselor neştiutoare. Că experienţa lor trebuia fructificată, indiscutabil, da. A fost de altfel unul dintre motivele pentru care am stat acolo. Dar de aici până a se erija în posturi charismatice, nimic mai nepotrivit şi falimentar. Înţelegeam că trecuse prin chinuri de nedescris, dar îmi dădeam seama că

pierdeau încă o dată făcând jocul celor ce aveau să-l critice şi să-l ridiculizeze. Cum Brucan îşi înţelesese rolul în cadrul Frontului „Distrugerii" naţionale sau ascultase de alţii, ce l-au consiliat, ar fi putut şi ei să facă acelaşi lucru (...)

Apoi a urmat prima manifestaţie liberă a noastră, de fapt prima din istoria României postrevoluţionare, **organizată de noi, de tineret alături de Ion Puiu şi Constantin (Ticu) Dumitrescu**. Am plecat de la sediu sute de manifestanţi spre Piaţa Romană, protestând împotriva autoinstalării Frontului la Putere. În final, precum am stabilit, m-am urcat pe imensa masă de piatră din Piaţa Romană, unde am proclamat: „Doamne, nu credem că îţi place ce se întâmplă în ţara asta!", ameninţând din nou puterea autoproclamată cu viitoarea acţiune, dacă nu vor să respecte regulile democraţiei pentru care se sacrificaseră atâţia. Marian Mierlă s-a retras şi el din Consiliul Provizoriu de atunci (*era încă CFSN-ul*, n.a.), dându-şi seama de autocratismul acelei mişcări şi a venit alături de noi pentru un timp, întărind astfel poziţia noastră. Apoi a urmat manifestaţia în care Mazilu s-a urcat pe tanc, alături de Marian Mierlă şi (*de*) alţi revoluţionari, protestând astfel împotriva instalării nedemocratice a FSN-ului la Putere.

Apoi am pregătit acea manifestaţie împotriva Frontului, ce urma să se soldeze cu crearea CPUN-ului. Lucram de dimineaţă până noaptea târziu în sediul partidului, contactând jurnalişti, ambasade, dând interviuri (inclusiv la CNN) şi vorbind despre Revoluţia furată etc. Ne mulţumeam cu două sendvişuri pe zi şi cu miile de înjurături şi ameninţări pe care le primeam de la fanaticii neocomunişti. Era o echipă întreagă: între alţii, alături de grupul nostru cel vechi, Raluca Dumitrescu, Tiberiu Tăutu, Dragoş Danău, Mircea Bedrulea, Cristian şi Elena Ciobanu, Mihaela Ioan, Remus Agatinei şi o mulţime alţii ale căror nume nu le-am mai reţinut şi care depuneau eforturi extraordinare, ajutaţi şi de alţi simpatizanţi, pentru a se face utili ţării. Apăruse şi ziarul *Dreptatea*. Desigur, apăruseră şi fricţiunile: bătrânii din partid ce făceau exces de zel în faţa Televiziunii, frica unora dintre bătrâni de „Domnul Iliescu", refuzul dialogului cu tineretul etc. (...) Manifestaţia împotriva Frontului a început printr-o greşeală: de unde ceream alegeri libere, împărţirea puterii prin stabilirea unui guvern tranzitoriu reprezentat în mod echilibrat de către formaţiunile politice veritabile, Coposu şi cu cei încă

câţiva acoliţi ai lui au fost „scoşi în faţă", ca şi cum ar fi cerut exclusiv puterea. Nu se consultase cu nimeni asupra acestei posibile impresii. Am ajuns la Guvern în piaţă, şi ceea ce a urmat se ştie. O contramanifestaţie violentă a început, unde mulţi manifestanţi de-ai noştri au fost bătuţi, linşaţi. Eu nu am intrat la acele discuţii, deoarece nu eram deloc de acord cu maniera pe care o aleseseră cei din vechea conducere de a acţiona, manieră ale cărei rezultate aveam să le culegem.

Violenţele din 29 ianuarie s-au întâmplat astfel. Toată noaptea a fost o forfotă la sediul partidului. Cred că am dormit două-trei ore, pentru ca dimineaţa să ne trezim cu o contramanifestaţie la fel de violentă în faţa sediului nostru. Am dat telefoane la toate ambasadele occidentale unde cunoşteam pe cineva, la jurnalişti să vină să ne ajute. Eram înconjuraţi din toate părţile de o mulţime fanatizată. Am ieşit afară la balcon, să încerc să le explic – am fost întâmpinat cu un huiduit general. Scuipau, mă trăgeau de haine, urlau, înjurau, aruncau cu resturi de alimente. Muncitori şi intelectuali adunaţi din cine ştie ce întreprinderi, fanatizaţi şi idiotizaţi. Ce să le explici? Le-am făcut semn că trebuie să gândească, că pentru ei luptăm. Mi-au arătat o pancartă pe care puseseră trei oase imense de animal formând o piramidă întoarsă şi unde scria: „Osul lui Coposu".

În acele condiţii, Corneliu Coposu l-a sunat pe Petre Roman, cerându-i ajutorul. Primul-ministru l-a anunţat pe Ion Iliescu asupra solicitării, atrăgându-i totodată atenţia că există riscul unui linşaj. De la Cabinetul lui Petre Roman, prin Cabinetul ministrului Apărării, spre sediul PNŢ-cd au fost dirijate câteva blindate cu ordinul de a-i scoate pe liderii ţărănişti şi a-i pune sub protecţia Armatei, în clădirea Cercului Militar.

Ion Rădoi (continuare): Poliţia se strecurase şi reuşise să facă baraj în faţa sediului. Apăruse şi Roman, care a venit să calmeze mulţimea. I-am urlat că sunt o mulţime de tineri care vor fi linşaţi datorită faptului că au organizat această contramanifestaţie. Aveam în faţă pe cel care era acuzat de complicitate la genocid (!) şi cât de greu mă abţineam să nu îl atac verbal. Îi era teamă, pentru că ar fi compromis Frontul şi manierele lui în faţa Occidentului, că ar mai fi pierdut, ei şi acoliţii lor – viitorii îmbogăţiţi de putere – din grămezile de bani ce le erau rezervate.

— Vezi, domnule Coposu, semeni vânt şi culegi furtună – i-a zis Roman.

Coposu i-a răspuns cu diplomaţie, spunându-i că l-a cunoscut pe tatăl lui.

— Da, tata a luptat în Spania... – nemaispunând că de fapt a luptat pentru comunişti, aveam să aflu după aceea. Tehnica atât de uzitată de comunişti de a trunchia informaţia, falsificând-o în interes propriu.

— Citesc ura în ochii dumitale, domnule Puiu – i-a zis Roman.

— Dar cine a inventat şi cultivat ura de clasă, nu voi comuniştii? i-a răspuns mai mult decât revoltat Ion Puiu.

Aveam încă o dată să-l apreciez pe acest desăvârşit şi ferm om politic, care nu dădea dovadă de diplomaţie goală şi ieftină. Roman a început să bată în retragere, simţind fermitatea noastră şi pericolul pentru Front dacă mulţimea ar fi pătruns în sediul nostru. I-am spus lui Roman că suntem de acord să plecăm din sediu în tanc, dacă sunt şi ei de acord să discutăm după aceea privitor la doleanţele pe care i le adresasem deja. A fost de acord, a promis de altfel. Ion Puiu nu a plecat însă cu noi.

Pentru a putea asigura evacuarea în siguranţă a liderilor PNŢ-CD, Petre Roman a ieşit în curtea sediului partidului şi a făcut apel la manifestanţi să nu fie violenţi. I s-a răspuns cu urlete şi agitaţie răzbunătoare. Atunci, prim-ministrul a rostit propoziţia: „S-au demascat", făcând referire la Manifestul *publicat în 26 ianuarie, prin care se cerea dizolvarea FSN, cu aspect de ultimatum. Sensul cuvintelor lui Petre Roman acesta a fost, deşi presa l-a reprodus rupt din context. Şi în timpul negocierilor de la Palatul Victoria, Petre Roman îl acuzase pe Coposu de „lovitură de stat", arătându-i* Manifestul *şi făcând legătura cu manifestaţia violentă din piaţă.*

Ion Rădoi (continuare): Am ieşit din sediu şi am intrat în TAB-ul ce reuşise să se apropie de intrare: eu, Coposu şi Mihaela Ioan. Mulţimea fanatizată ne scuipa, arunca cu resturi în noi. „Între sublim şi ridicol nu e decât un pas". Am ajuns la Casa Armatei, unde ne-au întâmpinat cu mitraliera şi am fost ţinuţi cu mâinile ridicate un „bun" timp. După un timp de aşteptare, a telefonat Roman spunând că „Eu cu aceşti oameni nu

am de discutat". Desigur, îl avantaja o astfel de retragere. Apoi, după câteva zile, aveam să aflu că Coposu s-a întâlnit singur cu Iliescu, fiind chemat de acesta. Eram revoltat de atitudinea lui: nici Ion Puiu, nici noi nu am participat. Deja fricțiunile apăruseră. Acum, după acest tratat Iliescu-Coposu, nu mai voia să discute nici cu Puiu, nici cu noi. La câteva zile, aveam să mergem la întrunirea cheie pentru acea vreme: constituirea CPUN.

Ulterior, ca urmare a întrevederii Coposu – Iliescu, grupul Puiu – Rădoi a fost exclus din PNȚ-CD, ca urmare a cererii lui Ion Iliescu de a nu amesteca partidul cu un grup „legionar" Într-un gest iresponsabil, Ion Puiu s-a prezentat la TVR însoțit de un tânăr îmbrăcat în uniformă legionară, fapt care a întărit argumentele lui Ion Iliescu.

MARIUS MIOC

Era student în decembrie 1989 şi a participat la manifestaţia din seara de 16 decembrie 1989, fiind reperat de filaj ca foarte activ şi din acest motiv arestat şi cercetat penal pentru „săvârşirea infracţiunii de propagandă împotriva orânduirii socialiste". A fost încarcerat între 16 şi 22 decembrie 1989. Deşi i-a recunoscut calitatea de revoluţionar şi de deţinut politic, Comisia Senatorială pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989 i-a ignorat mărturia, considerând că acesta nu a fost martor al perioadei 17 – 20 decembrie, decisivă pentru evenimentele de la Timişoara. Marius Mioc a scris mai multe cărţi de interviuri şi de opinie proprie asupra evenimentelor şi în această calitate l-am contactat şi am purtat cu el o corespondenţă, înainte de publicarea volumului IV, partea I, din „Istoria loviturilor de stat în România", făcându-mi datoria de istoric profesionist, în cadrul activităţilor de documentare şi de critică a izvoarelor. I-am formulat o serie de întrebări, între care unele voit provocatoare, iar scrisorile pe care le public aici au fost răspunsul.

După apariţia cărţii mele şi a rapoartelor falsificate şi exagerate despre mine ale ofiţerului de Securitate din dosarul CNSAS, acţiune ordonată de Ion Iliescu şi pusă în aplicare de slugile lui de acolo cu scopul de a bloca folosirea datelor istorice, a documentelor şi mărturiilor prezentate de mine în carte în „Dosarul revoluţiei" de la Parchet, dnul Mioc mă urmăreşte cu campania lui iraţională, plină de ură şi de frustrare, umplând internetul cu tot felul de prostii şi cerând arestarea mea pentru opera profesionistă de istorie şi pentru libertatea de opinie.

Scrisoare Alex Mihai Stoenescu din 05.09.2004, Vălenii de Munte

Stimate domnule Mioc,

Mă grăbesc să vă scriu la numai o zi după ce am intrat în posesia volumului pe care mi l-aţi trimis. Ziarul este şi el foarte interesant. Deşi am fost de trei ori în ultima perioadă la

Timişoara, am ajuns la Muzeul „Memorialul Revoluţiei“ întotdeauna târziu, vorbind doar cu domnul Orban. Aş fi vrut să mă consult şi cu dvs., deşi mi s-a spus că aţi petrecut prima parte a revoluţiei în închisoare. La Timişoara am făcut o reconstituire profesionistă, cu filmări tehnice şi fotografieri, împreună cu doi procurori (cu titlu particular), stabilind trasee, locuri ale unor incidente, cronometrând şi măsurând distanţe, înregistrând mărturii. Niciuna din mărturiile culese de la martori oculari şi participanţi, oameni obişnuiţi, muncitori din întreprinderi, locatari ai unor imobile din zonele cu incidente nu confirmă tezele dvs. De aceea, chiar mă interesează opinia dvs., cu care sper să pot echilibra această situaţie.

De un an şi nouă luni scriu volumul IV al *Istoriei loviturilor de stat în România*. El urmează a fi publicat în iarna următoare sub egida Academiei Române. Documentarea a durat 7 ani, însumând lectura şi fişarea a 262 de cărţi publicate (inclusiv ale dvs.), câteva sute de dosare ale Procuraturii, aproape toate stenogramele Comisiei Senatoriale (Nicolaescu şi Gabrielescu), mii de articole de presă, un volum de aprox. 500 de pagini de interviuri în exclusivitate cu personalităţi ale revoluţiei, multe documente ale evenimentelor. Având în vedere că această muncă a fost dusă solitar, fără a fi ajutat de nimeni, admit în continuare că pot face erori de apreciere.

Un astfel de tratat de istorie implică nişte riscuri. Unul dintre ele este că istoriografia, ca ştiinţă, se sprijină pe cercetarea, analiza şi interpretarea documentelor. Aici, problema raportului autorităţi-revoluţionari este dezechilibrat în mod obiectiv, volumul de documente şi informaţii provenit de la autorităţi fiind copleşitor (arătând în principiu cam acelaşi lucru), în timp ce revoluţionarii n-au avut nici timp şi nici posibilitatea psihică şi materială de a emite acte ale revoluţiei. Există cele câteva documente ale revoluţiei – de exemplu lista celor care au negociat cu Dăscălescu şi Proclamaţia FDR – în contrast cu mormanul de informaţii venite de la Miliţie, Securitate, Armată, Justiţie. Rămânem, aşadar, în faţa unei confruntări între mărturii: declaraţiile reprezentanţilor autorităţii de stat şi de partid şi ale revoluţionarilor. Aici vă pot asigura că, şi de o parte şi de alta, fabulaţia, falsul şi minciuna domină categoric substanţa opiniilor. Situaţia este îngreunată de trei factori subiectivi obliteranţi:

- ofiţerii de Securitate, Armată, Miliţie, Justiţie refuză să spună ce ştiu, ce au văzut sau aflat, se tem de factorul politic actual şi, în primul rând, de afirmaţii care implică state străine, structuri informative străine, personalităţi ajunse ulterior în sfera puterii, se consideră în continuare sub jurămînt;

- numeroase documente, acte, probe ale comportamentului Armatei au fost distruse, falsificate sau ascunse în arhive lipsite de acces;

instituţii ale statului democratic (M.Ap.N., M.I., SRI, Parlamentul României, Procuratura Generală) au produs deja poziţii **oficiale** ale lor în legătură cu revoluţia română, fapte ce nu pot fi ignorate sau considerate cu lejeritate o conspiraţie a tăcerii, o campanie de dezinformare metodică sau un corp de atitudini fără valoare şi responsabilitate.

Prin urmare, opiniile revoluţionarilor, care nu se constituie într-un fond unitar de păreri şi sunt străbătute de subiectivitate, interese personale, politică, privilegii, răzbunări, relatări aproximative, obiectiv neprofesioniste, se confruntă cu un volum imens de informaţii contrare, între care cele mai grele aparţin instituţiilor statului. Or, aici lucrurile se îndreaptă, chiar şi subtil sau indirect, spre combaterea tezei revoluţiei spontane. Procuratura mai are dubii, se prevalează de obiectivitatea juridică atunci când e vorba de autorii revoluţiei, dar tot ea este cea care nu poate proba vinovăţiile. Nu există preambul al vreunei sinteze emise de aceste instituţii care să nu consemneze formula „revoluţia a fost făcută de poporul român şi aparţine poporului român“, dar, în momentul în care treci de prima pagină şi începi să pătrunzi în substanţa analizei, rezultatul este contrar sau total contrar. Armata afirmă că a fost atacată de agenturi străine, SRI-ul şi Poliţia (Miliţia) nu au nici un dubiu asupra intervenţiei străine, Procuratura spune că n-are probe, însă când e vorba să explice cine a tras, cine a ucis, cine a devastat, instigat şi provocat se duce tot la „elemente neidentificate pregătite din timp“. Din păcate pentru cartea pe care mi-aţi trimis-o, ea conţine una din cele mai ruşinoase pagini ale Justiţiei române. Cred mai degrabă că aţi publicat-o pentru a arăta debilitatea Justiţiei de atunci. Pe de altă parte, ştiţi bine că autoritatea şi credibilitatea organizaţiilor de revoluţionari este compromisă, fapt care influenţează şi credibilitatea unor revoluţionari autentici şi, probabil, sinceri. Eu însumi am cunoscut micimile lor. Să nu mai vorbim

de conflictele, aversiunile şi contestările între revoluţionari şi între organizaţii.

De aceea, ca om mai în vîrstă şi trecut printr-o experienţă istoriografică bogată, permiteţi-mi să vă semnalez că este perfect posibil să aveţi dreptate deplină, dar să rămâneţi în istorie ca o voce marginală, inconsistentă, prea subiectivă ca să fie consemnată.

Stimate domnule Mioc,

Vă propun o corespondenţă în care să încercăm lămurirea câtorva lucruri. Încep prin a vă semnala că întreagul dvs. discurs publicistic se înscrie fie în categoria **jurnalisticii**, fie în categoria literară a **operei polemice**. Dumneavoastră contestaţi fără contraargumente sau cu argumente neconvingătoare. De multe ori, ca şi în ziarul pe care mi l-aţi trimis, contraargumentele dvs. se compun tot din declaraţii ale unor persoane sau instituţii pe care le contestaţi. Alteori, ca în cazul prezenţei străinilor în zonă, aduceţi argumente paralele – registrele hotelurilor, când toate documentele arată că nu se cazau la hoteluri. Este clar că nu aţi abordat metodic şi profesionist acest subiect. Nu este o vină, dar vă propun să aveţi şi conştiinţa limitelor. De aceea, vă rog să acceptaţi consemnarea în baza de date a volumului la care scriu şi a opiniilor dvs. asupra unor aspecte ale revoluţiei române şi, totodată, să-mi permiteţi folosirea lor în măsura în care le consider valoroase.

— Mă interesează un text scurt (o pagină) care să prezinte opinia dvs. sintetică asupra evenimentelor; nu înţeleg poziţia dvs. asupra revoluţiei: a fost spontană, teză care îi aparţine lui Ion Iliescu şi grupului său şi care îi conferă legitimitate, sau nu a fost spontană şi atunci ar fi interesantă opinia dvs. asupra legăturii între autorii provocării şi revoluţionari.

— Potrivit Constituţiei din 1965 republicată în Buletinul Oficial nr. 65 din 29 octombrie 1986, la **Art. 28** se prevedea că „Cetăţenilor Republicii Socialiste România li se garantează *libertatea* cuvântului, a presei, a întrunirilor, a mitingurilor şi a *demonstraţiilor*“. Iar la **Art. 29**. alin.1 se afirma că „Libertatea cuvântului, presei, întrunirilor, mitingurilor şi demonstraţiilor nu pot fi folosite în scopuri potrivnice *orânduirii* socialiste şi intereselor celor ce muncesc“. Faţă de acest text, este evident că o acţiune a revoluţionarilor în baza art.28 la adresa lui Nicolae

Ceauşescu era pe deplin legitimă, în timp ce **orice acţiune** împotriva sistemului comunist **(a orânduirii) era pasibilă de ripostă legală**. În opinia dvs., mişcarea revoluţionară de la Timişoara din 16-19 decembrie a avut un caracter anticeauşist sau anticomunist?

— Nu înţeleg apariţia şi persistenţa, **pe toată durata mişcării revoluţionare**, a strigătelor repetate: „Laşilor! Veniţi cu noi!". Cui erau adresate?

— Cum explicaţi lipsa de reacţie a unei populaţii de aproximativ 315.000 de locuitori ai Timişoarei între 16 şi 20 decembrie 1989, când revoluţionarii acţionau suficient de zgomotos şi activ, iar Armata trăgea aproape un milion de cartuşe sau, mai pe scurt, de ce a reacţionat populaţia abia în 20 decembrie?

— Vă rog să estimaţi numărul care vi se pare corect de revoluţionari autentici de la Timişoara.

Aştept cu interes răspunsul dvs.

Adresă de corespondenţă:

Bucureşti (...)

Scrisoare a lui Marius Mioc din 13 septembrie 2004

Stimate domnule Stoenescu,

Mulţumesc pentru scrisoare. Consider interesant să continuăm discuţia referitoare la revoluţia din 1989.

Articolul „Revoluţia din Timişoara şi minciunile lui Marius Tucă" a fost publicat în 10 martie 2004, dar de reacţionat la cele scrise de *Jurnalul Naţional* am făcut-o chiar mai repede, în forumul de discuţii de la pagina de internet a acestui ziar. Intraţi pe **www.jurnalul.ro** de acolo pe **forum** şi căutaţi la forumul **„Agora"** tema de discuţie **„decembrie 1989 şi manipulările lui Tucă"**(deja tema s-a învechit şi poate nu mai apare la prima pagină). Veţi vedea că de multe ori reacţia mea a fost la doar 24 de ore, de la publicarea articolelor în *Jurnalul Naţional*. În 10 martie am adunat articolele publicate pe internet în ziar, dar şi după 10 martie 2004 *Jurnalul Naţional* a continuat să scrie despre revoluţie iar eu am continuat să dau replici. Deci, pe forumul de internet al *Jurnalului Naţional* veţi găsi unele articole ale mele care nu apar în ziarul ce vi l-am trimis (au apărut însă în bilunarul timişorean „VIP în Banat"). Mai apoi mi s-a blocat

accesul pe forumul *Jurnalul Național*, dar ziarul respectiv nici nu mai publică despre revoluție.

Nu înțeleg de ce îmi cereți acceptul pentru a consemna în volumul dv. opiniile mele. Aveți tot dreptul legal și moral să o faceți, cu condiția precizării sursei din care citați. Puteți chiar critica opiniile mele, așa cum și eu s-ar putea să critic viitorul dv. volum, în stilul polemic cu care deja v-ați familiarizat[1].

Trebuie să vă spun că, prin scrisoarea dv., sunteți printre puținii care încearcă să combată rațional opiniile mele[2]. Până acum, când am trimis cărțile mele la diferite publicații, fie am avut parte de cronici favorabile, fie am fost ignorat. De critică n-am prea avut parte!

Îmi amintesc că v-am văzut mai demult la TV spunând că încă așteptați să vedeți un document convingător despre agenturile străine din 1989, document care ar trebui să conțină amănunte, precum numere de autoturisme, trasee urmate etc. Mi-am zis, văzând emisiunea: „iată, tipul ăsta dă indicații despre cum trebuie să se falsifice un asemenea document, pentru a fi credibil“. Similar, v-am văzut la o altă emisiune despre Irak, când ați spus că ar fi credibilă vinovăția lui Saddam Husein, dacă s-ar dovedi că teroriștii din 11 septembrie 2001 au luat lecții de pilotaj în Irak, mi-am zis: „tipul ăsta îi învață pe americani ce documente să falsifice pentru a-și justifica intervenția“ Dar, în niciunul dintre cazuri, documentele așteptate de dv. n-au apărut[3].

În cazul evenimentelor de la Timișoara, Radu Tinu scrie („Timișoara, no comment“) că rapoartele securiștilor sunt „în totalitate“ în dosarul procesului. Deci, orice raport ar apărea care nu e la dosarul procesului e un fals[4]. Iar rapoartele securiștilor

---

[1] Era vorba de reproducerea unor afirmații, declarații sau intervenții care nu aveau precizate sursa, data, contextul, iar, fără acordul autorului și autentificarea lor, ele nu ar fi intrat în categoria citatelor sau trimiterilor.

[2] Interlocutorul face o primă confuzie: i-am pus la dispoziție o serie de alte opinii, care contrazic afirmațiile sale; eu nu am urmărit combaterea opiniilor sale, ci le-am expus pe larg în cartea mea.

[3] Interpretare eronată a afirmațiilor mele. Eu mi-am exprimat îndoiala profesională asupra acelor situații, în absența probelor. Ideea că îi învățam eu pe ... nu știu pe cine, că Securitatea nu mai exista, sau pe americani cum „să falsifice probe“ este absurdă.

[4] Afirmația nu este valabilă, dar este consecința necunoașterii

făcute chiar în timpul evenimentelor nu arată descoperirea unor instigatori străini, ci doar a unor instigatori autohtoni. Eu însumi am fost una dintre persoanele catalogate drept instigator în decembrie 1989. În arhiva Parchetului Militar Timişoara există 4 cazuri de persoane cărora li s-a făcut dosar penal în decembrie 1989 pentru „propagandă împotriva orânduirii socialiste", iar eu am fost unul dintre acestea. Vă trimit o adresă a Parchetului Militar către Tribunalul Timiş referitoare la aceste cazuri. Adresa am obţinut-o în cadrul unui proces pe care l-am deschis împotriva şefilor Securităţii din Timiş (le-am cerut despăgubiri pentru că mi-au cauzat prejudicii prin arestare şi prin identificarea mea drept instigator al revoluţiei). Procesul încă este pe rolul Curţii de Apel Timişoara (dosar 4280/C/2004), unde s-a întors pentru rejudecare de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL MILITAR TIMIŞOARA
nr. 30/2001

Către
TRIBUNALUL TIMIŞ

Urmare la adresa dvs. nr. 5675/C/2000, vă fac cunoscut că, în perioada 16.12.1989– 22.12.1989 au fost reţinute la sediul garnizoanei a Inspectoratului de Miliţie Judeţean Timiş şi Penitenciarul Timişoara un număr total de 978 persoane.

În perioada amintită au fost patru persoane, faţă de care s-au efectuat cercetări penale pentru săvârşirea infracţiunii de propagandă împotriva orânduirii socialiste, prevăzută şi pedepsită de art. 166 C.p., în vigoare la acea dată, astfel:

---

structurii Securităţii şi a funcţionării ei. La Timişoara au fost prezenţi mai mulţi ofiţeri ai unor structuri ale Securităţii, diferite de cea din care făcea parte d-nul Radu Tinu, şi care au trimis la Bucureşti informaţii, pe baza cărora s-au întocmit la DDS rapoarte. Amintesc pasajul dialogului telefonic dintre gen.Vlad şi col. Filip Teodorescu, reprodus în dialogul meu cu gen. Rogojan: „IV: *„Şi au intrat ?"* FT:*"Au intrat cam trei-patru autoturisme, cu 2-3 ocupanţi fiecare"* IV:*" Şi ce au făcut ?"* FT: *„Nu ştim", IV: „Îţi spun eu. Şi-au făcut treaba şi au trecut dincolo".* Gen. Vlad primea la Bucureşti informaţii de la mai multe structuri, dar problema autentică ridicată atât de mine, cât şi de dl Mioc este că documentele, probele acestor informaţii au fost mereu invocate (Raportul SRI, mărturiile ofiţerilor de Securitate de la Comisie, sintezele lui Sergiu Nicolaescu, ş.a.), dar niciodată arătate.

MIOC MARIUS;
TAUT TEODOR;
MIHAI GRIGORE;
BEREJOSVCHI DORU.

Menţionez că aceste patru persoane au fost eliberate din arest abia în data de 22.12.1989, împreună cu alte persoane, după căderea lui CEAUŞESCU. Nu avem date pentru a nominaliza celelalte persoane.

Majoritatea celor reţinuţi au fost eliberaţi în seara zilei de 22.12.1989, de la Penitenciarul Timişoara.

PRIM–PROCUROR MILITAR,
COLONEL MAGISTRAT
ROMEO BĂLAN

Pe lângă cele 4 cazuri pentru care dosarele există în Arhiva Parchetului Militar Timişoara, cred că au mai existat 8 dosare care nu ştiu pe unde or fi (ofiţerul însărcinat cu cercetarea penală la Securitatea Timiş – maiorul Gh. Sălajan – a vorbit la „Procesul celor 25“ despre 12 dosare), şi desigur, o mulţime de revoluţionari importanţi cărora nu li s-a făcut dosar pentru că nu fuseseră arestaţi. Dar toţi aceştia sunt români, nu străini. Concret ce am făcut eu la revoluţie, am publicat încă din 1994 (republicat în cartea „Revoluţia din Timişoara şi falsificatorii istoriei“ pe care o găsiţi pe internet).

Mi se pare cel puţin neprofesionist ceea ce fac unele mijloace de informare în masă, să difuzeze declaraţii din 2004 ale lui Nicolae Mavru sau Ion Coman, de pildă, neglijând complet ceea ce aceleaşi persoane au scris în decembrie 1989 sau începutul lui 1990, despre acelaşi subiect.

Scrieţi că ofiţerii *„refuză să spună ceea ce ştiu, ce au văzut sau aflat, se tem de factorul politic actual şi, în primul rând, de afirmaţii, care implică state străine...“* Dv. şi o parte a mijloacelor de informare în masă, tot aşteptaţi de la aceşti ofiţeri dovezi clare ale punerii la cale a revoluţiei de către agenturile străine, şi sunteţi nemulţumiţi că aceste dovezi nu apar[1]. Apar

[1] Afirmaţie incorectă, care amestecă munca de cercetare a istoricului cu articole de presă ale diferiţilor jurnalişti. Eu nu „aştept de la aceşti ofiţeri dovezi clare ale punerii la cale a revoluţiei de către agenturile

sugestii, insinuări, dar nu lucruri concrete. V-aţi gândit la ipoteza că respectivii ofiţeri nu se tem şi nici nu refuză să spună ceea ce ştiu, ci, pur şi simplu, nu au nimic de spus şi nu ştiu nimic? Există o presiune mediatică asupra foştilor ofiţeri de Securitate pentru a declara că au găsit agenţi străini la Timişoara, de asemeni această variantă este şi în interesul lor, fiindcă reabilitează oarecum Securitatea, care n-ar fi luptat împotriva românilor, ci împotriva străinilor[1]. La această presiune câţiva ofiţeri au cedat, având şi avantajul de a deveni vedete mass-media. Cei care n-au marşat la teoria agenturilor străine sunt oricum ignoraţi de mass-media sau chiar acuzaţi că nu vor să spună adevărul. Dacă din 100 de ofiţeri de Securitate 99 declară că nu cunosc nimic despre agenturile străine din timpul revoluţiei şi unul spune că da, era plin de agenţi străini, anume acela unul va fi popularizat de mass-media, iar despre ceilalţi se trage concluzia „aha, nu vor să spună ce ştiu“ Maximul ce se constată în evenimentele de început ale revoluţiei este o activitate de culegere de informaţii a unor ambasade străine, ceea ce este cu totul altceva decât punerea la cale a evenimentelor sau instigarea acestora[2]. Iar episodul implicării consulului iugoslav Mirko Atanatkovici a apărut abia în 20 decembrie, la cererea expresă a liderilor revoluţionari, deci numai cu rea-credinţă poate fi interpretat ca o punere la cale din Iugoslavia a revoluţiei din Timişoara.

Încă din 1990, mi-am exprimat părerea că avem de-a face cu o campanie metodică de dezinformare despre revoluţie („acoperirea adevărului despre revoluţie cu un potop de minciuni“) şi am contestat poziţiile oficiale ale unor instituţii ale statului. Raportul SRI (cel din 1994, nu ştiu dacă mai apoi SRI a emis vreun alt raport pe acest subiect) sau rapoartele lui Sergiu Nicolaescu le-am contestat la vremea respectivă, iar pe Valentin Gabrielescu l-am contestat încă înainte de a apuca să scrie vreun raport. Am organizat boicotarea Comisiei Senatoriale de către

---

străine“ şi nu sunt „nemulţumit că aceste dovezi nu apar“, deoarece metodologia istorică, a cărei respectare dă calitatea de istoric, interzice astfel de atitudini subiective. Nu există aşa ceva în cărţile mele.

[1] Observaţie corectă, eu însumi am observat fenomenul.

[2] Dl Mioc se referă aici la speculaţii de presă şi la cele peste 100 de cărţi despre evenimentele din decembrie 1989 şi despre întregul proces revoluţionar (14 dec. 1989 – 20 mai 1990) în care s-au lansat zeci de ipoteze şi de „scenarii“ fanteziste.

organizaţiile de revoluţionari timişorene. Faptele sunt expuse în „Revoluţia din Timişoara şi falsificatorii istoriei". Scrieţi că aţi avut acces la stenogramele Comisiei Gabrielescu. Aţi găsit cumva audierea mea la comisie (sfârşitul lui martie 1994, când Gabrielescu a venit la Timişoara)? Eu m-am prezentat la comisie, am discutat acolo despre ceea ce deja se publicase de către Sergiu Nicolaescu şi apoi am refuzat să declar ce am făcut la revoluţie, până la îndeplinirea cererilor asociaţiilor de revoluţionari timişorene, conform boicotului ce fusese anunţat şi în presă. Toată discuţia a fost înregistrată pe bandă audio. Apoi, la conferinţa de presă din Timişoara, Gabrielescu, întrebat despre boicotarea comisiei a zis „iată, Mioc a fost la Comisie". Când a apărut lista celor audiaţi de Comisie (cartea lui Şerban Săndulescu) eu nu apar acolo. Sunt curios să aflu dacă există în arhiva comisiei senatoriale „decembrie 1989" vreo urmă a audierii mele şi dacă da, ce conţine stenograma respectivă. V-aş fi recunoscător dacă m-aţi putea lămuri în această problemă.

Scrieţi că ar fi nerelevantă statistica străinilor din hoteluri publicată de mine, fiindcă agenţii străini nu se cazau în hoteluri. Am observat şi eu că, după ce am obţinut statistica străinilor din hoteluri, varianta „agenturilor străine" a suferit o modificare, anume s-a pretins că agenţii străini veniţi în număr mare nu se cazau la hoteluri (deşi era iarnă – adevărat, mai cald decât de obicei în decembrie). Eu am obţinut hârtia cu statistica turiştilor din hoteluri în 4 iunie 1991. Când a apărut teoria că acei străini nu se cazau în hoteluri – înainte sau după 4 iunie 1991? Dacă abia după 4 iunie 1991 a apărut teoria cu străinii care refuzau să se cazeze la hotel, eu interpretez asta că cei interesaţi în teoria agenţilor străini, au ajustat teoria pentru a-şi păstra credibilitatea, după noile informaţii disponibile public[1].

---

[1] Observaţiile de aici ale d-lui Mioc se referă la teoria „coloanelor de turişti", pe care au lansat-o mai mulţi ofiţeri superiori de Securitate (primul a fost col. Gh. Raţiu), confirmată de Rapoartele Comisiei Senatoriale şi de unii înalţi funcţionari ai statului (Petre Roman, gen. Caraman, gen. Talpeş ş.a.). Problema acestei teorii este că documentele care au fost publicate până acum (rapoarte ale Securităţilor din judeţe) atestă prezenţa lor şi oferă acele amănunte, mereu invocate, privind „basarabeni", „blonzi", „atletici", „membri ai miliţiei din RSS Moldovenească", dar intervenţia lor în evenimentele de la Timişoara nu este documentată; ea se găseşte în mărturiile revoluţionarilor timişoareni **publicate chiar**

Părerea mea despre revoluţie, pe scurt:

A fost revoltă spontană[1], începută la Timişoara şi care s-a dezvoltat până la răsturnarea regimului Ceauşescu. Revolta nu a cuprins doar civilii, ci a ajuns să cuprindă şi militarii, care au refuzat să mai execute ordinele de reprimare. Unul dintre ofiţerii care ar fi refuzat public să execute ordinele, încă din 17 decembrie 1989, ar fi fost Eugen Gheorghioiu, actual general şi comandant al garnizoanei Timişoara – informaţie din cartea lui Nicolae Durac – „Neliniştea generalilor", Editura MPS, Timişoara 1991 (la vremea apariţiei respectivei cărţi Gheorghioiu n-avea funcţie importantă, ceea ce sporeşte credibilitatea informaţiei). În aceste condiţii, persoanele implicate în reprimarea revoluţiei la Timişoara şi-au dat seama că Ceauşescu va cădea şi au început să-şi facă planuri pentru a-şi scăpa pielea (conform legilor vremii, erau pasibili chiar de pedeapsa cu moartea după căderea lui Ceauşescu). A existat un târg între generalii din M.Ap.N. şi Ion Iliescu, prin care

---

de d-nul Mioc, precum şi de Titus Suciu (vezi Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România*, Vol. IV, partea I, Ed. RAO, 2004, pp. 396 – 398 şi 416 - 421).

[1] În intervenţiile sale vehemente împotriva mea, dl Mioc face confuzia frecventă între **categoria istoricărevoluţie** şi **subcategoria istorică revoltă**, aceasta din urmă putând fi parte a unei revoluţii, ceea ce este şi cazul evenimentelor de la Timişoara, şi cazul represiunii, şi cazul loviturii militare date de gen. Stănculescu la Bucureşti şi a celor care au urmat. Formularea „revoltă spontană" este cea mai aproape de realitatea evenimentelor de la Timişoara şi cea mai corectă din punctul de vedere al discursului istoric, deoarece adjectivul „spontană" se asociază corect, prin sintaxă, din punctul de vedere al reflectării unei realităţi, în timp ce formula „revoluţie spontană", pe care o vehiculează tot felul de amatori (revoluţionari, jurnalişti, politicieni) este o aberaţie. Această aberaţie este cea pe care o contest eu, nu manifestaţiile de protest sau revolta de la Timişoara, care sunt fapte istorice incontestabile. De aceea, expresia „Revoluţia de la Timişoara" are caracter literar, este o formulă de neprofesionist, iar folosită de către un istoric se referă exclusiv la „partea de evenimente revoluţionare petrecută la Timişoara"; nu a existat o revoluţie la Timişoara şi alta la Bucureşti. În acelaşi context, dl Mioc afirmă nepotrivit că „revolta spontană a început la Timişoara", referindu-se probabil la **procesul revoluţionar** început la Timişoara cu o revoltă locală, deşi, din punctul de vedere al metodologiei istorice, procesul a început la Iaşi.

lui Ion Iliescu i s-a asigurat preluarea puterii după căderea lui Ceauşescu, iar generalilor din M.Ap.N. vinovaţi li s-a făgăduit impunitate pentru faptele lor.

Aşa-zisul complot la care cică a participat Ion Iliescu nu are nici o relevanţă. Izbucnirea şi dezvoltarea revoluţiei, până la fuga lui Ceauşescu din CC, s-a făcut fără sprijinul aşa-zişilor complotişti, însuşi Ion Iliescu recunoscând că participarea sa la revoluţie a început doar în după-amiaza de 22 decembrie 1989, când Ceauşescu fusese deja alungat. De aceea eu nu-i recunosc lui Ion Iliescu vreun merit în răsturnarea lui Ceauşescu.

Pentru realizarea preluării puterii de Ion Iliescu s-au desfăşurat câteva stratageme. Una a fost includerea în FSN, fără ştirea şi acceptul acestora[1], a unor dizidenţi cunoscuţi (Doina Cornea, Ana Blandiana, Mircea Dinescu). Puşi în faţa faptului împlinit, aceştia au acceptat prezenţa în FSN. De asemenea, au fost incluşi în FSN şi câţiva revoluţionari autentici care erau prin CC. Apoi componenţa FSN se va lărgi, pe lângă cei anunţaţi public în 22 decembrie se vor mai adăuga peste 100 de persoane din teritoriu, asigurândui lui Iliescu control deplin asupra FSN[2]. Eu zic că acea lărgire a FSN a fost frauduloasă, naţiunii i se anunţase o anumită conducere, dar prin lărgirea FSN s-a ajuns la altă conducere, unde dizidenţii şi revoluţionarii autentici au ajuns minoritari. A 2-a stratagemă a fost înscenarea aşa-zisei lupte cu „teroriştii", care i-a asigurat, atât lui Iliescu cât şi generalilor M.Ap.N. veniţi de la Timişoara, aureola de salvatori ai revoluţiei. De remarcat că Teodor Brateş, unul dintre principalii dezinformatori din TVR, a fost şi cel care l-a prezentat naţiunii pe Ion Iliescu. În contextul luptei „antiteroriste" s-a realizat lichidarea lui Ceauşescu[3], dar şi a altor martori incomozi (de pildă, generalii Nuţă şi Mihalea). Prin lupta antiteroristă s-a mai realizat ceva – lipsa unei evidenţe clare, nominale, a consumului de muniţie.

---

[1] Afirmaţie incorectă. Trecerea pe listă a fost anunţată public la Televiziune în seara de 22 decembrie, iar persoanele respective au participat la prima şedinţă CFSN din 27 decembrie 1989.

[2] Observaţie corectă (vezi Alex Mihai Stoenescu, *România postcomunistă*, Ed. RAO, Bucureşti, 2008, pp. 60 – 66).

[3] Până aici, observaţiile sunt credibile; de aici încolo, în următoarele fraze ale pasajului, sunt speculaţii, să le numim, literare, opinii subiective fără suport documentar. Parchetul a stabilit aproape complet consumul de muniţie, cine l-a produs, în ce loc şi cu ce efecte.

În raportul Parchetului Militar despre revoluţie se spune că în urma folosirii intense a unei arme se pot schimba caracteristicile acesteia de la expertiza balistică. Un lucru util celor dornici să nu se ştie exact cine a tras.

Apoi s-a trecut la îndeplinirea celei de-a 2-a părţi a târgului – impunitate pentru generalii vinovaţi de omorurile din Timişoara. Opinia publică cerea pedepsirea criminalilor şi trebuia să i se dea nişte ţapi ispăşitori. În prima perioadă se arunca toată vina pe Ministerul de Interne şi se prezenta Armata doar ca salvatoarea revoluţiei. Anchetele procuraturii de la începutul lui 1990 au fost orientate pentru a disculpa Armata şi a arunca întreaga vină pe Ministerul de Interne, ceea ce nu înseamnă însă că nu au existat vinovăţii reale în Ministerul de Interne (chiar şeful acestui minister – Tudor Postelnicu – şi-a recunoscut vina prin faimoasa replică „am fost un dobitoc"). Apariţia C.A.D.A. – prin care chiar ofiţeri din M.Ap.N. spuneau că se minte despre revoluţie – mai ales referitor la episodul Timişoara, a cam stricat planurile. A fost nevoie să se facă o concesie – Comisia Guvernamentală de Anchetă (care avea să propună cercetarea penală a lui Stănculescu, Chiţac şi Guşe). S-a încercat abaterea atenţiei de la problema „cine a tras în noi?" (nu e exclus ca evenimentele de la Târgu Mureş să fi apărut anume din nevoia de abatere a atenţiei). Comisia Guvernamentală de Anchetă a fost desfiinţată în iunie 1990. Cum ofiţerii M.I. nu voiau să-şi joace supus rolul de ţapi ispăşitori, s-a ajuns la concluzia că trebuie făcut pace cu aceştia şi scoşi şi aceştia din puşcării. De aceea s-a început să se răspândească teoria legitimităţii reprimării revoluţiei, exagerându-se unele violenţe ale manifestanţilor, sugerându-se primejdia dezmembrării ţării (precum Ceauşescu) şi, fiindcă tot trebuie dat un răspuns la întrebarea „cine a tras?", aruncându-se vina pe agenţi străini neidentificaţi (aceştia, neidentificaţi fiind, au avantajul că nu protestează). Intoxicarea mass-mediei cu informaţii false face parte din scenariu[1].

---

[1] Această teorie a fost lansată **oficial** de Raportul Comisiei Senatoriale (Sergiu Nicolaescu), nu-mi aparţine şi nu o susţin, dar am prezentat-o în cărţile mele, pentru a arăta care este şi astăzi **poziţia oficială a statului român**, deşi Justiţia a determinat precis, prin sentinţă, forţele M.Ap.N. ca autoare ale represiunii de la Timişoara.

Dovada existenţei acestui târg o constituie faptul că încă nu s-au găsit „teroriştii", graţierile semnate de Ion Iliescu în cazurile legate de decembrie 1989, cât şi insistenţa acestuia pentru a se decreta o amnistie. Eu încă din 1991 am atras atenţia că puterea politică doreşte amnistie, Iliescu a confirmat public acest fapt în 2001, când a vorbit deschis în favoarea amnistiei. Nu a putut să vorbească de amnistie chiar din 1990, că opinia publică nu era pregătită[1].

Scrieţi că teoria revoltei spontane îl legitimizează pe Iliescu[2], dar neglijaţi faptul că, încă din 1990, ziarul **oficial** al FSN, „Azi", răspândea teoria agenturilor străine. Eu zic că din contră, Iliescu ar fi fost legitim dacă ar fi pus la cale o acţiune care ar fi dus la răsturnarea lui Ceauşescu, dar el n-a făcut asta.

La întrebarea dv. dacă consider revoluţia drept anticomunistă sau doar anticeauşistă, eu răspund că, tocmai fiindcă a fost o revoluţie spontană, oamenii n-au avut o idee limpede despre ce trebuie pus în locul lui Ceauşescu. Ar fi o greşeală să se creadă că revoluţionarii se gândeau la privatizare după metoda MEBO, la restituirea caselor naţionalizate sau la integrare în NATO. Obiectul principal al nemulţumirii mulţimii era Ceauşescu. Eu n-am auzit să se strige „jos comunismul!" în 16 decembrie 1989, în zona unde am participat la revoluţie. Pe 16 decembrie

---

[1] Dl Mioc face o confuzie. Iniţiativa unui decret de amnistie a aparţinut administraţiei Emil Constantinescu şi avea drept scop deschiderea posibilităţii ca ofiţerii implicaţi în represiune şi în „fenomenul terorist" să înceapă să depună mărturii despre generalii şi conducătorii politici din CFSN, care au dat ordinele trupelor să deschidă focul şi să omoare oameni, după seara de 22 decembrie 1989, precum şi ordinele de pregătire a facilităţilor (puncte de frontieră şi aeroporturi) pentru intervenţia forţelor militare sovietice chemate în ţară. Acestea au fost infracţiuni penale grave, şi reprezintă sursa atacurile mediatice la adresa mea.

[2] Aceeaşi confuzie **revoltă – revoluţie**, legenda „revoluţiei spontane" fiind lansată pentru a justifica „emanaţia", adică „adus la putere de valul revoluţiei", „legitimat de aceasta", căci numai revolta de la Timişoara nu-l putea legitima, ci „revoluţia" întreagă. Capitolul V al cărţii mele se intitulează „Revolta populară, Timişoara 18 – 20 decembrie", deoarece în 16 şi 17 decembrie am avut de-a face cu manifestaţii de protest autentice, diversiuni şi acţiuni violente reprimate şi mai violent de regimul comunist.

am auzit strigându-se „jos Ceauşescu", „Libertate", „Vrem alegeri libere"[1]. Mi-am notat impresiile din revoluţie imediat după evenimente, de aceea sunt sigur că ele reflectă corect realitatea. Bineînţeles, nu am fost în toate locurile.

Există declaraţii cum că s-a strigat „jos comunismul!", există şi declaraţii precum că s-a strigat „Gorbaciov!". Eu nu aş absolutiza importanţa unei lozinci strigată într-un moment sau altul. În 1990, la mitingurile anti FSN erau unii care strigau „Regele Mihai!", dar asta nu înseamnă că toţi participanţii la miting erau monarhişti. Însă, când dintr-o mulţime de câteva mii de oameni 20% strigă o anumită lozincă, se poate crea impresia că toţi participanţii acceptă acea lozincă. Pentru reconstituirea lozincilor strigate de mulţime este bine să se ia în seamă declaraţiile date imediat după revoluţie. O declaraţie dată în 2004 nu are aceeaşi relevanţă, căci nu poţi să ştii dacă martorul, de bună credinţă fiind, nu combină ceea ce a văzut cu ceea ce a auzit de la radio, TV, prieteni despre revoluţie.

Socotind şi după faptul că o parte din mulţimea din Piaţa Operei era dispusă să-l accepte pe Radu Bălan, fostul prim-secretar Timiş al PCR, cât şi după programul politic al FDR (manifestul „A căzut tirania!") care nu era chiar aşa de anticomunist cum le place azi unora din liderii FDRişti să afirme (se cerea un dialog cu guvernul – comunist – al României), eu aş zice că revoluţia a avut un caracter mai ales anticeauşist. Asta nu exclude faptul că printre revoluţionari au existat persoane cu convingeri anticomuniste, că s-ar fi strigat în anumite momente şi locuri „Jos comunismul!" (cred eu, mai ales spre sfârşitul revoluţiei). Dar cu un strigăt „Jos comunismul!" nu poţi spune că revoluţia a avut caracter exclusiv anticomunist, aşa cum nici lozinca „îl vrem pe Bălan!" nu îndreptăţeşte la concluzia că fostul prim-secretar PCR de Timiş Radu Bălan este întruparea idealurilor revoluţiei.

Dacă aţi citit „Procesele revoluţiei..." aţi văzut memoriul văduvei Ferkel Şuteu, al cărei mandatar am fost, în care se invocă anume art. 28 din Constituţia RSR. Memoriul respectiv a fost semnat de doamna Ferkel, dar alcătuit de mine.

Referitor la legalitatea ripostei, chiar admiţând că ar fi fost legală o ripostă în anumite împrejurări, această legalitate ar

---

[1] Observaţii corecte, documentate şi din alte surse.

trebui analizată în raport de fiecare victimă în parte. Nu se poate justifica împuşcarea lui X, pe motiv că neidentificaţi au spart nişte vitrine cu jumătate de oră înainte. În analiza aceasta trebuie să se ţină seama şi de faptul că decretul de instituire a stării de necesitate a fost iscălit de Ceauşescu abia în 20 decembrie, deci **după** ce apăruseră morţii şi răniţii din Timişoara. Regimul comunist avea deplina conştiinţă a ilegalităţii acţiunilor întreprinse, dovadă şi episodul cu furtul şi arderea cadavrelor[1].

Lozinca „Laşilor! Veniţi cu noi!" era adresată celor care, din frică, încă nu îndrăzneau să se alăture demonstranţilor.

Populaţia Timişoarei nu a fost chiar lipsită de reacţie între 16 şi 20 decembrie 1989. Au fost mii de timişoreni care s-au alăturat demonstranţilor, numai numărul arestaţilor a fost de 978 – ceea ce arată amploarea mişcării revoluţionare, chiar înainte de 20 decembrie. Sigur, au fost şi mulţi timişoreni care n-au îndrăznit să se alăture, în primul rând de frică, anume pentru că se trăgea. Depăşirea pragului psihologic al fricii a cerut timp, şi s-a făcut mai uşor în colectivităţi (cum ar fi fabricile – în 20 decembrie s-a ieşit la demonstraţie de la locurile de muncă).

Aş fi curios să ştiu pe ce vă bizuiţi când spuneţi că Poliţia (Miliţia) nu are niciun dubiu asupra intervenţiei străine, şi unde afirmă Procuratura că elementele care au tras, rămase într-adevăr neidentificate în multe cazuri, ar fi fost „pregătite din timp".

Nu cunosc care sunt cărţile despre revoluţie pe care le-aţi consultat, eu vă fac nişte recomandări, poate cunoaşteţi unele dintre aceste cărţi:

1. Cu firesc subiectivism, vă recomand cărţile mele[2]. Pe ultima copertă a „Proceselor revoluţiei..." este trecută lista

---

[1] Am prezentat pe larg în cartea mea, şi în premieră, caracterul neconstituţional şi ilegal al ordinelor date de Nicolae Ceauşescu şi gen. Vasile Milea, principalul său complice (vezi Alex Mihai Stoenescu, *Istoria*...vol. IV, partea I, pp. 467 – 481), iar concluziile mele acolo sunt clare: „Ordinul dat lui Milea la telefon în ziua de 17 decembrie 1989 la ora 13,30 şi transmis întocmai de acesta unităţilor din Timişoara era neconstituţional şi ilegal. Prin urmare şi dreptul de folosire a Armatei, în anumite situaţii din municipiul Timişoara – în principal cele ofensive – a fost neconstituţional şi ilegal" şi „ Nicolae şi Elena Ceauşescu cunoşteau caracterul politic, anticeauşist al mişcărilor de la Timişoara".

[2] Am folosit, citând pe larg din ele, toate lucrările dlui Mioc publicate până în 2005.

lucrărilor mele. Cea mai importantă o consider „Revoluţia din Timişoara şi falsificatorii istoriei" care e epuizată, dar pe care o puteţi citi gratis pe internet (poziţia 7 din listă). Cărţile de la poziţiile 10, 11, 12 se găsesc în Bucureşti la sala Dalles sau la librăria Eminescu.

2. Nicolae Durac – „Neliniştea generalilor", Editura M.P.S. Timişoara 1991. Autorul, maior M.Ap.N., a fost activ în mişcarea C.A.D.A. şi dat afară din armată din acest motiv (de fapt, el zice că nu i s-a comunicat oficial motivul pentru care a fost dat afară). O carte bună ca să vă zdruncine încrederea în poziţiile oficiale ale M.Ap.N., pe care o manifestaţi deocamdată.

3. Miodrag Milin – „Timişoara 15-21 decembrie", Timişoara 1990.

4. Titus Suciu – „Reportaj cu sufletul la gură", Editura Facla, Timişoara, 1990 (reeditată cred în 1991).

5. Titus Suciu – „Lumea bună a balconului", Editura Almanahul Banatului, 1995 – despre persoanele din F.D.R.

6. Colecţiile revistelor „Orizont", „Gazeta de Vest", „Amicul public nr. 1" din Timişoara de la începutul lui 1990.

7. Florin Medeleţ, Mihai Ziman – „O cronică a revoluţiei din Timişoara", Muzeul Banatului, februarie 1990. O broşură relativ modestă, dar care are avantajul de a fi prima carte despre Revoluţie apărută, şi care se bizuie pe mărturii luate imediat după evenimente.

8. Pentru a vă convinge că respingerea teoriei agenturilor străine nu e chiar aşa de marginală cum apreciaţi dv., vă recomand pe situl internet al postului de radio Europa Liberă un studiu din 2002 al profesorului american Rich Andrew Hall, care are 3 părţi (urmează site-urile)

13 septembrie 2004

Cu stimă,

Marius Mioc

Scrisoare Alex Mihai Stoenescu din 18 sept. 2004

A.S. Din primăvară m-am mutat la Vălenii de Munte, unde încă nu am telefon. Din aceleaşi motive şi accesul meu la Internet a fost oprit. Încerc să rezolv prin calculatorul de la serviciu.

Stimate domnule Mioc,

De la început înlătur o nelămurire: am citit toate cărţile dvs. şi pe cele recomandate, cu excepţia celei scrise de dnul Durac, pe care nu o am[1]. V-aş rămâne îndatorat să mi-o procuraţi cât mai repede. Vă semnalez însă că în cărţile recomandate se află mărturii care contrazic teza dvs. Ele conţin amănunte interesante despre premeditarea acţiunilor de la Timişoara, indicii despre autorii devastărilor (niciodată asumate de revoluţionari sau asumate pentru a anula existenţa diversioniştilor), identificarea unui comportament legal al trupelor (somaţii, foc în aer, cartuşe de manevră, încercări de a opri violenţele etc.). Cele mai valoroase mărturii – cele care au coerenţă şi credibilitate – identifică grupuri de vandali, alţii decât revoluţionarii. Chiar dvs. aveţi în cărţile de mărturii o grămadă de probe, pe care oricum le-am folosit deja. Aici intervine şi o capcană. Este într-adevăr un criteriu al cercetării valorificarea informaţiei venite imediat după consumarea evenimentului, pe ideea că amintirile sau trăirile sunt proaspete. În cazul nostru, cele două categorii de martori trebuie evaluate cu mult discernământ. Revoluţionarii umplu pagini cu fapte auzite, cu opinii politizate sau puternic influenţate de presă, de grupuri politice, asociaţii, au tendinţa de a exagera importanţa unui amănunt, a unui fapt, a unei situaţii, fabulează unde nu au văzut sau nu au fost. Cei care au participat direct la un eveniment îi dau firesc interpretarea proprie. Legenda revoluţiei s-a format chiar în timpul desfăşurării ei. De cealaltă parte, foştii militari sau securişti au ascuns cea mai mare parte a adevărului perceput de ei atunci. Situaţia ofiţerilor de Securitate este cea mai elocventă: erau trecuţi în subordinea Armatei, erau judecaţi de Armată, iar Armata domina categoric în primii ani orice formă de autoritate când venea vorba de revoluţie. S-au apărat în procese, dar la concluzia finală se poate observa că – în cazul Timişoarei – preocuparea lor a fost să arate că Armata este cea care a tras, fiind mai puţin preocupaţi să arate cine a ajuns la conducerea ţării prin revoluţie. Nu uitaţi că Tökés era în conducerea provizorie a statului, că alţi indivizi, precum Brucan sau Militaru, aveau puterea în mână şi dispuneau de vieţile lor. Militaru a fost un individ sângeros care a dat ordine de omorâre a oamenilor şi a încercat să lichideze fizic

[1] Am obţinut-o între timp şi am citat-o în cartea mea.

structuri întregi. Am citit numeroase stenograme de audiere ale foştilor lideri ai Securităţii, unde aceştia au spus câte ceva la Comisia din 1994, lucruri pe care nu avuseseră curajul să le spună la cea a lui Sergiu Nicolaescu.

Sunt cumva dezamăgit de naivitatea dvs. în privinţa posibilităţilor mele de a influenţa regimul lui Saddam Hussein sau SRI-ul de a falsifica documente după ce apar eu la televizor! Asta îmi ridică multe semne de întrebare asupra felului în care gândiţi – profund deformat. În legătură cu documente decisive care ar putea lămuri misterele revoluţiei vă dau eu un exemplu: în seara zilei de 20 decembrie, la ora 20.00 Ceauşescu l-a convocat pe însărcinatul cu afaceri A.D. al URSS la CC şi i-a prezentat un protest în legătură cu implicarea sovietică la Timişoara. Protestul s-a sprijinit pe un raport al DSS, predat de gen. Vlad, în care se aflau probele acestei implicări. Problema de fond este simplă: dacă acest document conţinea probe reale, documentate, dovezi ale implicării sovietice la Timişoara, lucrurile devin clare; dacă raportul respectiv conţinea poveştile cu „se pare“, „s-a constatat“, au fost semnalaţi nişte turişti prin preajmă, agentura „s-a activizat“ şi bla-bla-ul obişnuit – asta este ce am spus eu în emisiune, dar nu aţi reţinut –, atunci nu are rost să mai pierdem vremea cu agenturi străine, sovietici, comandouri etc. Consilieri ai lui Ceauşescu, diplomaţi din M.A.E., precum şi gen. Vlad însuşi, afirmă cu tărie că documentul conţinea probe incontestabile, motiv pentru care l-a convocat Ceauşescu pe sovietic. Sunt în posesia telegramelor schimbate din oră în oră între Bucureşti şi Moscova în care Bucureştii acuză de implicare diversionistă, iar Moscova protesta şi ameninţa cu represalii dacă Ceauşescu iese public cu aceste acuze. A vrut, nenorocitul, să le denunţe la miting. Să ne înţelegem: nimeni nu-şi permitea să-i dea lui Ceauşescu poveşti. Dumneavoastră nu ştiţi cum era omul ăsta şi cum se desfăşurau raporturile lui cu subordonaţii, inclusiv Vlad. Aşadar, sunt multe lucruri care nu s-au spus. Din păcate, toate insistenţele mele la SRI şi la M.Ap.N de a mi se permite să studiez documentul s-au lovit de un zid? De ce, că doar suntem membri NATO? Nu cred că dacă acel raport conţinea poveşti, îl apărau cu atâta înverşunare şi nici nu ar fi declanşat operaţia de deschidere a unui dosar activ de urmărire informativă, în ce mă priveşte, atât de SRI, cât şi de Armată!

Eu cred că înţeleg bine poziţia dvs. Faptul că a existat un grup restrâns de români nemulţumiţi la Timişoara, revoluţionari autentici şi curajoşi, patrioţi, nu înseamnă că ei sunt declanşatorii evenimentelor, conducătorii lor şi autorii revoluţiei. Nu înseamnă că ştiu foarte bine la ce au participat. Dvs. şi prietenii dvs. veţi avea întotdeauna credinţa în revoluţia dvs. Dar nu a fost singura. Apoi, faceţi o confuzie între **revolta populară** şi **revoluţie**. Revoluţia a început la Iaşi, iar faptul că revolta populară instigată profesionist, ca şi la Timişoara, nu a reuşit, nu însemnă că acţiunea Frontului Popular Român nu face parte din revoluţie. Cum îi calificaţi dvs., unde îi încadraţi pe liderii FPR aruncaţi în închisoare pentru activitate antistatală? Chiar şi când folosim cuvântul instigatori – care au fost în majoritate români – uităm că actul de instigare, de provocare a evenimentelor nu este natural şi nici spontan. El presupune premeditarea. Dvs. confundaţi atitudinea şi curajul de care aţi dat dovadă cu instigarea, care este un act iniţial. Cu regret, dar şi cu întreaga mea admiraţie şi înţelegere, vă spun că nici nu este nevoie de probe, documente, mărturii pentru a arăta că mişcarea de protest de la Timişoara a fost instigată de grupul compus din cetăţeni români şi agenţi străini din jurul lui Tökés. Abia acolo v-aţi dus să vă solidarizaţi (cu ce?), nu în timpul verii, când între iunie şi octombrie s-a votat în toată ţara realegerea lui Ceauşescu, nici când a fost Gorbaciov în România – deşi în celelalte state protestele au fost cât se poate de vizibile –, nu aţi protestat nici în timpul Congresului, nici pe 1 decembrie, nici pe 15 decembrie, când s-au dat lefurile înjumătăţite în mai toată ţara. Aţi protestat când a apărut diversiunea Tökés, când grupul din jurul lui a început să bântuie oraşul anunţând că la Tökés este „revoluţie". Am folosit pluralul – în care m-am inclus – pentru că aţi formulat şi o părere asupra relaţiei mulţime-victime, care este incorectă. Atunci când ataci, injuriezi, încalci legile ţării, distrugi te numeşti **mulţime**, dar când iei bătaie, eşti împuşcat sau omorât, băgat în închisoare, devii dintr-odată individ, **victimă**. Nu se poate... adică se poate, dar nu este corect. Este o problemă reglementată de *Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, amendată prin Protocoalele nr.3, 5 şi 8 şi completată prin Protocolul nr.2*, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 şi revizuită în anii 1970 (Protocolul nr.3) şi 1971 (Protocolul nr. 5). Protocolul 8 a intrat în vigoare la 1 ianuarie

1990 şi nu este luat aici în discuţie. La Titlul I al Convenţiei, unde este pus în discuţie raportul între dreptul la viaţă şi moarte, Articolul 2 este total defavorabil revoluţionarilor:

Titlul I

ARTICOLUL 2

1. Dreptul la viaţă al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenţionat, decât în executarea unei sentinţe capitale pronunţate de un tribunal în cazul în care infracţiunea este sancţionată cu această pedeapsă prin lege.

2. Moartea **nu** este considerată ca fiind cauzată prin încălcarea acestui articol în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forţă:

a. pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenţei ilegale;

b. pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane legal deţinute:

c. pentru a reprima, conform legii, tulburări violente sau o insurecţie.

Abordarea corectă a relaţiei mulţime-victimă, care a generat apoi relaţia revoluţionari-forţe de represiune provine din calitatea neconstituţională şi ilegală a ordinelor date de Ceauşescu şi transmise de Milea la Timişoara şi apoi la Bucureşti. Pentru Timişoara însă, înşelătoria făcută de Ceauşescu – anunţarea Armatei şi liderilor partidului că a decretat starea de necesitate, deşi n-o decretase legal – nu avea cum să fie verificată, contestată sau pusă sub semnul îndoielii de la Milea în jos, pentru că Ceauşescu avea dreptul legal să decreteze starea de necesitate în regim de urgenţă, iar ei nu aveau instrumentul să verifice existenţa decretului în seara de 17 decembrie. Abia pe 18 dimineaţa şi-au dat seama Guşe şi alţii că Ceauşescu i-a înşelat, dar era prea târziu – se umpluse morga de cadavre. De-asta le-au şi furat. De aici încolo începe vinovăţia lor judecabilă. Coman telefona noaptea, pe la 00.00, la Bucureşti în căutarea decretului – o să aflaţi din carte –, la Bucureşti Milea îl cerea la Cancelarie, şi nu era. Că Milea, Coman, Dincă au fost nişte ticăloşi, nu este nici un dubiu, dar ca analişti serioşi nu avem voie să ascundem în ce condiţii au acţionat ei.

Prin urmare, eu cred că sunt foarte multe lucruri pe care nu le cunoaşteţi despre revoluţie, deşi sunteţi participant la revoluţie. Mai cred că sunteţi dominat de nemulţumire pentru ceea ce a ieşit din actul dvs. de curaj, pentru dispreţul cu care sunteţi tratat pe nedrept, pentru gândul chinuitor că este posibil că actul dvs. de curaj, de revoltă să fi fost folosit de alţii, că aţi fost o massă de manevră pentru o acţiune dirijată. Şi pe mine mă înnebunesc gîndurile astea, gândurile că românii mei au fost atât de uşor manipulaţi. Dar măcar s-o arătăm, să înzestrăm naţiunea cu un semnal de alarmă.

1. Pagina 3 conţine o imagine destul de aproape de realitate, dar este evident că nu aveţi informaţii.

2. Cererea de accept pentru a vă cita se referă la opiniile dvs. din corespondenţa noastră, nu din cărţi, unde lucrurile sunt reglementate. Voi cita ca valoroasă opinia dvs. despre caracterul anticeauşist, nu anticomunist al evenimentelor; de asemenea înţelesul strigătelor care se adresau unei populaţii care nu reacţiona.

3. Atenţie, cartea lui Mavru – interviul din JN urmăreşte aceleaşi idei – este scrisă în 1991, nu în 2004! În 2004 l-am descoperit eu şi l-am publicat. Aşadar, amintirile lui sunt la fel de proaspete ca şi ale dvs., dar sunt şi ale unui ochi profesionist. Le-am găsit ca suficient de echilibrate şi provenind de la cineva care a fost în stradă tot timpul. Mavru mi-a spus şi mie că a identificat numeroşi străini şi că spargerile de vitrine erau făcute de manifestanţi instigaţi profesionist. **Vă rog să-mi trimiteţi una-două note de filaj pentru că în dosarele Procuraturii nu mai sunt!**

4. Atât Radu Tinu, cât şi Mavru, ascund probabil multe informaţii interesante, dar este perfect posibil să ascundă şi slăbiciunile lor, lipsa de performanţă, erorile făcute. Eu însumi am descoperit câteva. În plus, din seara de 16 decembrie ora 21.00 au primit ordine telefonice de la gen. Vlad să nu se implice în stradă, motiv pentru care au lucrat numai cu filajul şi cu reţeaua de colaboratori. Ceea ce trebuie să aşteptăm de la ei este legătura între reţelele de spionaj – sovietice, maghiare şi iugoslave – şi ceea ce s-a întâmplat în stradă. Aici este locul unde încă n-au vorbit. Este perfect posibil să nu aibă nimic de spus, dar este la fel de posibil ca legăturile respective să fi continuat şi după revoluţie, fapt care ţine deja de altă istorie.

5. Numărul arestaţilor nu este o probă în sine. Au fost peste 140 de copii şi foarte multă lume luată de pe stradă, la întâmplare, mai ales de Armată. Procuratura Generală a reţinut, încă din ziua de 17 decembrie la prânz, existenţa a 29 de persoane arestate pentru furt, iar în zilele următoare a audiat sute de persoane luate la întâmplare de pe stradă, probabil din categoria curioşilor. În zilele următoare, până la 20 decembrie seara, cercetarea a identificat 83 de persoane împotriva cărora se puteau înainta acuzaţii cu încadrarea în prevederile legilor de atunci, în numărul acela intrând şi cei 29. Când Ceauşescu i-a spus lui Dăscălescu la telefon să elibereze deţinuţii şi să dea cadavrele, Nuţă s-a opus în privinţa celor 83. De ce? Pentru că asupra lor putea formula oarece acuze, pe baza informaţiilor venite de la filaj, cadrele Miliţiei, colaboratorii Securităţii. Ceilalţi, până la 978, au fost luaţi la grămadă. Mavru, de exemplu, povesteşte cum i-a identificat pe cei care au dat stema jos. Nu erau din Timişoara. Filajul, dar nu numai el, ci revoluţionarii în primul rând îi descriu pe instigatorii de la tramvaie drept străini de Timişoara. Echipele de spărgători de vitrine sunt numiţi de revoluţionari „străini de Timişoara". Când am fost ultima dată la Timişoara, dl Orban mi-a spus că nu sunt 7 neidentificaţi, ci 26 neidentificaţi şi dispăruţi. La fel afirmă şi Iosif Costinaş. Unde mai pui că identificarea celor 41 de cadavre incinerate este extrem de aproximativă şi nimeni nu poate garanta că sunt cei de pe listele publicate.

6. Mă interesează opinia dvs. asupra grupurilor organizate de indivizi care spărgeau sistematic vitrine.

7. Până acum am văzut un dosar cu mărturii ale revoluţionarilor de la Timişoara la Comisia senatorială, luate în perioada 28.03 – 31.03. 1994. La începutul dosarului, Viorel Oancea, fostul primar atrage atenţia că mulţi dintre cei care vor fi audiaţi sunt nişte impostori şi a recomandat Comisiei să nu pună prea mare preţ pe seriozitatea unor asociaţii de revoluţionari. Au fost audiaţi 45 de revoluţionari, între care şi ofiţeri, în dreptul unora dintre nume figurând doar rezumate. În dreptul numelui Mioc există doar acest text, care vă este atribuit: „Se dovedeşte mai nou legitimitatea celor care au reprimat revoluţia, fie că se spune că au executat la comandă, fie că erau în legitimă apărare etc. Iar dacă s-a omagiat în Parlament moartea lui Guşe printr-un

moment de reculegere, ne face să considerăm că Parlamentul nu ne mai reprezintă". În rest, vă mărturisesc şi eu că unele declaraţii sunt de domeniul ridicolului absolut. Este unul Dănilă Mihoc care afirmă că el era vizat de evacuare, nu Tökés, şi că a oprit bombardarea aeriană a oraşului cu ajutorul unor karatişti adventişti. Mai este unul Cherlea, pe care cred că-l cunoaşteţi, care se declară organizatorul revoluţiei şi principala victimă. Un anume Sachelaride afirmă că toate persoanele peste 1,70 m erau securişti. Un anume Bălan Vasile spune că revoluţionarii au fost străini beţi. ş.a.m.d. În aceste condiţii, cred că aţi fost singurul cu o idee coerentă acolo.

Mă bate gândul să vin la Timişoara din nou şi să organizăm o întâlnire fără limită de timp. Dacă voi constata că apăraţi o cauză subţire, de patriotism local, fără probe sau fără logică îmi rezerv dreptul să mă retrag din această relaţie.

Cu stimă,
Alex Mihai Stoenescu

Scrisoarea lui Marius Mioc din 16 octombrie 2004

Stimate domnule Stoenescu,

Vă trimit nota de filaj a lui Mavru, aşa cum a fost tipărită în ziarul „Timişoara" din 8 decembrie 1990. Ciudat că Procuratura zice că nu mai are notele de filaj, dar inclusiv Mavru, în interviul din JN spune că acestea au existat. La care procuratură aţi întrebat?

De reţinut că Mavru nu vorbeşte în această notă de niciun fel de agenţi străini. Identifică cu precizie unele persoane cu rol activ în desfăşurarea evenimentelor, dar totdeauna e vorba de români, majoritate timişoreni. Inclusiv unul dintre instigatorii la spargerea vitrinelor este identificat, şi se spune că era timişorean, stătea pe strada Ştefan cel Mare nr. 4. Deci, nici vorbă de basarabeni, unguri, sârbi. Nota a fost întocmită în 18 decembrie 1989 – când Ceauşescu mai era la putere. Asupra securiştilor se făceau presiuni de a descoperi agenturile străine, şi totuşi nimic despre ele nu apare în nota lui Mavru. Notele acestea de filaj ar trebui să fie în dosarul „procesului celor 25"[1].

---

[1] Nota de filaj a col. Mavru din 18 decembrie 1989 este o **sinteză** cu

Opinia mea despre grupurile care spărgeau sistematic vitrinele este că aceştia erau revoluţionari timişoreni, iar spargerea vitrinelor a fost o metodă de a face protestul cunoscut. Nota de filaj a lui Mavru dovedeşte asta. în „Reportaj cu sufletul la gură" a lui Titus Suciu (Ed. Facla, 1990), la pagina 35, este declaraţia lui Dan Fleşeriu care explică foarte bine motivaţia spargerii vitrinelor[1].

Trebuie să faceţi deosebire între punctele mele de vedere şi ceea ce apare în cărţile mele cu mărturii. Eu am consemnat în cărţi exact ce mi-a spus martorul, chiar dacă personal nu sunt de acord cu respectivele interpretări. De pildă, în „Revoluţia, fără mistere" am consemnat declaraţia lui Imre Borbély, apropiat a lui Tökés, fost deputat UDMR şi activist pentru înfiinţarea autonomiei secuieşti, precum că cei care spărgeau vitrinele erau

---

caracter formal a mai multor note de filaj întocmite de filori, nu de el (şeful serviciului nu se ocupa cu aşa ceva), dar, dacă în raportările filorilor ar fi existat precizări asupra identificării străinilor, acestea trebuiau reproduse în sinteza şefului, trebuiau să fie prezente, măcar aluziv, în text. Aici dnul Mioc are dreptate. Mie col. Mavru mi-a declarat că raportul din 18 decembrie se încadra categoriei de informări ale conducerii DSS „probleme mai importante", nu cuprindea totul, dar asta dovedeşte cumva şi faptul că implicarea străinilor a fost limitată la cele câteva cazuri cunoscute de instigare. Este posibil ca acele note ale filorilor să fi fost distruse, din cauza unor particularităţi operaţionale: subunitatea de filaj de la Timişoara era şi de „investigaţie", ceea ce însemna şi dreptul de a intra în contact cu persoana filată, fapt ce ar fi permis ulterior recunoaşterea filorului (semnalmente) de către persoana vizată.

[1] Am reprodus-o la pp. 394 – 395. În legătură cu grupul violent de la Timişoara am formulat o interpretare conclusivă la p. 397: „Autorul crede că problema grupului violent de la Timişoara a fost greşit abordată, cu toate că informaţiile care ar fi putut explica măcar o parte din întâmplări au fost publicate din diferite direcţii. În primul rând, nu putem cere manifestanţilor obişnuiţi să aibă capacitatea de a distinge profesionist un român revoltat, ajuns la pragul disperării, de un diversionist. Deşi unii dintre manifestanţi au afirmat după revoluţie că au participat la acţiuni violente, **niciunul nu recunoaşte că a devastat şi nici unul că a făcut parte din grupul violent.** Mărturiile strânse de cei doi autori timişoreni – Titus Suciu şi Marius Mioc – nu pot da explicaţii, ci doar confirma că grupul violent a existat, a acţionat şi nu era tipic timişorenilor" şi urmează mărturiile revoluţionarilor timişoreni reproduse de Marius Mioc şi Titus Suciu.

„provocatori ai puterii". Asta nu înseamnă că sunt de acord cu această interpretare. Dar nu mi-am permis să cenzurez martorul. De altfel, ca să mă refer la declarația lui Borbély, ea prezintă doar o impresie subiectivă, nu există acolo dovezi în sprijinul interpretări sale. Ar fi fost o asemenea dovadă dacă ar fi spus: l-am recunoscut pe securistul Nicolae Mavru (să zicem) spărgând vitrine. Altfel, se pot găsi o mulțime de declarații prin care cei care spărgeau vitrine sunt identificați fie drept securiști, fie drept agenți străini sau numai „străini de Timișoara", dar dacă ar fi întrebați acești martori cum au făcut identificările respective, ar veni cu argumente tip Sachelaride („aveau peste 1,70 m").

Scrieți că la Comisia Senatorială există doar un rezumat de 3 rânduri despre discuția cu mine. Vă trimit relatarea din „Renașterea Bănățeană" din 5 aprilie 1994, despre ce a spus Valentin Gabrielescu în conferință de presă la Timișoara: ***„Reprezentantul celor de la «17 Decembrie», Marius Mioc, deși n-a vrut să declare nimic, a vorbit totuși vreo trei ore; și a spus destule lucruri care ne interesau"***. Precum v-am scris, eu nu am declarat nimic despre propria mea activitate din revoluție, dar am avut o discuție cu Gabrielescu în care m-am referit la activitatea de până atunci a comisiei, punând și anumite condiții pentru a accepta depunerea de mărturii. Nu mai știu exact cât a durat discuția.

Îmi pun întrebarea: de ce la Comisia Senatorială sunt disponibile în întregime declarațiile foștilor securiști sau nomenclaturiști, dar când e vorba de discuția cu Mioc, deși, zice Gabrielescu, discuția a durat 3 ore și s-au spus destule lucruri interesante, în arhiva Comisiei s-á păstrat doar un rezumat de 3 rânduri? Istoricilor care studiază activitatea Comisiei Senatoriale le sunt ascunse acele „lucruri interesante" spuse de Mioc! În schimb, sunt disponibile în întregime declarațiile lui Sachelaride – probabil tocmai pentru a se crea impresia că declarațiile revoluționarilor nu sunt serioase. Eu numesc asta CENZURĂ. Știu, am spus acolo lucruri neplăcute, atât pentru Valentin Gabrielescu, cât și pentru Sergiu Nicolaescu.

Așadar: în fața opiniei publice timișorene, cunoscătoare a faptului că e unul, Mioc, care contestă activitatea Comisiei Senatoriale și îndeamnă la refuzul depunerii de declarații, Gabrielescu lasă să se înțeleagă 2 lucruri:

– acel Mioc e neserios, îndeamnă la boicot, dar a discutat 3 ore cu Comisia (recunoaşte că „n-a vrut să declare nimic", dar în aşa fel ca presa să interpreteze asta ca o ironie, nu ca un fapt real);

– pe de altă parte a discutat cu Mioc „lucruri care ne interesau", deci opinia publică să fie liniştită, obiecţiile lui Mioc vor fi serios analizate.

Cât de serios analizate au fost obiecţiile mele, se vede din faptul că doar un rezumat de 3 rânduri a rămas disponibil. În cartea lui Săndulescu nu apar pe lista martorilor audiaţi de Comisie, bănuiesc de aici că nici pentru ceilalţi membri ai Comisiei nu au fost disponibile decât tot aceste 3 rânduri. Dar respectivii senatori nici nu cred că-şi băteau prea mult capul cu adevărul despre revoluţie. Era doar o sarcină de serviciu, plictisitoare[1].

Poate mă lămuriţi: practica prezentării doar a unor rezumate despre discuţiile cu martorii este frecventă în arhiva Comisiei, sau s-a procedat astfel doar la mărturiile strânse la Timişoara? Dacă numai la Timişoara s-a procedat astfel, apare întrebarea de ce? Ca istoric, nu trebuie să acceptaţi ca să vi se pună doar parţial la dispoziţie datele existente. Bineînţeles, nu toate declaraţiile sunt relevante, dar dv., când scrieţi o carte, trebuie să aveţi la dispoziţie toată baza de date şi să hotărâţi singur ce este şi ce nu relevant. Nu lăsaţi pe alţii să facă selecţia în locul dv., că numele dv. va fi pe cartea ce o scrieţi! Poate tocmai în declaraţiile prezentate doar cu rezumat se ascund anumite lucruri.

Ceea ce mi-aţi scris îmi întăreşte convingerea că hotărârea mea de a contesta activitatea Comisiei Senatoriale, chiar la momentul respectiv, a fost corectă.

Nu l-am cunoscut personal pe Ceauşescu, dar nu sunt de acord cu părerea dv. că „nimeni nu-şi permitea să-i dea lui Ceauşescu poveşti". Din contră, cred că lui Ceauşescu i se spuneau o mulţime de poveşti, în general i se spunea ce îi plăcea să audă: starea economiei e înfloritoare, producţiile de grâu sunt de peste 8 000 kg/ha, tot poporul îl iubeşte[2]. În decembrie

[1] Am explicat motivul: membri Comisiei nu l-au considerat martor ocular al evenimentelor din 17 – 22 decembrie de la Timişoara, pentru că a fost închis în această perioadă. Comisia a făcut numeroase erori, a ratat de multe ori esenţa unor informaţii şi a evaluat defectuos importanţa unui martor, iar argumentul invocat a fost că ei investighează fapte, nu opinii despre ele (cazul d-lui Mioc).

[2] Cercetarea făcută după 1989 de Institutul de Studii Economice al

1989, varianta oficială, propagată şi prin prelucrări politice (Ilie Ceauşescu) era că revoluţia e opera agenţilor străini. Trebuia curaj pentru un securist să raporteze că acei care s-au răsculat contra lui Ceauşescu sunt românii, nu agenţii străini[1].

Când vă veţi restabili accesul la internet, vă veţi lămuri cu privire la părerea mea despre acţiunea de la Iaşi – am scris-o pe forumul *Jurnalului Naţional.* FPRiştii din Iaşi merită titlul de foşti deţinuţi politici, nu de revoluţionari. Ce au făcut ei nu are legătură directă cu revoluţia, a fost o acţiune meritorie, dar ratată.

Nu e cazul să-mi reproşaţi că nu am protestat înainte de cazul Tökés. Au existat proteste anticeauşiste în Timişoara şi înainte de decembrie 1989, în 15 noiembrie după un meci de fotbal şi în 23 noiembrie la Uzinele Mecanice (am pomenit despre asta în „Revoluţia, fără mistere“; la Titus Suciu găsiţi amănunte). Eu nu lucram la Uzinele Mecanice şi nici nu s-a întâmplat să mă aflu pe traseul manifestanţilor din 15 noiembrie. Dacă aş fi fost acolo, probabil aş fi participat şi eu. Dacă e să căutăm începutul

---

Academiei Române arată că falsificarea cifrelor a fost cerută direct de Ceauşescu (indicaţii asupra depăşirii de plan), iar graficele sintetice de la CC al PCR chiar de către el. Aproape toate cifrele realizărilor erau exagerate, nedepăşind însă 3 – 5% în plus, cu excepţia Agriculturii, unde Nicolae Ceauşescu a adăugat cifra pierderilor de producţie de 33% la cifra producţiei globale.

[1] În această privinţă, declaraţiile col. Mavru mi se par lămuritoare: „NM: Coloanele şi grupurile sovietice au existat. Eu fac această distincţie, pentru că ele au avut calitatea de coloane până au ajuns la noi în judeţ; aici au staţionat“... „AMS: Au fost la vreun moment dat incluşi în categoria suspecţi? NM: Au fost observaţi, mi s-a raportat verbal cazul lor, comportamentul lor, iar eu l-am informat verbal pe colonelul Sima (şeful Securităţii judeţului Timiş). Acesta mi-a răspuns: «N-avem timp să ne ocupăm de ei»“ (Vezi Alex Mihai Stoenescu, *Interviuri despre revoluţie*, Ed. RAO, Bucureşti, 2004, p. 24). De altfel, în cartea *Revoluţia din stradă* pe care a publicat-o tot în 2004, col. Mavru a explicat cel mai bine cazul străinilor de la Timişoara: comandantul Securităţii „insista doar să vedem dacă putem să-i depistăm pe cei care incită şi de ce naţionalitate sunt, ceea ce era aproape imposibil“ (p. 89)... „Activitatea străinilor s-a desfăşurat o perioadă lungă de timp, ei pregătind faptele grave care se desfăşurau în acea noapte la Timişoara, astfel că întrebarea repetată a colonelului Sima, dacă am depistat străiini, era nepotrivită. Străinii fuseseră depistaţi de mult. Atunci trebuia făcut ceva“ (p. 90).

revoluţiei înainte de cazul Tökés, cele petrecute la Timişoara în 15 şi 23 noiembrie ar merita mai degrabă titlul de început al revoluţiei decât ce s-a întâmplat la Iaşi. Chiar dacă acele acţiuni au eşuat, s-au format cu acel prilej nişte grupuri de oameni hotărâţi să acţioneze contra lui Ceauşescu. S-a creat o stare de spirit în oraş, nu numai în sensul că „Ceauşescu e rău", ci şi că „se poate acţiona contra lui Ceauşescu". Când s-a răspândit vestea că se întâmplă ceva la Tökés, foarte posibil ca unii dintre cei care participaseră văzuseră sau doar auziseră de protestele precedente, independent unii de alţii, să meargă spre casa lui Tökés, chiar fără să ştie prea bine cine e personajul respectiv. Adică, se poate presupune o anumită legătură cauză-efect între evenimentele din noiembrie 1989 şi cele din decembrie 1989 de la Timişoara, dar nu între cele întâmplate la Iaşi în 14 decembrie şi revoluţie. Când a început revoluţia la Timişoara, lumea habar n-avea despre ce s-a întâmplat la Iaşi[1].

Scrieţi că instigarea presupune o premeditare. Păi atunci niciunde în lume şi nicicând în istorie n-au existat mişcări populare spontane! Atunci şi eu am premeditat revoluţia, căci am instigat pentru a continua protestele a 2-a zi, şi am premeditat că, prin continuarea protestelor, se va ajunge la amplificarea acestora şi până la urmă la căderea lui Ceauşescu. Ştiam că aşa s-a întâmplat în RDG sau Bulgaria, şi erau destui alţi timişoreni care ştiau asta. N-am fost un instigator „profesionist", ci unul amator, şi nici nu cred că e nevoie de mare profesionalism ca, văzând ce s-a

---

[1] Opinia este incorectă. Tentativa de revoltă de la Iaşi, considerată **oficial** parte a Revoluției române, a avut un program politic în numele Frontului de Salvare Națională, un partid în ilegalitate şi legături ale unora dintre lideri cu Timişoara (pe linie confesională, comercială, politică). Dacă acceptăm implicarea sovietică în instigarea la revoltă, coloanele de la Timişoara erau cele venite de la Iaşi (a fost găsită şi o hartă a deplasării), iar dacă tot se afirmă că implicarea sovietică de la Iaşi a eşuat pentru că Securitatea a contracarat cu „Dinamoviada" de tir şi cu scoaterea lor din oraş, atunci la Timişoara trebuie să fi reuşit. Oricum, atenția exagerată acordată prezenței sovietice – şi care mi se pune mie în mod diversionist în sarcină – ascunde numeroase erori şi vinovății ale aparatului de partid şi al ministerelor de forţă pus în funcţiune ilegal de Ceauşescu atunci. Coloanele de „turişti" trebuiau evacuate de mult din România, de a doua zi după ce le-a expirat viza de tranzit (11 decembrie).

întâmplat în alte ţări est-europene, să „premeditezi" o evoluţie asemănătoare. Nu am premeditat însă că anume Iliescu trebuie să vină în locul lui Ceauşescu, şi nici modul concret în care va cădea Ceauşescu. Era posibilă şi destituirea lui Ceauşescu de către C.P.Ex., după modelul bulgaro-est-german, dar şi pentru asta era nevoie de nişte sute de mii de oameni în stradă.

Într-o mulţime de câteva sute sau mii de protestatari, e absolut firesc ca să apară spontan câteva persoane care să se gândească la modalităţi de a face protestul mai eficient. Eu am venit cu ideea să se continue demonstraţia a 2-a zi la ora 5 după-masa (dar în 17 decembrie nu s-a mai aşteptat ora propusă de mine pentru demonstraţie, deci nu-mi arog meritul că datorită mie s-a continuat revoluţia), altul a venit cu ideea să se meargă prin cartierele muncitoreşti (excelentă idee; astfel, chiar din noaptea de 16/17 decembrie, au aflat despre revoluţie o mare parte dintre timişoreni, nu doar cei care locuiau în zona centrală), altul a venit cu ideea să se spargă vitrine sau să fie arse cărţile lui Ceauşescu din librării. Nu e obligatoriu ca ideile respective să întrunească, în momentul când sunt lansate, consimţământul a jumătate + 1 dintre manifestanţi. Asemenea „instigatori" apar **spontan** întro mulţime protestatară, nu se cunosc între ei dinainte, nu fac parte dintr-un complot prealabil, au un scop comun imediat – amplificarea protestelor, dar nu au o viziune comună pentru ce trebuie făcut în România în caz de succes al protestelor.

Nici instigatorii de la tramvaie nu cred că erau străini de Timişoara. La titlul de instigator de la tramvaie există nominalizări precum Ion Monoran, Zoltan Borbély, Daniel Zăgănescu, Daniel Vălcăneanţu, hai să-l amintim şi pe Tiberiu Kovacs, care ar fi instigat înainte de episodul cu tramvaiele. În cărţile pe care ziceţi că le-aţi citit (Milin, Suciu – apărute în 1990, deci mai puţin influenţate de scenarii, şi chiar în cartea mea „Revoluţia, fără mistere", apar date despre aceştia). Or fi fost şi instigatori străini de Timişoara, dar e nerelevant. Timişoara e un oraş care atrage populaţie din alte părţi, aici au fost mulţi germani care au emigrat şi în locul lor au venit oameni din toate părţile ţării. Şi atunci, ca şi acum, găseşti în Timişoara multe persoane din alte zone.

După cum ştiţi, eu am fost un susţinător constant al nevoii tragerii la răspundere penală a celor care au reprimat revoluţia.

Vă scriam că mulţimea n-a avut atunci o ideea limpede despre ce trebuie pus în locul lui Ceauşescu. Dar, toate documentele revoluţionare emise în 1989 conţin cererea de a fi traşi la răspundere cei vinovaţi de deschiderea focului împotriva manifestanţilor (vezi, de pildă, punctul III alineat 1 din manifestul „A căzut tirania!"). Deci, chiar presupunând că legislaţia lui Ceauşescu îngăduia reprimarea, pedepsirea celor care au ucis trebuie făcută în numele idealurilor revoluţiei. La urma urmei, o revoluţie are dreptul inclusiv de a cere lucruri care contravin legii anterevoluţionare. Conform acestor cereri ale revoluţionarilor, pedepsirea trebuie să se facă indiferent de motivele care au determinat deschiderea focului.

Totuşi, eu susţin că, chiar şi după legile lui Ceauşescu, pedepsirea vinovaţilor de reprimare este posibilă. La art. 2 lit. c din Convenţia pe care o citaţi există cuvintele magice **„conform legii"**. Or, reprimarea nu a respectat legea, după cum este argumentat şi în memoriul văduvei Ferkel Şuteu din cartea „Procesele revoluţiei" Cum poate fi calificată drept „tulburare violentă" sau „insurecţie" acţiunea mulţimii care stătea pe treptele Catedralei în 18 decembrie 1989, când s-a deschis focul, conform unor mărturii, la ordinul direct al generalului Chiţac?

Citeam pe internet despre un caz de ofiţer condamnat în Rusia pentru uciderea unei tinere cecene. Deşi rebeliunea cecenă este o insurecţie, iată că până şi în Rusia justiţia acceptă (cam rar, adevărat) că reprimarea nu poate fi făcută în orice condiţii.

Dacă analizăm bilanţul evenimentelor din Timişoara, putem observa că, comparativ cu numărul de victime şi de arestaţi din rândul demonstranţilor, numărul membrilor forţelor de ordine agresaţi de către manifestanţi este mic. S-a exagerat mult violenţa manifestanţilor (ziarul **oficial** al M.Ap.N. – „Armata României" din 27 aprilie 1994, scria despre revoluţionari experţi în decapitarea soldaţilor) – aceasta este doar o componentă a propagandei în favoarea amnistiei, la care M.Ap.N. participă direct. După ce în clădirea Operei sau înfiinţat formaţiuni revoluţionare de tip militar (garda de acolo avea câteva pistoale mitralieră), s-ar putea discuta dacă demonstraţia nu s-a prefăcut în „insurecţie", dar după acest moment nu s-a mai tras în mulţime. Nu poţi justifica crimele din 17 decembrie, pe motiv că în 20 decembrie s-a format o gardă revoluţionară înarmată. Există

milițieni care au cerut certificate de revoluționari pe motiv că ar fi dat arme revoluționarilor.

La Timișoara, nu numai deschiderea focului a fost o ilegalitate, ci chiar și simpla deplasare a trupelor M.Ap.N. în oraș. Odată ce s-a dat indicativul „Radu cel Frumos", trebuia pus în aplicare planul de mobilizare pregătit pentru această situație, plan care prevedea pentru fiecare subunitate militară locul unde trebuia să se deplaseze. Iar acest loc nu era în centrul orașului! Deci, militarii care s-au deplasat în centrul orașului pot fi învinuiți de încălcarea jurământului militar.

Cu privire la cadavrele incinerate, cărțile mele lămuresc situația lor, cât și dezinformările care s-au țesut în jurul acestei probleme. Despre modul cum au fost identificate aceste cadavre puteți cere lămuriri la Parchetul Militar Timișoara și la Institutul Medico-Legal Timișoara (directorul Milan Dressler lucra acolo și în 1989). Tot acolo vă veți putea lămuri despre cadavrele revoluționarilor îngropați fără știrea familiilor, în 28 decembrie 1989, și deshumați în 15 ianuarie 1990. Medicii legiști s-ar putea să încerce să ascundă partea lor de vină despre această situație. Chiar dacă legea le permitea să îngroape cadavrele rămase la morgă nerevendicate, puteau să anunțe prin presă că au asemenea cadavre, iar cel puțin într-un caz (Bonțe) buletinul împușcatului era în buzunarul hainei, deci familia putea fi identificată și căutată.

Vă plângeți că SRI nu vă dă un document pe care l-ar fi avut Ceaușescu. Păi poate pur și simplu nu există acel document! Iulian Vlad zice că documentul există. Poate că Iulian Vlad minte[1]. De ce credeți că fabulațiile, opiniile politizate sau puternic influențate de presă, exagerarea unor amănunte etc. sunt posibile doar în declarațiile revoluționarilor?

Pe de altă parte, nici nu trebuie să explicați prea amănunțit SRI-ului cum trebuie să arate documentul pe care-l căutați, căci SRI este tipul de instituție capabilă să falsifice documente. În raportul SRI din 1994 se vorbește că ar fi existat militari uciși

---

[1] Poate și Radu Tinu minte când afirmă că toate rapoartele ofițerilor de Securitate sunt la Procuratură! Poate Ceaușescu a dat ordin ca rapoartele să fie distruse, ca să nu producă un conflict diplomatic cu URSS (care chiar începuse)! Existența documentului a fost confirmată de Ambasada URSS la București.

la Timişoara în urma acţiunilor de „provocare a Armatei", ceea ce e fals. SRI încă e dator cu o dezminţire[1]. Cereţi SRI să vă dea concret cazul unui militar ucis la Timişoara în urma acestor „provocări", cu nume, prenume, unitatea militară la care lucra, ultima adresă de domiciliu, locul unde e îngropat, unde poate fi găsită familia îndoliată. Atenţie: să nu vă fenteze cu vreun caz ucis după 22 decembrie, în lupta antiteroristă.

Probabil aţi observat că *Jurnalul Naţional* à reînceput articolele despre revoluţie. Nu mai pot da replici în forumul lor, aşa că replicile le dau pe situl emisiunii „Tucă show" (www.tucashow.ro).

Vă scriam data trecută despre Eugen Gheorghioiu, comandantul garnizoanei Timişoara. Am aflat că din octombrie va fi schimbat din funcţie.

O să încerc să vă procur cartea lui Nicolae Durac. Ştiu că omul are pregătită o nouă ediţie, revăzută, dar nu are sponsor. Am vorbit cu el, era vorba să apară noua ediţie anul ăsta, cu sponsorizarea lui Petre Petrişor, revoluţionar dintre cei care au dus tratative cu Dăscălescu şi candidat PRM la Primăria Timişoarei, dar Durac n-a vrut să apară numele său asociat cu PRM. Mi-a spus că totuşi crede că va scoate noua ediţie anul ăsta.

Cu stimă,
Marius Mioc

Din ansamblul luărilor de poziţie ale dlui Mioc, pe care l-am şi cunoscut la Timişoara şi căruia i-am explicat o serie de date, rezultă că este adeptul unei teorii despre caracterul „pur", spontan şi autentic românesc, cel puţin al revoltei de la Timişoara, teorie care nu are caracter istoric, ci strict subiectiv, mai degrabă literar. Este libertatea lui să-şi exprime opiniile. Campania de denigrare şi de ură declanşată împotriva mea vine probabil din percepţia total greşită pe care o are despre mine: „istoric militar", „omul Armatei", „omul Securităţii". Nu am fost ofiţer de carieră, perioada în care am lucrat la

---

[1] Am precizat în cartea mea că afirmaţia din Raportul SRI nu se susţine şi am arătat că sursa informaţiei false a fost Sergiu Nicolaescu, acesta lucrând la Comisie cu un colectiv de militari, care a deformat, ascuns şi falsificat în repetate rânduri relatarea unor fapte.

M.Ap.N. a fost extrem de benefică pentru studiile mele şi nu mă interesează să „apăr" Armata, Securitatea, ci numai depistarea adevărului istoric. Acesta nu se potriveşte, în cea mai mare parte a lui, cu teoriile dlui Mioc, deşi în multe aspecte intuieşte corect desfăşurarea şi semnificaţia unor evenimente. Dar în mod fundamental, domnia sa este un amator plin de frustrări şi de sentimentul răzbunării pe oricine, pentru că actul său sincer din 16 decembrie 1989 s-a transformat în regimul Iliescu, de care nu scăpăm nici astăzi, şi amator *care nu cunoaşte diferenţele fundamentale între cartea profesionistă de istorie, întemeiată pe documentele existente, pe acte oficiale, pe mărturii verificate, pe ipoteze de lucru, pe interpretări argumentate,* şi maculatura despre decembrie 1989, *pe care o produc tot felul de impostori dintre revoluţionari, jurnalişti, veterani şi politicieni.*

Pentru a închide subiectul, reproduc aici pasajul „O precizare necesară" din lucrarea mea *Istoria loviturilor de stat în România*, Vol. IV, partea I, pp. 319 – 320:

O precizare necesară. Cititorul trebuie să fie prevenit că povestea revoluţiei române conţine o cantitate apreciabilă de episoade legendare, provenite din rândurile revoluţionarilor, şi de multe informaţii cosmetizate din partea Securităţii, fie minimalizând actele revoluţionare, fie ascunzând slăbiciuni, eşecuri şi erori ale propriului aparat. În rândurile revoluţionarilor a existat tentaţia de a construi o „istorie" anterioară exploziei, o întreagă pregătire preliminară, cu scopul de a da un caracter organizat, bine şi lucid structurat politic manifestaţiei din 16 decembrie. Era în dezinteresul legendei ca explozia de nemulţumire să rămână în istorie ca un eveniment necontrolat, haotic, întâmplător. Sau, şi mai rău, organizat de altcineva decât de revoluţionarii înşişi – de sovietici, de unguri sau de autorităţi. Securitatea şi DIA au fost cele mai des folosite ca diversiune la o realitate greu de reconstituit. În timpul cercetării, autorul s-a confruntat cu o adevărată construcţie ficţionară despre pregătirea revoluţiei, despre desfăşurarea ei în momentele esenţiale şi – punctul cel mai sensibil – despre eroii ei. La un moment dat, poveştile revoluţiei conţin atâta invenţie, încât nici nu mai ştii ce să crezi, încât devine extrem de greu să alegi adevărul de

minciună, şi de o parte şi de alta, pentru a-ţi forma o imagine coerentă, realistă asupra evenimentului.

Reconstituirea făcută de autor la faţa locului, la Timişoara, a dezvăluit o cantitate imensă de minciună, legendă, improvizaţie în legătură cu diferitele episoade ale evenimentelor: locuri în care se afirmă că erau adunaţi mii de revoluţionari nu îngăduie decât prezenţa a câtorva sute, distanţe care nu se puteau parcurge pe jos cu viteza pe care o descriu relatările postdecembriste, unghiuri de vizibilitate sau de tragere din care fie nu se puteau vedea incidentele, fie nu se putea executa foc direct, imagini aflate în arhiva Muzeului Revoluţiei, care atestă cu totul altceva decât se afirmă în lucrări memorialistice, documente falsificate, hărţi întocmite pentru a ascunde realitatea etc.

Pentru a se descurca în plasa deasă a legendei, cititorul are la dispoziţie aproximativ 100 de cărţi despre evenimentele de la Timişoara, din care doar vreo 5 păstrează încă peste timp căldura relatării din vecinătatea evenimentului şi numeroase detalii apropiate cumva de adevăr. Rămân interesante mărturiile consemnate de Miodrag Milin, Marius Mioc şi Titus Suciu, unele încărcate sentimental şi înfrumuseţate politic (caracterul anticomunist), cu patriotism local (prioritatea Timişoarei) şi cu episoade eroice (implicarea personală în actul istoric). Peste timp, tentativa de a reconstitui faptele şi de a se plasa pe ei înşişi cât mai spre centrul lor în dezordinea evenimentelor i-a făcut pe participanţi sau pe martorii oculari să încerce compunerea ansamblului şi să-i dea o ordine – o ordine revoluţionară. Din păcate pentru ei partea de revoltă a unei revoluţii nu are, de principiu, o ordine acţională tocmai pentru că implică prezenţa, mişcarea voluntară sau folosirea *masei*. La cantitatea imensă de idei şi iniţiative, câteva – uneori doar una – dintre ideile enunţate haotic ating gândirea, mentalitatea, temerile sau preocupările unei majorităţi a *masei* şi emitentul acela devine instantaneu un lider, un erou. Oamenii îl urmează. Apoi sunt liderii acţionali, cei care, din diferite motive personale sau doctrinare îşi înfrâng teama, simt forţa *masei* şi o folosesc, dezvoltă mesaje şi atitudini temerare mergând până la violenţă. Ei identifică primii un inamic – organele de ordine, infiltraţii, simbolurile Puterii (insemne, imagini, clădiri) – şi reuşesc să dirijeze forţa *masei* spre acel inamic. Ei nu sunt mai puţin revoluţionari prin asta, ci chiar sunt adevăraţii revoluţionari, pentru că acelea sunt

mecanismele determinante ale unei revoluţii. Tentaţia de a face din revoluţionar un individ conştient, lucid, decent şi cu comportament de om bine educat este de neoprit, dar în egală măsură incompatibilă cu principiile unei revolte violente. O forţă inepuizabilă este frustrarea, forţă care a acţionat devastator în România mai ales după revoluţie, atunci când revoluţionarii au constatat fie eşecul personal, fie deziluzia politică, fie blocarea speranţelor ficţionare în faţa unor guvernări slabe, ineficiente. În acest caz, revenirea la idealurile revoluţiei, la raportul între speranţă şi rezultat, a devenit un simptom care a încărcat şi mai mult legenda cu mituri, unele dintre ele fabricate cu bună ştiinţă pentru a marca vizibil identitatea de revoluţionar.

PETRE ROMAN

După publicarea volumului-index Interviuri despre revoluție *(Ed. RAO, 2004) am convenit cu domnul Petre Roman să continuăm interviurile, care au avut drept scop documentarea pentru volumul* România post-comunistă, 1989 - 1991 *(Ed. RAO, 2008). Dnul Petre Roman era în acea perioadă președinte al Partidului Forța Democrată.*

Înregistrări audio. Stenogramele au fost puse la dispoziția interlocutorului. *Mici observații (de ex. nu am știut grafia hotelului Crillon din Paris etc.).*

Interviu din 19 mai 2005

AMS: Pe stenograma înregistrării video a ședinței grupului FSN de la CC, în 22 decembrie 1989, la un moment dat Iliescu spune că a luat legătura cu ambasada URSS, iar dvs. spuneți: „Astăzi la prânz am vorbit cu ministrul ungar al Apărării". Despre ce convorbire telefonică era vorba?

Petre Roman: Nu era vorba de o convorbire a mea. Am asistat la Ministerul Apărării la o convorbire cu ministrul Apărării ungar, dar a luat legătura Eftimescu.

AMS: Am bănuit că era vorba de el. Oricum, înțelesul propoziției este că ați folosit pluralul, „am luat", în sensul că „noi" am luat. Și ce vorbeau?

PR: Despre situația la frontieră, dacă țin eu bine minte, adică faptul că împreună trebuie să asigurăm ca la frontieră să fie în regulă, să nu fie probleme. Vag îmi aduc aminte, dar era ideea ca de comun acord să vegheze să nu fie probleme, să se sprijine reciproc. Eftimescu a luat legătura, nu eu.

AMS: Vi se pune în cârcă povestea asta. Iliescu a vorbit cu rușii, dvs cu ungurii... exact inamicii.

PR: Nu cunoșteam pe nimeni. Eftimescu a sunat, iar eu am spus atunci că noi am luat legătura.

AMS: Să trecem la alt episod. Conform mărturiilor celor implicați – Iliescu, Gelu Voican, Brucan –, a existat o ședință pe 30 decembrie în care s-a hotărît arestarea șefilor Securității.

PR: Corect.

AMS: Vă mai aduceţi aminte discuţia?

PR: Discuţia era următoarea... din ce îmi aduc aminte, îmi aduc aminte că Brucan, care la ora aia avea o influenţă mare, din diferite motive obiective.

AMS: Îl asculta Iliescu?

PR: Da, avea o influenţă mare asupra lui. Brucan insista foarte mult asupra făţărniciei lui Iulian Vlad.

AMS: Iar dvs. vă opuneaţi.

PR: Iar noi spuneam: „Bine dar ..". Eu mă opuneam, poate, din alte motive decât Iliescu. Eu mă gândeam că n-avem nevoie de inamici în plus, pentru moment, fiindcă lucrurile se îndreptau spre o normalizare.

AMS: Oricum, Vlad era acolo, sprijinul lui era vizibil.

PR: Era vizibil. Noi spuneam: „Domnule, omul a dovedit ..., dar Brucan era foarte insistent că omul e făţarnic. Avea el ceva, făcea nişte corelaţii, mai mult speculaţii. Asta îmi aduc aminte.

AMS: Discuţia în care s-a hotărât arestarea aia a fost în 30 decembrie, sunt identificate trei persoane care au participat, Iliescu, Brucan şi Roman. Pe 30 dimineaţă, la M.Ap.N.

PR: Nu cred că eram de faţă.

AMS: Vă dau câteva elemente: ideea era să îi arestaţi pe timpul sărbătorilor, ca să aveţi garanţia că sistemul nu reacţionează. Apăruseră acele dezinformări: „De Crăciun aţi câştigat voi, de Anul Nou învingem noi". Să vedem dacă reacţionează structura.

PR: Asta era tot ideea lui Brucan. Dar la această discuţie, în mod concret cu privire la arestare eu nu am nici un fel de amintire. Eu îmi aduc aminte doar discuţia de la Ministerul Apărării. Acolo Brucan a insistat...

AMS: Staţi puţin că e o confuzie. Eu vorbesc de şedinţa restrânsă din 30 decembrie.

PR: Pe 30? Imposibil! Niciodată nu m-am mai întors la MApN, începând din 26 decembrie. Eu n-am mai părăsit Guvernul, nici zi, nici noapte. Acum e dovada sigură. Eu n-am mai părăsit timp de aproape o lună clădirea guvernului. Deci nu aveam cum să particip la discuţia privind arestarea lor la MApN. N-am mai plecat de la Guvern, zi şi noapte. Mă rog, am fost la Sofia pentru şedinţa CAER, dar eu n-am mai plecat de la Palatul Victoria, din cabinetul de prim-ministru, după 26 decembrie dimineaţa.

AMS: Unul din scopurile acestor investigaţii pe care le fac este curăţarea avalanşei de minciuni şi legende care s-a prăvălit peste evenimentul ăsta.

PR: Da, dar uite, probabil că nu am exprimat-o cu elementele cele mai concrete. În momentul în care eu am fost numit prim-ministru a fost absolut clar: „Roman se ocupă de mersul economiei". Iliescu a spus: „Noi ne ocupăm de politică, voi de gestionarea situaţiei economice".

AMS: Să revenim la un moment important: şedinţa din 27 decembrie, când la Palatul Victoria a avut loc prima şedinţă CFSN. Acolo aţi fost atacat violent de Dinescu pentru faptul că numirea dvs. se făcuse fără consultarea lor.

PR: Ei, nu aşa violent. În stilul lui: „Cine eşti dom'ne dumneata?".

AMS: Mă interesează impresia pe care v-a lăsat-o această şedinţă, ca imagine generală.

PR: Las deoparte incidentul ăsta cu Dinescu, el a trebuit să dea în retragere imediat. Dar prima impresie era una extraordinară, de reuniune de oameni normali, cum să spun eu, drăguţi, oameni deschişi la cap. Toţi cei care ne găseam acolo erau oameni între care, în momentul acela, exista un grad de încredere. Şi în continuare sentimentul meu firesc a fost că suntem între prieteni. Nu aveam deloc conştiinţa faptului că se întruneşte organul de conducere al ţării.

AMS: Îl avea Iliescu!

PR (*râde*). Nu, eu nu-l aveam, să fiu sincer, nu-l aveam. Până în ultimul moment, când s-a propus acolo să fiu numit prim-ministru, mie mi se părea că este un fel de „hai s-o spunem şi p-asta". Adică, un fel de discuţie ca să discutăm.

AMS: Vă ascult, dar daţi-mi voie să vă prezint poziţia unui om care n-a participat la şedinţa aia, dar după 15 ani se apleacă asupra stenogramei. Unu: Iliescu a condus magistral şedinţa, din punctul de vedere care îl interesa personal.

PR: Asta o recunosc şi eu. El avea un simţ politic perfect.

AMS: Iliescu a condus şedinţa în sensul de a ţine absolut tot ce însemna putere şi controlarea puterii în mâna sa. A controlat perfect instrumentele deciziei politice. Doi: i-a păcălit, i-a jucat pe degete pe ceilalţi din sală, mai ales pe intelectuali.

PR: Aceia nu ştiau pe ce lume se află. Adevărul este că nici eu nu ştiam. Habar n-aveam.

AMS: Doina Cornea a avut o singură intervenţie în care a cerut autonomia Bisericii Ortodoxe, o aiureală, şi reînfiinţarea Bisericii „Catolico-Ortodoxe“, altă aiureală.

PR: Greco-catolicii.

AMS: Sigur. Ana Blandiana a cerut ca în CFSN să intre şi reprezentanţii minorităţilor. Caramitru a cerut...

PR: Dar erau, erau reprezentanţii lor, era Domokoş Geza.

AMS: Era şi Károly Király, era şi Tökés, toţi spionii în păr... Caramitru a cerut să nu se mai dea vize, ca să nu intre teroriştii înapoi în ţară. Că, vă daţi seama, cereau viză să intre! În rest, Iliescu a făcut ce-a vrut. Care este problema acestui moment? În primul rînd, a anunţat că există deja un preşedinte al noului for politic, al CFSN-ului, care este el, şi că a ales un prim-vicepreşedinte în persoana lui Mazilu. L-a prezentat: „mare luptător pentru libertate“.

PR: Nu mai ţin minte, a fost anunţat sau propus?

AMS: Anunţat, nu propus. „Nu avem decât preşedinte şi prim-vicepreşedinte, haideţi să întocmim un Birou Executiv“ Şi a propus-o pe Ana Blandiana. Ea a refuzat şi atunci în Biroul Executiv au intrat Silviu Brucan, Károly Király, ăla de pe la UTC... Dan Marţian.

PR (*râde*): L-a adus şi pe Bârlădeanu, nu?

AMS: În al treilea rând, a cerut insistent, şi vreau să vă spun că sunt şapte intervenţii, a cerut insistent pentru ca să fie mandatat acest Birou Executiv să conducă toate treburile statului în locul CFSN-ului, urmând ca acesta să se întrunească o dată la două săptămâni. I-a lucrat perfect.

PR: A concentrat puterea.

AMS: În ce îl priveşte pe Dinescu, mă interesează următorul lucru: reacţia sau ce s-a întâmplat cu Dinescu după ce s-a aprobat, că acolo s-a aprobat pe loc numirea lui Pleşu la Cultură şi a lui Şora la Învăţământ? Aţi mai avut probleme cu Dinescu în şedinţă după aceste numiri?

PR: Nu. După aia a venit şi mi-a spus: „Bă, Petrică, bă, să ştii că de fapt e bine că te-am pus, că cel puţin tu vii din stradă. Tu vii de la baricadă“.

AMS: Vă cunoşteaţi cu el dinainte?

PR: Nu, absolut deloc. El a avut o reacţie: „Bă, e bine că eşti tu, lasă bă că e bine şi fii atent că trebuie să vin la tine să discutăm nişte chestii“.

AMS: A venit cu probleme personale?

PR: Nu, nu, a venit cu problemele scriitorilor. De altfel, le-am şi rezolvat.

AMS: Domnule Roman, în legătură cu guvernarea... Citind toate cărţile dvs., citind audierile de la Comisia Senatorială, citind stenogramele şedinţelor de guvern, să ştiţi că există unele contradicţii.

PR: Sunt, sunt şi e firesc. Le-aş numi fireşti, pentru că trăiam o perioadă contradictorie. Acum lucrurile s-au decantat în memoria mea.

AMS: În cartea dvs. „Libertatea ca datorie" insistaţi pe faptul că guvernul nu a fost format de dvs., ci v-a fost dat în majoritate de Iliescu. La Cultură, la Învăţământ am văzut cum, la Justiţie, Procuratură ştiu eu cum. Ceilalţi?

PR: Pe partea, să zicem aşa, a instituţiilor de forţă, eu am avut un cuvânt foarte mic. Deci, Apărare, Interne, Justiţie, Procuratură. Eu am ales pe partea economică.

AMS: Cum aţi procedat?

PR: Criteriul meu a fost foarte simplu şi era criteriul care provenea din faptul că eu eram deja un manager adevărat. Experienţa mea de şef de catedră de succes şi-a spus cuvântul. Pentru mine, obiectivul principal era repunerea economiei pe picioare, eliberarea de chingile demenţei lui Ceauşescu. Pentru mine singura cheie cu putinţă era să pun oamenii cei mai profesionişti în frunte. De unde să-i aflu eu pe cei mai profesionişti?

AMS: Mai întâi spuneţi-mi cu cine v-aţi sfătuit, pentru că aţi afirmat că nu-i cunoşteaţi pe miniştri.

PR: Vă spun cu cine mă sfătuiam. Înainte de toate mă sfătuiam cu Mihai Drăgănescu, cu care aveam o relaţie deja personală. Eu l-am propus viceprim-ministru. Drăgănescu era un om de o mare capacitate, este încă, şi un om de o onestitate absolut totală şi care a avut curajul să scrie unele lucruri împotriva curentului ceauşist. Fără ca să fie un disident, să ne înţelegem. Criteriul meu era foarte simplu: vom găsi oamenii recunoscuţi în branşă ca fiind cei mai tari. Şi atunci... la Energie ştiam eu, Adrian Georgescu. Întrebam: „Cine e cel mai bun din domeniu?". „Adrian Georgescu". La Chimie: „Domnule, cine e cel mai bun". „Caranfil". Şi aşa mai departe, la Metalurgie, la fel ... Apoi Drăgănescu mi-a spus: „Domnule, am nişte băieţi excepţionali care au şi experienţă occidentală". Zic: „A, e perfect!". Vătăşescu, la Electrotehnică, Stoica, la Construcţii de maşini...

AMS: Mihai Drăgănescu de unde îi cunoştea pe oamenii ăştia?

PR: Aceşti oameni lucraseră cu el în materie de informatică. El era preşedintele comisiei de informatică şi el organiza întruniri, se lupta mult pe tema asta, că România este în mare pierdere... Vătăşescu era directorul IPRS Băneasa, Stoica era la Cluj, îi ştia, erau oameni pe care îi ştia foarte bine, mi i-a recomandat şi eu i-am acceptat imediat. Deci, am mers pe mâna lui Drăgănescu. Aşa am ales pentru ministerele economice. Am avut o problemă, la Finanţe, unde era Păţan. Păţan a venit şi a spus.... Eu am întrebat cine e cel mai bun şi am avut informaţii de peste tot că Păţan e de departe cel mai bun. Ulterior am aflat, de exemplu, că Păţan a intrat de 17 ori la Nixon, ca ministru al Comerţului şi ca ambasador. Asta spune ceva.

AMS: El l-a propus pe Stolojan.

PR: Şi el vine şi spune: „Domnule Roman, nu mă puteţi pune ministru". „Ştiu că nu te pot pune ministru, dar tu eşti om care ştie cel mai bine situaţia financiară reală a ţării. De ce eşti tu ministru aici?" Spune: „Catastrofa era aşa de mare, că Ceauşescu m-a rechemat din Cehoslovacia – era ambasador în Cehoslovacia – ca să repar. Dar vă propun o formulă: numiţi-l prim-adjunct pe Stolojan, pentru că ăsta este un băiat priceput, un om care a muncit mult". Nu mi-a spus că ar fi genial, ci că este un băiat care a muncit mult, „... şi eu rămân acolo interimar". Şi aşa a fost. A mai fost un interimat, al lui Niculescu Mizil. Nu era un minister important, era la Centrocoop, sau cam aşa ceva.

AMS: La Aprovizionare...

PR: Asta era o reţea care furniza alimente, unica structură rămasă viabilă, absolut necesară. Iliescu insista că Mizil este un foarte bun organizator, ceea ce chiar aşa a şi fost. El a rămas interimar până când a fost arestat.

AMS: Au fost două numiri bune, corecte.

PR: Dar în materie de instituţii de forţă, eu aici n-am avut un cuvânt de spus.

AMS: Vreau să vă reamintesc că, în şedinţa din 27 decembrie, Iliescu a cerut să nu se numească o comisie militară, pentru că se va subordona direct CFSN-ului, adică lui. Foarte important pentru ce s-a întâmplat mai târziu. Este clar că Iliescu

a obţinut atunci tot ce a vrut. Problema este următoarea: dvs. semnaţi prima hotărâre de guvern abia în 31 decembrie 1990.

PR: Da, pentru că eu trebuia să fiu numit mai întâi ca prim-ministru printr-un decret.

AMS: Eraţi deja numit.

PR: Nu, primul decret lege a fost cu măsurile în favoarea populaţiei, energie, alimente..., care a fost pe 30 sau cam aşa ceva.

AMS: Nu, nu...

PR: Sau pe 29...

AMS: Nu, nu. Vă citesc: Decretul nr. 1, privind numirea prim-ministrului este în 26 decembrie.

PR: 26!?

AMS: Da, domnule Roman.

PR: Păi dacă eu abia în 27...?

AMS: Decret lege publicat în Monitorul Oficial.

PR: Ulterior, pentru că în 26 în niciun caz.

AMS: N-are cum să fie ulterior, când este publicat în 26 decembrie şi apare în Monitorul Oficial.

PR: A fost datat 26, dar a fost ulterior.

AMS: Nu se poate, uitaţi scris...

PR: N-avea cum, pentru că în şedinţa de CFSN, Iliescu a propus ca eu să fiu prim-ministru. Nu-i aşa ?

AMS: Nu, domnule Roman, a anunţat că v-a numit deja prim-ministru. Atunci a reacţionat Dinescu violent: „De ce noi n-am fost anunţaţi", (*citesc decretul–lege*).

PR: Corect, aşa este.

AMS: Priviţi data de pe monitorul oficial: 26 decembrie 1989!

PR: Da, dar pe 27 el propune CFSN-ului...

AMS: Nu, Iliescu spune: „Am numit primul ministru".

PR: Aşa spune!?

AMS: Nu-mi permit să vin în faţa interlocutorilor mei nepregătit.

PR: Aşa este. Dar prima hotărâre de guvern este aşa târziu pentru că ... ştii de ce? Dintr-un motiv care mi se părea logic, şi anume trebuia să formez guvernul.

AMS: Hotărârile pe care le-aţi emis...

PR: Nu erau de natură economică?

AMS: Ba da, erau de natură economică. Uitaţi! Prima hotărâre a dvs. este numirea unui prim-adjunct la Ministerul Energiei

Electrice, apoi, pe 1 ianuarie „se eliberează din funcţie ...", doi tipi, unul de la Rezerve şi unul de la Aprovizionare, după care numiţi treisprezece adjuncţi ai ministrului Economiei, între care şi pe unul Nicolae Văcăroiu.

PR: Motivul este că, imediat după aceea, eu am început să numesc miniştri.

AMS: Păi nu-i numeaţi dvs., îi numea CFSN sub semnătura lui Ion Iliescu.

PR: Corect, dar eu îi trimiteam la treabă, eu îi numeam de fapt.

AMS: Nu, domnule Roman, dvs. îi trimiteaţi la Iliescu să-i numească în funcţii.

PR: Vreau să spun că pentru aceste ministere economice eu am procedat mult mai expeditiv. Îl luam la telefon şi spuneam: „Petre Roman la telefon...". „A!"..., mă rog. „Domnu Vătăşescu, de mâine preiei Ministerul Electrotehnicii şi Electronicii, ai înţeles? Acum te duci, eu dau un telefon acolo... – în toate ministerele erau nişte FSN-uri ad-hoc –, „eu dau un telefon acolo şi îi anunţ că tu eşti ministru". Aşa am procedat cu toţi.

AMS: Urma aspectul formal, decretul...

PR: Erau decrete ale CFSN semnate de Iliescu.

AMS: Printre primele dvs. hotărâri era şi trecerea Trustului Antrepriză Generală Energoconstrucţia din cadrul Ministerului Construcţiilor Industriale în subordinea Ministerului Energiei Electrice. Era o urgenţă?

PR: Era o mare urgenţă. Adrian Georgescu ştia foarte bine sistemul şi mi-a subliniat că tot ceea ce înseamnau lucrările din cadrul Ministerului Energiei Electrice nu puteau să fie făcute de o unitate care nu depindea de Ministerul Energiei Electrice. Era una dintre nebuniile lui Ceauşescu. Şi am zis: „Domnule, asta trebuie să fie foarte..." şi atunci eu, dând curs, toate măsurile economice care mi se păreau logice eu le luam imediat.

AMS: A doua hotărâre ... privind înfiinţare şi organizarea întreprinderii de comerţ exterior „Mercur".

PR: Asta nu mai ştiu cine mi-a sugerat-o şi de ce.

AMS: Asigură ....

PR: Alimente! Mi-am adus aminte, alimente, alimente!

AMS: Apoi aţi numit adjuncţi...

PR: Aşa era, eu numeam adjuncţii, în timp ce Iliescu numea miniştri.

AMS: Ne uităm mai departe... Spuneţi dvs. în carte: „Iliescu mi-a cerut să calmez tensiunile sociale". De exemplu, s-au mărit salariile la mineri.

PR: Nu, nu s-au mărit salariile, s-a făcut altceva, s-a făcut un lucru care era foarte important atunci: eu am redat sectoarelor grele şi toxice drepturile anulate de Ceauşescu.

AMS: Şi era şi mineritul?

PR: Mineritul era primul. Vă spun eu ce sectoare erau: mineritul, petrolul, chimia toxică şi siderurgia.

AMS: Vi s-a explicat de ce le-a anulat Ceauşescu?

PR: Lipsa de bani.

AMS: Să trecem mai departe. Şedinţa din 4 ianuarie...

PR: Este prima şedinţă de guvern.

AMS: Bun, de acord. Atunci vi s-a făcut o prezentare a situaţiei economice, şi zice aşa: „recolta reală de 16 milioane de tone a fost raportată fals ca fiind de 60 de milioane de tone".

PR: Realitatea a fost aşa: producţia n-a fost rea, a fost 16,9 tone cereale, iar ceea ce a anunţat oficial Ceauşescu a fost 42 de tone. Între 16,9 şi 42 era minciuna lui.

AMS: Perfect adevărat, numai că necesarul de consum anual la cereale al populaţiei României era ceva de genul a 5 milioane de tone. Bun, era falsă cifra de 60, era falsă şi cifra de 42, dar existau totuşi peste 10 milioane de tone excedent.

PR: Nu mai existau, o parte fusese consumată deja. Apucase să şi exporte din ele.

AMS: Să ne înţelegem: s-au consumat cele 5 milioane, nu intră în discuţie, cu Ceauşescu, fără Ceauşescu cele 5 milioane să zicem că s-au consumat matematic în 1989. De ce nu aţi folosit cele 11-12 milioane din rezerve şi aţi importat cereale?

PR: Dar n-a fost import de cereale! Import de cereale nu a fost în acel an, deloc. Au fost importuri mari de alimente, dar nu de cereale. Au fost importuri, în afară de ajutoare, care au fost şi ele importuri, a fost importul de portocale, lapte praf pentru sugari, banane, ciocolată, cacao ca să facă ciocolată, adică tot ceea ce românul nu mai văzuse de mult, de ani de zile, plus furaje. Dar nu cereale, n-am importat atunci cereale.

AMS: E bună precizarea, ca să nu mai dăm loc la dezinformare. Există această impresie că s-a consumat prea repede şi haotic rezerva lăsată de Ceauşescu de 1,8 sau 2 miliarde.

PR: S-a consumat, dar nu s-a consumat pe asta, asta este o legendă.

AMS: Pe ce s-a consumat?

PR: S-a consumat pe următorul lucru foarte, foarte important... importuri pentru materiale vitale funcţionării economiei... de exemplu utilaje, materiale, cabluri, contactoare electrice, piese de schimb şi aşa mai departe... erau marile importuri din industrie pe care Ceauşescu le tăiase şi pentru care ceruse înlocuitori, acele produse pe care ne forţa să le producem în ţară şi nu mergeau, erau de calitate mai proastă. Şi imediat după decembrie au venit directorii din centrale, de la întreprinderi: „Faceţi ceva şi daţi drumul la importuri că murim, se prăbuşeşte economia!". Din păcate, aici a fost un pic de balcanism. S-au repezit ca să importe, pentru că era liber, aproximativ liber, pentru că eu impusesem nişte criterii, şi fără îndoială că unii au importat cu gândul că vor revinde. Am fost confruntat, vă spun acum adevărul, cu această ticăloşie.

AMS: Voiam să vă întreb mai de mult un lucru: printre primele decizii pe care le ia CFSN, din care dvs. nu făceaţi parte...

PR: Aşa este, trebuia să fiu neutru politic...

AMS: ...există şi decizii surprinzătoare. Una din decizii este anularea pedepselor pentru trecerea frauduloasă a frontierei, abrogarea prevederilor acelui decret...

PR: Era o măsură politică, adică oamenii să nu mai...

AMS: Subliniez: trecerea frauduloasă a frontierei! Oamenii liberi nu treceau fraudulos, treceau pe la punctul de frontieră.

PR: A fost o prostie decizia asta, dar ideea de bază era alta şi anume să fie scoase prevederile absurde. În acel decret erau trecute şi intenţiile oamenilor de a trece normal.

AMS: Domnule Roman, aţi participat la luarea deciziei privind abrogarea acelui decret pentru trecerea frauduloasă a frontierei?

PR: Nu, nici vorbă...

AMS: Păi atunci nu vă înţeleg de ce îi luaţi apărarea lui Iliescu pentru porcăria asta.

PR: Nu, nu-i iau apărarea.

AMS: Ştiţi ce urmează după decretul ăsta? Se abrogă decretul privind sabotajul.

PR: Toate erau decizii politice.

AMS: Eu vă întreb dacă ştiţi de ce s-au dat aceste decrete iresponsabile atunci, în momentul ăla, când ţara avea alte probleme urgente.

PR: Nu ştiu, că nu era treaba mea, dar vreau să spun că erau decizii politice aşa-numite de liberalizare. Asta cereau membrii CFSN.

AMS: Un moment! Dvs. afirmaţi că emiterea acestor decrete a fost cerută de membrii CFSN?

PR: Da, asta cereau gen Ana Blandiana, Dinescu... „Dom'ne, şi să nu mai fie paza aia la frontiere, lasă românii să plece, lasă cu sabotajul, că ştim noi...", chestii d-astea.

AMS: Vă întreb încă o dată: membrii CFSN, intelectualii, cum le zic eu, v-au cerut chestia asta?

PR: Da, erau considerate măsuri de liberalizare. Nu cred că aveau alte intenţii, Doamne fereşte! N-am participat la discuţiile astea, dar ştiu că discuţii au fost.

AMS: Deci n-au fost iniţiative ale grupului Ion Iliescu, ci iniţiative a celor din CFSN.

PR: Ideea era să dăm la o parte decretele cele mai odioase ale lui Ceauşescu. Dintre decretele odioase fusese trecerea frontierei. Domnule, fuseseră omorâţi sute de oameni pe frontieră, împuşcaţi fără niciun fel de somaţie, pac. Sau sabotaj... dacă nu scria că a fost producţie de 7 mii de tone, gata... sabotaj, băgat la puşcărie. Totuşi, hai să nu uităm!

AMS: Vă daţi seama ce au reprezentat pentru contrabandă şi pentru furtul din întreprinderi aceste decizii?

PR: Da, sigur că da. Astea au fost măsuri cu efect pervertit, uneori grav. Dar eu nu pot admite că aceste decrete au fost date cu intenţia să lase să prolifereze contrabanda. Sub nicio formă.

AMS: Nu v-am acuzat de asta, pentru că oricum nu vă priveşte, nu le-aţi dat dvs. Voiam să văd dacă ştiaţi de lucrurile astea.

PR: Ştiu că a fost discuţie să abrogăm imediat decretele ticăloase ale lui Ceauşescu şi am eliminat chestia cu avortul, cu multe altele, cu aurul. După aceea, la un moment dat, decretele le propuneam eu. De exemplu, chestia cu aurul am propus-o eu, adică liberalizarea circulaţiei aurului. Nu puteai să-ţi faci o verighetă.

AMS: Aşa este. Ceea ce vreau eu să arăt este că, pe curentul ăsta de liberalizare, imediat s-au luat şi hotărâri pentru care aţi tras tot dvs mai târziu, nu-i vorbă că am tras şi noi, indirect, dar au permis acumularea unor mari averi. „Tunurile", domnule Roman. În această perioadă s-au făcut mari averi.

PR: Vreau să spun că multe averi s-au făcut şi pe ce am spus mai devreme: importuri care apoi s-au transformat în vânzări, nu în producţie.

AMS: Adică vreţi să spuneţi că directorii de întreprinderi, de centrale, de trusturi au importat utilajele alea de care ziceau că moare economia, dacă nu le importam rapid, că i-a forţat Ceauşescu să folosească produse româneşti... importurile acelea au fost revândute?

PR: Da, domnule Stoenescu, le revindeau după aceea, şi mai mult, nici nu ştiu dacă unele din aceste materiale mai ajungeau în România. Unele erau vândute prin telefon direct de la furnizor la noul client din altă parte a globului, şi ei încasau banii. Au fost oameni care s-au îmbogăţit din afacerea asta.

AMS: Când v-aţi dat seama că se întâmplă asta?

PR: Fenomenul ăsta, cam prin august-septembrie '90. Am sistat şi am introdus reguli mult mai riguroase. Eu pornisem pe o anumită bună credinţă. Nu mi-am putut imagina aşa ceva. Cum să-ţi poţi imagina că oamenii tăi, românii tăi, directori, ce erau, strigă, urlă după utilajele alea, cu care, în ultimă instanţă dădeau de muncă şi de hrană la români, şi în loc să le aducă acasă şi să le pună în funcţiune, le vindeau?

AMS: Sunt şi alte decizii. De exemplu este un decret prin care se stabileşte paritatea leu-dolar, un dolar la 21 de lei.

PR: Cred că era un curs real de 60 sau 67 de lei.

AMS: Din diferenţa asta de curs s-au făcut alte mari averi.

PR: Mi se pare evident că s-a procedat aşa. Dar pe de altă parte, să ştiţi că paritatea asta a fost fixată în funcţie de nişte criterii economice.

AMS: 21 de lei dolarul!? Nu vă daţi seama? Asta însemna că economia funcţiona, că aveam economie.

PR: Asta era ceea ce spuneau economiştii.

AMS: Asta a fost o lovitură financiară dată tocmai de economişti şi mai ales de finanţişti, de cei care ocupă şi astăzi funcţii

mari în finanţe şi dau în continuare lovituri pe diferenţele de curs, pe care le stabilesc tot ei.

PR: Cred că ar trebui să vedeţi expunerea de motive la decretul respectiv. Eu nu m-aş repezi chiar aşa.

AMS: Aveţi dreptate, voi căuta expunerea de motive.

PR: Şi cine o semnează.

AMS: Deci, nici decretul acesta nu vă aparţine.

PR: Nu, dar trebuie văzut totuşi, pentru că finanţiştii se pricepeau. Să nu uităm că, atunci când guvernul Roman a fost dat la o parte, erau două variante de stabilizare a convertibilităţii, una era la 67 şi alta la 84, şi asta, după doi ani... Nu cred că era chiar eronat. Problema era alta: cine susţine paritatea? Asta era problema.

AMS: Să trecem acum la prima vizită în Franţa.

PR: A fost în 17-19 februarie (1990).

AMS: Mă interesează cum a decurs vizita.

PR: Acolo am avut parte de o vizită de nivel maxim, cu drapelul României arborat pe Hotel Crillon? Mă rog, cu tot ceea ce se poate imagina la un protocol la nivel înalt. Primire la Mitterrand, primire la primul ministru, toţi miniştrii importanţi. Mitterrand mi-a organizat o vizită fabuloasă. Întâlnire cu mari intelectuali ai Franţei, întâlnire cu oamenii de afaceri, miniştri, oamenii politici.

AMS: Ce aţi discutat? Mă interesează foarte mult conţinutul convorbirilor. De exemplu, cu primul ministru.

PR: Prima întâlnire a fost cu preşedintele Mitterrand.

AMS: Ce v-a spus?

PR: El de fapt voia să ştie ce cred eu sau cum gândesc eu că va evolua politic România. El încerca să se lămurească, într-un fel, cam încotro s-ar îndrepta România. Sigur că de la mine a aflat părerea mea, care era foarte clară şi anume „Noi nu mergem spre *perestroika*. Eu nu cred în *perestroika*".

AMS: Şi ce a răspuns el?

PR: El m-a primit tot timpul ca pe un om pe care îl simpatiza în mod special, care îi era drag, m-a primit foarte cald, dar nu ştiu de ce. De exemplu, în prima seară m-a primit şi am luat cina în apartamentul lui, împreună cu oamenii lui cei mai apropiaţi. În ce priveşte părerea lui despre orientarea noastră,

nu cred că era un calcul, dar el insista foarte mult pe relaţia Franţa-România.

AMS: Pe mine mă interesează următorul lucru: la afirmaţia dvs. că nu veţi merge pe linia *perestroika*, ce reacţie au avut preşedintele Franţei şi primul ministru?

PR: Acum îmi dau seama foarte bine că au avut reacţia: „Vom vedea! Asta este ce spui tu, dar tu ai şi un preşedinte. Iliescu ce zice de linia asta?"

AMS: Cum îl vedeau pe Iliescu?

PR: Ei ştiau că Iliescu fusese un lider comunist, dar pentru ei Iliescu era un lider gorbaciovist, aceeaşi trampă. Fost lider comunist, convertit la o deschidere şi aşa mai departe.

AMS: Dar nu cumva v-a spus la un moment dat primul ministru Michel Rocard sau altcineva, poate confund eu, corectaţi-mă, la proiectul ăsta al dvs. cu economia de piaţă şi democraţie, nu v-a întrebat: „Dar Iliescu nu se va opune?"

PR: Da, a fost întrebarea şi poate că a fost chiar de la Michel Rocard, care totuşi, să nu uităm, era un om de stânga. Şi Michel Rocard şi Mitterrand mi-au spus: „Bun, să nu uiţi că economia de piaţă are şi ea problemele ei!"

AMS: Reformulez întrebarea: Au fost rezervaţi în ceea ce priveşte accesul, apetenţa lui Iliescu la acest program?

PR: Da, probabil că da... Repet, erau foarte preocupaţi în a se lansa atunci în astfel de discuţii. Ei erau interesaţi de o realipire rapidă a relaţiei Franţa-România...

AMS: ...distrusă de Ceauşescu.

PR: România trebuia să fie o ţară protejată de Franţa. Sigur că undeva era în filigran această părere că s-ar putea să se meargă mai degrabă pe o variantă gorbaciovistă la noi. La ora aia, în niciun caz, ei nu vedeau destrămarea Uniunii Sovietice. Sub nici o formă! Ei îmi spuneau că trebuie să fiu atent că şi economia de piaţă este periculoasă, mă întrebau de orientarea politică şi eu le-am spus că orientarea politică va fi ca a lor, social-democrată, ceea ce sigur că le-a plăcut. De asemenea, Mitterrand spunea: „Domnule, să ştii că tranziţia e o treabă foarte complicată, pentru că voi nu aveţi niciun fel de elemente ale economiei de piaţă", iar eu atunci m-am hotărât să lansez elaborarea strategiei pentru înfăptuirea economiei de piaţă. Încă am participat şi la o dezbatere la Sorbona pe această temă.

AMS: V-aţi întâlnit şi cu oamenii de afaceri.

PR: M-am întâlnit şi cu oamenii de afaceri.

AMS: Mă interesează următoarea idee: ajutorul Franţei însemna, dincolo de interesul lui Mitterrand pentru apropierea politică, însemna investiţii franceze în România? S-a discutat?

PR: S-a discutat, cum să nu? Eu le-am cerut aşa, am cerut ca EDS-ul să se implice în relansarea construcţiei centralei nucelare electrice de la Cernavodă, ceea ce ei n-au făcut.

AMS: V-au refuzat?

PR: Nu, au spus atunci că da, dar n-au făcut-o. Până la urmă decizia a fost a mea şi am făcut-o din banii publici. O parte din banii pe care i-am cheltuit atunci din rezervele rămase s-au dus pe o investiţie care s-a dovedit crucială în viitor. Şi astăzi se confirmă.

AMS: De ce n-or fi vrut?

PR: Era pe filiera canadiană şi ei ar fi trebuit să intervină numai pe partea de bani, de investiţii. Cred că lor li s-a părut că nu se justifică o cheltuială ca asta. În schimb, sigur că am vorbit cu şeful de la *Renault*, cu şeful de la *Alcatel*, cu şeful de la ... pentru aluminiu, pentru că eu voiam să retehnologizăm la Slatina, consuma enorm de mult, am vorbit cu şeful de la o televiziune franceză, TF1, cu şeful de la *Buik*, pentru construcţii.

AMS: Dar n-au prea venit.

PR: Ei au venit, dar din păcate... sigur că procesul politic la noi atunci era convulsionat şi pe alocuri de neînţeles. Asta i-a cam speriat. „Bun, bun, punem banul, dar nu merge chiar aşa!“ Atunci ţin minte că cererea mea era în legătură cu centrala nucleară, pentru că eu ştiam tema asta foarte bine şi întrebam dacă EDS-ul nu s-ar implica în acest proiect, în finalizarea unor lucrări hidroenergetice. Ei au zis că da, vor examina, dar până la urmă n-au făcut nimic. Dar hotărârea mea era oricum luată. Am preluat această investiţie în ciuda multor opoziţii interne, inclusiv a unor specialişti. Eu am decis de unul singur finalizarea unităţii nr. 1 de la Cernavodă. S-a făcut prin investiţie internă. Iată unde s-au dus, de exemplu, nişte bani. A fost o decizie de care sunt foarte mândru. Era totul blocat, canadienii plecaţi, totul blocat acolo.

AMS: A mai fost o vizită la Sofia.

PR: Vizita la Sofia a fost înainte. A fost în 10-11 ianuarie.

AMS: Ce reacţie a avut Iliescu în urma declaraţiei dvs. că organizaţia CAER trebuie să dispară?

PR: În primul rând, eu i-am explicat că este inevitabil. Şi, ca să nu-şi mai facă iluzii, i-am spus că ruşii au anunţat deja acolo: „De acum înainte cumpăraţi petrol şi gaze la preţul mondial". Deci, CAER-ul era terminat. „Vreţi alte produse, le plătiţi cu bani cash".

AMS: Asta au spus-o ruşii la Sofia.

PR: A spus-o Rîşkov foarte clar. Eu însă, aici am fost mai prudent, şi am întrebat: „Dar bartere nu mai continuăm?" Şi asta a fost foarte important pentru noi, pentru că noi am mai livrat unele produse şi am mai primit gaz. Au acceptat în parte, dar la ei de fapt era un haos.

AMS: Până în alegerile din 20 mai a mai fost vreo vizită oficială în străinătate?

PR: A mai fost o vizită foarte importantă la insistenţa guvernului Iugoslaviei. Ne chemau cu insistenţă. Era prim-ministru Ante Marcovici. Iugoslavia în acel moment era într-un bum economic de neimaginat, mai 1990, 12 miliarde de dolari rezerve internaţionale, o situaţie economică sub control, creştere economică 6%, era ceva de invidiat. Ei au insistat foarte mult să mă duc, neapărat înainte de 20 mai. Eu le spuneam: „Aşteptaţi puţin, sunt alegerile, se pare că le câştigăm, mă instalez ca prim-ministru şi...". Ei, nu, să venim acum. Măi să fie! Motivul era următorul: să am o discuţie cu Slobodan Miloşevici, care era atunci preşedintele Serbiei. Insistau să vorbeasc cu el. Era clar că erau nişte tensiuni grave acolo. Am stat de vorbă vreo oră jumătate cu Miloşevici, eu crezând că am de-a face cu un om cu vederi prooccidentale, pentru că el venea de la Banca Mondială, de la Washington, lucrase şi la o bancă americană, şi eu ziceam că este un om cu vederi prooccidentale. Când colo, în cursul acestei discuţii el a insistat o dată, de două ori, de trei ori: „Domnule, nu se mai poate, Serbia plăteşte prea mult la bugetul federal". De fapt, el dădea semnalul pe care îl voiau şi ceilalţi dictatori, Tudjman, Izedbegovici, să dea semnalul: „Domnule, eu vreau ţara mea".

AMS: Era un semnal naţionalist?

PR: Nu, erau nişte lideri comunişti de tip dictatori.

AMS: Eu vă întreb altceva: axa aceea celebră – Belgrad, Kiev, Minsk, Moscova –, despre care s-a auzit în timpul războiului din Iugoslavia, pe care trebuia să fie şi Bucureştiul, vi s-a părut că era în intenţiile lor atunci?

PR: Nu, nici vorbă. Era chestia clară, noi stăm singuri în picioare, noi suntem Serbia şi suntem mulţumiţi de felul nostru de a fi.

AMS: Intenţiona să rupă relaţile cu FMI şi Banca Mondială.

PR: Nu, el zicea că va avea relaţii cu ei.

AMS: Care era totuşi mesajul iugoslavilor, că nu înţeleg de ce v-au chemat atât de urgent acolo?

PR: În capul lui Miloşevici era deja ideea despărţirii *de facto*.

AMS: Şi ce legătură avea chestia asta cu dumneavoastră, cu România?!

PR: Probabil că Ante Marcovici se gândea că eu îl voi convinge. Iar eu îi spuneam: „Bine, dar voi sunteţi într-o poziţie colosală, vă invidiază toată lumea, ca stat Iugoslavia“. El: „Nu, nu, aşa cum e nu funcţionează“. Eu trebuia să fiu acolo ca omul care să-l pondereze, să-i spună, domnule, eu vin de unde vin, noi am vrea extraodinar să fim măcar ca voi cu situaţia economică, de ce vreţi să vă rupeţi?

AMS: Dar Miloşevici voia ceva de la dvs.?

PR: Nu, nu, era o discuţie între preşedintele Serbiei şi primul ministru al României, statul vecin. Am discutat şi despre relaţiile dintre statele noastre, cooperare, frontieră, mă rog, lucruri de-astea.

AMS: Acum vă propun să vorbim despre vizita în Germania.

PR: A avut loc în 29-30 noiembrie 1990. Trebuie să spun că până atunci Germania contribuise cu energie electrică în valoare de 50 de milioane de *Deutsche Mark*. Se punea problema dacă în 1991 ne mai dau sau nu ne mai dau, unul din scopurile vizitei fiind dacă ne mai dau şi, bineînţeles, în gândul meu era să stabilesc o relaţie economică puternică.

AMS: Trebuie să spunem totuşi că, până la alegerile din 20 mai, au venit investitori germani puternici. Aţi avut întâlniri cu directorul Mercedes, cu ABB-ul.

PR: Germanii au venit iniţial serios în România. De ce? A fost mai întâi vizita lui Genscher, care a fost în ianuarie. Noi cu el am avut o discuţie cred că neaşteptată pentru el, când eu am spus: „ Domnule Genscher, aş vrea să aveţi în vedere că pentru România plecarea saşilor şi şvabilor a fost o adevărată catastrofă, pentru că ei reprezentau o punte de echilibru în combinaţia români cu maghiari. Au reprezentat oamenii profesionişti,

un factor de civilizație". Să nu uităm că au fost 800 de mii, Ceaușescu i-a vândut. Eu am insistat foarte tare și Iliescu aici m-a secondat. „Noi i-am dori înapoi, dați-le un semnal că îi dorim înapoi, o să le dăm tot ce au avut"... și așa mai departe. Cred că pentru ei a fost un semnal la care nu se așteptau, ca noua conducere a României să aibă o astfel de poziție. Cel puțin asta a fost poziția mea foarte deschisă.

AMS: Vreau să vă spun că ei au luat și niște măsuri atunci și au trecut la un program de restricții asupra integrării, le-au blocat naturalizarea, ceea ce i-a revoltat, pentru că nu mai voiau să se întoarcă. Vă dați seama?

PR: Da, asta a provocat reacția. După care le-am spus: „Avem probleme în câteva sectoare - știam clar că problema cea mai gravă este în sectorul energetic. Veniți și sprijiniți-ne. În afara faptului că ne dați energie, trebuie să învățăm să producem energie mai bine". De asta a venit ABB-ul. Aveam problema și cu camioanele de la Steagul Roșu, a venit *Mercedes*, Nieffer, care era președinte director general. Bun!

AMS: Nieffer a apărut la televizor împreună cu dvs. Eu am văzut scena și este evocată în amintirile liderilor PNȚ-CD - Rațiu, Diaconescu, Coposu. Cum se vedea România condusă de Iliescu și Roman din interiorul Opoziției. Pentru ei, apariția directorului *Mercedes* la televizor cu dvs. a fost un semnal de alarmă: „Atenție, deja au venit nemții și lucrează cu Petre Roman". Intraseră în agitație: „Uitați-vă la televizor că este Petre Roman cu Nieffer".

PR: Erau disperați. Și dumneata cum vedeai?

AMS: Doamne, în sfârșit! Pornește și la noi, au venit nemții și se rezolvă. Nieffer a apărut atunci și a spus: interesul nostru este Autocamioane Brașov, Autobuzul București, ARO Câmpulung și întreprinderea aceea de utilaj ușor de la Miercurea Ciuc.

PR: Făcea tractoare.

AMS: Se confirma acest interes al lor?

PR: Sigur că da. Și mai era ceva, am discutat-o până în 1991. Ce voiam eu? Eu voiam să se fabrice autocamioane și autobuze *Mercedes* în România. El a zis: „Așa ceva până acuma n-am făcut, dar de dragul vostru și al amintirilor mele"..., pentru că el lucrase la 23 August, el fusese specialistul, el pusese în funcțiune linia de motoare de la Uzinele 23 August.

AMS: Pe timpul lui Malaxa sau pe timpul lui Ceaușescu?

PR: Nu, pe timpul lui Ceauşescu, prin 70, 70 şi ceva, era tânăr. Îl legau de România mai multe lucruri. Şi îmi spune: „Uite, de dragul tău o să fac şi *Mercedes* în România, ceea ce noi nu prea facem în afară".

AMS: Unde au apărut dificultăţile?

PR: Conducerile de la Autocamioane Braşov, de la Autobuzul s-au pus împotrivă.

AMS: Au făcut greve.

PR: Grevele erau salariale, dar erau puşi şi pe ideea „stai, bă, că le facem noi, nu ne trebuie Mercedes", adică un ceauşism curat. Atacul era stârnit de directorii care ştiau că, dacă vine *Mercedes*, ei zboară, pentru că sunt nişte incapabili şi mai apoi că nu pot să mai fure. Şi atunci, în înţelegere cu liderii de sindicat, alţi inconştienţi, ca să nu spun mai mult, s-au opus: „Nu, noi nu vrem să ne privatizeze *Mercedes*". Se termina furatul, se terminau firmele căpuşă, se termina poziţia lor. A fost conjuraţia lor împotriva privatizării.

AMS: După aia au ieşit în stradă, că vrem să muncim. Puterea asta de disimulare...

PR: Fără nici o ruşine...

AMS: Tot atunci aţi fost şi invitat şi s-a perfectat vizita din noiembrie?

PR: După aceea. După aceea am devenit prim-ministru, am prezentat programul, care a avut un mare ecou în toată presa internaţională şi ei m-au chemat. Dar invitarea mea pornea şi din faptul că erau foarte nedumeriţi, nu era foarte clar din cauză că erau în permanenţă bombardaţi, fiind guvern de dreapta, erau în permanenţă bombardaţi de Opoziţia de aici. „Nu, nu, ăştia sunt comunişti, vă mint" Sigur că germanii aveau câteva elemente şi le răspundeau: „Sigur că sunt comunişti, dar programul guvernamental al lui Roman l-aţi votat în unanimitate". „Păi nu, că Petre Roman este altceva". „Cum, că tot voi spuneţi că este omul lui Iliescu". Ceea ce era absurd. S-a văzut...

AMS: Dar asta spuneau, vă confirm. Şi chiar eraţi altceva.

PR: N-are importanţă.

AMS: Ba are, pentru că de aici a pornit conflictul cu Iliescu, care s-a terminat cu debarcarea dvs. printr-o lovitură de stat. A urmat imediat scandalul cu vânătorile lui Ţiriac în munţii noştri, cu „nu ne vindem ţara".

PR: Într-adevăr, Ţiriac a avut o discuţie cu Kohl, acesta l-a primit şi Ţiriac i-a spus: „Uite, primul ministru al meu vrea să te vadă". Şi Kohl a spus: „E primul ministru, da? Dar tu ce crezi că este primul ministru ăsta al tău?". Iar Ţiriac i-a răspuns: „După mine, primul minstru al României este SPD" (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands*/Partidul Social Democrat, n.a.). „Da?". „Da". „Atunci n-am nici o problemă, să vină". Şi aşa am ajuns să fac această vizită. A fost o vizită, iarăşi, cu toate onorurile.

AMS: În România a fost privită ca un refuz de a-l primi pe Iliescu, din cauza mineriadelor.

PR: Cert este că primirea a fost cu tot fastul. Kohl, probabil în înţelegere cu Mitterrand, pentru că eu cred că şi Mitterrand a pus o vorbă bună, să ne înţelegem. Pentru că Mitterrand-Kohl era... pe asta stătea Europa, asta era Europa. Nu ştiu care dintre ei era mai mare, dar, pentru că amândoi erau foarte mari, nu mai conta. Deci, cred că şi Mitterrand a pus o vorbă bună atunci. Kohl mi-a organizat acelaşi lucru, întâlniri politice, iar cu oamenii de afaceri a organizat-o mai bine decât Mitterrand. Eu i-am spus: „Acum e clar, aveţi programul meu, noi acum construim economia de piaţă, democraţie, nu mai există dubii, că să mai vedem, a fost tranşat, nu mai discutăm poveştile cu comunismul". El a spus: „E în regulă, iau notă, faceţi foarte bine, asta înseamnă că avem o bază comună, gata!" Discuţiile politice au mers foarte repede. Noi i-am spus că mergem către social-democraţie, el a spus: „Perfect, treaba voastră, aveţi sprijinul nostru". Mai mult decât atât, m-a sfătuit să mă întâlnesc cu Willy Brand şi mi-a recomandat călduros să mă întâlnesc cu Willy Brand. M-am şi întâlnit şi a fost o mare încântare. După care, Kohl a spus: „Bine, mai dăm şi anul ăsta 50 de milioane pentru energie".

AMS: Adică pentru 1991.

PR: Pentru anul care venea, pentru 1991. În momentul acela principalul obiectiv al meu, cel imediat, era atins. Eu însă mai voiam şi să vină oamenii de afaceri. Zic: „Uite, *Siemens* ar vrea să vină, se pare că au nevoie de o garanţie guvernamentală, aţi putea să îi influenţaţi să vină?". El zice: „Eu nu dau garanţii guvernamentale, nu dau aşa ceva". În orice caz, a decurs foarte bine şi când s-a terminat întâlnirea văd că nu ne luăm rămas-bun şi ţine să mă conducă. Eu mă simţeam foarte onorat. Vine cu

mine şi urcăm numai noi doi în lift. Coborâm şi în lift îmi zice: „Bine, o fac şi pe aia cu *Siemens*. Voi da garanţia".

AMS: Şi a dat-o.

PR: A dat-o, Kohl s-a ţinut de cuvânt.

AMS: A urmat întâlnirea cu oamenii de afaceri.

PR: Era la Palatul Peterhoff.

AMS: Am văzut o înregistrare. Aţi întârziat 5 minute, v-aţi prezentat scuze pentru asta, apoi pentru faptul că nu vorbiţi germana. Mă interesează însă rezultatul acelei întâlniri, pentru că asta nu s-a înregistrat. De exemplu, ce întrebări vă puneau oamenii de afaceri germani?

PR: Ei puneau întrebări foarte tehnice. Dacă vin, ce impozite, ce procente, ce cutare?

AMS: Domnule Roman, imaginea mea, pe bază de informaţii, este că în acel loc vi s-a cerut aplicarea celor cinci legi ale deschiderii pieţei, ale economiei de piaţă.

PR: Eu le-am spus: „Proiectele de lege există, le dăm în Parlament, drumul nostru e clar". Dar ei voiau şi elementele concrete: „Domnule, cât mă impozitezi, pot să-mi repatriez capitalul – vorbeau şi de legea privatizării –, vom putea cumpăra întreprinderi româneşti?" Era esenţa dialogului normal dintre un guvern care deschide economia şi investitori care vor să intre pe o piaţă nouă, şi vor să vadă dacă vor băga sau nu banii. Şi eu le-am spus: „Am terminat cu 51% la sută[1], luaţi ce vreţi, cât vreţi. Vom stimula treaba asta".

AMS: Dar pentru asta trebuia să introduceţi legile acelea ale reformei.

PR: Introdusesem tocmai legea aceea care a trecut pe 1 noiembrie şi le-am spus. Ei au reacţionat: „Domnule, ce curaj aveţi!". Eu cred că vizita aceea a fost integral un succes.

AMS: Domnule Roman, din punct de vedere istoric, ceea ce înregistrez eu, şi nu numai din mărturia dvs., este că a existat o ofertă germană, a marilor concerne germane, de a intra pe piaţa de adâncime, să spunem aşa, a României.

PR: Au existat oferte concrete, s-o spunem pe şleau, că era şi Vătăşescu cu mine. Prima mare ofertă a fost *Siemens*, în materie de telecomunicaţii. De ce? Pentru că ăsta era program

---

[1] Era un criteriu de participare a unor firme străine la întreprinderi româneşti, impus de Nicolae Ceauşescu. Criteriul a continuat să funcţioneze în Polonia.

guvernamental şi însemna o afacere pe termen lung şi solidă. Aici nu se mai punea problema: noi vă deschidem piaţa şi voi intraţi. Era program guvernamental. Apoi era ABB-ul...

AMS: Ăştia au oferit retehnologizarea întregii zone energetice de sud a ţării. Era o investiţie de 2 miliarde de mărci.

PR: Era de 2 miliarde şi intra retehnologizarea şi ducerea la bun sfârşit a investiţiei uriaşe de la Turceni-Rovinari, care funcţiona pe lignit, aşa cum funcţiona în Germania, Electroputere, cu ABB, RWE-ul pentru energie minieră...

AMS: Vreau să mă înţelegeţi bine: au fost înţelegeri politice, OK, dar propunerile economice pe care vi le-a făcut Germania atunci au fost o adevărată ofertă de sprijin pentru reforma din România.

PR: Era mult mai solidă oferta germană, mult mai solidă.

AMS: Acesta este motivul care a declanşat campania împotriva dvs., oferta germană care rezolva reforma din România, scurta tranziţia la doi ani şi se termina cu jaful economiei, care începuse. Pentru ei, dvs. eraţi un pericol. Aduceţi-vă aminte isteria din „România liberă".

PR: Atunci au înţeles ei că programul acesta se şi realizează. Programul de aşezare a economiei pe bazele capitaliste.

AMS: Şi atunci şi-au dat seama că, dacă vin nemţii în România, ei vor pierde rapid controlul asupra economiei lui Ceauşescu, economia din care puteau jefui pentru a transfera proprietatea populară, cum i se spunea, în proprietatea lor privată. Cu nemţii în economia românească ăştia nu suflau. Să tragem concluzia: a existat o ofertă germană extrem de solidă?

PR: Categoric, da!

AMS: Şi a mai existat o reacţie la acest pericol, care a declanşat atacurile din presă la adresa dvs.– nu ne vindem ţara, vânătorile lui Ţiriac ne omoară urşii, atacarea Consulatului Germaniei, aruncarea în presă a scandalului cu specialiştii germani care veniseră la Copşa Mică, în dezastrul ăla ecologic, să preia...

PR: Da, a fost o invenţie a lor, o înscenare.

AMS: Vizita aia a fost transformată în act de spionaj.

PR: Culmea este că la Copşa Mică erau chemaţi chiar de mine.

AMS: Atunci s-a declanşat campania de denigrare, cu tatăl dvs., cu *Airbus*-ul...

PR: Blocarea raportului 13-15 iunie, pentru ca România să nu fie primită în Consiliul Europei.

AMS: Cum adică?

PR: Noi urma să ne prezentăm în fața Adunării Parlamentare a Consiliului Europei pentru a primi statutul de membru. Dar ei spuseseră foarte clar... acolo acționau Rațiu, Doina Cornea, ungurii... care făceau lobby împotrivă. Ăsta trebuia să fie un mare insucces al lui Roman. Exista în Parlamentul nostru o comisie pentru 13-15 iunie. Fără acel raport nu se discuta în Parlamentul european. Bârlădeanu şi Marțian, de cine puşi, de conivență cu cine, nu scoteau raportul. Treceau zilele şi nu scoteau raportul şi eu le spuneam, aveam discuții politice, veneau Bârlădeanu şi Marțian ... Iliescu, în mod foarte ciudat, nu insista pe tema asta.

AMS: Deşi ştia că este o condiție pentru primirea la Strasbourg.

PR: Şi eu îi spuneam: „Bine, dar este crucial, nu obținem statutul la Consiliul Europei, suntem paria. Politic este un dezastru". Zic: „Domne, dați-mi orice raport, să iasă cum o fi, dar să fie. Restul, pe urmă iau eu şi discut cu ei". În fine, am început să fac presiune pe mass-media, insitând, vreau raportul, vreau raportul. În fine, până la urmă l-au scos şi a fost celebra sesiune plenară a Adunării Parlamentare din 29 ianuarie, când eu am întors lucrurile de la 90% împotrivă, la 90% pentru.

AMS: Eu îmi aduc aminte că a fost un vot negativ.

PR: A fost un vot negativ în comisii.

AMS: A vorbit Bârlădeanu la radio şi televiziune, eu am ascultat discursul lui în maşină, şi a spus că nu e nicio dramă că n-am fost admişi.

PR: Ăsta este un exemplu foarte semnificativ despre cum încercau să saboteze guvernul.

AMS: Se declanşase conflictul intern între, să spunem aşa, gruparea Guvernului, cei mai tineri, şi vechii comunişti, care controlau Preşedinția şi Parlamentul.

PR: Conflictul s-a declanşat imediat. Cu Bârlădeanu se declanşase încă din iulie 1990, cu prima lege, Legea 15, care era legea desfacerii economiei ceauşiste.

AMS: Dar cum ați ales al doilea guvern?

PR: Al doilea guvern a fost, în mod paradoxal, datorită 13-15 iunie. Eu eram din nou într-o poziţie similară cu decembrie 1989, din nou eram un om nepătat care garanta pentru alţii.

AMS: Aici este un aspect: Tismăneanu în dialog cu Iliescu afirmă că a avut loc o serie de întâlniri ale lui Brucan cu grupul „Trocadero“, cu cei de la ADIRI şi i-a pregătit pe aceşti oameni tineri în sensul de a intra în noua echipă.

PR: Eu nu cunoşteam pe niciunul din ei. În primul rând, am păstrat în Guvern pe cei pe care îi cunoscusem, adică Vătăşescu, viceprim-ministru, Aurel Stoica, viceprim-ministru, Dijmărescu, viceprim-ministru, Severin practic pe post de viceprim-ministru. Pe ăştia îi formasem eu în guvernul anterior. Severin era secretar de stat la Privatizare. Numirea lui la Ministerul Economiei a fost foarte importantă, ca semnal politic. Când s-a dus la Ministerul Economiei, ăia tremurau ca varga, pentru că era hotărârea primului ministru ca ministrul de la privatizare să fie la Economie. Era clară direcţia! I-am ales pe toţi după criteriul profesionist...

AMS: Bun, ia-ţi numit pe cei patru. Ceilalţi? De exemplu Năstase.

PR: Năstase este un caz mai particular. Cine mi la recomandat şi mi-a cerut să-l numesc pe Năstase a fost Dan Iosif, pentru că eu nu am vrut să pun pe cineva din sistem. Şi el zice: „Uite, bă, ăsta, a fost purtător de cuvânt, a reuşit să facă faţă - el fusese purtător de cuvânt până în 20 mai -, este bun, nu ştiu ce, vorbeşte limbi străine, jurist...“ Severin a zis şi el două cuvinte bune, eu am vrut să-l numesc ministru, dar Iliescu s-a opus. „Nu, dom'ne, nu poate. Să fie ministru Romulus Neagu, diplomat onest, dar din vechea gardă. Şi prim-adjunct să fie Năstase“. Şi am zis: „Nu, guvernul meu nu poate să fie legat de vechile structuri“. Şi am zis trei criterii: profesionişti, să nu fi făcut parte din nomenclatură, din aparatul de partid, şi trei: să fie cu experienţă occidentală de un anumit tip. Aşa i-am pus pe toţi. Din tot guvernul meu eu cunoşteam pe unul singur – Bogdan Marinescu, care mi-era prieten.

Vălenii de Munte, 30 martie 2006

În cursul acestei întrevederi au fost reluate înadins discuţiile pe tema vizitei în Germania şi a consecinţelor respingerii ofertei germane pentru economia românească.

*

AMS: Vă propun să clarificăm două lucruri înainte să ne ocupăm de subiectul reforma economică.

PR: Orice lucruri care trebuie lămurite, trebuie lămurite. Trebuie să se consemneze undeva chestiunile astea.

AMS: În *Le Figaro* din 14 ianuarie, care comenta manifestaţia din 12 ianuarie, sunteţi citat cu următoarea declaraţie: „Sunt aici oameni care vin din partea criminalilor. Dacă această revoluţie este contracarată de un partid, oricare ar fi, mă retrag. Partidul comunist nu mai există". În cotidianul francez *Progress* din Lyon, în 25 aprilie, adică trei săptămîni înainte de alegeri, aţi declarat: „Cred că după alegeri nu voi mai dori să exercit funcţii la acest nivel de reprezentativitate ca în prezent. Am avut dificultăţi foarte mari, pe care am încercat să le rezolv cât mai bine. După alegeri mă voi afla în faţa unei alte situaţii. Hotărârea mea este motivată şi de raţiuni personale". A existat un moment în care aţi vrut să renunţaţi la funcţia de prim-ministru după alegeri? Este evident că asta este semnificaţia. Care era motivaţia?

PR: Eram îngrijorat, poate chiar tracasat de faptul că încasam tot. Încasam tot. Toată problema economică, cea care contează, era în spinarea mea. Toate manifestaţiile, toate grevele, toate, toate erau în spinarea mea, în timp ce decizia politică....

AMS: Era în altă parte.

PR: Era în altă parte. Şi atunci m-am gândit, în mod logic, nu împotriva cuiva, ci în raport cu mine: Domnule, ce fac?

AMS: Dar nu v-aţi pus întrebarea: Domnule, hai să stau de vorbă cu Iliescu şi cu cei de la Parlament?

PR: Cu Iliescu, de câte ori stăteam de vorbă în privinţa asta, el spunea: „Eu te sprijin total". Niciodată nu a spus că nu mă sprijină total. Realitatea era că eu, şi nu Guvernul, ci Petre Roman, ca şi Iliescu, eram cu încredere foarte mare în sondajele preelectorale, peste 90%. Ăsta era gradul de încredere, iar din punctul de vedere al deciziei economice eram „Ceauşescu". Respectiv, tot ce se întâmpla, trebuia să rezolve Roman. Din cauza asta am şi dat mii de hotărâri de guvern. Nu existau legi, anumite legi erau căzute în desuetudine, nu le puteam aplica, foarte multe lucruri erau contradictorii. CPUN funcţiona cât funcţiona. Prin urmare...

AMS: Bine, dar care era nivelul de decizie al unei hotărâri de guvern? Putea rezolva problemele economiei?

PR: Absolut. Toate hotărârile de guvern se refereau la probleme de ordin economic. Adică: dirijare de materiale, corelarea între resurse şi producţie, fiecare era obişnuit să mai ciupească, să mai fure. Luasem decizia esenţială, care sigur că a fost, să spunem, o decizie de tranziţie şi ca atare un compromis, cu părţile lui rele: decizia ca să reluăm importurile de completare, fără de care însemna că toată tehnologia murea. Să importăm ceea ce politica aberantă a lui Ceauşescu anulase. Trebuiau să funcţioneze în mod normal, maşinile, tehnologiile, industria.

AMS: Evident.

PR: Dar atunci, fiind un compromis în raport cu o industrie de stat, ne trezeam cu oameni care făceau aceste importuri, care trebuiau aprobate şi apoi le vindeau sau...

AMS: Mi-aţi spus asta în interviul anterior. Le vindeau.

PR: Puteau să facă orice, unii îşi băteau joc de ele prin risipă, prin lipsă de fundamentare economică.

AMS: Aici noi trebuie să pornim de la următorul aspect: nivelul de decizie pe care îl puteaţi exercita prin hotărâri de guvern era cel al unor măsuri de funcţionare a economiei în plan operativ. Deciziile privind orientarea economiei aparţineau conducerii, CFSN-ului.

PR: Alea nici nu se luau. Deciziile de acest gen, asta e, că nu se luau. În faţa acestei situaţii, am luat o decizie, numiţi-o cum vreţi, dar cred că de foarte mare curaj, academicianul Postolache a numit-o eroică: am luat decizia să elaborăm strategia de înfăptuire a economiei de piaţă. Ea fusese cerută şi de Iliescu.

AMS: Am înţeles, însă vreau să ne referim la cele două citate. A existat un moment în care, dintr-o cauză pe care o să vă rog să mi-o spuneţi, aţi anunţat că vă veţi retrage.

PR: Mai întâi era că, până la întâlnirea cu François Mitterrand, chiar nu mă gândeam că voi continua. După întâlnirea cu el am început să mă gândesc la ce mi-am spus: „Gândiţi-vă serios, oamenii îşi pun speranţe în dvs. Sunteţi omul în care poporul îşi pune încrederea“.

AMS: Asta, în februarie. Dar în aprilie, cu trei săptămâni înainte de alegeri?

PR: În aprilie eram confruntat tot timpul cu aceste manifestaţii de stradă, care erau şi pe economic, şi pe politic. Toate,

practic, se spărgeau în capul meu. Şi atunci, în modul cel mai onest, dacă ăsta este desfăşurătorul, ce să mai aştept eu? Atenţie, eram o ţintă foarte bună, pentru că eu nu eram membru FSN! Nu eram un prim-ministru al FSN-ului, ci un prim-ministru al CPUN-ului. Nu era (încă) schema democratică. Chiar şi acum îmi aduc aminte foarte bine, când s-a format CPUN-ul, Corneliu Coposu a spus: „Dar domnul prim-ministru Petre Roman nu este al FSN-ului, pentru că nu apare pe lista FSN. Este deci un prim-ministru neutru“. De ce? Ca să putem organiza alegerile. Şi eu am zis da, iar Iliescu a zis da. Atunci Coposu mi-a spus: „Domnul prim-ministru are locul asigurat pe listele noastre“.

AMS: Cu ce ocazie a spus asta?

PR: Atunci pe loc.

AMS: Atunci pe loc când?

PR: Atunci când am format CPUN-ul, la începutul lui februarie 1990. Atunci a spus: „Şi domnul Petre Roman, dacă doreşte să candideze într-un partid, are loc pe listele noastre“.

AMS: Păi cum se mai asigura neutralitatea?

PR: Când vor fi alegerile. „Dacă doreşte să candideze şi vrea să fie pe lista unui partid, are un loc pe listra PNŢ“.

AMS: (*râde*) Tot nu e normal, că n-avea cum să fie neutralitatea de care tocmai vorbea.

PR: Normal, nenormal, eu, din punctul ăsta de vedere, chiar mi-am îndeplinit acest rol de a fi un prim-ministru neutru foarte corect. Adică, era acţiunea mea de a face ca economia să meargă, oamenii să-şi ia salariile...

AMS: Păi vă dau eu o cifră: în noiembrie 1990, salariile crescuseră cu 20%, dar productivitatea scăzuse cu 20%.

PR: Scăzuse. Scăzuse şi producţia, dar mai ales productivitatea. E aici o interpretare care mi-a produs multe necazuri: domnule, a scăzut în 1990 produsul intern brut cu 16%, mi se pare... Păi, era firesc.

AMS: Din statisticile pe care le am eu, este mult mai puţin. Dar o să verific.

PR: De ce era lucrul ăsta normal? Pentru că noi oprisem, în primul rând prin decizii CFSN, câteva dintre lucrările aberante ale lui Ceauşescu, canalul Bucureşti-Dunăre, alte lucrări de amploare... Le-am oprit, ca să putem duce banii în zona normală – şcoli, spitale şi aşa mai departe. Vă reamintesc faptul că numai Casa Poporului a costat circa 2 miliarde de dolari,

fără a socoti munca practic neplătită a celor aduşi pasămite să efectueze stagiu de pregătire militară. În fapt, s-a calculat că această imensă clădire, cea mai mare din lume, cu câteva sute de metri pătraţi mai mare decât Pentagonul, realizată din cele mai scumpe materiale şi cu o extraordinară structură de beton, a costat 6 miliarde de dolari. Azi, dacă s-ar construi, ar costa spre 20 de miliarde.

AMS: Ce efect a avut măsura luată?

PR: A avut efect asupra faptului economic, un amestec între centralizare ceauşistă şi descentralizare spontană. Poate ar merita de vorbit şi cu profesorul Postolache, el a spus: 1990 rămâne un miracol din punct de vedere economic, pentru că, deşi s-a injectat în consum cea mai mică sumă din câte s-au injectat ulterior toţi anii, nivelul de trai a crescut considerabil. E aproape un miracol. În 1990 în România s-a trăit foarte bine. Unii zic pe baza faptului că...

AMS: Din rezerva statului.

PR: Rezerva nu era nici pe departe cât s-a spus, pentru că banii din rezerva statului erau 1,3 miliarde de dolari. Vătăşescu a prezentat în Parlament, în februarie '91, până la ultimul dolar cum s-a cheltuit. Şi de acolo rezulta foarte clar că s-a injectat în agricultură cu un rezultat notabil, s-a injectat în importurile acestea, ceea ce a fost un compromis adesea dezavantajos....

AMS: Era şi imposibil să refuzaţi.

PR: Da, dar eu vorbesc de rezultat şi rezultatul nu a fost bun. În consum mai puţin de 300 de milioane, adică aproape nimic. Nu se susţine treaba asta, că din aceşti bani s-a pierdut productivitatea, ci pur şi simplu societatea a răsuflat uşurată fiindcă a dispărut dictatura. Lucrurile au început să funcţioneze mai normal, pur şi simplu normalitatea a făcut ca lucrurile să meargă mai bine, chit că a scăzut productivitatea, ceea ce era o chestie proastă.

AMS: Poate că au fost şi vânzări din stocuri, poate că şi lumea a mai lucrat, deşi imaginea este că oamenii s-au ţinut de greve.

PR: În primul rînd, au fost oprite cele mai neproductive activităţi.

AMS: Mai este un aspect, aşa ca imagine de istorie, dacă manifestaţiile politice şi economice, cum le numiţi dvs., nu

cumva erau numai în Bucureşti? Eu nu-mi amintesc mari acţiuni în ţară.

PR: Erau cu precădere în Bucureşti. În orice caz, în România profundă, deloc. Oamenii erau foarte mulţumiţi. Eu aveam tot timpul grad de încredere, 90-95%. Păi, mai mult de atât, ce să fac?

AMS: Eu nu-mi aduc aminte, de exemplu, de o grevă majoră în Transilvania.

PR: Nu, grevele mari s-au declanşat la sfârşitul lui '90 şi începutul lui '91.

AMS: Motivul care era?

PR: Greva CFR, spre exemplu, după cum a caracterizat-o Ion Aurel Stoica: „o grevă nerealistă", pentru că el s-a dus acolo să negocieze din partea Guvernului. Unde mai este domnul acela faimos, Siromascenko?

AMS: Era şeful unui sindicat de acolo.

PR: Erau greve manipulate politic. Mai exact, acesta a fost sentimentul nostru, pentru că salariaţii CFR îşi redobândiseră absolut toate drepturile anulate de Ceauşescu.

AMS: Da, începuseţi să anunţaţi liberalizarea.

PR: Gata, se făcuse.

AMS: Şi cu convertibilitatea leului. Haideţi să trecem acum la un al doilea punct, ca după aceea să ne oprim la reforma economică.

PR: Nu, vreau să mă refer şi la prima chestiune, aia din *Le Figaro*. „Partidul comunist a murit". Pentru mine era foarte clar ce înseamnă asta.

AMS: Mulţimea a răspuns: „partidul comunist încă mai există, activiştii lui sunt în guvern". Apoi, este şi o motivaţie personală, spuneţi dvs. Era doamna Mioara care vă presa să ieşiţi?

PR: Nu, ea îmi spunea că familia are şi va avea de suferit major. Iar eu trebuia să ţin cont de treaba asta. Aşa s-a şi întâmplat.

AMS: Răspunsurile la prima temă introduc o dilemă: eraţi gata să renunţaţi din oboseală, tracasare sau din incapacitate de a gestiona un proces atât de complex? În interiorul FSN se căuta formula unei colaborări cu Radu Câmpeanu, iar dvs. eraţi provizoriu, neutru. Eu cred că aceasta era cauza reală a mesajelor de retragere după alegeri.

PR: Oboseală, în niciun caz. Lipsă de ambiţie sau de angajament, nici atât. Cu toată sinceritatea spun, azi, că nu-mi amintesc de acea stare în care mă gândeam la retragere. Singura mea nelinişte era aceea dacă eu voi putea forma un guvern cu oameni pe potriva ambiţiilor de reformă, deci nelegaţi de structurile vechii puteri, dar competenţi. Aceşti oameni existau, dar ei trebuiau susţinuţi de FSN. Mă tracasau adesea îndemnuri venite din zona FSN de tipul: „Domnule prim-ministru, punem oamenii noştri, nu-i aşa?" Lupta cu Opoziţia, născută după ce FSN s-a autodeclarat partid, era şi dură şi confuză. Prea puţini erau aceia care înţelegeau că jocul politic, puternic influenţat de fostele nuclee ale Securităţii, ne îndepărta de la şansa de a porni pe drumul unei reforme substanţiale şi reale, aşa cum se întâmpla deja în Ungaria, Polonia, Cehoslovacia. Schimbarea politică se produce la Conferinţa Naţională a FSN.

AMS: În aprilie.

PR: Conferinţa Naţională FSN mă cheamă să fiu prezent acolo. M-a chemat Dan Iosif, mă cheamă acolo ca să ţin o cuvântare despre intenţiile mele personale. Şi eu vin şi le spun: „Domnilor, intenţiile mele personale să ştiţi că astea sunt: s-a elaborat Strategia înfăptuirii economiei de piaţă în România"

AMS: Trebuie să fie mai târziu, pentru că strategia este din 20 aprilie, iar declaraţia dvs este din 25 aprilie.

PR: Eu mă refer la necesitatea schimbării politice. Acolo eu prezint această situaţie. Ţin minte ca şi acuma, foarte bine, că le-am spus că asta este ceea ce vreau eu să fac. „Iar eu nu am venit aici să vă cer să mă includeţi pe listele voastre". S-au supărat. În momentul ăla s-au întâlnit, s-au consultat şi Iliescu mi-a spus: „Este de neconceput să nu candidezi". Am spus: „Să candidez ca ce, pentru ce?" „Păi o să formăm guvernul. După aceea se pare că vom câştiga alegerile şi după aceea..." Eu căutam un fel de garanţii în legătură cu zona politică în care eu fusesem tot timpul un pic cam aşa, deoparte.

AMS: Asta este pe 8 aprilie. Raportul Postolache este pe 20 aprilie, iar declaraţia dvs. pentru revista *Progress* din Lyon este din 25 aprilie.

PR: Eram absolut convins că în condiţiile astea o acţiune guvernamentală nu are rost să mi-o asum. Mai ales că eu tot timpul auzeam că în FSN erau discuţii, cum să formeze guvernul etc.

Să ştiţi că la ora aceea nu erau mulţi care să creadă că luăm 50%. Mai degrabă se spunea că FSN-ul câştigă 45-46%. Luaţi presa.

AMS: Am luat-o, eu vin întodeauna pregătit la interviuri. Este acolo o declaraţie din *Adevărul*, Viorel Sălăgean este autorul, şi în care se vorbeşte despre faptul că va fi un guvern de coaliţie, aluzia fiind la o formulă FSN –liberali.

PR: Exact. În condiţiile astea, Măgureanu insista foarte mult pe o coaliţie cu Radu Câmpeanu. Mai mult decât atât, apăruse ideea că poate ar fi mai bine, Bârlădeanu susţinea, ca prim-ministru să fie Radu Câmpeanu. În condiţiile astea am spus: „Stai, domnule, ce vreţi de la mine? Adică eu, cu credibilitatea pe care o am, cu bătaia de cap, cu bătălia pe care o dăm zi de zi cu strada... Toate au o limită".

AMS: Deci au existat aceste discuţii. Şi vă duceaţi la Iliescu şi Iliescu vă spunea: „Nu, domnule, eu te sprijin".

PR: Eu te susţin sută la sută, dar...

AMS: V-a dat vreodată garanţia că veţi fi prim-ministru 100%?

PR: El, dintr-un anumit punct de vedere, mi-a dat o garanţie mai mare. El mi-a spus, dacă eu (Ion Iliescu) voi fi ales preşedinte, tu va trebui să iei partidul.

AMS: Aţi intrat într-un subiect foarte interesant. Deşi nu eraţi membru al partidului, el v-a spus treaba asta?

PR: Da. „Eu cred că tu va trebui să iei partidul". Culmea e că asta era şi părerea lui Mitterrand.

AMS: Aţi avut subiectul ăsta în discuţia cu el?

PR: Da. (Mitterrand) m-a întrebat: „Tu în ce partid eşti?" „În niciun partid". „Asta e greşit. Eşti prim-ministru?" „Da, dar sunt într-o formulă de guvernare a cărei regulă de existenţă este neutralitatea". „Asta este o prostie, asta nu se poate".

AMS: Am eu nişte declaraţii cinice ale lui din ultima perioadă.

PR: Cinice sau, mai degrabă, realist-politice. Ştiţi că cele mai recente sondaje îl plasează la mică distanţă după de Gaulle în sondajele de popularitate?

AMS: El adusese Franţa în acest punct, avea această tentaţie vizibilă a vechiului imperiu francez. Era imperatorul clar, o spune şi Benamou.

PR: El era *le créateur de la France.*

AMS: Pentru Franța o făcea, nu pentru el. Dar a redat această dimensiune.

PR: Ca dovadă că toate averile de care se vorbea, nu le-au mai găsit după moartea lui. Deci, ăsta era contextul. Părerea lui Iliescu era că eu trebuie să iau partidul. Și, *de facto*, pe 24 sau 25 mai convoacă la sala Floreasca pe liderii FSN și anunță: acum eu am aplecat, nu mai pot rămâne în partid, devin președintele României, jurământul meu este cutare, și rămâne președinte Petre Roman.

AMS: Mai mult ca sigur că în acel moment v-ați creat niște adversități în partid.

PR: Sigur că s-au creat, dar pe de altă parte impactul meu public era atât de mare, încât mulți mă susțineau sincer, iar ceilalți erau în efectul de antrenare.

AMS: Haideți să lămurim și problema cu vizita în Germania. Eu am stat de vorbă și cu ofițerul care s-a ocupat de Germania. Am înțeles că v-ați pregătit foarte bine. Ofițerul mi-a spus că *feed-back*-ul vizitei a fost impresionant. Kohl a fost impresionat de persoana lui Petre Roman, dar s-a dovedit, spunea el, că a fost o investiție personală. Kohl avea încredere în România doar în Petre Roman și în omul de legătură, care era Ion Țiriac.

PR: Țiriac era într-adevăr omul de legătură.

AMS: Asta am și spus. Ion Iliescu nu exista pentru Kohl și nici altceva, alte partide.

PR: Pentru Kohl, Iliescu era totuși produsul regimului comunist.

AMS: Oamenii ăștia mi-au spus că (Helmut Kohl) nu avea absolut nicio reacție la persoana lui Iliescu. Îmi pare rău că nu mai pot discuta cu domnul Iliescu pentru a mai lămuri anumite chestiuni. De exemplu, dacă a avut corespondență cu Helmut Kohl, oficială. Bănuiesc că a fost săracă sau deloc. V-ați dus cu un program.

PR: Programul era în primul rând economic. Mă duceam să-i cer să prelungească încă un an ajutorul de 50 de milioane de mărci pentru energie electrică. Când am plecat, mi s-a spus, discutând cu diplomații germani, cei care pregăteau vizita, și cu ambasadorul german, care era un om foarte cumsecade: „Prelungirea să știți că depinde de bunăvoința lui Kohl, iar bunăvoința lui Kohl depinde de dvs.". În al doilea rând, era oferta noastră: încercarea mea de a convinge industria germană că noi ne deschidem pentru investiții și că n-avem niciun fel

de prejudecată. Mai mult decât atât, pentru noi investiţia germană este binevenită. În discuţia cu Kohl, la momentul când am început, el a replicat: „Ştiu, voi sunteţi Micul Paris". Şi eu i-am spus: „Noi suntem Micul Paris, dar cu o tradiţie germană extraordinar de solidă" şi i-am dat câteva exemple: i-am spus de Eminescu, ca să înţelegă că cele mai mari personalităţi româneşti erau de formaţie germană, de Titu Maiorescu, mare admirator al lui Schopenhauer. I-am mai dat un exemplu... Cioran, care a început sub influenţa culturii germane. Drept care, aşa cum sunt nemţii serioşi, Kohl a pregătit o întâlnire la castelul Peterhoff cu cei mai importanţi oameni de afaceri.

AMS: Este întâlnirea la care aţi întârziat şi v-aţi scuzat că nu vorbiţi germana?

PR: Da, cea din 30 noiembrie 1990. Kohl mi-a trimis pe mulţi dintre capii industriei. Am spus atunci: „Suntem la început de drum, dar deja măsurile luate până acum dovedesc că noi realizăm o tranziţie veritabilă la economia de piaţă, că punem bazele instituţiilor democratice şi vom deschide economia, pentru că economia românească, dacă nu se deschide, nu poate rezista. Vrem să avem parteneri serioşi şi pentru noi prioritari sunt partenerii germani". Şi am şi bătut palma cu unii dintre ei pe loc. Cu *Siemens* de exemplu. Apoi *ABB, Mercedes*, *Mann*... companii mari.

AMS: Această întâlnire cu oameni de afaceri nu era programată?

PR: Era prevăzută o întâlnire cu reprezentanţi ai comunităţii de afaceri, nu era în locul acela, şi ea a fost net upgradată, amplificată de Kohl. De altfel, cred că ăsta a fost şi motivul pentru care am întârziat, pentru că nu am avut timp să ajung la noua locaţie, la castelul Peterhoff.

AMS: La plecare i-aţi cerut garanţii guvernamentale.

PR: Cu o zi înainte, pe 29 noiembrie, în cadrul întrevederii oficiale, discutam cu Helmut Kohl şi discuţia a fost foarte simpatică, o oră şi ceva, am discutat şi politică. El m-a întrebat: „Voi ce orientare aveţi?" „Noi suntem ca SPD-ul german. *Sozialdemokratische Partei Deutschland.*" Eu, povestindu-i de tata că a fost voluntar în Spania, el a reacţionat: „A, eu îi admir pe cei care au luptat în Spania". M-a îndemnat să mă întâlnesc cu Willy Brandt şi m-am întâlnit. Kohl i-a dat telefon

şi i-a spus: „Merită să te întâlneşti cu băiatul ăsta“. Şi Brandt i-a spus: „Eu l-am cunoscut pe taică-su“. În timpul discuţiei, când am pomenit de *Siemens*, Kohl a spus însă: „Guvernul german nu se amestecă în...“

AMS: ...politica din România.

PR: Nu, nu... nu se implică în business. „De politică aş putea spune foarte mult, sunteţi acuzaţi de aia, de ailaltă“. El, văzând că atitudinea mea faţă de minoritatea germană era foarte bună, a fost atent.

AMS: Mai ţineţi minte cât a durat întrevederea?

PR: A durat o oră şi jumătate.

AMS: Ştiţi cât era prevăzut de protocolul german? Zece minute.

PR: Nu se poate.

AMS: Zece minute, iar Kohl a spus: „Poate şi un sfert de oră“. Aşa au venit documentele la ambasada germană de la Bucureşti.

PR: Nu numai că am stat o oră şi jumătate, dar la un moment dat a venit cineva şi a spus că nu se mai poate prelungi. Atunci el a venit cu mine şi a făcut un lucru neobişnuit. M-a luat de braţ şi a mers cu mine în lift. Şi în lift mi-a spus: „Dragă Petre, o s-o facem şi pe asta, o să aveţi garanţii guvernamentale, o s-o rezolvăm şi cu *Siemens*-ul tău“.

AMS: Erau garanţii guvernamentale pentru afacerile României cu *Siemens*.

PR: Da. A continuat, acolo în lift: „Guvernul german nu dă garanţii guvernamentale pentru aşa ceva, dar o să le dăm de data asta. Şi o să aveţi şi energia“. Amândouă s-au făcut. Eu nu mi-am dat seama atunci cât de reuşită a fost această vizită.

AMS: În SRI vizita a fost privită ca un mare succes, iar ofiţerul cu care am discutat eu a fost felicitat. Lucrurile se leagă foarte clar, iar, după câte ştiu, SRI-ul nu prea vă iubea.

PR: Mă rog, în fine. Cert este că exista o bază pentru ca guvernul german să dea semnalul verde marilor investitori germani: mergeţi în România!

AMS: Bun, asta se întâmplă la sfârşitul lui 1990. Dvs. sunteţi îndepărtat la sfârşitul lui ’91. Avem un an de zile în care ne întrebăm ce au făcut aceste mari firme germane. Au venit?

PR: *Siemens* a venit. Iar în ianuarie a venit şi *Mercedes*.

AMS: Şi... i-am gonit că nu ne vindem ţara.

PR: A venit Nieffer, preşedintele concernului *Mercedes*. Omul a fost interesat în două lucruri: Autocamioane Braşov şi Autobuzul Bucureşti.

AMS: Şi Aro Câmpulung şi întreprinderea de la Miercurea Ciuc.

PR: Eu i le-am spus pe toate. Şi Nieffer mi-a spus, o chestie foarte specială: „Dragă Petre, pentru că eu cred în ce faci tu, vom face un lucru pe care nu l-am făcut niciodată: vom face autobuze şi camioane Mercedes în afara Germaniei, cu brandul *Mercedes* în România". Asta ei nu făcuseră niciodată.

AMS: În Europa. Făcuseră în Iran.

PR: Nu făcuseră niciodată în Europa. El chiar m-a spus: „Noi vom pune pe maşini sigla Mercedes".

AMS: De ce a eşuat?

PR: E clar de ce a eşuat: pentru că cei care erau pe toată scara, de la conducerea Braşovului şi până la minister şi mai departe, erau împotrivă.

AMS: Credeţi că problema se punea la nivelul ăsta? Atacurile erau în „România Mare".

PR: Nu, dar „România Mare" nu era decât goarna ăstora. Ce era „România Mare"?

AMS: Păi, după cum spun ofiţerii care s-au ocupat de apariţia acestui ziar, „România Mare" era un apendice al FSN.

PR: Al FSN, nu. Era într-adevăr simpatizat de unii, dar „România Mare" mai degrabă reabilita Securitatea şi pe foştii securişti.

AMS: Cam ai FSN-ului, ai partidului.

PR: Atunci eu unde eram?

AMS: Domnule Roman, informaţiile despre crearea săptămânalului „România Mare" arată că a fost legat, cel puţin până la apariţia ca partid, de nucleul conservator comunist al FSN. Nu era vorba de dvs., ci de cei care v-au dat jos.

PR: Ei erau susţinuţi de SRI, nu de partid. Avea simpatizanţi în FSN. Dar, de exemplu, gruparea conservatoare Bârlădeanu-Marţian nu îl vedea cu ochi buni pe Vadim. Aici de ce să mint. Aşa era.

AMS: După părerea dvs., mai degrabă SRI era la mijloc.

PR: Păi Vadim apărea adesea cu dosare de la SRI, difuzate de SRI. Un om care mi-a arătat concret lucrul ăsta a fost Marian Enache.

AMS: Care a devenit ulterior ambasador la Chişinău.

PR: Trimis de Iliescu. Pur şi simplu la această decizie de privatizare (Autocamioane Braşov), erau oameni pe toată scara, care, nu numai că-şi pierdeau slujbele, dar pierdeau şi micile afaceri făcute pe lângă Uzina de Autocamioane. Era vorba de acum de business. A fost, în ultimă instanţă, o acţiune antiromânească.

AMS: Vă dau dreptate. Să nu izolaţi însă acest caz la „cazul Mercedes". Venise *ABB*-ul, cu acea ofertă de 2 miliarde de mărci pentru tot lanţul energetic din sud, şi toţi au păţit asta.

PR: Am generat atunci, prin hotărârea guvernului, un studiu. De ce? Pentru că Turceni şi Rovinari erau făcute pe tehnologie germană. Mie mi s-a părut absolut logic ca să lucrăm cu ei, posesorii tehnologiei.

AMS: Şi Electroputere, mi se pare.

PR: Era în pachet. Sigur că ceea ce i-a făcut şi pe nemţi să se retragă a fost când s-a constatat că noi, politic, nu suntem pregătiţi. Petre Roman personal e pregătit, guvernul lui e pregătit, dar starea politică nu este cea necesară.

AMS: Începuse bătălia cu Parlamentul. Am citit în memoriile lui Adrian Severin.

PR: Totuşi, trebuie să spunem şi unele adevăruri. Bătălia cu Parlamentul, sigur, a fost reală, dar totuşi toate legile pe care le-am promovat noi, în afară de cele catapultate politic, au trecut prin Parlament. Parlamentul ne-a susţinut. Sigur că au făcut praf, Bârlădeanu personal, au făcut praf, spre exemplu, pachetul de cinci legi pentru Agricultură. El a fost cel care le-a denigrat într-un mod ideologic, aşa, stupid, pentru că noi, în realitate, trebuia să reorganizăm agricultura din temelii. Dar, altminteri, legile au trecut, până la urmă a trecut şi legea privatizării.

AMS: Să o luăm pe rând: are loc lansarea programului dvs. în 28 iunie. Este votul clar, fără voturi împotrivă. Liberalii spun: „E chiar mai liberal decât al nostru". Vreau să mă lămuriţi asupra următorului aspect: la Cotroceni se instituie de către dl. Iliescu, nu ştiu dacă exista şi consacrarea juridică, Consiliul Consultativ. Vreau să ştiu dacă participaţi la acest consiliu?

PR: Nu, nu eram invitat.

AMS: Păi cum aşa domnu' Roman?

PR: Acest Consiliu a fost iniţiat de academicianul Postolache în susţinerea Guvernului, nicidecum împotriva guvernului, pentru că strategia de înfăptuire a economiei de piaţă a fost coordonată de el. Iar Iliescu începuse să fie presat, via Bârlădeanu, primul care a ieşit dur împotriva noastră, a ieşit şi ne-a făcut cu ou şi cu oţet: „Distrugeţi economia, e o aventură..."

AMS: Asta era în iulie, adică la mai puţin de o lună de la instalare.

PR: Ceva groaznic. Poate că era sincer omul, poate că aşa gândea el. Era un conservator reacţionar, faţă de moment.

AMS: Numai că Severin arată că Bârlădeanu a avut prima reacţie, după care Iliescu v-a chemat şi v-a spus: „Ce vă grăbiţi atâta cu legea asta?" Este citat din Iliescu, nu povestirea lui Severin.

PR: Fără legea 15 nu mai avea rost, nu mai începeam nimic. E vorba de Legea 15, din iulie 1990, privind transformarea întreprinderilor de stat în societăţi comerciale.

AMS: Aţi citit memoriile lui Iosif Boda: „Cinci ani la Cotroceni"?

PR: Nu.

AMS: Păi el vorbeşte acolo tocmai de Consiliul ăsta Consultativ şi spune că erau şi lucruri foarte constructive, se ajungea şi la una-două, poate trei decizii, Ion liescu ezita în permanenţă să ia aceste decizii şi a pierdut enorm de mult timp, mai ales în contrast cu dinamismul lui Petre Roman.

PR: Scopul lui Postolache a fost să organizeze pe lângă Iliescu un organism care să-i explice lui Iliescu strategia de reformă. Ca dovadă, un episod la un moment crucial: luăm decizia să liberalizăm preţurile, cea mai grea decizie a reformei pe orice meridian. Aici se separă apele. Liberalizarea era prevăzută la 1 noiembrie 1990. Ce rămânea neliberalizat? Asta m-au sfătuit organismele internaţionale şi oamenii din apropiere. Ce rămânea sub control: energia, pâinea şi laptele. Ceea ce era foarte rezonabil. Facem şedinţa de guvern în 15 octombrie, punem totul în regulă, există o relatare în cartea „Echipa de sacrificiu" despre momentul ăsta şi eu vorbisem şi cu academicianul Postolache: „Este un lucru decisiv".

AMS: Vă opresc aici. Nu sunt specialist în economie, dar am stat, nu vă ascund, patru zile citind şi recitind strategia cu atenţie, dar şi lucrările care au apărut în ultimii ani la Academie şi la instituţiile Academiei. Inclusiv Postolache, Văcărel, Ionete, N.N. Constantinescu, Nistor şi alţii. Am citit toate lucrările acestea. Nu discut aici opţiunea: reformă graduală sau terapie de şoc. Este o cuvântare ţinută în limba engleză pentru bancherii străini de Mugur Isărescu, în care arată că terapia de şoc în România nu se poate aplica, pentru că tocmai a fost aplicată prin efortul imens şi pe scurtă durată, 4-5 ani, la plata datoriei externe de 11 miliarde de dolari. Mai terapie de şoc ca ceea ce aplicase Nicolae Ceauşescu poporului român nu exista. Prin urmare, eu nu merg pe teza că acel conflict a fost între reforma graduală şi terapia de şoc. Numai că, în momentul în care citeşti „Schiţa" în zona liberalizării preţurilor şi a convertibilităţii leului, lucrurile devin evidente, fără a fi eu economist... lente, foarte lente.

PR: Stategia propunea, foarte corect, ca reforma să înceapă cu legea proprietăţii. Măsurile de reformă au fost accelerate prin raportul meu.

AMS: Asta voiam să vă spun. Nu opţiunea era importantă, ci viteza de reacţie la reformă. „Schiţa" are şi grafice, şi am luat graficele şi am văzut că, cel puţin la convertibilitatea leului, lucrurile erau mutate în 1993. Am ajuns pe subiectul nostru. Să ne înţelegem: este publicat acest proiect, „Schiţa", care arăta un ritm, iar dvs. lansaţi în programul politic din 28 iunie (1990) un alt ritm.

PR: În programul de reformă al Guvernului, timpul a fost comprimat, pentru că economia cu „fundul în două luntri" nu funcţiona. El trebuia să se desfăşoare din punct de vedere legislativ în 18 luni maximum, iar tot pachetul în 2 ani.

AMS: În „Schiţă" se spunea: reformă graduală în ritm accelerat.

PR: Cred că mai improtant este să relatez o poveste. Noi luăm hotărârea să liberalizăm, era o liberalizare vastă. Am calculat în fel şi chip. În momentul în care am făcut-o, academicianul Postolache m-a susţinut.

AMS: Eu vreau ca cititorul meu să înţeleagă că a fost o problemă de ritm.

PR: Sigur, a fost o problemă de ritm. Eu am fost conştient că, în fond, era o chestiune de logică simplă. Cu cât faci lucrurile

mai repede, cu atât costurile sunt mai mici. Cu cât o lungeşti mai mult, suferinţele sunt mai mari. Filozofie simplă de politică adevărată, că politica aşa trebuie să judece, în termeni foarte simpli şi eficienţi. În momentul acela, Stolojan, luând legătura cu Bârlădeanu şi, se pare, şi cu Iliescu...

AMS: Am informaţii că şi cu Văcăroiu, care era adjunct de ministru.

PR: Cu Văcăroiu în orice caz. Şi Stolojan, deşi era membru în guvernul meu, zice: „Domnilor, liberalizarea asta este o chestie dură, să nu ne dea peste cap...", iar Iliescu spune atunci: „În această chestiune trebuie să ne bizuim pe expertiza lui Postolache". Postolache era la spital, la Elias.

AMS: Când se întâmpla asta?

PR: La sfârşitul lui octombrie 90. Stolojan îi cere lui Postolache să-l primească la spital, spunându-i că este o chestie importană. Postolache a fost de acord.

AMS: Ce avea Postolache?

PR: Avea o problemă de sănătate, dacă nu mă înşel cu sistemul circulator, presiunea arterială. Stolojan se duce şi îi spune: „Uitaţi ce pregăteşte primul ministru, o să ne dea peste cap, e o chestiune foarte dificilă..." Aşa, în stil ocolit. Şi Postolache l-a întrebat: „Şi tu ce cauţi la mine?" „Domnule, trebuie oprit şi, dacă dvs. acceptaţi, domnul Iliescu o să fie de acord".

AMS: Avea acordul lui Iliescu?

PR: Nu. Şi atunci Postolache îi spune: „Transmite-i domnului Iliescu că ceea ce face domnul Roman este bine şi este ceea ce a anunţat"

AMS: Şi pentru care aţi primit votul Parlamentului.

PR: Întocmai. „Te rog să susţii".

AMS: Cine v-a relatat această întrevedere?

PR: Academicianul Postolache. Îmi pare rău că nu mi-a relatat-o atunci, că probabil renunţam la Stolojan.

AMS: V-a spus-o mai târziu.

PR: Mi-a spus-o mult mai târziu.

AMS: Aici apar două întrebări. Prima întrebare: Stolojan a acţionat de capul lui?

PR: Acesta era nivelul lui de înţelegere. Era sincer. El trăise toată viaţa în sistemul în cadrele de gândire ceauşiste şi cred că era impregnat de ideea că „ce nu e dat, nu e fluierat". Adică asumare minimă a răspunderii.

AMS: Aici intervine a doua întrebare: credeţi că era în stare, în sistemul ăsta de gândire al lui, hai să zicem fricos, prudent, cum vreţi, să facă un astfel de gest, el, ministru, împotriva primului ministru al său?

PR: Ăsta era nivelul lui de înţelegere. El după asta s-a oprit, n-a mai insistat. După ce Postolache i-a dat răspunsul, Stolojan s-a oprit. Dar a început să lucreze nişte variante. Şi, datorită acestor variante, în şedinţa de guvern în care am aprobat liberalizarea, a venit Iliescu. Din păcate... Nu mai ştiu exact, 27, 28 octombrie, 29, e uşor de identificat, a venit Iliescu şi atunci am făcut greşeala de a împărţi liberalizarea în două: 1 noiembrie şi 1 aprilie. Dl. Iliescu şi Stolojan au cerut ca partea a doua să fie peste un an, iar eu am spus: „Nu, cinci luni!" Ulterior, aici e partea care vreau şi eu să fie consemnată undeva, când s-a făcut reforma FSN şi toată lumea a spus că reformiştii s-au rupt de comunişti, şi Stolojan era primul ministru al lui Iliescu, în bătălia care a urmat a început mistificarea că Stolojan şi-ar fi dat demisia din Guvernul Roman, cu un an în urmă, pentru că el voia o liberalizare mai rapidă, pe care ar fi blocat-o Roman. Era o mistificare. În realitate, Stolojan nu şi-a dat niciodată demisia. În aprilie 1990, fără nicio legătură cu octombrie '90, el a venit la mine şi mi-a spus: „Domnule prim-ministru, eu vreau să mă duc să mă pregătesc la Banca Mondială. Până când mă duc să mă pregătesc, vreau să lucrez la Agenţia de Privatizare, recent înfiinţată". Eu am vorbit cu Severin şi am spus: „Hai să-l lăsăm". Nicio demisie, e o minciună sfruntată de la A la Z. Asta este forţa minciunii totale: cu cât e mai gogonată, e mai credibilă. A rupt liberalizarea în două, când Iliescu venise la şedinţa de Guvern, Stolojan s-a pronunţat extrem de voalat împotriva liberalizării, se dusese la Postolache pentru a-l convinge să mă oprească, n-a fost nicio demisie, nici atunci, nici ulterior, şi presa spune că a demisonat din Guvern pentru că nu s-a făcut liberalizarea la timp şi complet! Una din marile diversiuni ordinare ale presei. Domnule, te rog frumos să consemnezi chestia asta.

AMS: Obligatoriu. Dar remarcaţi că este a doua direcţie de atac, după cea naţionalistă.

PR: Pentru că nu se poate, e strigător la cer. Acum, de curând, am avut o discuţie cu totul amicală cu Iliescu: „Ioane, dacă tu mai susţii chestia asta cu liberalizarea, nu mai putem continua. Păi, cum spui tu de Stolojan că şi-a dat demisia, când

el nu şi-a dat demisia niciodată şi a plecat în aprilie '91. Păi aprilie '91 are legătură cu octombrie '90? „Aoleo, ai dreptate, nu m-am gândit".

AMS: Când s-a dus el la spital la Postolache?

PR: La sfârşitul lui '90.

AMS: Iar cererea de plecare la Banca Mondială a fost în aprilie '91. În ce calitate s-a dus el cu problema liberalizării?

PR: Ministru de Finanţe. În aprilie a fost aşa, o chestie: „Domnu' prim-ministru, vă rog frumos..." O cerere cu caracter personal. De altfel, nu numai Stolojan dorea să iasă din Guvern, ci şi Anton Vătăşescu şi Bogdan Baltazar. Unul dorea să plece în diplomaţie, celălalt la BERD, bancă ce fusese recent înfiinţată cu sediul la Londra. Aşa s-a şi întâmplat. Anton Vătăşescu a plecat ambasador la Paris, iar Bogdan Baltazar, cu recomandarea mea către Jacques Attali, pe atunci proaspăt numit preşedinte al BERD, la Londra. În timp istoric, am realizat că cei trei cunoşteau mai bine sistemul şi înţelegeau că Guvernul nu va rezista la multiplele presiuni la care era supus.

AMS: Am înţeles.

PR: Între realizările cele mai importante în planul reformei concrete, se poate vorbi, se pune întrebarea: ce au fost totuşi realizări? Sigur, partea legislativă, partea cu legea privatizării, completă, serioasă, bine apreciată, serioasă. Am bătut palma cu FMI.

AMS: E, aici e un subiect pe care vreau să-l discutăm puţin. Să-mi daţi voie să mă uit pe notiţe. A fost mai întâi Andriessen.

PR: A fost şi Camdessus, directorul general al FMI, în ianuarie '91.

AMS: Spune aşa: discutăm 1990, ministrul Finanţelor, guvernatorul BNR şi Văcăroiu cereau ca în negocierile cu FMI, BM şi G24 să nu mai solicităm credite, că nu aveam nevoie de credite. Vă aduceţi aminte de această situaţie?

PR: Nu-mi aduc aminte deloc şi oricum n-aş fi fost de acord cu aşa ceva. Dar noi nu am început negocierile cu FMI, atunci erau aşa doar nişte tatonări.

AMS: Păi de ce scrie profesorul N.N. Constantinescu (*de la Academia Română*, n.a.) în cartea sa că programul economic prezentat în 28 iunie era proiectul FMI?

PR: Este o minciună totală. Dar să nu uităm cine era N.N. Constantinescu. A fost un economist profund marxist. El

nu iubea decât economia de tip socialist. Asta a fost, în modul cel mai sincer. Era un economist pe economie socialistă, proprietate de stat în proporție de 90% dacă se poate, instrumente de stat, metode administrative. Era şi foarte bun prieten cu Bârlădeanu. Făcea multe la sugestia lui Bârlădeanu.

AMS: Confirmaţi că aţi fost chemat la Academia Română la o întâlnire cu Bârlădeanu şi N.N. Constantinescu în biroul Secţiei de ştiinţe economice?

PR: Confirm, dar era în legătură cu liberalizarea preţurilor, când au spus ferm că sunt împotrivă. E adevărat că nu erau numai ei acolo, erau şi Postolache şi alţii. Problema era că N.N. Constantinescu a ieşit cu un atac violent, care era, de fapt, atacul lui Bârlădeanu. Aici era o confuzie în capul meu, pentru că în Parlament anumite legi treceau, dar în acelaşi timp eram atacat din aceeaşi zonă.

AMS: Dar nu uitaţi că era o chestiune de ritm. Nu legea, ci ritmul îi deranja.

PR: Da, observaţia e bună! Este o explicaţie. Ei însă voiau o *perestroika* în care, pe ici pe colo, să mai apară proprietate privată de piaţă, dar în esenţă să rămână totul în mâna statului. Asta era gândirea lor: „Dacă ar fi fost bine gestionată, nu voluntarist ca Ceauşescu, economia noastră face minuni, e foarte bună". Deci nu privatizare, nu economie de piaţă.

AMS: Economia noastră socialistă, la asta vă referiţi?

PR: Economia de tip socialist. Şi atunci în modul cel mai aberant cu putinţă, cineva i-a sugerat, pentru că N.N. Constantinescu nu era un om necinstit, a zis că este un program făcut de FMI. O chestie absurdă.

AMS: Afirmaţiile economiştilor spun aşa: planul Balczerovicz din Polonia era un plan FMI, pe care acesta l-a îndeplinit punct cu punct. La noi, memorandumul nostru cu FMI a fost, la insistenţele noastre, o confirmare FMI a programului românesc de reformă.

PR: Exact.

AMS: Care era diferenţa?

PR: O mare diferenţă, pentru că noi am făcut programul cu forţele noastre şi pe urmă, când am început să discut cu FMI-ul, septembrie-octombrie încolo, iar apoi a venit Camdessus în România, în ianuarie '91.

AMS: Şi ce a zis Camdessus?

PR: Bravo! Am avut o discuţie particulară cu el şi mi-a spus: Bravo!

AMS: A existat o rezistenţă din partea FMI, adică a venit FMI şi a spus: Programul dumneavoastră este o aventură, greşiţi?

PR: Nimic, absolut nimic.

AMS: Uite, domnule, noi, FMI, am venit cu un proiect şi Guvernul român l-a refuzat.

PR: Nu. N-a existat aşa ceva. Nu uitaţi că noi nu eram văzuţi foarte bine în momentul ăla, nu eram în programul PHARE, Polonia-Ungaria. Nu eram în zona respectivă. Ei, văzând programul Guvernului meu, au spus: „Noi îl susţinem". Şi vine în ianuarie '91 şeful FMI la Bucureşti. Nu prea se întâmplă lucrurile astea de prea multe ori. Am oferit o cină şi la masă mi-a spus: „Petre, eu te susţin. Tu eşti şeful unui partid de stânga, dar ceea ce faceţi voi este foarte bine". După aia, în aprilie 1991, a existat memorandumul pe care îl aprobă FMI-ul.

AMS: Aveţi în decembrie '90 o problemă: în cerc restrâns începe dialogul asupra procesului comunismului. Presiunile veneau prin presă, de la Opoziţie. Se întâmplă următorul lucru: aţi avut o discuţie în cerc restrâns, în care s-a discutat acest subiect. Ce se întâmplase? În iulie i-aţi cerut profesorului Ionete să întocmească la INCE un studiu asupra subminării economiei româneşti sub Ceauşescu şi stadiul în decembrie 1989.

PR: Iulie, aveţi dreptate. Raport asupra sabotării economiei naţionale.

AMS: El a fost gata în decembrie '90, dar s-a suprapus cu acel subiect politic apărut prin acţiunea Opoziţiei.

PR: Dar acel raport era cel mai bun proces al comunismului.

AMS: Fără îndoială, numai că acel raport, suprapunându-se cu iniţiativa politică de a face procesul comunismului, datorită conjuncturii politice de atunci, acest lucru nu a convenit, motiv pentru care raportul Ionete nu s-a mai publicat. Abia în 1993 l-a publicat autorul.

PR: Aşa este. Un detaliu semnificativ. La publicarea cărţii în 1993, apare Hotărârea de Guvern prin care se decide realizarea raportului şi componenţa Comisiei de elaborare, dar nu apare numele meu ca prim-ministru. Acest tip de „ştergere" a realităţii apare şi în cazul documentelor MAE din perioada 1993-1996. Spre exemplu, în documente oficiale de după 1991

nu mai apare demersul meu către Manfred Wormer, secretarul general al NATO, din data de 24 iulie 1990, iar numele primului ministru din perioada '90-'91 nu era menționat.

AMS: A avut loc această întâlnire la Cotroceni pe subiectul procesul comunismului, numai că nu-mi dau seama dacă înainte sau după ea, dvs. ați făcut o mișcare neașteptată: ministrul de Justiție, Victor Babiuc, anunță oficial că dă drumul acestui proces.

PR: A fost premergător. Pe 15 noiembrie 1990 eu l-am chemat și i-am cerut lui Babiuc, în calitate de ministru al Justiției, și a făcut declarația (respectivă) în numele Guvernului și anume că noi cerem în mod ferm ca toată documentația Securității să treacă sub controlul Parlamentului. Este momentul în care Măgureanu îl convinge pe Iliescu că nu e bine. Iliescu inițial nu părea a fi împotrivă. Se dorea blocarea accesului la dosarele Securității.

AMS: Fac un mic rezumat. Să o luăm puțin la rând: domnule Roman, dvs. inițiați o comisie pentru cercetarea represiunii de la Timișoara, sunt luate actele oficiale, registrele, documentele unităților militare din zona Timiș și aduse la București, unde le văd civilii din comisie. Doi: dvs inițiați o comisie specială pentru găsirea conturilor lui Nicolae Ceaușescu. Trei: dvs. inițiați prin ministrul de Justiție procesul comunismului. Astea sunt trei atitudini politice consemnate de istorie. Vă întreb acum: chiar nu credeți că furia, ura care s-a declanșat împotriva dvs. și toată povestea cu tata, cu Valter Roman, Neulander, evreu, KGB, toată povestea asta are legătură cu cele trei atitudini politice?

PR: Ba da. Ei au căutat să mă blocheze. N-am cum să nu pun cap la cap lucrurile astea. Ele se făceau chiar la SRI. Nu neapărat în Ministerul de Interne, dar probabil că și în Armată s-a lucrat la treaba asta. Cert este că ei aveau bine pus la punct sistemul de denigrare, știau ce înseamnă denigrarea. Și-atuncea ei spuneau: asupra unei persoane, dacă este iubit și are imagine, îl atacăm din jur. Îl discredităm, spunând că ta-su a fost kaghebist, apoi că e corupt. N-a ieșit Băcanu cu „Petre Bișnițarul"?

AMS: Și cu *Airbus*-ul.

PR: Deci, atacul la taică-miu și intimidarea familiei. Ei știau că Oana este la vârsta cea mai critică, și Oana mergea la școală și pe drum o înjurau, o scuipau. Ajungea la școală, era dată afară

din clasă. Ea era fiica primului ministru democrat şi directoarea şcolii, care era nepoata lui Bodnăraş, nu lua nicio măsură şi o dădea afară din clasă oră de oră.

AMS: Avea vreo legătură cu doamna Bodnăraş asta, care a avut scandalul cu crima din şcoală?

PR: Ea e, este una şi aceeaşi persoană.

AMS: Hai daţi-o dracului de treabă! Incredibil! Acum să vă spun o chestie: în anul 2003, când am fost numit de Răzvan Theodorescu director la Teatrul Naţional, între membri personalului administrativ mai erau oameni care vorbeau stricat româneşte, fiind rămaşi acolo de pe vremea lui Stalin. Sigur, poate exagerez, că teatrul are vreo 35 de ani de existenţă în clădirea asta. Dar erau rămaşi neatinşi de pe vremea sovieticilor. Vorbeau o ruso-română care arăta clar că nu au dorit să înveţe româna, pentru că se considerau într-o ţară străină.

PR: Bine, a mai fost un element care a contat. La expunerea clară, concisă, a lui Caraman, directorul CIE, de care v-am vorbit eu, am cerut sovieticilor să-şi retragă comandourile. Era vorba de cca 25-30 de mii de oameni.

AMS: Octombrie 1990. Uitasem: şi ăsta este un argument, al patrulea.

PR: S-au retras ca urmare a faptului că Gorbaciov schimbase strategia şi spusese că URSS nu mai este jandarm în această zonă. Sigur că asta n-a convenit.

AMS: Am avut acum câteva zile primul examen la şcoala doctorală, unde am discutat cu domnul profesor Scurtu o oră şi jumătate. Eu am tot respectul pentru opera sa, dar nu reuşeşte să vadă deloc importanţa intervenţiei sovietice în România, şi înainte şi după ianuarie 1990. Uite, primesc corespondenţă din Europa de la mai mulţi foşti membri ai PNŢ, care îmi relatează despre numeroasele întâlniri ale conducerii PNŢ cu sovieticii. Apoi este şi o scenă comică: în ziua de 8 ianuarie 1990, când se duce delegaţia PNŢ la Tribunal sector 1 să înscrie partidul, singura televiziune prezentă care îi şi filmează este Televiziunea Moscova.

PR (*amuzat*): Serios?

AMS: Da, mi-a scris negru pe alb Victor Negară, unul dintre liderii grupului „Mansarda". Nu vă mai spun că a doua zi după ce s-au înfiinţat ei, pe 23 decembrie, sub titulatura de PNCŢ, au primit o delegaţie a Ambasadei URSS, în frunte cu Popov. După

care, în frunte cu Coposu s-au deplasat la ambasadă şi au dus tratative. Asta în timp ce îl acuzau pe Iliescu că a umblat pe la ambasadă. N-avea nevoie. Revenind acum, vă pot spune că toate lucrurile astea pe care le-aţi făcut şi care ţin de istoria reală... Eu nu caut să fac din dvs. un erou, vreau să restabilesc adevărul, dar toate lucrurile astea au contat şi, pe măsură ce trece timpul, chiar prin scormonirea neprofesionistă a unor oameni, care au şi interese personale, comerciale, apoi cei de prin televiziuni, Marian Oprea, Mădălin Ionescu (*Naţional TV*), eu îi admir, iată că începe să se afle tot mai mult despre implicarea sovietică, inclusiv în mineriadă. Talpeş, am văzut nişte emisiuni, a dat de înţeles destul de transparent că sovieticii au fost implicaţi în cursul evenimentelor din România.

PR: Aici avem un argument în plus, povestirea lui Valeriu Muravschi, primul ministru de la Chişinău în septembrie 1991, care căuta să mă găsească la telefon ca să mă anunţe de iminenta răsturnare a mea şi nu i se făcea legătura. El a auzit la *Radio Moscova*, cu trei zile înainte, că guvernul Petre Roman este contestat şi va fi probabil înlocuit.

AMS: Mă uitam aseară la OTV, la o emisiune cu Ştefan Andrei, pornit împotriva lui Iliescu, erau şi exagerări acolo, dar spunea că la nivelul conducerii CC a fost prezentată o listă cu agenţii sovietici din România pentru a-i convinge că ceea ce se întâmplă la Timişoara este acţiunea URSS. Erau acolo Vasile Ionel, Militaru...

PR: În niciun caz Ion Iliescu.

AMS: Ştefan Andrei spune că era şi Ion Iliescu.

PR: Asta era modalitatea lui Ceauşescu de a-şi acuza adversarii.

AMS: Nu vă contrazic, aşa făcea.

PR: Eu ştiu ce mi-a spus Caraman, din datele de bază, nu din minciuni: oamenii lor sunt Măgureanu, Pancea, care din păcate a fost numit secretar al CSAT, ai văzut documentul, Militaru şi Vasile Ionel. Ăştia erau oamenii pe care mi i-a menţionat Caraman.

AMS: Şi n-aveţi nici un tremolo când vă gândiţi că cineva i-a pus pe oamenii ăştia, unul secretar al Consiliului Suprem de Apărare, altul şeful MStM şi apoi consilierul preşedintelui?

PR: Mă rog, asta este! Şi din Armată mai erau pe listă. Mai erau Eftimescu, Logofătu...

AMS: Ăla, pe care cineva l-a pus şef la Securitate. Mai erau Nicolescu, Pletos, Cheler....

PR: Cheler era, Dumnezeule, era chiar pe faţă. Trebuie să spun, pentru a fi corect, că am avut o foarte bună relaţie de colaborare cu Vasile Ionel şi una foarte proastă cu Marin Pancea.

AMS: Am avut un interviu mai lung cu dl Virgil Măgureanu. L-am întrebat: „Domnule, ce-ai căutat în URSS la şeful KGB-ului fără să anunţi în ţară?"[1]

PR: S-a dus la Kruicikov în octombrie '90.

AMS: Dânsul a ripostat: „Cum? A fost o şedinţă în care am anunţat de faţă cu Petre Roman, cu Iliescu, că mă duc acolo!".

PR: Este o minciună.

AMS: Povestiţi-mi scena.

PR: Eu am aflat de acest lucru de la Caraman, care mi-a spus: „Cum pleacă Măgureanu la Moscova, domnule prim-ministru? Cum se poate aşa ceva?" Asta era în octombrie '90.

AMS: Încercaţi să reconstituiţi: înainte sau după ce i-aţi dat afară pe sovietici?

PR: După! Aşa am în memorie.

AMS: (*izbucneşte în râs*): Ia gândiţi-vă!

PR: Da, legătura e bună de făcut. Dar cert este că eu îi spun lui Iliescu, Iliescu îl cheamă pe Măgureanu, eram în trei, şi acolo, zâmbind cu gura până la urechi, ca să pareze...

AMS: Eraţi numai dvs., Iliescu şi Măgureanu?

PR: Da. Iliescu mi-a spus: „Petre, hai încoace să vedem ce e cu chestia asta" Şi acolo Iliescu, uitându-se foarte pieziş, Măgureanu zice: „Domnule, a fost o întâlnire excepţională cu Kruicikov, e foarte bine, vom avea sprijin". Iar eu îi spun: „Totuşi, dar nu trebuia... nu ştiu cum îi ziceam eu..., Virgile, noi nu trebuie să ştim lucrurile astea? Poate că nu era potrivit momentul". „Nu, domnule, e bine, vă spun eu că e bine".

AMS: Deci nu ştia nici Iliescu.

PR: Mie mi-a făcut impresia, categoric, că nu ştia. Credeţi-mă, mi se pare că este o minciună sfruntată, că el ne-ar fi spus nouă. Când a spus-o, în ce împrejurare?

---

[1] Pasaj care nu a fost consemnat în volumul de interviuri cu Virgil Măgureanu, la cererea acestuia.

AMS: Într-o şedinţă.

PR: Care şedinţă, că în perioada aceea noi nu făceam nicio şedinţă împreună, în trei? Niciodată.

AMS: Nu putea fi decât o şedinţă la Cotroceni. Dar nu v-a dat nişte date concrete despre ce a discutat acolo?

PR: Nici o dată concretă, nimic.

AMS: Păi vă spun eu: A prezentat lui Kruicikov faptul că în România a fost desfiinţată unitatea anti KGB. E o chestie interesantă, pentru că unul din ofiţerii de la Nicolicioiu, fosta UM 110, mi-a povestit. L-am întrebat: povesteşte şi mie de-a fir a păr, aşa, ce-ai făcut dumneata, pe zile şi ore, în decembrie 1989. Nu ce-ai auzit că a venit, că s-a întâmplat. Ce-ai făcut dumneata? Era povestea ştiută de la amiralul Dinu, că au venit, au spart un zid în care erau dosarele lui Iliescu. Se pare că nu e cam aşa. Au zidit dosarele şi le-au înecat în apă până s-au topit. Era vorba de dosarele unităţii, nu ale lui Iliescu. L-am întrebat: ce-ai făcut dom'ne în zilele alea? La un moment dat, au primit ordinul de a reface reţele de colaboratori şi de a le pune la dispoziţie conducerii cu nume în clar. Lucrul pe care au refuzat să-l facă.

PR: E clar că asta a vrut să facă Măgureanu. De-asta am şi scris că SRI este neo-Securitatea. Pentru mine lucrurile astea sunt evidente. Iar chestia din septembrie '91 a fost opera comandată din SRI.

AMS: Haideţi să trecem la problema convertibilităţii leului. Era programată pentru 27 septembrie '91.

PR: A fost o decizie luată în şedinţă de Guvern, nu mai ştiu, să zic 10 sau 12 septembrie. În parametrii ei, fiecare pas ce însemna, cu variante.

AMS: Nu se potrivea cu ce scria în „Schiţa" Postolache.

PR: Nu, nicio legătură. Deja era depăşită.

AMS: Ce voiaţi să faceţi dvs în septembrie '91, este prevăzut în „Schiţă" până după '92.

PR: Da, dar noi am obţinut acordul tuturor instituţiilor internaţionale, FMI, BM, Clubul de la Paris, Banca Reglementărilor Europene, BIS (Bank of International Settlements). Sigur că impulsionate de FMI, cu o susţinere de 1,2 miliarde dolari, suficientă. Ca să susţină cursul, care trebuia să se fixeze undeva între 140 şi 180, 187 lei pe dolar.

AMS: Comentaţi dacă există o legătură între această decizie şi mineriadă.

PR: Da, sigur, nu se poate să nu faci legătura. Nu se poate ca, fiind programată convertibilitatea pe 27 septembrie, mineriada să fie declanşată, fără nici o justificare, pe 23. Poţi să crezi în coincidenţe, dar nu chiar în halul ăsta.

AMS: Cum au decurs negocierile?

PR: Eu la asta nu mai am de spus nimic. Dacă se citeşte numai raportul parlamentar, pe care nu poţi să-l bănuieşti că era un raport favorabil lui Roman. Într-un cuvânt, conflictul era stins, chemarea la grevă anulată şi chestia instigată absolut fără niciun motiv, fără justificare socială.

AMS: Raporturile cu Iliescu în această perioadă. Dvs. la un moment dat spuneţi: „Dacă e nevoie, eu mă retrag".

PR: Eu mă retrag şi rezultă clar şi de ce: pentru că era o stare permanentă de tensiune şi mă trezeam cu Bârlădeanu, Marţian, şi cu dosarele despre care spune Marian Enache că circulau de zor de la SRI la presă împotriva lui Roman. Trebuie să recunosc că Iliescu nu a acţionat împotriva Guvernului. Asta e realitatea. Momentul efectiv de dezacord este momentul puciului. Atunci a fost clar, 19-20 august 1991, atunci a fost clar că noi avem poziţii diferite.

AMS: A avut o reacţie Iliescu la subiectul ăsta?

PR: A avut o reacţie împotriva declaraţiei Guvernului, spunând că este aventuroasă, iresponsabilă.

AMS: Mă refer între dvs.

PR: Pe loc acolo, nu eram numai eu de faţă, la Cotroceni, era şi Năstase, care făcuse pe el. Năstase a vrut să-şi retragă semnătura.

AMS: Era ministru de Externe.

PR: Deci, Năstase a vrut să-şi retragă semnătura. O chestie absolut oportunistă.

AMS: Cariera lui politică a început la propunerea lui Dan Iosif.

PR: Lui Dan Iosif i-a plăcut cum se descurcase cu ziariştii veniţi pentru alegerile din 20 mai şi el era cu presa din partea FSN-ului.

AMS: Şi aţi simţit atunci răceala lui Iliescu.

PR: Atunci, în momentul ăla, e clar că ceva nu i-a plăcut, după care el, când a eşuat puciul, el şi-a revenit şi şi-a dat seama că noi am avut curaj, dar am făcut bine. Numai că, în

momentul când s-a declanşat treaba cu minerii, atunci a fost foarte ezitant în discuţiile din culise. Măgureanu, împreună cu Boda, care erau clar în favoarea dărâmării lui Roman. Apare în stenograma acelei şedinţe de la CSAT. Era o şedinţă *sui-generis* a CSAT. Atunci am constatat că Iliescu era oscilant. Se gândea că, poate, sacrificarea lui Roman e un lucru bun. Un alt episod interesant: în dimneaţa în care era prevăzută plecarea oficială la Viena, o miercuri, Ion Iliescu m-a sunat să-mi spună să plecăm, eu şi soţia, în vizita oficială anunţată, avionul fiind pregătit. „Mă descurc eu cu minerii" au fost cuvintele lui. Am refuzat, spunând că nu înţeleg să nu fiu la datorie.

AMS: Voican spune că v-aţi retras într-o vilă...

PR: Da, vila K2. Acolo era mai multă lume.

AMS: Ce făceaţi acolo?

PR: Eram în aşteptare, încercând să vedem ce avem de făcut, eram într-un spaţiu bine protejat. Eram eu, era Voican, erau Aurel Stoica, Dijmărescu. Cred că era în 26, 27 septembrie, două zile am stat acolo.

AMS: Vă uitaţi la televizor şi vedeaţi ce se întâmplă?

PR: Aveam tot timpul contact pe TO. Atunci am avut şi convorbiri internaţionale, încercând să discutăm cu prietenii noştri din Occident, să le explicăm despre ce este vorba. În primul rând, discutam cu presa. Mă căutau şi ni se dădea legătura prin T.O. Am vorbit şi eu, a vorbit şi Severin, cred că a vorbit şi Dijmărescu. Era aşa o chestie un pic *ubuesque*, pentru că în casa aia exista un adăpost antiatomic. Unul veritabil, cu un corp de comandă.

AMS: Vă întreb acum: 1991-2006, iată 15 ani au trecut. Consideraţi că a avut trăsăturile unei lovituri de stat?

PR: A fost în orice caz o încercare. Din moment ce ei au dorit răsturnarea Puterii, că până la urmă au vrut să-l dărâme şi pe Iliescu. Putea fi asimilat loviturii de stat, dar eu am preferat s-o numesc lovitură de forţă.

AMS: Dar ştiţi cum arată definiţia americană a loviturii de stat?

PR: Nu.

AMS: Răsturnarea guvernului printr-o acţiune de forţă ilegală.

PR: E clar că este o lovitură de forţă.

AMS: Dar de ce n–ar fi o lovitură de stat?

PR: Guvernul american înseamnă Parlamentul şi administraţia împreună.

AMS: De ce nu sunteţi convins?

PR: Pentru că Iliescu şi Parlamentul au rămas în picioare. Mai mult decât atât, Parlamentul, sub presiunea străzii, a votat că Guvernul e demis. Din păcate, a fost o lovitură pe la spate şi de aceea prefer să-i spun o lovitură de forţă. Din moment ce ei votează în Senat că Petre Roman e demis, avem de-a face cu...

AMS: Dar semantic, aşa, în general, credeţi că există o lovitură fără forţă?

PR: Există şi lovituri de catifea.

AMS: În literatura istorică.

PR: De fapt, în perioada respectivă eu am caracterizat-o astfel – „puci comunist", şi chiar şi Iliescu la început, pe urmă nu i-a mai plăcut.

AMS: Aţi citit Curzio Malaparte, „Tehnica loviturii de stat"? Aţi văzut că este un capitol acolo care se numeşte lovitură de stat parlamentară?

PR: Dar să ştiţi că puci comunist e bine. De ce nu lovitură de stat? Din cauză că forţele din stat care voiau să dea lovitura, un om, Măgureanu, erau prea puţin, ca să zic aşa.

AMS: Bine, dar au folosit o masă de manevră şi ştiţi că definiţia corectă a loviturii de stat este lovitură dată din interiorul puterii de stat.

PR: Da, dar iniţial nu au participat, nici Parlamentul, nici preşedintele statului.

AMS: Dar spuneaţi SRI-ul. Nu era instituţie a statului?

PR: În orice caz, fără ştirea lui Iliescu, fără să-l informeze pe Iliescu.

AMS: Credeţi?

PR: Sigur. Vreau să fac o precizare: suntem în primăvara lui 2006. Nu doresc în niciun fel să spun altceva decât am trăit atunci. Desigur, acum avem multe informaţii în plus.

AMS: Eu nu-i fac procese de intenţie lui Iliescu.

PR: În prima noapte, când a fost momentul de mare cumpănă, am stat împreună cu el, moment de moment. Ar fi trebuit să se întâmple ceva. Nu s-a ascuns niciun moment.

AMS: Vă dau dreptate. Vreau să mă înţelegeţi că nu ţin neapărat, dar vreau să mă lămuresc.

PR: Nu am elemente. Am stat cu el o noapte întreagă, nu s-a ascuns niciodată.

AMS: Voiam să-mi explic un lucru: de regulă la noi, neexistând cultura politică – nu le-am ştiut nici eu, să ne înţelegem, am pus mâna şi am citit –, se produce o defazare a evenimentului istoric. Se spune. Lovitură de stat în decembrie, dar n-a fost în decembrie, a fost în ianuarie cu transformarea FSN-ului în partid. Subliniez: potrivit definiţiilor unanim recunoscute în enciclopedii. Dar să spunem că definiţiile nu acoperă întotdeauna realitatea. Eu vă întreb: mişcarea propriu-zisă a minerilor, atacarea Guvernului şi tot ce s-a întâmplat, este o lovitură de forţă, cum ziceţi dvs., dar demiterea Guvernului de către Parlament, care se încadrează în definiţiile lui Malaparte, aşa ar trebui catalogată? Prin urmare, există la noi această defazare: acţiunea minerilor, fiind violentă, a creat impresia de lovitură de stat, dar ea s-a dat în realitate alături, în Parlament. Am găsit confuzia asta şi la oameni cu pregătire.

PR: Cert este că s-a produs înlăturarea ilegală, neconstituţională a unui guvern ales democratic.

AMS: Păi asta este definiţia loviturii de stat!

PR: Este interesant că în raportul parlamentar se fac referiri la lucrul ăsta.

AMS: Nu întâmplător!

PR: Raportul parlamentar este complet, nu trebuie altceva şi nu vreau să mai adaug ceva de la mine.

AMS: V-am înţeles. Îl iau şi-l analizez (înregistrarea se întrerupe *pentru dejun*).

Se reia interviul după aproximativ o oră.

PR: Semnificativ a fost faptul că în 1991, până în octombrie, subvenţia în industrie a scăzut la jumătate. Celor de la FMI li s-a părut lucrul ăsta extraordinar.

AMS: Dar funcţiona industria?

PR: Funcţiona cu o producţie cam de patru ori mai mult decât azi. Atenţie! Unde s-a redus subvenţia! S-a redus acolo unde era un dezastru: industria mineritului, industria chimică, petrochimică...

AMS: Dar nu intră şi astea în partea de cauzalitate a răsturnării dvs.?

PR: Dar acesta era drumul bun.

AMS: Avem o parte care a încercat să introducă reforma şi o parte care s-a opus.

PR: Asta în condiţiile în care Camdessus, care era un om de stânga, mi-a spus: „Păi dumneata ai menţinut nişte parametri de protecţie socială excepţionali. Păi, dacă dumneata acum... vorbeam la telefon foarte des şi discutam pe tema cu convertibilitatea, ca să-mi spună: noi te susţinem dumneata ai în România pensia medie 75% din salariul mediu, ce vrei mai mult? Ce protecţie socială vrei tu mai mult de atât? Ai nişte indicatori de protecţie socială foarte buni. Ai introdus salariul minim..." Adică, el spunea: eşti în regulă!

AMS: Nu acelaşi lucru spuneau ceilalţi. Eu vă dau dreptate, pentru faptul că în momentul în care te uiţi pe indicatori, lucrurile arată aşa cum le prezentaţi dvs.

PR: Şi mai este ceva: Măgureanu, deja în august-septembrie, începea să vorbească public despre dezastrul vieţii din România, ceea ce era o minciună totală. Îmi spunea mie: „Domnule prim-ministru... - îmi spunea cu un zâmbet dispreţuitor: „Domnule prim-ministru, măcar nişte paste făinoase, domne, mai daţi-le la oameni" Când în 1991 se trăia mult mai bine decât azi şi, desigur, mai bine decât în 1989.

AMS: Aici vreau eu să sublinez un aspect: în momentul în care m-am uitat pe datele statistice ... Repet, nu avem referinţe, altele decât institutele Academiei Române; sigur, eu nu mă pricep la economie, dar nu se pricepe nici cititorul meu şi atunci eu trebuie să găsesc acea modalitate de a explica pe înţelesul lui. În momentul când mă uit pe statisticile astea, lucrurile rezultă aşa cum spuneţi dvs., cu protecţia socială şi celelalte. Dar, cum vă explicaţi această reacţie a populaţiei şi această imagine că populaţia trăieşte foarte prost.

PR: Eu le explic printr-o propagandă şi o dezinformare bine puse la punct. Cum mai pleacă minerii din Valea Jiului după ce declară că ordinul de grevă a fost anulat? Explicaţi-mi asta. Asta vreau să-mi explice mie cineva. Deci, ordinul de grevă a fost anulat şi ei fac mitingul şi pleacă. Cum? De ce? Legea privatizării este promulgată în 15 august 1991 de Iliescu.

AMS: Revin la argumentul anterior: reducerea subvenţiei în minerit la jumătate nu este o cauză?

PR: Nu, pentru că minerii o duceau încă foarte bine în momentul acela.

AMS: Producţie n-aveau, domnule prim-ministru.

PR: Aveau o producţie acceptabilă, acceptabilă, crescuse preţul ca urmare a liberalizării parţiale.

AMS: Asta compensa cumva pierderea subvenţiei. Bine, eu încerc să caut tot felul de răspunsuri.

PR: Oricum, se ştia că vor urma reduceri masive de locuri de muncă. Dar eu promisesem programe alternative credibile. Numai Băsescu, obtuz, fără gândire, iartă-mă că mă exprim în felul ăsta... Eu i-am dat o idee atunci lui Băsescu...

AMS: Era la Transporturi.

PR: Eu nu mai eram prim-ministru, era în '92. El era foarte pe mână cu Stolojan, şi i-am spus lui Băsescu: „Bine, acum să porniţi programul de autostrăzi." Era vorba de un program de 400 km de autostrăzi cu parteneri italieni, care avea deja o finanţare de 3 miliarde de dolari în septembrie 1991.

AMS: Asta însemna locuri de muncă.

PR: Şi el zice: „Domnu prim-ministru, ştiţi, programul de autostrăzi nu înseamnă prea multe locuri de muncă, că se face cu maşini. Zic: „Depinde. Hai să facem să împlinim un vis al nostru, să legăm Regatul de Ardeal printr-un tunel, de la Comarnic la Timiş. Sunt 30 de kilometri, nici atât, 20 şi ceva. Dar în condiţii bune de muncă". „Domnule, dar dvs. sunteţi... cum a zis el? ... sunteţi un visător". Cum mă, din moment ce îi scot de undeva şi le dau de muncă, ce crezi că a făcut Occidentul decât asta? Ce a făcut Roosevelt în marea criză, nu asta a făcut? Şi facem şi un lucru bun, legăm Regatul de Transilvania printr-un tunel, nu-l mai atacă nimeni, nici bomba atomică, Doamne fereşte. Ce erau 30 de kilometri de tunel? Am făcut şi socoteala, erau cât sapă minerii ăştia într-un an de zile în minele astea nenorocite. N-a priceput nimic. „Mă, dăi drumul la studiul ăsta, vreau să ştiu cât ne costă". N-am mai urmărit, că am plecat. Dar nu era o treabă bună?

AMS: Ba da.

PR: În noiembrie 1997, Traian Băsescu susţinea în continuare că nu avem nevoie de autostrăzi. O lipsă de viziune care ne-a costat şi ne costă enorm.

AMS: Este, într-adevăr, de neînţeles!

PR: Câţi mineri lucrau? Dacă lucrau acolo, pentru că făceam mai multe fronturi de lucru, 20 de mii de mineri, nu era bine? Lucrau cu folos, lucrau pentru un rezultat bun. În loc să arunc banii pe apa sâmbetei, cum s-a şi întâmplat, se făcea ceva ca lumea? S-ar fi răsculat cineva politc că fac asta? Nu era complicat. O dădeam şi eu pe dom'ne, legăm Ardealul de Regat. Visul dintotdeauna, tunel cu patru benzi, ce mare lucru era? Exact de la Comarnic la Timiş. Ce neorocire era? Eu ştiam cum trebuie făcut. Poate în două sau trei tronsoane.

AMS: Ca inginer, ca specialist.

PR: Eu ştiu ce înseamnă tunele, pentru că e meseria mea de hidroenergetician. Tunelul de la Râul Mare – Retezat e un tunel de 18 kilometri şi un diametru de 3,6 metri?

AMS: Eu abia acum aflu de ideea asta. Nu s-a ştiut asta, dar eu cunosc tunelul de la Râul Mare, fratele meu a lucrat acolo.

PR: S-au construit şi alte tuneluri, de diametre şi mai mari. Care era problema? Nu mai zic de altele. N-am avut cu cine vorbi. Doi, al doilea lucru pe care îl puteam face: drumurile forestiere. Muncă grea, pe măsura lor, dar în aer liber, cu barăci bine construite, cu căldură, cu tot ce trebuie. Ştiţi cât deficit de drumuri forestiere avem noi în România? 11.000 de kilometri. Asta trebuie să facem. Păi, câţi mineri ar fi fost mobilizaţi? Câtă frunză şi iarbă.

AMS: Uite, că nu am ştiut lucrurile astea! Dar profit ca să vă întreb asupra unei chestiuni: imaginea. Este clar că aţi pierdut foarte mult în bătălia de imagine.

PR: Adevărul este că nu m-a preocupat chestia asta.

AMS: Este o contradicţie totală cu imaginea personală pe care o aveaţi la populaţie.

PR: Totuşi, când am plecat eu de la guvernare, atunci deja existau sondajele IRSOP, dar şi altele, aveam 57% încredere în Guvern. Adică cât vrei să ai? Ăştia azi au 30%, iar Năstase, în momentele lui cele mai bune, a avut 50%. Eu am avut 57% în momentul când am fost dat jos. Cât să fi avut?

AMS: Mă intrigă în continuare forţa unei proiecţii de imagine.

PR: E colosală! Păi tocmai dvs., care aţi condus o structură profesionistă de relaţii publice, vă puneţi întrebarea asta?

AMS: Tocmai, ştiind ce înseamnă, sunt impresionat de forţa unei imagini prefabricate în România, la poporul român, pentru că în alte părţi lucrurile stau altfel. Nu ţine.

PR: Forţa pe care o are minciuna totală. Uite la asta cu mormanul de fiare vechi, care funcţionează şi acum. Ce colosală manipulare! Eu la capitolul, la examenul luptă pentru imagine am căzut. Pentru că nu m-a preocupat.

AMS: La primul examen de la şcoala doctorală, în comisie era domnul profesor Scurtu, care m-a întrebat: „O să scrii şi despre mormanul de fiare al lui Petre Roman?"

PR: Mă doare să aud asta. Textul corect este publicat în *Adevărul*. Ca să nu mai spun că mormanul de fiare noi şi inutilizabile, precum Centrala pe şisturi bituminoase Anina, de care vorbeam eu, a fost vândută ca fiare vechi de guvernul Năstase.

AMS: Aici este o chestiune tehnică: o răsturnare de imagine de acest tip, care se face cu un număr relativ mic de persoane, cu manipularea unei mase, că mai întâi a fost amestecătura străzii, a partidelor, că după aceea au fost grupuri mai mici care au acţionat violent, le-au filmat doar pe alea şi au generalizat imaginea, că apoi au fost folosiţi minerii... lucrurile sunt clare, vă răspund, acolo au fost câţiva lideri care le-au spus minerilor: „Nu vă mai luaţi leafa dacă nu plecaţi la Bucureşti"

PR: Sau că Guvernul nu vă mai dă banii promişi.

AMS: Lumea are impresia că există convingeri, tot felul de lupte sindicale. Nu, astea se fac profesionist, cu un număr redus de persoane. Oricum vă înlăturau.

PR: Dacă eu reuşeam... Eu am făcut o primă deschidere politică cu PNL-AT şi cu PDAR. Adevărata deschidere politică trebuia s-o lansez eu, chiar în septembrie 1991, după puci, cu PNL-ul şi PNŢ-ul. Ceea ce s-a întâmplat după. În loc să vină Stolojan ca prim-ministru, făceam eu cu ei. Că poate eu reuşeam să-l aduc şi pe Coposu.

AMS: Aveaţi discuţii, aveaţi negocieri?

PR: Nu, pentru că Iliescu nu credea în formulele politice diluate şi poate nu credea că ne vom putea înţelege cu PNŢ-CD. Eu vorbesc azi despre nevoia de muncă politică pură, pentru salvarea firului reformei, cu un sentiment autocritic. De ce să nu fi încercat jocul politic democratic pentru a salva ceea ce era mai important?

AMS: El a rămas cu impresia că ăştia sunt duşmanii lui. Eu am găsit în discuţia aceea cu ambasadorul Tiajelnikov afirmaţia lui: „pericolul Dreptei“[1]. Sigur că nu exista Dreapta, dar am aici o observaţie care s-ar putea să vă surprindă. Eu am cercetat presa principală: *Adevărul*, *România Liberă*, *Libertatea*... şi am început să citesc *Dreptatea*. Imaginaţi-vă, am citit ziar cu ziar de la 1 ianuarie la 20 mai şi după...

PR: Un efort remarcabil!

AMS: De asta îmi pare şi rău când sunt atacat prosteşte, pentru că este o muncă imensă pe care o fac, pentru a identifica adevărul şi nu imaginea proiectată despre evenimenete. Ce spuneam mai devreme. Eu duc o bătălie pentru a-mi păstra obiectivitatea şi a nu mă lăsa dus de ceea ce a fost imprimat în creierul meu, ca şi în al milioane de români, prin acţiunea dezinformării.

PR: Dar există teza lungă. Orice istoric care se respectă are o teză lungă, ideea de bază, scheletul concepţiei lui.

AMS: Teza mea lungă este foarte neplăcută şi tristă, şi este mesajul meu pentru viitor, cărţile astea vor fi înţelese mai târziu, pentru că acum sunt conştient că adevărul este prea fierbinte. Teza mea lungă este comportamentul naţiunii prin aceste evenimente. Însă există un mare semn de întrebare asupra reacţiilor lui Ion Iliescu faţă de criticile presei şi ceea ce este în realitate în presă. Eu am citit aceste ziare şi vă pot da rezumatul principalelor articole din *România liberă*: sunt luni de zile în care nu există atacuri la adresa lui. Dimpotrivă. Sunt articole ale lui Petre Mihai Băcanu, Florin Mărculescu... Vă dau articole în care o să vedeţi că Iliescu este cât se poate de menajat. Este o imagine falsă despre atacurile de presă din acea perioadă. Unde exista într-adevăr o anumită duritate, o asprime de limbaj, la *Dreptatea*.

PR: Era normal.

AMS: Numai că ăsta era un amărât de ziar al partidului, cu un tiraj de 5000 de exemplare. Este supra dimensionată reacţia domnului Iliescu faţă de atacurile presei.

PR: Eu, în povestea asta cu Tiajelnikov, à la reflection, cum se spune, constat o contradicţie, care era o contradicţie internă

---

[1] Este vorba de stenograma Ministerului Român de Externe privind întrevederea lui Ion Iliescu şi Petre Roman cu ambasadorul sovietic în România, întrevedere din 27 decembrie 1989, ora 10.00.

a lui Iliescu: pe de o parte zice „pericolul Dreptei", şi pe de altă parte vrem mişcare politică care să îmbrăţişeze şi să aducă pe toată lumea.

AMS: Nu e contradicţie, vă explic de ce: era un mesaj ca al lui Gorbaciov. Aşa era mesajul lui Gorbaciov. Declaraţiile lui Gorbaciov, cuvântare la întâlnirea cu activul de partid din...

PR: Dar cum vă explicaţi că el nu reacţionează în niciun fel negativ la programul de reformă?

AMS: Păi, avea consens. Era ceea ce ceruse.

PR: Era peştele în apă.

AMS: Prin votul parlamentar unanim din 28 iunie aţi obţinut consensul pe care îl dorea el.

PR: Credeţi că a avut el aşa percepţia să-şi dea seama că asta înseamnă consens?

AMS: Da, şi era şi primul consens după o bătălie de luni de zile, în stradă. Pentru el era semnalul politic pe care îl aştepta.

PR: Adică el a înţeles că, de fapt, eu sunt pionul valoros pentru consens.

AMS: Păi şi-a spus: Ăsta asigură consensul, pentru că l-au votat în Parlament toţi. Şi era, domnule prim-ministru, primul vot democratic al ţării! Adică **le-gi-tim**, ce n-aţi avut până atunci.

PR: Asta este o observaţie foarte importantă. El probabil şi-a zis: Petre Roman e gajul meu de consens.

AMS: Aşa se explică de ce vă spunea: eu te sprijin total. Eu m-am dus la cuvântările lui Gorbaciov din această perioadă, m-am dus şi la amintirile apropiaţilor săi: Andrei Graciov, Anatoli Sobtchak, primarul Leningradului. Ăştia şi-au scris amintirile. Acolo este analizată exact această concepţie politică a lui Gorbaciov, care era cumva confuză.

PR: Ambiguu...

AMS: Gorbaciov vorbea, pe de o parte, de pericole de Dreapta, pe de altă parte vorbea despre consens... Sobtchak o explică...

PR: Sobtchak era un om de Dreapta, l-am cunoscut.

AMS: Şi Sobtchak explică: concepţia lui Gorbaciov era ca în societatea civilă să se constituie o dezbatere de idei care să nu pună în discuţie regimul şi rolul partidului, un pluralism de idei. Conceptul de pluralism nu era acela cu mai multe partide

care se luptă pentru putere. Toţi aceşti termeni sunt explicaţi de Graciov şi Sobtchak.

PR: Amândoi oameni foarte deştepţi, însă Iliescu era categoric pentru schimbarea de regim.

AMS:... cu referire la Gorbaciov. Şi în momentul ăla îţi dai seama că se potriveşte perfect cu ce spunea atunci Ion Iliescu. Toată lumea spune că nu înţelege confuzia aia a lui CFSN-FSN, dar de fapt ... nu putem vorbi de o gândire coerentă, ar fi greşit să spun că Ion Iliescu îşi urmărea nişte scopuri ascunse, nişte planuri bine gândite... nu este adevărat, sunt convins de asta, dar era bătălia între acest concept gorbaciovist de tranziţie, pe care încerca să-l ţină în mână şi realitatea care mergea cu viteză foarte mare.

PR: Înţeleg, pentru că viteza asta o împingea Petre Roman. Iliescu nu spunea că este împotrivă.

AMS: Aia este, că de-asta v-a şi costat! În această problemă de viteză, dvs. aţi avut numărul 1. Conflictul personal cu Iliescu, poate vom discuta şi acest aspect....

PR: Conflictul personal cel mai grav a fost în februarie '91, şi pe urmă al doilea în martie '91. Februarie '91, când el iese la televizor şi vorbeşte de îmbogăţiţii de la guvernare. Eu i-am telefonat şi l-am întrebat: „Domnule, care sunt ăia?“ „A, zice, nişte primari pe acolo“ „Păi ce, primarii sunt la Guvern? Hai să fim serioşi, asta mă loveşte pe mine. Eu sunt îmbogăţit? Arată-mi vreun ministru îmbogăţit, atunci“. Pe urmă, în martie '91, când el a zis că e împotriva titlului de lider naţional al FSN. Nu era deloc opţiunea mea, ideea era ca eu să fiu cumva lider de paradă, iar alţii să conducă FSN-ul. Şi atunci el a fost dur, zice: „O să ies în presă şi o să spun...“, iar eu atunci am spus: „Aleg partidul şi am plecat din funcţia de prim-ministru şi la partid duc eu bătălia mea“ S-a speriat cu adevărat de o asemenea perspectivă. Conflictul s-a închis imediat.

AMS: După care a venit august '91, puciul de la Moscova.

PR: Da, puciul.

AMS: Severin spune la un moment dat că aţi încercat să daţi un comunicat la Televiziune despre frânele pe care le întâmpinaţi în aplicarea reformei, şi Televiziunea nu vi l-a transmis.

PR: Aşa este. E corect. Dar nu unul, mai multe. Dar vă aduc aminte treaba aia din februarie 1990, când eu eram în vizita aceea extraodinară la Paris, primit de Mitterrand cu onoruri, şi

doamna Meleşcanu, veche TVR-istă, pune această ştire după Ulan Bator, la jurnalul de seară.

AMS: (*izbucneşte în râs*) : Hai că e bună!

PR: După Ulan Bator. Era 18 februarie.

AMS: Trebuie să mă uit eu în cronologii să văd ce se întâmplase la Ulan Bator.

PR: Sigur că acum Meleşcanu e mare liberal, însă cu legături în vechiul regim. Sigur, un om cult, un om afabil, un om politicos, un om plăcut. Asta, Mioara, îşi aduce aminte foarte bine, pentru că ultima ştire după Ulan Bator era: primul ministru al României a fost primit de preşedintele Franţei, fără imagine, fără nimic.

AMS: Când vin în Bucureşti, o să vă aduc şi interviul cu Radu Câmpeanu. Este interesantă afirmaţia bătrânului liberal, că în acea perioadă el nu contesta legitimitatea FSN-ului şi că voia să-şi construiască partidul pentru a vă învinge prin luptă politică. Sunt şi nişte pagini de intimitate cu Stolojan, pe care n-aş vrea să le public, în care pur şi simplu îl descrie ca nebun.

PR: Nu mă pronunţ.

AMS: Bine, ne oprim aici.

FLORIN VELICU

Absolvent al Facultății de Istorie, Universitatea București, instructor la Consiliul Culturii și Educației Socialiste în decembrie 1989, șef de cabinet al președintelui CFSN Ion Iliescu în perioada ianuarie - aprilie 1990, apoi senator și chestor al Senatului.

Înregistrare audio din *17 aprilie 2005, Predeal*

AMS: Domnule Velicu, vreau să vă mulțumesc mai întâi pentru acordarea acestui interviu. Vă rog să-mi spuneți unde lucrați în decembrie 1989 și ce funcție aveați?

FV: În decembrie 1989 eram instructor la Consiliul Culturii și Educației Socialiste, actualul Minister al Culturii. Pentru că, asta era acest consiliu. O precizare necesară. Și, ca să vă spun mai mult, pentru că vă interesează relația mea cu Ion Iliescu, îl cunoșteam din 1984, când am fost cu el la o manifestare de carte la întreprinderea Electronica, pe Baicului, și unde omul a făcut o dizertație foarte curajoasă, care, de fapt, mi-a deschis ochii asupra lui. În continuare, n-aș putea să spun că a existat o prietenie, dar a existat o simpatie reciprocă, care s-a lăsat și cu niște deplasări în teren, în perioada în care el nu avea voie să vorbească. Probabil că se cunosc aceste lucruri: conducerea fostului partid comunist interzisese accesul lui la manifestări, la vorbitul în fața mulțimii. Am avut niște deplasări cu el, l-am cunoscut mai bine. Ba chiar se crease un mic nucleu (*pro Iliescu*, n.a) în birou, pentru că, din punct de vedere arhitectonic, eu lucram chiar sub biroul domniei sale. Eu eram la etajul 5, el era la Editura Tehnică, la etajul 6. La etajul 4 sub noi era Editura Enciclopedică, unde erau unii care n-aveau legătură cu aceste domenii. Mă rog, erau și unii care aveau, cum era Celac. Fusese mutat și el acolo.

AMS: La Editura Tehnică sau la Enciclopedică?

FV: La Editura Enciclopedică era Celac.

AMS: Se vedeau, se vizitau?

FV: Sigur că se vedeau. Vreau să vă explic niște lucruri, pentru că apar multe declarații de-astea, afirmații că nu se cunosc unul cu altul. În general, lucrurile nu stau chiar așa. E adevărat

că şi eu, nefiind un tip mort după imagine sau după funcţii, ca dovadă că n-am dat niciun interviu despre lucrurile astea până acuma, nu le-am clarificat. Şi au apărut în presă zvonuri, că şi Celac ar fi plecat din Casa Scânteii, de-aia se zvonea, pentru că a lucrat în clădire cu...

AMS: Este primul interviu pe care îl acordaţi?

FV: E primul interviu, da, e primul interviu. Am fost somat la o emisiune la OTV, la care am apărut, şi am spus că o las pe altă dată, iar acum am hotărât să dau acest interviu.

AMS: Vă mulţumesc că m-aţi ales pe mine.

FV: V-am citit cartea, este foarte corect scrisă. Cam 95% este adevăr, 5% sunt lucruri discutabile. Bun, ca să revin, era un grup de doi-trei colegi care, fără să ştie Iliescu, aranjam tot felul de întâlniri ale lui pe teren. Asta producea tot felul de turbulenţe la vremea respectivă. Am fost cu dânsul în Argeş.

AMS: Prezentare de carte.

FV: Prezentare de carte. Eu răspundeam şi de biblioteci în perioada aia. Asta se putea lăsa şi cu vizite în întreprinderi, în care trebuie să recunosc că Iliescu avea un curaj nebun. Multe lucruri nu mi le puteam explica atunci, exista un fel de adoraţie, aşa...

AMS: Mai ales din partea unor activişti de partid.

FV: Da, căutau soluţii şi ei, era o speranţă, iar după '90, eu am stat şi m-am gândit aşa, gândindu-mă sincer că am trăit două vieţi: una reală şi una ireală. Nu mă refer la viaţa în comunism şi la viaţa în postcomunism, ci practic am participat la nişte evenimente care la început mi se păreau foarte veridice şi pe urmă mi-am dat seama că nu mai erau atât de veridice. Da, mă rog, asta este o paranteză. Era invitat pe teren, discutam, mai era întrebat de una, de alta. Cert este că un an înainte de revoluţie n-am mai avut contacte dese cu el, pentru că am păţit două chestiuni. Eu n-am făcut niciodată paradă, dar un ofiţer de Securitate, care trăieşte, m-a chemat - la Casa Scânteii eram -, şi mi-a atras atenţia că, dacă nu termin relaţia cu el, o s-o cam încurc. Şi al doilea lucru: am fost chemat la Dulea, care era un cerber special în Consiliul Culturii, împreună cu directorul meu, şi am fost ameninţat, de fapt am fost anunţat că voi fi dat afară. Am avut o reacţie normală atunci: „Domnule, stai uşor, Iliescu este membru de partid. Atâta vreme cât nu mi s-a adus nimic la cunoştinţă privind situaţia lui...“. Mă rog, lucrurile s-au

muşamalizat, dar de atunci, datorită acestor ghimpi, eu nu l-am mai văzut din 1988 pe Iliescu, ca înainte.

AMS: Când aţi fost chemat la Dulea, era prezent şi ofiţerul de Securitate al instituţiei?

FV: Nu, nu. Nu avea nicio problemă. Probabil că i se atrăsese atenţia şi lui Dulea că Iliescu se mişcă prea mult, că se întâlneşte cu oamenii.

AMS: Era vorba de nişte măsuri cuprinse în instrucţiunile de lucru ale Securităţii, care conţineau o serie de etape care se aplicau în ascendenţă, în raport cu gravitatea faptelor şi... Începea cu o avertizare în prezenţa secretarului de partid sau a şefului direct.

FV: Nu, nu pot să spun că a fost chestia asta...

AMS: Se intra pe un traseu...

FV: Probabil că şi eu eram pe un traseu, pentru că, la un moment dat, eu m-am dus acasă la el, stătea lângă casa lui Maurer, şi m-am trezit cu miliţianul de la Maurer, care a venit, m-a legitimat, mi-a luat buletinul, m-a notat. M-am mai dus o dată acolo, a făcut aceeaşi figură... Probabil că şi eu eram în atenţia lor. Dedesubturile acestor probleme eu nu le-am studiat, pentru că eu n-am avut treabă cu Securitatea. În '88-'89 nu l-am prea mai văzut, pentru că, bine ziceau ăştia de la Securitate, aveam o familie. Nu era vorba de o frică a mea, dar era vorba de o perioadă foarte grea. De fapt, ăsta a fost şi unul din motivele pentru care personal l-am urât pe Ceauşescu, pentru că mi-am irosit tinereţea umblând după carne, după alimente, în loc să-mi văd de viaţa mea. Cunoaşteţi foarte bine perioada '80-'90, care a fost o perioadă cruntă, spre deosebire de cealaltă, pe care eu o văzusem ca un fel de primăvară de la Praga (*este o referire la perioada 1967-1971*, n.a.). Pe care istoricii, inclusiv dvs., n-o scrieţi îndeajuns. E, şi acum, ca să revin, relaţia a fost bună şi, ca să ajung în data de 21, eu am venit din provincie, eram foarte obosit, m-am dus totuşi în Piaţa Universităţii. Spre norocul meu, am plecat la timp, pentru că nu se întâmpla nimic.

AMS: La ce oră era?

FV: Nu mai ţin minte. Să nu mă întrebaţi zile şi ore, că nu am memoria... Am văzut că nu se întâmplă nimic, mai eram cu cineva, şi am plecat acasă.

AMS: Se construise baricada?

FV: Nu. Am auzit că după asta s-a tras acolo.

AMS: Deci, nu se construise baricada?

FV: Cred că nu. Era lume multă...

AMS: Asta înseamnă înainte de ora 17.00.

FV: Probabil, probabil. Am mai fost prin Piaţa Romană, fugea lumea...

AMS: După ora 19.00.

FV: A doua zi m-am dus la serviciu şi, la serviciu... Era clar că trebuie să se întâmple ceva cu Ceauşescu. La serviciu, prima măsură care s-a luat a fost că fosta preşedintă a Ministerului a încuiat uşile.

AMS: Cine? Suzana Gâdea?

FV: Da, Suzana Gâdea.

AMS: Uşile de la intrare.

FV: Da, uşile de la intrare. Pentru ca nimeni să nu poată să iasă, să intre, să nu ştiu ce. Era un şir de şedinţe pe acolo, la care bineînţeles că noi, care eram simpli salariaţi şi nici în structura de partid – n-am fost în viaţa mea secretar de partid sau lider de sindicat măcar –, n-am participat. Noi stăteam cu colegii şi din când în când mai aflam ce se petrece în piaţă (*pe bulevard*, n.a.), pentru că, răspunzând de biblioteci, mai aveam prieteni pe la anticariate, librării... Sunam eu şi mi se spunea: „Păi, acum se strigă Corneliu Mănescu, se strigă nu ştiu ce.."

AMS: Bârlădeanu, Mazilu...

FV: Ei, pe fondul ăsta, cred că era... dar să nu mă întrebaţi ore, pentru că la vremea respectivă nu aveam obiceiul să mă uit la ceas. La un moment dat, când am înţeles de la prietenii mei de la librărie, de la anticariat, că Ceauşescu e dus, să zic aşa – asta nu înseamnă că era plecat cu elicopterul, nu aveam informaţia asta –, mi-a venit brusc ideea să iau legătura cu Iliescu. L-am sunat pe Iliescu. Şi colegii mă împingeau. Ei ştiau legătura noastră...

AMS: Pe ce l-aţi sunat?

FV: Şi pe interior şi pe direct. „Ia legătura cu el - mă îndemnau colegii -, pentru că tu ai fost cu el", nu ştiu ce... Era un lucru care se ştia în Direcţia mea. Iliescu nu răspundea la telefon.

AMS: Cum se numea Direcţia?

FV: Direcţia culturii de masă. Avea în subordine case de cultură, biblioteci... Nerăspunzând nici pe unul, nici pe altul, l-am sunat acasă. Aveam numărul lui de acasă, relaţia era foarte bună, şi am vorbit cu doamna Nina, care era soţia lui. Mi-a spus că Ionel poate să dea telefon, dar nu poate să primească, dar este sus în birou. În contextul ăsta, am ieşit din birou, pe hol

m-am întâlnit cu directorul meu, care era un fost secretar de partid de la Olt, căruia i-am spus: „Dom'ne, eu dispar şi plec cu Iliescu, orice ar fi şi orice s-ar întâmpla". Spre surpriza mea, mi-a spus: „Succes!". A fost amuzantă scena. Am urcat un etaj, vă daţi seama că nu era o problemă, şi am intrat peste Ion Iliescu în birou, care, spre surprinderea mea, era foarte relaxat. Stătea de vorbă – nu ştiu dacă o să greşesc acuma, să vă dau o informaţie falsă sau nu, puteţi s-o verificaţi –, discuta cred cu un băiat despre literatură. Îl chema Tudor Păcurariu, cred că era băiatul lui Francisc Păcurariu, scriitorul. Pe fondul ăsta, eu, care eram un tip mai agitat şi mai tânăr pe vremea aia, m-am repezit la dânsul şi i-am spus că trebuie făcut ceva să plecăm de acolo. Nu prea era încântat de idee, chiar a trebuit să mă reped în el. La un moment dat a sunat la Suzana Gâdea. Eu nu am înţeles de ce a sunat, dar a întrebat-o dacă e adevărat că Ceauşescu a căzut. Nu ştiu ce i-a răspuns Suzana, că vă daţi seama că n-aveam cum să aud ce vorbea ea, auzeam numai ce spunea el. Cert e că, după ce a închis, Ion Iliescu a spus: „A dracului şmecheră!".

AMS: Din relatarea dvs. este posibil să se confirme informaţia că i-a spus: „Du-te la CC, Ioane, ieşi acum, e momentul tău".

FV: Nu cred, după reacţia lui.

AMS: Păi, altfel cum vă explicaţi reacţia asta: „A naibii şmecheră?" Trecuse de partea lui.

FV: Eu l-am auzit pe el. A întrebat-o dacă e adevărat că a plecat Ceauşescu, nu mai e nicio scăpare, nu ştiu ce. Nu ştiu ce i-a spus, dar el a zis: „A naibii şmecheră".

AMS: Dar recunoaşteţi că e logic ce spun.

FV: Nu cred că asta a fost, pentru că Suzana era atunci – din ce-am aflat după revoluţie, în primele zile după revoluţie, nu acum la 15 ani –, era în birou cu unul Zbârcea, care era ofiţer de Securitate, şi ea n-a mai părăsit biroul ei. Nu cred că puteau să-i spună lui Iliescu aşa ceva.

AMS: Prezenţa ofiţerului de Securitate acolo nu este un argument că nu-i putea face îndemnul ăsta lui Iliescu. Erau şi ei trecuţi de cealaltă parte.

FV: Eu am participat personal la treaba asta şi vă spun nişte lucuri pe care le-am făcut eu. Prost, bine, cum am putut. Sunt lucruri bune pe care le-am făcut, plus lucrurile false care au existat şi în viaţa mea şi pe care le-am clarificat vizavi de Iliescu şi vizavi de mine, în primul rând.

AMS: A închis telefonul.

FV: A închis telefonul. În momentul ăla, m-am repezit eu la el să-l mai mobilizez, să zic aşa, hai să mergem şi i-am băgat în cap o idee, care dvs. vi se poate părea curioasă, dar e logică. Aveam o impresie clară atunci despre ea: Armata!, că era singura soluţie. I-am şi spus: „Haideţi să mergem la Armată. Armata pune ordine". „Măi, n-am cu cine să stau de vorbă la Armată, pentru că nu cunosc pe nimeni – mi-a răspuns el. Tu cunoşti pe cineva?" „Nu". Am plecat pe scări. A mai venit un tip, care a devenit după '90 director al Editurii Tehnice, îmi scapă numele, şi cu băiatul acela, cred că al lui Francis Păcurariu, şi îi tot repetam această chestiune, că trebuie vorbit cu Armata. Era clar că singura forţă dintr-o ţară care poate să pună ordine, e Armata, nu? Eu aveam respect pentru generalii noştri. Abia după 1989, când i-am cunoscut, poate cu excepţia lui Stănculescu, m-am îngrozit cât erau de tâmpiţi. N-am văzut adunătură de dobitoci mai mare. I-am propus să dăm telefon pe scurt, când m-a întrebat el şi a văzut că nu cunoşteam pe nimeni, să dăm telefon pe scurt de la Tamara Dobrin. De ce de la Tamara Dobrin? Pentru că ştiam că nu este acolo. Ea stătea pe la CC.

AMS: Ce funcţie avea?

FV: Era vicepreşedintă şi pe la Cultură, era şi preşedinta FDUS, sau cam aşa ceva. Nu prea venea prin minister. Venea o dată pe săptămână şi stătea trei ore. Iliescu n-a vrut să intre acolo. Şi de acolo ne-am dus la Hegedus. Din acest moment pot să vă clarific ce oră era, pentru că exact atunci începuse transmisia pe televizor. Nu ştiu la ce oră a început...

AMS: 13.00, 13.05.

FV: Începuse transmisia pe televizor. Biroul lui Hegedus era plin. Plin era, cu tot felul de salariaţi, bineînţeles. Se uitau la televizor. Eu îl cunoşteam pe Hegedus, lucrând în aceeaşi instituţie. De fapt şi Iliescu îl cunoştea foarte bine. Şi eu i-am zis. „Domnule, fă legătura cu cineva de la Armată". Zice: „Pot să-i fac cu Hortopan sau cu Stănculescu". Mi-a şi explicat Hegedus de ce: cu fiecare din cei doi lucra la spectacolele omagiale. A sunat la minister. Deşi au trecut 15 ani, şi acum îmi aduc aminte, era numărul 272 pe scurt.

AMS: 242.

FV: 242, pe scurt. A sunat la minister şi a dat peste Stănculescu. Stănculescu i-a spus, n-am auzit, dar am înţeles

chestia asta de la el (*de la Ion Iliescu*, n.a.)... „Mă cheamă acolo". Stănculescu i-a spus să vină acolo. A fost un moment de genialitate a lui Iliescu, pe care l-am văzut uitându-se la televizor.

AMS: Când Iliescu vorbea la telefon cu Stănculescu era lume în jur?

FV: Da, multă.

AMS: Cam câte persoane?

FV: Toţi salariaţii de la Hegedus, 10 – 15 persoane. Iliescu era fixat pe televizor...

AMS: Încercaţi să vă aduceţi aminte ce-i spunea Iliescu lui Stănculescu?

FV: „Care e situaţia?" Lucruri pe undeva generale. „Care-i situaţia, ce se întâmplă?". Probabil că ăla îi dădea nişte răspunsuri, dar esenţial era că îl chema insistent acolo.

AMS: La MApN.

FV: Da, la Armată.

AMS: Probabil i-a spus că este la conducerea Armatei.

FV: Nu se auzea. Noi auzeam doar ce spunea Iliescu, nu ce spunea Stănculescu. Ştiu că a dat un telefon şi la Televiziune. Dar era fixat pe ecranul televizorului, era ca un magnet. Când a văzut Televiziunea deschisă, cu tot ce se întâmpla acolo, haosul ăla... Repet, eu aş face această mişcare de traveling, vizavi de poziţia lui din birou său, unde era foarte pasiv şi discuta relaxat, şi poziţia electrizantă, când a văzut ce se întâmplă la Televiziune. Eu cred că în momentul ăla s-a gândit că pierde trenul. Ceva s-a întâmplat cu el, că a devenit electrizat. Am plecat de la Hegedus...

AMS: A mai dat şi alte telefoane?

FV: Nu. De aici încep încurcăturile istoriei şi falsurile. Pentru că, foarte multă lume a vrut să mă facă pe mine... Bine, unii m-au făcut şi ofiţer acoperit.

AMS: Vă pot explica eu de ce...

FV: Şi eu vă pot explica de ce cei doi (*Gelu Voican-Voiculescu* şi *Sergiu Nicolaescu*, n.a.) m-au făcut şoferul lui Iliescu. În realitate, n-am plecat eu cu el din Casa Scânteii. El a plecat cu maşina lui, eu cu maşina mea, împreună cu o colegă de la Hegedus, Marcela Iacob este numele ei, şi am plecat la el acasă. Eu, după Iliescu...

AMS: O secundă. Să ne înţelegem: Iliescu a mai avut cel puţin alte două convorbiri telefonice. Vorbeşte cu Suzana Gâdea, vorbeşte cu Stănculescu, vorbeşte la Televiziune, vorbeşte acasă cu Nina...

FV: Da. De la Hegedus.

AMS: Vorbeşte la Comitetul Central, unde dă de un revoluţionar pe nume Luca.

FV: De asta nu ştiu eu. Nu cred că a mai vorbit cu cineva.

AMS: O recunoaşte Iliescu pe televizor, la prima intervenţie.

FV: Eu încerc să vă spun adevărul şi nu cred că e cazul să vă luaţi după el, pentru că şi eu l-am ascultat când spunea că a coborât cu toţi colaboratorii de la Editura Tehnică până în curte, şi el cobora numai cu mine şi cu...

AMS: Nu există dubii asupra existenţei convorbirii la CC.

FV: Domnule Stoenescu, decât să vă mint... N-am surprins această scenă. Apoi, era şi importanţa, atenţia... una era când vorbea cu Stănculescu la Armată şi altceva când vorbea cu un oarecare.

AMS: Importantă ca informaţie este chestiunea că nu avea cum să vorbească de la telefonul lui, putea doar să dea telefon. De asta s-a dus la Hegedus.

FV: Eu am dat telefon şi pe fix şi pe interior. De aici a ieşit acestă informaţie falsă, tâmpită, că i-a cerut voie Suzanei Gâdea. Aia e o tâmpenie pe care Pleşiţă a scos-o.

AMS: Ca să ne înţelegem: eu abordez acest subiect dintr-o poziţie total depolitizată în raport cu evenimentele la zi. Nu mă interesează ce face Iliescu acum, în ce partid este şi că va avea un congres etc[1]. Pe mine mă interesează reconstituirea evenimentului istoric.

FV: Şi eu la fel. Sunt retras din politică.

AMS: Bun. Aţi plecat cu maşinile acasă la el. A intrat în casă?

FV: Da.

AMS: Cam cât a stat?

FV: Pot să vă spun că era lume multă acolo. El a intrat spunând că vrea să vadă dacă merge cu el şi soţia, Nina.

AMS: Cam cât a stat înăuntru?

FV: Vreo jumătate de oră.

AMS: Deci a stat în casă cam o jumătate de oră. El acest interval, această intrare şi rămânere în casă o jumătate de oră, o neagă.

---

[1] La Congresul PSD din zilele de 21 şi 22 aprilie 2005, Ion Iliescu nu a mai fost ales la conducerea partidului, funcţia fiind preluată de fostul ministru de Externe, Mircea Geoană.

FV: Nu are cum. Lumea aştepta, iar eu la un moment dat m-am întrebat ce se întâmplă, de ce întârzie atâta, merge sau nu merge doamna Nina?

AMS: Vorbea la telefon, dădea nişte telefoane.

FV: Probabil, probabil. El era foarte preocupat de Televiziune. El voia să ajungă acolo, nu la Armată, unde se putea întâmpla altceva.

AMS: Prin urmare, să punctăm că în mod categoric Ion Iliescu a stat acasă o jumătate de oră.

FV: Categoric! De acolo am plecat, el cu maşina nu ştiu cui spre Televiziune, eu din nou cu maşina mea şi cu Marcela Iacob înăuntru... Aş vrea să închideţi puţin reportofonul, să fac o paranteză.

A urmat un scurt interval în care dl Velicu a făcut câteva observații asupra *componenţei etnice a persoanelor din „vechea gardă cominternistă" prezente pe holurile şi în studiourile Televiziunii.*

AMS (*revine înregistrarea*): Da, da, v-am înţeles.

FV: La Televiziune, nebunie mare. A intrat în studio, a vorbit o dată, a mai vorbit încă o dată, după aia am urcat la etajul 11.

AMS: A vorbit o dată. Aţi fost cumva lângă el când a ieşit din studio?

FV. Da. Nu cred că a făcut ceva deosebit. Ştiu că voia să meargă la etajul 11. Şi l-au tras înapoi, dacă îmi aduc bine aminte, în studio. În orice caz, la etajul 11 au început să se structureze nişte lucruri.

AMS: Spuneţi-mi: a vorbit prima oară, s-a dus la etajul 11 apoi a coborât şi a vorbit a doua oară, sau a vorbit de două ori şi a urcat apoi sus?

FV: Nu mai ştiu, era aşa o nebunie.

AMS: S-a întâlnit cu Brucan?

FV: Nu ştiu să vă spun. Era lume foarte multă. Eu eram şi şocat, pentru că am păţit o chestie. Când am urcat la etajul 11, m-am pomenit cu Gelu Voican-Voiculescu, care mi-a spus brusc: „E bine că ai venit cu Iliescu, dar de tine nu mai e nevoie". Eu aveam impresia atunci că e nevoie de toată lumea.

AMS: Îl cunoşteaţi pe Gelu?

FV: Nu, nu. L-a preluat pe Iliescu ca pe un pachet, îl tot căuta pe Dragoş Munteanu şi mi-a spus că nu mai e nevoie de mine.

AMS: Gelu Voican explică într-un interviu pe care mi l-a dat că l-a preluat pe Iliescu şi i-a spus: „Din acest moment sunteţi sub protecţia noastră". Nu exista nici un „noastră", era numai el, îl căuta de mult pe Iliescu şi dorea să fie sigur că nu va interfera nimeni, fiind convins că el poate asigura o protecţie autentică, loială lui Iliescu. De ce au apărut totuşi aceste informaţii despre dvs., că eraţi ofiţer acoperit?

FV: Eu am explicaţiile mele.

AMS: A existat un ordin al conducerii Securităţii prin care toate persoanele care fuseseră sub observaţie înainte să aibă o coadă, să fie în permanenţă supravegheate de un ofiţer acoperit, de un colaborator, de cineva care să nu se desprindă de el. Dinescu a avut o coadă din asta, Caramitru, Sergiu Nicolaescu şi el, Militaru... să nu-i scape din ochi şi să raporteze ce fac. Era o încercare de a controla mişcările acestora. Nimeni nu-şi putea închipui că Iliescu se putea mişca liber fără să aibă pe cineva lângă el în permanenţă. De aici, văzându-vă pe dvs. mereu în preajma lui, au tras această concluzie, care se producea şi pe fondul isteriei de atunci. La Televiziune au existat aceste persoane, care, în jurul orelor 15.00, 15.30, au fost retrase, acolo pătrunzând două grupuri compacte de ofiţeri ai Direcţiei III, sub acoperirea de revoluţionari. Ei sunt cei care au păzit studiourile III şi IV până prin 26 decembrie, când au fost retraşi. Apoi s-a lansat şi informaţia că eraţi şeful lui de cabinet la Casa Scânteii..

FV: Am fost şeful lui de cabinet, dar după revoluţie.

AMS: Ei, de aici au escaladat lucrurile...

FV: Eu aveam o înţelegere cu el, când ieşeam la o întâlnire cu cititorii, o întâlnire în ţară cu el, nu mai ieşeam trei luni, stăteam la cutie.

AMS: Pe mine mă interesează mai mult dacă, după ce a avut prima intervenţie pe televizor, a ieşit, a dat un scurt interviu unui corespondent al agenţiei *France Prese*, s-a întâlnit cu Militaru..

FV: Eu am auzit că Militaru îl chemase acolo înainte...

AMS: A cerut mai multora să-l sune, le-a pus la dispoziţie un număr de telefon. Bun, aţi urcat la etajul 11, aţi intrat în biroul respectiv. Acolo se aflau cel puţin câteva persoane interesante: Brucan, Militaru, Lupoi, Cico Dumitrescu...

FV: Ştiţi ce se întâmplă? Îmi cereţi acuma, mă puneţi într-o situaţie foarte amuzantă, pentru că nu vă pot da detalii relevante. Erau oameni pe care îi vedeam pentru prima dată şi, dacă nu

aveam contact cu ei, cum a fost Gelu Voican, care mi-a spus: „Pleacă, că nu e nevoie de dumneata", în rest nu aveam cum să-l ştiu. De exemplu, Lupoi. Ce putea să-mi spună Lupoi la vremea respectivă? Puneţi-vă în starea aia de agitaţie din 22 decembrie. Eu continuam să cred într-o idee fixă: că nu este altă soluţie decât Iliescu să ia legătura cu Armata şi să lămurim puţin lucrurile, pentru că deja ceea ce se văzuse la televizor se conjuga în capul meu cu ceea ce vedeam acolo, în Televiziune, unde era o aglomeraţie de nedescris şi unde nu exista nici un fel de rigoare. Era un haos total.

AMS: Numai că, vedeţi, în acel birou de la etajul 11, Lupoi a cerut cu voce tare ca Militaru să preia comanda Armatei. Vă amintiţi acest moment?

FV: Nu, este posibil să fi spus aşa ceva, dar nu am reţinut.

AMS: Dar pe Militaru l-aţi identificat?

FV: Da, păi am plecat de acolo cu el cu maşina. Eu vă spun numai ce mi s-a întipărit bine în creier, ca dovadă că nu mai uit după 15 ani. Pe Lupoi, văzându-l numai o dată, nici nu m-a intersat. Eu eram cu ochii la Iliescu ca la soare atunci. Eu urmăream, în demersurile mele, să-l scot pe Iliescu de acolo şi l-am şi scos la un moment dat. Era o vraişte totală şi acolo. De exemplu, dădeau telefoane miniştrii care voiau să se pună bine cu Iliescu şi care cereau sfaturi cum să facă cu o problemă, cu alta.

AMS: Acolo dădeau telefon miniştrii în funcţie, miniştrii lui Dăscălescu, ai lui Ceauşescu?

FV: Da, da, miniştrii lui Dăscălescu. Era un circ, toţi voiau să-l agaţe cu o problemă.

AMS: Aduceţi-vă aminte o problemă, un ministru...

FV: Cred că de la Industria uşoară l-a sunat cineva şi Iliescu îi spunea: „Staţi liniştiţi, o să se rezolve", nu ştiu ce. Au fost mai multe telefoane din astea. Eu reveneam mereu la ideea mea fixă: Iliescu – Armată. Mă tot duceam pe lângă el: „Dom'ne, hai să plecăm la Armată". În sfârşit, la un moment dat, după ce s-au mai potolit telefoanele, dar n-a fost o pauză, a fost un moment de linişte, cu ajutorul lui Ion Bucheru şi a Ancăi Arion, parcă, am reuşit să-l smulgem din grupul ăla din biroul lui Petre Nicolae, să-l băgăm în lift şi am coborât să mergem în sfârşit la Armată. Eu eram cu maşina trasă în curtea Televiziunii, aveam o Dacie break, şi ne-am suit în maşina mea.

AMS: Dar nu s-a mai oprit în studioul 4?

FV: Nu, ambele intervenţii la Televiziune au avut loc înainte să urce la etajul 11.

AMS: A fost un interval destul de mare între ele, cam o jumătate de oră. Ce-a făcut.

FV: A rămas pe hol acolo, era o nebunie generală, stătea cu toată lumea pe cap, fiecare dorea să-i spună ceva.

AMS: Acolo s-a întâlnit cu Brucan?

FV: Personajul Brucan nu-mi spunea nimic pe vremea aia şi, ca să fiu sincer, nici acum.

AMS: V-aţi urcat în maşină.

FV: Am coborât şi direct-glonţ la maşină. Şi în maşină au urcat nişte oameni aşa... stăteam eu cu generalul Militaru în faţă şi Iliescu în spate, între Voican Voiculescu şi Ispas. Am plecat de la Televiziune, am luat-o spre Armată. Deja vedeam pe stradă ce era, lume venind, plecând, urlând. N-am apucat să vă spun că eu în maşină îmi montasem o sirenă. Cu ocazia unei vizite cu Iliescu la Curtea de Argeş, el a vorbit acolo, şi la sediul partidului şi la o întreprindere de electrice din Curtea de Argeş, foarte bătăios, cam strigând aşa împotriva lui Ceauşescu fără să-i pomenească numele, preocupat de soarta ţării. Şi am primit cadou două râşniţe de cafea, iar eu, când a venit directorul, i-am spus: „Dom'ne, lasă-mă cu râşniţa asta, mai bine fă-mi cadou o sirenă de procuratură". Ştiam că se făceau acolo. O foloseam ca antiradar. O băgasem sub capotă şi eu îmi montasem un buton sub bordul maşinii.

AMS: Domnule Velicu, la 15 ani după momentul ăla vreau să vă întreb două lucruri, pentru a aduce evenimentele de la legendă la realitate..

FV: La adevăr, foarte bine.

AMS: Începând cu iunie 1989, în toate organizaţiile de partid din ţară se organizează şedinţe pentru realegerea lui Ceauşescu la Congresul al XIV lea. La organizaţia de partid a Editurii Tehnice cum s-a votat?

FV: Nu ştiu, că eu nu eram în Editura Tehnică. Eu ştiu că eram la Consiliul Culturii şi s-a făcut o şedinţă de-asta, la care eu m-am ridicat şi, în loc să votez pentru realegerea lui Ceauşescu, m-a ridicat şi i-am urat Suzanei Gâdea la mulţi ani, că venea ziua ei. M-au înjurat toţi colegii pentru asta, pentru că a stârnit ilaritate într-un moment pe care ei îl considerau solemn.

AMS: A doua întrebare: sunt în posesia a două mărturii independente; una vine de la o personalitate culturală cunoscută, alta

de la un înalt funcţionar din CC, că în noiembrie 1989, înainte de Congres, Ion Iliescu a fost la CC şi s-a întâlnit cu Ceauşescu, că a fost într-o audienţă[1].

FV: Nu, v-am spus, relaţia mea cu Iliescu a cunoscut o perioadă de pauză între 1988 şi 1989.

AMS: Bine, continuaţi cu povestea.

FV: În maşină le-am povestit chestiunea cu alarma şi Militaru a spus: „Dă-i drumul la sirenă". Am prins un trabant pe la Academia Militară, l-am aruncat într-o parte, noroc că nu s-a întâmplat nimic, am mers mai departe şi am ajuns la Ministerul Apărării, în Drumul Taberei.

AMS: La „Orizont".

FV: Am intrat şi l-am găsit pe Roman acolo, care era înaintea noastră şi ţipa la generali să se pună în slujba revoluţiei, în ciuda asigurărilor lor că sunt de partea revoluţiei. Probabil că şi eu eram la fel de surescitat în momentele alea ca şi Roman. Ţipa foarte tare la ei.

AMS: Ţipa foarte tare la ei pentru că îl găsise pe generalul Ilie Ceauşescu în funcţie bine-mersi.

FV: Da, dar ceilalţi generali, printre care era şi Grigore Ghiţă, dacă nu mă înşel, de la Securitate (*comandantul trupelor de Securitate*, n.a.), lui i-am reţinut numele, îşi declarau adeziunea faţă de forţele revoluţionare. Stănculescu era imparţial, retras acolo. Ca să fiu sincer, eu am crezut că va exista o întâlnire şi o decizie private între Stănculescu, Hortopan şi Iliescu. Eu pe Stănculescu nu-l cunoşteam, dar ştiam că este foarte respectat în Armată. Pentru mine, Armata nu însemna cel care asigură logistica. Pentru mine trebuia să stăm de vorbă cu Hortopan, pentru că ăla era forţa. Stănculescu se ocupa cu logistica.

AMS: Era adjunct al ministrului.

FV: Nu ştiam la vremea respectivă.

AMS: Când aţi urcat la etajul 1, v-a întâmpinat Stănculescu pe hol sau în anticamera biroului ministrului şi a dat un raport lui Iliescu? A dus mâna la şapcă şi a salutat şi i-a dat un raport?

---

[1] Informaţia a fost confirmată de Ion Iliescu, dar nu a fost o întâlnire cu Ceauşescu, ci cu Bobu, Ion Iliescu fiind avertizat pe linie de partid pentru încercarea de a difuza un manifest în numele „Frontului Patriotic Socialist".

FV: Nu-mi mai aduc aminte. I-am găsit pe toţi generalii în sala aceea de protocol... vreau să folosesc o figură de stil... era o cameră în care puteai să calci pe generali ca pe dude.

AMS: Există mai multe mărturii că Stănculescu i-a dat un raport lui Iliescu.

FV: N-am reţinut chestia asta, deşi am o memorie foarte bună. Nu cred că era în temperamentul lui Stănculescu să facă aşa ceva. Am ajuns acolo, Iliescu a intrat, şi mai departe n-am ce să vă spun mai mult, pentru că pe mine m-a pus Iliescu să stau în anticameră. Am stat împreună cu şeful de cabinet al ministrului (Apărării). Intram-ieşeam, pentru că începuse zvonistica: „Se trage de la Televiziune", a sunat unul Ţencu[1]. A mai sunat un alt general, că ar fi bine ca Armata, care este la Televiziune, să poarte brasarde tricolore pe braţ. Nu mai înţelegeam nimic.

AMS: Aceste zvonuri veneau pe telefonul interior al ministerului?

FV: Veneau pe telefonul interior, de la militari. De exemplu, am primit un telefon că Centrul Energetic Naţional, de unde se poate opri energia electrică în România, este nepăzit.

AMS: Aceste telefoane veneau din afară sau de la militari, ştiu eu, comandanţi militari, ofiţeri din M.Ap.N.?

FV: De la militari, pe circuitul militar al Armatei. Şi eu intram înăuntru şi îl informam pe Iliescu.

AMS: Începuse diversiunea.

FV: Începuse diversiunea. Încă de când eram la Armată. La un moment dat s-au terminat discuţiile acolo, era clar că toţi generalii sunt de partea revoluţiei, s-au ridicat şi hai să mergem la CC, să începem să strângem lucurile, să le adunăm. Ne-am suit în aceeaşi formaţie în maşină şi am plecat înapoi la CC. Aici începe partea amuzantă. Am intrat pe la aripa aceea unde este clădirea veche peste care au pus monstruozitatea aia modernă...

AMS: Aripa dinspre strada Oneşti.

FV: Aşa, am intrat pe acolo, foarte greu. Şi Iliescu, foarte greu. Gelu îi deschidea drumul, am intrat, ne-am dus la etajul I. Aici, din păcate, nu mai pot să vă spun ce a fost, ce a făcut Iliescu. Ştiu doar că s-a dus pe balcon să vorbească, dar nu ştiu ce-a vorbit, pentru că eu am vrut să mă duc în biroul lui Ceauşescu şi m-am dus în timpul ăsta. Am intrat în biroul lui

---

[1] În acel interval orar, 16.00-17.00, nu se deschisese focul nicăieri.

Ceauşescu să văd dacă mai există ceva. Nu mai exista. Am găsit pe masa lui Ceauşescu un grafic de livrare la export a autoturismelor ARO. Restul... nimic, fusese jefuit. Avea un birou frumos, cu nişte picioare de porţelan, atât, restul se dusese. Iliescu îşi ţinea cuvântarea acolo, eu îl aşteptam să vină. Eu nu-i imput lui Voican ce-a făcut. Dimpotrivă, foarte bine, cu singura observaţie că eu chiar doream ca Iliescu să vină la putere să schimbe ceva din situaţia dramatică a României. După aia ne-am suit la etajul doi, parcă, şi au încercat să dea un comunicat. Am mai stat pe acolo, eu eram răvăşit total, ca orice om normal în astfel de situaţii. Treceau echipe de filmare pe acolo, n-am înţeles nici până azi de unde şi de ce aşa de multe, cum de erau aşa de pregătiţi să filmeze.

AMS: Agenţiile străine...

FV: Nu, erau şi români. Erau echipe de filmare româneşti, gârlă. Era Sergiu Nicolaescu, care trecea pe acolo cu grupul de cascadori, trebuia să fii atent să nu te calce în picioare. În rest, lume multă, artişti de toate felurile, foşti secretari de partid. Când am intrat în CC, primul lucru pe care l-am văzut a fost cum nişte revoluţionari îi frângeau mâna la spate lui Nicolcioiu, fostul şef de Protocol, dar am înţeles că după aia i-au dat drumul şi l-au băgat în cameră cu Iliescu, cu scuze.

AMS: El şi cu Apostoiu au lucrat cu Iliescu.

FV: Verdeţ era acolo. Eu nu am vrut să mă bag ca musca în lapte, cât timp ei au intrat să lucreze la o declaraţie.

AMS: Aţi intrat cu ei sau aţi stat afară?

FV: Nu, afară. Pe fondul ăsta, a mai apărut acolo Burtică. Dar mai întâi a apărut Apostol, însoţit de nişte revoluţionari care strigau: „Faceţi loc, că trece noul prim-ministru al României!". M-a amuzat chestia asta foarte tare. Apoi a venit şi Burtică şi a fost invitat să se alăture acelei echipe de conducere, dar el a zis: „Dom'ne, eu vreau să mă bucur de căderea tiranului" şi n-a vrut să se bage, ceea ce era lăudabil pentru el. Erau Brucan şi Mazilu, care îşi făceau confidenţe despre cât au suferit de pe urma Securităţii. Mazilu îi tot arăta buza, că a fost bătut numai în gură, Brucan la fel suplimenta aventurile lui şi la un moment dat a început să se tragă.

AMS: De unde?

FV: Domnule, sincer să fiu, habar n-am de unde s-a tras. Eu nu am văzut decât că se trăgea dinspre clădirea noastră spre

Palat. Şi acum vreau să vă spun un lucru, că după aia mi-am mai lămurit nişte lucururi. Dacă vă mai aduceţi aminte revoluţia, a fost un pocinog întreg cu Muzeul de Artă, cu tablouri arse. Se dăduse dispoziţie cu trei zile înainte să fie scoase, nu prea s-a ars pe acolo. Dar, mă rog, eu am văzut trăgându-se din partea asta, după cum şi la BCU s-a spus că a ars patrimoniul. Patrimoniul nu era acolo, era în buncărul ăla (*din subsol*, n.a.). Mă rog, după aia s-a profitat de asta ca să se facă clădirea nouă.

AMS: Aţi văzut în vreo clipă trăgându-se spre clădire?

FV: Eu personal, nu. Gloanţele pe care le-am văzut eu, s-au tras în spatele clădirii.

AMS: Pe unde era parcă UTC-ul atunci.

FV: Da, din partea aia.

AMS: Păi acolo era tot un dispozitiv al Armatei!

FV: Am aflat asta mai târziu. Întâmplarea a făcut ca ulterior să ocup biroul lui Curticeanu, în perioada când am fost chestor al Senatului, şi am întrebat: „Cine a stat aici?“ şi mi s-a răspuns – Curticeanu. De acolo eu observasem că se trage din spate. Să revin. La un moment dat, l-am scăpat pe Iliescu, a plecat şi din momentul ăsta nu vă mai pot povesti nimic, pentru că nu mai ştiu ce s-a întâmplat. Ştiu că a plecat cu Gelu la Televiziune, într-un taxi. Eu am mai stat acolo o zi şi jumătate, Roman parcă făcea o listă, l-a pus pe Montanu pe listă, pe mine nu m-a pus, pentru că nu mă cunoştea, dar eram acolo cu ei. Şi, la un moment dat a început să se tragă înăuntru. În momentul ăla, nefiind pe vreo listă şi Iliescu părăsindu-mă, n-avea nici un rost să mai stau pe acolo. Eram şi puţin speriat, pentru că ce vedeam pe acolo nu prea era aşa de *high life*. Era o lume cam nebună acolo. Atunci am sărit pe geam, dar nu pe partea aia pe care intrasem, ci pe partea unde este acum Ministerul Sănătăţii. Mi-am cam julit mâinile, că parterul e sus, şi m-am dus acasă. Acasă nu puteam să stau aşa, pentru că sunt un tip activ, şi am plecat la serviciu. Am stat şi noaptea de 25 decembrie acolo, când am aflat indirect că o să fie omorât Ceauşescu. Am stat la Hegedus în birou şi acesta tot îmi spunea că trebuie să se întâmple ceva. La un moment dat l-a sunat pe Alexandru Stark. Eu nu-l cunoşteam, dar Stark i-a spus la telefon: „Dom'ne, în noaptea asta se lămuresc lucrurile“. Atunci mi-am dat seama că se întâmplă ceva. Şi chiar s-a întâmplat în noaptea aia, dar nu numai cu Ceauşescu, s-a întâmplat şi cu noi. Au apărut teroriştii în Casa Scânteii şi am

avut nişte aventuri de zile mari. Dacă tipăriţi vreodată interviul ăsta, chiar vreau să adresez nişte scuze. Vă spun imediat de ce. Eram în stare de surescitare. Şi Hegedus, care era mult mai în vârstă decât mine, era tot în starea asta de ameţeală naţională. La un moment dat a început să se tragă dinspre Casa Scânteii. Am văzut focurile cu ochii noştri. Se spunea că se trage dinspre postul de toluen din spatele Casei Scânteii. În sfârşit, pe la 2 noaptea, în ziua de 25, suntem chemaţi de Armată – ca să vedeţi cum îi ia Dumnezeu minţile omului. Suntem chemaţi de Armată şi ni se spune că au prins trei terorişti în Casa Scânteii, toţi trei ofiţeri de Securitate. Au venit cu ei şi ni i-au predat nouă. M-am dus repede cu Hegedus, împreună cu şeful administraţiei, care era şi ăla acolo. I-am legat pe ăştia să nu fugă cu cablurile de la nişte veioze. Nu voiau să spună de unde sunt, le-am dat nişte şuturi, nişte palme. Îmi cer scuze faţă de ei, nu ei au fost de vină.

AMS: Dar erau ofiţeri de Securitate?

FV: Erau ofiţeri de Securitate. Le-au găsit legitimaţii în buzunare.

AMS: Şi dumneavoastră credeaţi că teroriştii umblă cu legitimaţiile la ei?

FV: Nu asta este problema. I-am legat, i-am dus cu nişte Gărzi patriotice şi i-am predat la Televiziune.

AMS: Au zis ceva în perioada asta?

FV: N-au zis nimic, n-au zis nimic. Asta m-a iritat şi probabil că de asta i-am şi burdujit un pic. Nu ziceau nimic, parcă erau muţi. I-am predat unui maior, parcă Miron îl chema, la Televiziune. După ce au trecut evenimentele, am făcut o socoteală, că mi-am zis că unde este multă deşteptăciune, e şi multă prostie, şi m-am întrebat: „Dom'ne, de ce m-am dus eu cu ăştia la Televiziune, unde se trăgea? Puteam să mor, de ce ne-a predat nouă Armata aceşti trei securişti şi ne-a trimis cu ei la Televiziune, în foc, când Casa Scânteii avea un buncăr jos, aşa zisul buncăr ALA, care este şi acum şi care era plin de militari?

AMS: Plin de militari?

FV: Plin de militari. MApN-ul, inclusiv militari femei am văzut acolo.

AMS: Păi, ce făceau acolo?

FV: Nu ştiu ce făceau acolo.

AMS: Dar ce era acolo, era un centru de comandă, un centru de comunicaţii? Buncărele astea ALA erau centre de comandă pentru caz de război, după câte ştiu eu.

FV: Era centrul de comandă, încă de pe vremea lui Ceauşescu, al trupelor ALA. Un fel de buncăr antiatomic. Armata era acolo în păr şi lucra la ceva, nu ştiu la ce. Ulterior am aflat că cei trei securişti nu fuseseră prinşi ca terorişti în Casa Scânteii, ci pe şosea. Ni i-au predat nouă ca noi, iar noi, ca proştii, i-am preluat.

AMS: Aţi aflat ulterior dacă au tras?

FV: Nu, n-au tras. Au fost prinşi pe stradă într-o maşină. I-am cam lovit pe nevinovate. Ulterior am aflat că erau trei ofiţeri de la Băneasa, care treceau pe şosea. I-a oprit Armata, ei s-au legitimat şi ni i-au adus nouă ca terorişti. Lucrurile păreau să se liniştească spre Revelion. Am stat acasă, n-am mai încercat nicio legătură cu nimeni, mai veneam pe la serviciu. Se făceau alegeri pentru FSN, n-am fost ales, nici nu mi-am depus candidatura. Pe 2 ianuarie am primit un telefon, pe la 7 jumătate - opt dimineaţa, chiar nevastă-mea a spus. „Cine o fi nesimţitul ăsta, care sună la ora asta". Era Nina Iliescu, care mi-a spus: „Ionel are nevoie de dumneata. Du-te la Palatul Victoriei" M-am dus şi Iliescu mi-a spus: „O să lucrezi cu Bujor Sion la cabinetul meu". Asta este povestea mea, în partea care mi-aţi spus că vă interesează. Aveţi cuvântul meu de onoare că unde n-am ştiut ceva, n-am inventat.

AMS: Am observat. De aceea relatarea dvs. pare şi foarte veridică.

FV: Prefer să nu mă pronunţ unde nu sunt sigur.

AMS: Dvs. lămuriţi nişte lucuri chiar foarte importante, care aduc evenimentele la nivelul unei realităţi credibile. Adică, mai aproape de realitate.

FV: De unde să ştiu eu anumite lucruri? Eu, de exemplu, am considerat că Iliescu a avut o ideea genială că nu s-a dus direct la Armată. Am aflat ulterior că Armata cocheta cu ideea asta a preluării puterii, o lună după evenimente. De unde să ştiu eu atunci, în decembrie, că nu-l opreau pe Iliescu acolo? O lună mai târziu lucrurile erau foarte periculoase.

AMS: Militaru. Dar, vă amintiţi ce spunea Militaru în maşină când vă duceaţi spre MApN?

FV: Militaru în maşină a fost destul de relaxat. Avea doar o grabă de a se duce la Armată - eu am studiat în plan personal şi psihiatria -, avea o grabă de a se duce la locul faptei la Armată. El căuta revanşa.

AMS: Aţi fost din 2 ianuarie şeful de cabinet al lui Ion Iliescu.

FV: Din 3.

AMS: Au început problemele politice, anunţarea că FSN-ul nu va participa la alegeri, după care mineriadele. Avea convorbiri, întâlniri cu Brucan în această perioadă?

FV: Da.

AMS: Venea des la el?

FV: Da, dar nici nu pot să cred că Iliescu asculta ce-i spunea Brucan. Pe de altă parte, trebuie să vă fac clar un lucru. Era clar că el nu mai poate să se sprijine pe partidul comunist, nici nu putea să-şi facă alt partid. Tot atât de clar era că CFSN-ul, ăla care a fost primul, avea în componenţă o grămadă de oameni cunoscuţi, care păreau de mare valoare, dar care în realitate erau nişte nulităţi.

AMS: Daţi-mi un nume.

FV: Nu vreau să jignesc pe nimeni.

AMS: Daţi-mi un exemplu.

FV: De exemplu, un om care sună din provincie şi mă ţine trei sferturi de oră la telefon, ca să-mi explice mie ce se întâmplă acolo, când tu eşti acolo, în loc să rezolve el problema acolo, să iei măsuri şi nu faci nimic.

AMS: Vă referiţi la preşedinţi de CFSN local, judeţean.

FV: Da.

AMS: Păi ăştia erau revoluţionari, erau cei care îl răsturnaseră pe Ceauşescu. Cum v-aţi dat seama că erau nişte nulităţi.

FV: Păi, dacă te-ai băgat şi vrei să faci ceva, te implici şi faci ceva. Ei aşteptau ordine de la Iliescu. În CFSN-ul ăla nu a existat opoziţie, ba chiar la un moment dat ei nu au făcut altceva decât să-i facă jocul lui Iliescu.

AMS: Cum aşa?

FV: S-au retras. N-au fost activi.

AMS: Să luăm un exemplu: au fost şedinţe ale acestui CFSN. Ăştia ce făceau? Să spunem clar că au fost acolo Tökés, Doina Cornea, a fost acolo Ana Blandiana... Ce spuneau, ce reacţie au avut oamenii ăştia, ce făceau?

FV: Reacţie de discurs. Ţineau nişte discursuri fără nicio aplicabilitate.

AMS: Sterile.

FV: De discurs politic formal. Eu am o părere, am făcut Facultatea de Istorie: prin politica lor, partidele de opoziţie l-au

ajutat enorm pe Iliescu. Iliescu e şi el un om, e adevărat că şi-a urmărit permanent ţeluri personale. De exemplu, el a făcut prin ianuarie nişte gafe personale, pe care eu nu le-aş fi făcut. El era adeptul ideii guvernului de uniune naţională. Era imposibil aşa ceva atunci. Iar partidele căutau revanşa...

AMS: Staţi să ne înţelegem. Partidele au reacţionat la declaraţia că FSN-ul va participa la alegeri, după ce anunţase că nu va participa.

FV: Asta a fost argumentul de formă. În realitate, acţionau cu scopul de a-şi lua revanşa pentru 1946, să se răzbune pe comunişti, iar comuniştii atunci erau Iliescu şi ai lui. Deci, ca istorici, să nu greşim. Una era masca publică, unul era argumentul mediatizat şi altul era resortul politic intern, real. Voiau răzbunare pentru 1946. Ori, asta era o aberaţie. Iliescu primea informaţii despre aceste intenţii ale lor şi nu înţelegea, nu credea. Abia când au început marşurile, mitingurile, atacurile asupra sediului CFSN şi-a dat seama că este adevărat.

AMS: Şi atunci a chemat minerii.

FV: Nu e adevărat.

AMS: Eraţi şeful de cabinet, nu vă putea scăpa aşa ceva.

FV: Nu el a chemat. Alţii au fost cei care au chemat, tot din clădirea aia, dar nu el. Ba, la un moment dat, pot să vă confirm, că a cerut, s-a interesat să-i oprească. În plus, primele veniri ale minerilor s-au petrecut fără ştirea lui, prima, după 12 ianuarie.

AMS: Domnule Velicu, au fost martori în biroul unde se afla Miron Cosma, care au relatat cum l-a sunat Iliescu, iar Cosma a întors telefonul spre ei şi l-au auzit cum le spunea că este o contrarevoluţie, bandiţi, plătiţi de străinătate, chestii de-astea.

FV: Cine spune asta?

AMS: De exemplu, Raj Tunaru, a fost şi candidat la Preşedinţie.

FV: Am o părere foarte proastă despre eroii care apar după război.

AMS: Şi eu, dar ăsta a fost în război, că era război civil.

FV: Partidele politice de opoziţie au greşit strategic şi tactic total. În loc să rămână în FSN şi să-l blocheze pe Iliescu dinăuntru, au plecat şi i-au lăsat toată puterea. Acesta este adevărul. Toţi, inclusiv domnul Caramitru, răsuflau uşuraţi că s-au retras ţărăniştii din CFSN...

AMS: Care ţărănişti?

FV: Blandiana, Doina Cornea, toţi erau purtătorii de cuvânt ai acestui partid. Era o poveste cu independenţa lor şi cu societatea civilă. Erau ai PNŢ şi lucrau pentru PNŢ. Asta era clar.

AMS: În sfârşit, poate ne întâlnim altă dată să discutăm subiectul „după '90", mai pe larg.

FV: Cu plăcere.

AMS: Vă mulţumesc.

General-colonel (r) dr. CONSTANTIN OLTEANU

Fost ministru al Apărării Naţionale (martie 1980-decembrie 1985); prim-secretar şi primar general al Capitalei (decembrie 1985-mai 1988); secretar al CC al PCR şi şef al Secţiei propagandă şi presă (mai 1988–octombrie 1989); şeful Secţiei relaţii externe a CC al PCR (octombrie 1989-decembrie 1989); în prezent, profesor asociat la Universitatea „Spiru Haret"

Înregistrări audio. Stenograma interviurilor a fost pusă la *dispoziţia intervievatului, care a făcut unele modificări şi completări minore.*

01.08.2005

AMS: Domnule general, aş vrea să discutăm câteva probleme foarte concrete. Când ne-am întâlnit în holul Universităţii mi-aţi spus ceva despre penetrarea sovietică în Armată. Asta mă interesează. Asupra problemei generale a socialismului, la care v-aţi referit atunci, eu am altă opinie: Gorbaciov a fost influenţat de Occident, unii afirmă că a fost recrutat...

Constantin Olteanu: Dacă Gorbaciov nu se lăsa influenţat de Occident, cum aţi spus dvs., socialismul, ca sistem, exista şi acum.

AMS: Era mai rău, domnule general.

CO: Aveţi dreptate. Totul depinde însă de modul în care este perceput fenomenul.

AMS: Domnule general, îmi vin din ce în ce mai multe semnale că sovieticii reuşiseră să penetreze destul de sus în Armată. Aţi fost ministru al Apărării, aţi avut acces la dosarele astea....

CO: Când abordăm acest subiect delicat, trebuie să avem în vedere că nu numai serviciile secrete sovietice ţinteau acest obiectiv, ci şi alte servicii străine. Atitudinea sovieticilor, avantajele lor în realizarea acestui scop pot să fie mai bine înţelese dacă avem în vedere fenomenele specifice Armatei române,

precum: diviziile formate din prizonierii români pe teritoriul URSS; existenţa consilierilor sovietici în armata noastră; formarea şi pregătirea unor cadre în şcolile şi academiile militare sovietice; traducerea şi introducerea regulamentelor militare sovietice în Armata română. Apartenenţa Armatei române la Tratatul de la Varşovia, începând cu 1955, a creat posibilităţi şi facilităţi noi pentru sovietici de a ajunge în situaţia să cunoască problemele militare care îi interesau. Spre deosebire de occidentali, care acţionau împotriva sistemului socialist, sovieticii aveau alte interese. Până la un moment dat, organele se spionaj sovietice au urmărit să cunoască poziţia României în unele probleme ale Alianţei şi s-o influenţeze în interesul lor. De la un timp, sovieticii au acţionat pentru folosirea unor generali şi ofiţeri români recrutaţi de ei, nu pentru înlăturarea regimului politic din România, ci numai a conducerii ţării, în frunte cu Nicolae Ceauşescu, cu alta, care să se alinieze fără condiţii Moscovei.

AMS: E clar! Să considerăm că imaginea pe care aţi prezentat-o este cea a condiţiilor generale.

CO: În legătură cu dosarele la care v-aţi referit, vă rog să reţineţi că aceste dosare se aflau la organele de contrainformaţii militare care, după cum bine ştiţi, erau structuri ale Departamentului Securităţii Statului. Dar eram informat în legătură cu unele cazuri. Când au început să fie îndepărtaţi cei cu studii în URSS, ei s-au orientat spre URSS pentru protecţie. Acesta a fost un criteriu pentru noi, care trezea o bănuială. Nu toate informaţiile se confirmau, dar existau suspiciuni întemeiate că fenomenul se petrecea. Se ştia că foştii generali Ioan Şerb şi Nicolae Militaru, ambii cu studii militare în URSS, fuseseră racolaţi de serviciile secrete sovietice. Activitatea lui Şerb a fost documentată de organele de contrainformaţii militare, judecat şi condamnat pentru spionaj în favoarea unei puteri străine. În ceea ce-l priveşte pe generalul Militaru, despre care s-a fabulat mult, vreau să vă relatez câteva aspecte cunoscute de mine. Din perioada când eram la Secţia pentru probleme militare şi justiţie a CC al PCR am cunoscut, de la organele de contrainformaţii militare, că generalul Militaru, atunci comandantul Armatei a 3-a de la Cluj (din 1980, Armata a 4-a) era suspectat de relaţii cu sovieticii şi lucrat, dosarul lui având mai multe denumiri conspirative, ultimul fiind CORBUL, pentru că generalul avea

o culoare mai întunecată a tenului. Peste ani, generalul Vasile Milea îmi relata că în perioada cât era el şef de Stat Major la Armata a 3-a, generalul Militaru, comandantul lui, comitea unele imprudenţe, care accentuau suspiciunea. De exemplu, în timp ce se aflau în aplicaţii, generalul Militaru obişnuia să poarte convorbiri telefonice lungi, în limba rusă, cu soţia sa, care avea, de asemenea, studii în URSS. Pus în faţa unor probe incontestabile, în primăvara anului 1978, generalului Militaru i s-a luat comanda Armatei a 2-a (Bucureşti), la propunerea generalului Ion Coman, ministrul Apărării la acea dată. El s-a autodenunţat în scris, recunoscând că a colaborat cu organele GRU sovietice. A fost numit adjunct al ministrului Construcţiilor Industriale, iar în anul 1984, trecut în rezervă.

AMS: Sigur nu au fost doar convorbirile lui cu soţia în ruseşte.

CO: Bineînţeles. Vă mai ofer un exemplu din care rezultă relaţiile lui Militaru cu sovieticii. În decembrie 1974, generalul Ion Gheorghe a fost eliberat din funcţia de şef al M.St.M. şi numit prim-vicepreşedinte la Capitală. Până când a fost numit generalul Ion Coman pe funcţia lui Gheorghe, Militaru m-a chemat la el, la Comandamentul Armatei 2, şi mi-a spus următoarele: „Măi Costică, eu o să merg şeful M.St.M." I-am răspuns: „Ştiu că s-au înaintat cîteva propuneri, însă... nu figuraţi!" Reluând argumentarea, Militaru îmi spune: „Este sigur, pentru că mi-a spus ataşatul militar sovietic. Iar tu – a continuat el – o să iei comanda Armatei 2, că tot n-am reuşit asta când te-am propus la comanda Diviziei 57 tancuri". Despre această chestiune nu am discutat cu nimeni, pentru că erau lucruri periculoase. Cum adică... ştii de la ataşatul militar sovietic că vei fi numit la conducerea M.St.M, când România era o ţară independentă!?

AMS: Nicolae Ceauşescu era informat asupra amănuntelor acestor cazuri?

CO: Sunt convins că era ţinut la curent cu ce se ştia. În plus, trebuie precizat că, potrivit reglementărilor vremii, nici un general nu putea fi luat în lucru de Securitate decât cu aprobarea lui Nicolae Ceauşescu, pe baza unei documentări convingătoare, pentru a se evita abuzurile. Pe parcurs, Nicolae Ceauşescu era informat asupra evoluţiei cazului respectiv. Tot de la organele de contrainformaţii militare cunosc faptul că, pornindu-se de la faptele celor doi generali cu funcţii importante în Armată,

Şerb şi Militaru, suspiciunea s-a extins asupra tuturor celor care aveau studii militare în URSS, ceea ce s-a reflectat, între altele, prin supravegherea lor, precum şi în politica de promovare a lor în funcţie şi în grad. Reacţiile lui Ceauşescu i-au pus în gardă pe sovietici, iar aici apare un fenomen mult mai complex. Fie că au fost informate, fie că au constatat prin mijloace proprii, organele de resort sovietice au operat schimbări în tactica lor, orientându-se şi spre alţii, care nu aveau studii în URSS. Despre această reorientare a tacticii sovieticilor am aflat, de asemenea, de la organele noastre de contrainformaţii militare. În încheierea acestui succint comentariu vreau să-mi exprim convingerea că nu toţi care au făcut studii sau au avut misiuni în străinătate s-au pretat la această atitudine dezonorantă, înjositoare, de a fi, cum spunea Titu Maiorescu, „spion străin în ţara ta". Dar trebuie să subliniez şi că nu orice general cu studii în ţară era absolvit de pericolul de a fi racolat. Aşadar criteriul studiilor nu este mereu valabil, criteriul real fiind cel dat de categoria de observaţii privind „relaţiile cadrelor militare cu străinii".

AMS: Domnule general, să trecem la Vasile Milea. Circulă informaţii despre legăturile lui timpurii şi suspecte cu sovieticii. Este important să analizăm acest caz pentru a înţelege comportamentul lui din decembrie 1989.

CO: Într-adevăr. N-am fost informat de organele în drept că a avut o colaborare condusă, să spun aşa...

AMS: Dirijată de sovietici, printr-o acţiune de racolare.

CO: Aş putea să mă refer însă la anumite elemente de apropiere, relatate mie chiar de defunctul general, altele deduse din unele fapte. În câteva rânduri el mi-a spus că, în timp ce era comandantul Diviziei 9 de la Constanţa, avea relaţii foarte apropiate cu consilierii sovietici, întâlnindu-se de multe ori cu ei şi în afara programului. Conform legilor şi regulamentelor, pe care Milea le cunoştea bine, aşa ceva nu era permis. Şi, este posibil ca, în asemenea împrejurări, sovieticii să fi acţionat cu elemente care puteau fi interpretate drept tentative pentru racolare. După părerea mea, termenul în care s-a încadrat chestiunea asta a fost că s-a realizat „ o apropiere". După aceea eu am avut două dovezi, pe care însă nu i le-am raportat lui Ceauşescu.

AMS: De ce?

CO: De ce? Pentru că eu aflasem chiar de la generalul Milea povestea episodului din 1962 de la Piteşti. Se produsese

o răscoală în câteva sate din Argeş, din cauza colectivizării, şi Ceauşescu s-a dus la Piteşti să rezolve situaţia. Colonelul Vasile Milea, comandantul Şcolii de ofiţeri de tancuri din garnizoană, a fost convocat la Comitetul regional de partid, unde se afla Nicolae Ceauşescu, atunci secretar al CC al PCR. Ceauşescu i-a cerut lui Milea să folosească tancurile pentru rezolvarea situaţiei create. O cerinţă care nu putea fi refuzată. Milea s-a conformat. Probabil că sunt şi exagerări. Nu s-a intervenit, dar atunci s-au cunoscut Ceauşescu şi Milea. A rezultat că Ceauşescu se simţea legat de episodul ăsta.

AMS: Adică era omul care scotea imediat tancurile, ca în decembrie 1989, fără să mai întrebe de lege.

CO: (*ironic*) Aşa rezulta. O să încep însă cu a doua dovadă, pentru că se leagă bine de ce spuneam mai devreme. Într-o discuţie din octombrie 1985... Eram la Snagov, chemaţi de Ceauşescu, eu, Postelnicu şi Homoştean (*la acea dată, ministru de Interne*, n.a.). Ceauşescu avea pe cineva în audienţă şi am zis: „Hai să nu stăm în picioare, să ne aşezăm să bem o cafea, să stăm puţin până ne cheamă înăuntru". Ne aşezăm şi, în timpul discuţiilor, Postelnicu îmi spune: „Măi, nea Costică... – aşa vorbea el, avea un caracter urât, nu era atât de tâmpit cum s-a spus, pe cât era de viclean şi îngâmfat – „Măi, nea Costică, cine îl împinge pe Milea ăsta?". Era clar că îl aveau în atenţie şi studiau penetrarea.

AMS: Asta, petrecându-se în septembrie-octombrie 1985, însemna că ei aveau semnale despre intenţia de a vă schimba din funcţie şi a-l pune pe Milea.

CO: Da, pentru că schimbarea s-a întâmplat în decembrie. O să vă povestesc. Şi răspund, pomenindu-i câteva nume din apropiaţii lui Ceauşescu. „Eşti pe fază, domnule!" - mi-a răspuns Postelnicu. Milea ştia să-şi facă relaţii în interesul lui. Aceştia îl împingeau în faţa lui Ceauşescu, plus situaţia de la Argeş.

AMS: Ce funcţie avea în momentul ăla?

CO: Prim-adjunct al ministrului şi şef al M.St.M. Eu lucram bine cu el, era cooperant, dar nu stăpânea suficient problemele din zona politico-militară. Atunci completează şi Homoştean: „Tov. Olteanu... – îl ştiam de când era prim-secretar la raionul Sebeş... –, tov. Olteanu, când discutaţi cu tovarăşul, să nu spuneţi ceva negativ despre Milea, că ţine la el". Ştiam despre ce e vorba, mi-a spus chiar Milea, cu colectivizarea, şi am făcut o

asociaţie de idei. Schimbarea plutea în aer, era doar o chestiune de timp. A doua dovadă, o iau invers, se consumase în 1983, cu ocazia aplicaţiei de la Neptun, pe hartă, fără trupe, la care participau sovieticii şi bulgarii.

AMS: Să precizăm că, începând din 1968, România nu accepta desfăşurarea de trupe ale TVA, pentru aplicaţii, pe teritoriul ei.

CO: Se cunoaşte lucrul ăsta.

AMS: Copiii ăştia născuţi în libertate nu ştiu.

CO: Da, aveţi dreptate. Dar, dacă citesc, află. În anul 1983 pregăteam aplicaţia din primăvară cu Frontul român, pe care o desfăşuram pe hartă, în staţiunea Neptun. Şef de Stat Major era generalul Paul Cheler, iar comandantul Frontului era generalul Ion Hortopan. Aplicaţia era condusă, ca şi precedentele, de ministrul Apărării al României. Partea română elabora concepţia aplicaţiei şi toate documentele desfăşurării acesteia, pe care le puneam de acord cu Comandamentul Forţelor Armate Unite, cu partea sovietică, pentru că participa cu o armată în compunerea Frontului român, precum şi cu partea bulgară, care şi ea participa cu o armată în compunerea Frontului comandat de români. Pentru punerea de acord a concepţiei elaborate de partea română cu armata sovietică şi cu armata bulgară, a fost trimis la bulgari generalul Nicolae Eftimescu, ca să discute cu ei elementele de colaborare. Iar la Moscova, la Comandamentul Forţelor Armate Unite, unde comandant-şef era mareşalul Viktor Kulikov, iar şeful de Stat Major era generalul Anatoli Gribkov, s-a hotărât să meargă generalul Vasile Milea, având în vedere că noi făcuserăm nişte schimbări în concepţie. În discuţiile cu Milea eu am ridicat problema: „Dom'ne, chiar aşa, de când am început aplicaţiile avem aceeaşi concepţie, mereu?". Repetarea unor concepţii osificate nu contribuia la pregătirea participanţilor. În timpul elaborării concepţiei aplicaţiei am discutat cu generalul Milea, care era şeful M.St.M. atunci. Şi am convenit că nu putem merge la infinit cu aceeaşi concepţie, să mai schimbăm ceva, în sensul îmbunătăţirii ei.

AMS: Vi s-a părut că sovieticii făceau deliberat asta? Adică nu schimbau concepţia, pentru a ţine Armata română într-un stadiu de pregătire, să spunem, stereotip şi previzibil?

CO: Se poate gândi şi aşa, însă mai mult dezvăluia atitudinea lor formală faţă de aplicaţii. Dar la elaborarea acestei

concepţii, noi trebuia să privim lucrurile în lumina doctrinei militare naţionale, să ţinem seama de cele două armate – sovietică şi bulgară –, precum şi de faptul că la aplicaţie luau parte mareşalul Kulikov, generalul Gribkov şi ministrul Apărării bulgar, generalul de armată Dobri Djurov. Adevărul este că noi făceam pregătirea, prin această formă, în primul rând pentru noi.

AMS: Da, dar la nivel strategic...

CO: Domnule Stoenescu, în cadrul aplicaţiei la care m-am referit se rezolvau şi probleme strategice importante. De altfel, Frontul, în terminologia rusească, folosită atunci şi de noi (grup de armate) este o structură strategică. Dar dacă ne gândim la nivel global, al Alianţei în care eram, pe ansamblu, noi românii nu ne propuneam să pornim cu trupele noastre spre... s-o luăm prin Europa. Asta era concepţia sovieticilor, care aveau alte obiective politico-strategice. Vreau totuşi să menţionez aici că, potrivit cutumei, ministrul Apărării român prezenta mai întâi lui Nicolae Ceauşescu, comandantul suprem al Forţelor Armate ale României, textul şi harta cu aplicaţia. De obicei, Ceauşescu nu citea textul. Privea harta şi asculta explicaţiile ministrului, după care se pronunţa. În acest mod procedam şi cu aplicaţiile pe care le desfăşuram în ţară, la nivelul Armatei. După ce a fost de acord, i-am cerut lui Ceauşescu aprobarea ca la Moscova să meargă generalul Vasile Milea, din motivele arătate mai sus.

AMS: Modificările propuse.

CO: Da. Nicolae Ceauşescu a fost de acord şi a semnat raportul prezentat de mine. Făceam raport scris înainte şi el aproba sau nu. Dar, important era să ştie. Iar Ceauşescu îmi spune, după ce aprobă, spre surprinderea mea: „Bine, măi, să se ducă, dar să-i spui să nu bea!". Nu i-am spus lui Milea, a murit şi nu i-am spus, mi-a fost jenă. Nu ştiu la ce s-a referit, la faptul că Milea bea şi el ca orice om. Ştiţi cum era: când n-avea ce să spună despre o persoană, zicea ceva ori că e afemeiat, ori că bea...

AMS: Dar le cam bea, domnule general!

CO: După ce m-am întors de la Nicolae Ceauşescu, am discutat cu generalul Milea problemele cu care pleca la Moscova. El nu a respectat însă în întregime ce am stabilit. S-a dus la Moscova, la comandantul-şef al Forţelor Armate Unite şi la şeful de Stat Major, cu generalul de armată Anatoli Gribkov. Împreună au discutat concepţia. Nici mareşalul Kulikov şi nici generalul Gribkov, n-au avut obiecţii. Apoi generalul Gribkov i-a propus lui Milea să meargă şi la mareşalul

Nikolai Ogarkov, care era şeful Statului Major General al armatei sovietice. Eu vă spun ceea ce mi-a relatat Milea când a venit, ca atitudine şi cu ce a venit înapoi de acolo, în legătură cu aplicaţia. Mi-a spus că mai întâi mareşalul Ogarkov nu i-a primit, că i-a ţinut pe la uşă, pe urmă i-a primit şi, foarte arogant şi supărat: „Ce căutaţi la mine? Ia să vedem, ce aveţi acolo? Ce e cu asta? Să vă duceţi numai până aici şi vă opriţi. Nu prelucraţi tot". Ştiţi cum făceau... Sovieticii foloseau această expresie – prelucrare.

AMS: Să explicăm că era vorba de adâncimea misiunii în aplicaţie.

CO: Da. Cum arătam, românii trebuiau să lupte pentru a ocupa o serie de obiective din câmpul tactic-operativ, inclusiv poziţii fortificate, iar acum rezulta ca sovieticii să ocupe restul ţării respective, capitala şi alte oraşe mari. Aşa rezulta. Eu am asociat acest fapt cu ce spusese mareşalul Dmitri Ustinov, ministrul Apărării al URSS, cu un an în urmă, în timpul aplicaţiei din Bulgaria (1982), că „ocuparea Strâmtorilor a devenit o chestiune de actualitate". Problema care s-a ridicat a fost: de ce a acceptat generalul Milea? El trebuia să spună atunci că nu este mandatat să modifice radical concepţia aplicaţiei şi apoi să informeze Bucureştiul. Decizia de a implica România într-o astfel de acţiune, chiar numai pe hartă, aparţinea factorului politic.

AMS: Lucrurile astea vi le-a comunicat Milea prin telefon de acolo?

CO: Nu la telefon, ci după ce s-a întors de acolo. Eu nu mi-am dat seama de ce Milea a cedat şi a acceptat ceea ce i-au spus ei. Şi atunci i-am spus lui Milea: „Nu sunt de acord cu asta. Iei legătura cu ei, îi comunici mareşalului şi ălora cu care ai vorbit că eu nu sunt de acord. Şi să arătăm toată desfăşurarea". Aşa a fost comunicat mareşalului Kulikov şi generalului Gribkov că noi vom desfăşura aplicaţia după concepţia pe care o elaborasem.

AMS: Vă întreb: atunci s-a întâmplat incidentul acela, că a avut o problemă la masă, s-o fi îmbătat, nu ştiu, dar l-au dus la spital şi a fost internat vreo două zile?

CO: Nu ştiu de acel incident şi dacă a avut loc atunci. Dacă l-au dus la un spital, atunci putea fi racolat. Eu l-am auzit pe Ceauşescu, într-o altă ocazie: „Dacă a fost internat, e clar, acolo s-a făcut racolarea".

AMS: Din informaţiile mele, Postelnicu i-a raportat incidentul ăsta lui Ceauşescu şi i-a spus că Milea a fost racolat. Unii spun că exagera Postelnicu.

CO: Probabil că a fost aşa, pentru că translatorul colabora indubitabil cu ei. Ar fi fost nişte proşti să nu aibă Securitatea om în toate aceste împrejurări.

AMS: Asta era în 1983?

CO: Da. A doua chestiune... în 1985, în aprilie, a fost o aplicaţie pe hartă, pe zonă, condusă de mareşalul Kulikov, care a cuprins armatele din Tratat, mai puţin nemţii şi cehoslovacii. Şi a venit şi la noi, chiar acolo la Hotelul din strada Haiducului, să asculte o parte din hotărâre, care ne revenea nouă. Partea de informare, adică prezentarea situaţiei operativ-strategice, trebuia s-o facă Marele Stat Major, nu trebuia s-o fac eu. Eu stăteam cu ăla acolo şi ascultam, din partea Armatei române. Şi le-am spus înainte, le-am recomandat: „Vă adresaţi mie, nu mareşalului. Eu sunt conducătorul aplicaţiei. Mareşalul doar vine să asiste". În plus, mareşalul era locţiitorul ministrului Apărării al URSS.

AMS: De-asta nu prea vă iubeau ăia.

CO: Milea şi cu Chiţac s-au adresat întâi mareşalului!

AMS: Hopa!

CO: Repet că numai generalii Milea şi Chiţac, dintre toţi generalii care au raportat, s-au adresat întâi mareşalului sovietic.

AMS: Să precizăm un lucru, pentru că cititorii nu au cum să înţeleagă. Darea raportului este o chestiune de recunoaştere a comandantului, a superiorului tău, căruia i te subordonezi. Prin gestul lor, care pentru neiniţiaţi nu înseamnă mare lucru, cei doi generali români îl considerau comandant pe mareşalul sovietic.

CO: Pentru o Armată, mai ales la nivelul cel mai înalt, aşa ceva este inadmisibil. Mareşalul a văzut că eu mă uit urât la ei, a intervenit şi mi-a spus: „Dar sunt şi eu un om, sunt comandantul forţelor Tratatului!". Era comandantul-şef al forţelor Tratatului de la Varşovia. Am răspuns sec: „Eu ştiu ce sunteţi, dar sunt eu ministrul Apărării şi conduc această aplicaţie. Iar ei sunt subordonaţii mei".

AMS: Dur. Dialogul ăsta a avut loc de faţă cu toată lumea, acolo la Haiducului?

CO: Da, acolo. Kulikov s-a iritat, era vizibil supărat. Bine, mai aveau ei reproşuri la adresa mea cu problema din Polonia, din decembrie 1981, cu aplicaţia din Bulgaria, din 1982 ş.a. în

care i-am contrat dur. Vă pot confirma, fără să fac din asta un merit deosebit, ci doar actul de militar şi om al datoriei, că îl informasem pe Nicolae Ceauşescu despre cele petrecute la aplicaţia din Bulgaria din 1982, iar el mi-a spus atunci oarecum tulburat: „Ai fost şi tu prea dur".

AMS: Nu vă plăceau deloc sovieticii.

CO: Probabil că nu mă plăceau.

AMS: Nu credeţi că au lucrat ca să-l promoveze pe Milea? Ce v-a întrebat Postelnicu.

CO: Nu aveam de unde să ştiu, dar era clar că în acea fază Milea era împins. Pe urmă mai avusesem probleme cu ei în 1984, în decembrie, la Budapesta, cu 30 de ani de la Tratat, unde au vrut să facem aşa, şi noi ne-am opus. Eu nu m-am dus la Ceauşescu să-i spun ca un şcolar: „Uitaţi ce-au cu mine ăştia şi ce face Milea", deşi Coman, generalul Coman, fără să-i fi spus eu, voia să-l schimbe pe Milea. Era periculoasă treaba, nu ştiai ce reacţie va avea Ceauşescu în legătură cu Milea...

AMS: Recomandarea lui Homoştean.

CO: Nu mi-a stat în fire să vorbesc negativ la adresa colaboratorilor mei. Nu vreau nici acum să merg prea departe.

AMS: O să spun eu atunci: Coman a venit la dvs. şi v-a spus, imediat ce a aflat de manevrele pentru promovarea lui Milea: „Dom'ne, nu vrei să scăpăm de ăstă, nu vrei să-l dăm dracului în altă parte?"

CO: Fără să-i fi spus eu ceva, a fost iniţiativa lui. Problema era că eu nu ştiam pe cine îmi aduce la M.St.M. Nu riscam. Şi atunci i-am spus: „Nu, hai să-l mai lăsăm". Singurul care mi-a vorbit într-un mod foarte brutal despre Milea şi foarte neprietenesc şi necamaraderesc şi neomenesc a fost Militaru.

AMS: Ca să vezi!

CO: În 1983 a venit la mine Militaru; lucrase la Cluj, unde era şef de Stat Major Milea şi Militaru era comandant de armată. Când l-a numit în 1965, în iulie, în locul lui Coman, pe Militaru comandantul Armatei, pe Milea l-au adus şef de Stat Major şi au lucrat până când a venit Militaru în 1969 comandantul Armatei din Bucureşti şi Milea a rămas comandantul armatei de la Cluj, în locul lui. Până în 1978, când l-a luat şi l-a numit la... Şi Militaru a venit la mine şi mi-a spus: „Ce-l ţii bă p-ăsta aici? Nu e bun de nimic". Mi-a displăcut.

AMS: Atunci să spun eu ce nu vreţi să rostiţi dvs.: Milea era ţinut şi urcat în funcţii datorită relaţiei personale din trecut

cu Ceauşescu. Puseseră tancurile împreună pe nişte ţărani. Să spunem adevărul.

CO: Cred că ăsta era unul din motive. Ce era să fac? Să ne înţelegem: Milea era un ofiţer bun, am colaborat bine cu el, dar acolo unde politicul se amestecă în Armată încep problemele. Eu nu am vrut să ridic această problemă în faţa lui Ceauşescu. Când mi-a spus Postelnicu: „Vezi că îl împinge să-ţi ia locul", eu am răspuns: „Cine m-a numit are dreptul să şi revoce ordinul, să mă schimbe. Nu pot să mă duc şi să previn această chestiune". Ştiţi ce i-am spus lui Ceauşescu la schimbarea mea? Că m-a întrebat ce părere am. I-am spus: „Cred că veţi avea cu el probleme politico-militare". Atunci, Nicolae Ceauşescu a afirmat: „Va trebui să-l ajutăm!". Eu nu am pus în discuţie că nu se pricepe la probleme militare, că nu era corect, dar i-am spus că va avea probleme la limita dintre aspectele politice şi cele militare, unde se îmbină lucrurile astea. Şi, vedeţi, exact asta s-a întâmplat în '89! Unde se îmbină politicul cu militarul s-a încurcat situaţia. „Şi şef de Stat Major ar trebui - spune el... el discutase cred duminică cu Milea, numai un prost nu putea să nu priceapă de ce m-a chemat pe mine la urmă.... - un general tânăr - zice Ceauşescu -, şeful Statului Major" Zic: „Cel mai tânăr general acum este generalul Guşă Ştefan, 46 de ani, comandantul Diviziei 6 tancuri, dar să ştiţi că nu are nici minte şi nici faţă pentru funcţia asta". Pregătirea şi experienţa lui au ieşit în evidenţă la Timişoara în decembrie 1989, când, ducându-se la Divizia 18 Mc., a dovedit că el face ce ştie şi nu ce trebuie, în calitate de şef al M.St.M.

AMS: Ce reacţie a avut Ceauşescu?

CO: S-a supărat. A replicat: „Lasă, că o să găsim noi unul care să corespundă". Decizia era însă luată.

AMS: Era cumva propus de Elena Ceauşescu, aşa cum se zvoneşte?

CO: Nu cred, nu. Cred că Milea l-a propus. L-a avut elev la Piteşti, apoi comandant de pluton la Şcoala Militară, îl cunoştea, era un tanchist foarte capabil. Probabil că la mijloc era şi problema din trecut. Precizez încă o dată că povestea din Argeş mi-a fost relatată de Milea însuşi. Ceauşescu i-ar fi cerut să intervină cu tancurile, s-a dus, dar au fost folosite doar ca mijloc de presiune, nu s-a acţionat. Important este, aşa cum îmi povestea el, că Nicolae Ceauşescu a reţinut promptitudinea lui.

Coincidenţă sau nu, peste doi ani colonelul Milea a fost numit comandantul Diviziei 6 tancuri de la Târgu Mureş, odată cu înaintarea lui la gradul de general.

AMS: Dar de ce credeţi că v-a povestit acest episod Milea?

CO: Eu am interpretat aceasta ca pe un mesaj, al cărui substrat eu l-am înţeles şi l-am reţinut.

AMS: Au mai existat momente care v-au atras atenţia în relaţia Ceauşescu-Milea, relaţie care s-a finalizat prin crimele din decembrie 1989?

CO: Da. Au existat. În anul 1973, la sfârşitul unei convocări pe Armată, care a avut loc la Academia Militară, Nicolae Ceauşescu l-a întrebat pe generalul Ion Ioniţă, pe atunci ministru al Apărării: „Pe cine îmi dai, Ioniţă, să pun şef de Stat Major la Gărzile patriotice? Pe Militaru sau pe Milea?“ Ioniţă a zis: „Militaru“ şi, după cum se ştie, a fost numit Milea. Îngăduinţa, poate simpatia lui Nicolae Ceauşescu faţă de generalul Milea...

AMS: Care a dus la crimă, domnule general, să fie clar!

CO: ... a rezultat şi într-un incident petrecut în anul 1984.

AMS: Cazul Cipru?

CO: O chestiune destul de gravă, după părerea mea. O chestiune cu conotaţii politice internaţionale. Incidentul s-a petrecut în timpul vizitei generalului Vasile Milea în Cipru, partea greacă. În fapt, lucrurile s-au petrecut astfel: într-o zi a anului 1984 am fost chemat la Nicolae Ceauşescu. Am intrat direct în cabinet, cum procedam de obicei, întrucât membrii CPEx nu erau anunţaţi pe vremea aceea. Când m-am apropiat de masa lui de lucru, Nicolae Ceauşescu mi-a fluturat o hârtie prin aer şi m-a întrebat: „Ce este cu asta?“. „Nu ştiu ce conţine?“ – am răspuns. Era posibil ca, punându-mi întrebarea astfel, să fi urmărit să afle dacă sunt în posesia documentului şi nu cumva nu i-am raportat conţinutul lui. Fără să-mi dea hârtia, Ceauşescu a început să-mi explice că este o scrisoare oficială de protest adresată lui de Rauf Denktaş, preşedintele părţii turce a insulei, scrisoare care îl viza pe generalul Milea. „Ce-a căutat Milea în Cipru?“ – m-a întrebat Ceauşescu. Eu i-am spus că a efectuat o vizită în Egipt, la invitaţia omologului său, în fruntea unei delegaţii militare, iar la înapoiere delegaţia s-a oprit în Cipru, în partea greacă a insulei, pe baza invitaţiei şefului Marelui Stat Major al armatei Greciei. Acţiunea avea aprobarea lui Ceauşescu. Privind scrisoarea, şeful statului mi-a spus că în scrisoare se arată că într-o seară,

în timpul vizitei, când delegaţia militară română se afla la un local din apropierea liniei de demarcaţie a zonelor greacă-turcă, generalul Milea ar fi spus ofiţerilor greci care-l însoţeau: „De ce nu-i aruncaţi în mare pe turcii ăştia şi să eliberaţi insula, că e grecească?“. Pe loc mi-am dat seama de dimensiunea incidentului. Apoi, Ceauşescu, uitându-se pe scrisoare, mi-a citit ce reclama liderul ciprioţilor turci, care se întreba retoric: „Cum este posibil ca un demnitar militar român, care deţine o funcţie atât de importantă să facă asemenea aprecieri?“.

AMS: Angajase statul... Şi l-a iertat pentru chestia asta?!

CO: După ce Nicolae Ceauşescu s-a oprit din explicaţii, i-am raportat că nu cunosc nimic din acest incident, dar mă voi interesa, deoarece împreună cu Milea a fost acolo şi tovarăşul Ilie (generalul Ilie Ceauşescu). La auzul acestui răspuns, Ceauşescu s-a arătat susprins: „A fost şi Ilie în delegaţie?“. Da, i-am confirmat eu, după care l-am întrebat: „Ce facem acum, îi răspundem lui Denktaş?“. El a făcut semn de dezaprobare cu mâna. Am înţeles că lucrurile se opreau aici.

AMS: În timpul acestui dialog, Ceauşescu a făcut vreo apreciere la adresa lui Milea?

CO: Nu. În afară de ceea ce v-am relatat, nu. Numai studierea documentului citat, aflat în arhive, poate contribui la reconstituirea exactă şi completă a acestui incident diplomatic. Eu nu am văzut conţinutul scrisorii, ci doar am auzit ce mi-a spus Ceauşescu. Însă am asociat imediat şi acest gest de iertare cu momentul 1962, la care trebuie să adăugăm şi faptul că fusese implicat şi Ilie Ceauşescu în el. După ce m-am înapoiat la minister, i-am chemat la mine pe cei doi generali: Vasile Milea şi Ilie Ceauşescu. Le-am relatat ce-mi spusese comandantul suprem. Generalul Ilie Ceauşescu s-a arătat surprins, spunând că el nu-şi aminteşte nimic despre o asemenea problemă, în schimb generalul Milea era profund marcat. Probabil că realizase gravitatea faptului şi l-a cuprins teama.

AMS: Era un fel de confirmare a autenticităţii incidentului.

CO: Da. În ce mă priveşte, i-am luat apărarea generalului Milea, nu am comentat incidentul în faţa lui Ceauşescu, nu m-am arătat nici măcar nemulţumit că nu-mi raportase cazul, cum cereau regulamentele militare. Ceauşescu nu a revenit şi lucrurile s-au oprit aici. Vreau însă să revin asupra unui aspect, care este legat de tema conversaţiei noastre. Au fost

două momente deosebite. Ion Coman, care era secretar al CC al PCR şi şef al Secţiei pentru probleme militare şi justiţie şi care cunoştea foarte bine activitatea din M.St.M, al cărui şef fusese, mi-a spus în două rânduri că a observat unele scăderi în actul de conducere a M.St.M şi dacă nu ar fi cazul să ne gândim la o schimbare.

AMS: Voia să-l schimbe pe Milea de acolo.

CO: Da, de la conducerea M.St.M. Eu am ezitat de fiecare dată, deoarece nu ştiam, între altele, care va fi reacţia lui Ceauşescu. Vreau să fiu bine înţeles: şi Coman şi eu eram animaţi numai de dorinţa de a îmbunătăţi situaţia de la M.St.M.

AMS: Acesta ar fi unul din momente. Al doilea?

CO: Al doilea este legat de Nicolae Militaru. V-am povestit cum a venit şi mi-a vorbit despre Milea pe un ton injurios. Culmea este că Milea vorbea întotdeauna foarte politicos despre el. L-am respins pe Militaru atunci, spunându-i că lucrez bine cu Milea. A doua a fost însă şi mai şi! Mă trezesc că vine la mine Militaru şi îmi cere să intervin la Ceauşescu pentru a-l numi, n-a zis şeful M.St.M. – unde era Milea – ci „măcar în funcţia de comandant al Armatei din Bucureşti", pe care o mai comandase până în anul 1978. L-am ascultat, nu i-am promis nimic, eu ştiind bine că drumul reîntoarcerii lui în Armată era blocat, din vina lui, cum vă spuneam înainte. A revenit în 1989 în Armată, în condiţiile şi din motivele care se cunosc. Deşi au trecut mai bine de două decenii, nu am făcut cunoscut nimănui până acum aceste probleme interne ale Armatei. Ele au existat, au fost, unele, deosebit de grave şi probabil că undeva au avut o influenţă asupra erorilor din decembrie. Gândul meu este şi acum la Armată. Pentru ea am hotărât să vorbesc.

AMS: Domnule general, nu vreau să conducem discuţia spre o zonă greu de înţeles pentru profani. Unii ar putea interpreta relatările dvs. despre cazul Milea ca fiind generate de faptul că Ceauşescu v-a schimbat din funcţie şi l-a pus pe el. De aceea, fac precizarea că dumneavoastră aţi fost promovat în funcţii după plecarea de la minister, devenind prim-secretar şi primar general al Capitalei, secretar al CC al PCR şi şef al Secţiei propagandă şi presă, şi şeful Secţiei relaţii externe a CC al PCR, până în decembrie 1989. Acestea erau funcţii foarte mari în partid, care, pe scara ierarhiei puterii din România comunistă, nu se comparau cu funcţia de ministru. Chiar şi al Apărării! Aceeaşi

greşeală se face şi în cazul Nicu Ceauşescu, pentru faptul că a fost trecut de la UTC la judeţul Sibiu. Era un salt imens, lumea nu ştie, o promovare importantă. Ideea că de la UTC puteai să ajungi în vârful partidului este o copilărie. Am primit informaţii că plecarea de la M.Ap.N. v-a afectat, dar am cercetat şi am aflat că în realitate era vorba de eventualitatea pierderii calităţii de militar, de general.

CO: În 1985, Nicolae Ceauşescu mi-a spus: „Tu vei rămâne general activ". Am fost trecut în rezervă în ianuarie 1990.

AMS: Vreau să vă întreb, până la momentul numirii dvs. la Capitală, în 16 decembrie 1985 – ştiu data pentru că am citit cartea despre Bucureşti –, aţi mai avut vreun semnal că urmează să fie numit Milea în locul dumneavoastră? Fie din cauza relaţiei lui cu Ceauşescu, fie pentru că îl împingeau sovieticii din spate?

CO: Da, au mai fost câteva semnale. Unul a fost cel dat de Homoştean. Altul a fost în lunile premergătoare lui decembrie 1985. Generalul Milea a fost programat să ia cuvântul în numele Armatei la una din şedinţele Marii Adunări Naţionale şi la o plenară a Consiliului Naţional al FDUS, împrejurări unde, de regulă, era programat titularul Ministerului Apărării Naţionale. La ultima acţiune, de pildă, că tot aţi adus vorba de Nicu Ceauşescu, probabil din cauza emoţiei, Milea s-a încurcat la citirea unei fraze, producând ilaritate în sală. Nicu Ceauşescu, aflat în dreapta mea, a intervenit atunci şi a spus cu voce tare. „E grea limba română". Eu cred că promovarea lui Milea a fost o dorinţă mai veche a lui Nicolae Ceauşescu, însă a făcut-o în momentul în care l-a considerat apt.

AMS: Eu ştiu, dar cititorii nu cunosc realitatea asupra incidentului de la Moscova în care aţi fost implicat. De aici s-a speculat – şi acesta este motivul principal pentru care insist asupra schimbării dvs. cu Milea – că s-a încercat racolarea dvs. acolo şi, mai mult, că aţi transmis sovieticilor mesaje ale Elenei Ceauşescu pentru răsturnarea lui Nicolae Ceauşescu. Este o fabulaţie. În realitate, sovieticii nu au acceptat prezenţa lui Ilie Ceauşescu în delegaţia Armatei române, pe care a primit-o Andrei Gromîko, la Moscova, în decembrie 1985, din motive strict protocolare. Nicolae Ceauşescu a găsit un moment nepotrivit pentru schimbare, făcând loc speculaţiilor.

CO: Îmi place să cred că cei care au fabulat pe seama înlocuirii mele de la conducerea M.Ap.N., după vizita în URSS, în

decembrie 1985, îşi vor reconsidera punctul de vedere citind acest episod. Dar nu este exclus ca Nicolae Ceauşescu să fi ales înadins acel moment – îl cunoşteam destul de bine, era capabil –, fiind oricum hotărât să facă schimbarea, pentru a crea confuzie. Dacă a fost aşa, acum se ştie că a reuşit.

AMS: Credeţi într-o relaţie apropiată Milea-Guşă?

CO: Nu trebuie exagerat. Guşă ţinea foarte mult la Milea, îl respecta, se cunoşteau de mult, îl propusese şef al M.St.M. După aceea, Milea venea la mine şi se plângea de Guşă, neînţelegerile fiind puse pe seama contradicţiilor dintre generaţii. Ce să-i spun? Venea Guşă altă dată... M-am întâlnit, de exemplu, o dată cu el la Focşani, în 1988, la 1 decembrie, când s-au aniversat 70 de ani de la Marea Unire, şi Guşă era din partea Armatei. „Tovarăşe secretar, nu mă înţeleg cu Milea. Uite ce-mi face, mă freacă, mă pune la tot felul de lucruri..."

AMS: Haideţi, domnule general, că Milea are bulevard în Bucureşti şi străzi în câteva oraşe!

CO: Staţi, domnule Stoenescu, pentru că este o chestiune: Păi ce treabă e asta, după 15 ani nu ştii de ce a murit generalul Milea şi a doua zi îl declari erou şi îi pui numele pe bulevarde? Nu se poate, domnule. Aici este diversiunea. Nu ştii de ce-a murit, dar este erou? Cum?! Ştim de ce a murit Tutankamon acum trei mii de ani şi nu ştii de ce a murit Milea în mijlocul unui număr mare de ofiţeri? Nu se poate, domnule. Neclarificarea acestui caz este o pată şi la adresa Procuraturii, care, după opinia mea, tergiversează nejustificat răspunsul. Sau, poate, ştiu eu...

AMS: Aveţi dreptate. Este o comandă politică. Nimeni nu vrea să se pună rău cu Armata.

CO: Pe de altă parte, cine a crezut că, prin ce s-a întâmplat cu Milea, Armata va avea o altă atitudine, că a ţinut la el... Nu este adevărat. Asta este formula să omori şeful Armatei. Bălcescu, în 1848, a tras toată armata de partea sa. Câtă era. Când a văzut pe colonelul Solomon că îl trădează, a luat măsuri împotriva lui, dar avea deja armata de partea lui. Deci nu e cazul ăsta. Cei care susţin că moartea, încă misterioasă, a generalului Milea a avut drept urmare trecerea Armatei de partea revoluţiei fac un calcul greşit. Prin logică, asta dezvăluie că până atunci Milea se opunea.... Şi după moartea generalului Milea, Armata a executat ordinele succesorului său. Armata s-a retras în cazărmi. Să se spună însă clar cine a ordonat ieşirea ei din nou în stradă şi pentru ce, asta este chestiunea importantă acum.

AMS: Sinuciderea sau omorârea lui Milea o discutăm mai târziu. Ce-mi puteţi spune de Eftimescu? Este şi el bănuit de legături cu sovieticii (*gen. Eftimescu era locţiitorul şefului M.St.M. în 1989*, n.a.)

CO: După evenimente mi-a spus cineva, nu ştiu mai multe eu, pentru că nu a lăsat să se înţeleagă. Înainte de a fi ministru al Apărării, cât şi în acea perioadă, nu am avut informaţii în acest sens.

AMS: Logofătu?

CO: Ei, cazul ăsta o să vi-l expun cumva indirect. Cititorii vor trage concluziile. Mă refer la o întâmplare din 1991. Îmi spune mie... mă întâlnesc cu el, ne plimbăm prin Parcul Herăstrău şi îl întreb: „Cum ai făcut dom'ne chestia aia de la Academie?". Din timpul evenimentelor. „Dom'ne, zice, eu am văzut că în curtea Academiei, unde este ieşirea din tunelul acela care leagă... – ştiţi care –, leagă Casa Poporului de Palatul Cotroceni, ei bine, de-acolo mi-a ieşit o blondă... (*interlocutorii izbucnesc în râs*). „Hai, dom'ne, îţi baţi joc de mine?"

AMS (*râde*): O fi fost vreo rusoaică.

CO (*râde*): „Hai, dom'ne, îţi baţi joc de mine?". „Nu, dom'ne, era o blondă aşa şi avea şi un pistol... şi, şi şi a dispărut. În momentul ăla eu m-am dus pe la minister să raportez" (*Interlocutorii izbucnesc din nou în râs, dialogul se întrerupe câteva minute din această cauză*). Şi-mi spune: „Eu atunci m-am dus la minister, pe la Eftimescu, să văd ce e pe acolo..." şi a ajuns adjunct al ministrului Apărării. A ajuns adjunct al ministrului Apărării şi şef al Securităţii, aşa că nu s-a mai întors la Academie. Hai, dă-o dracului! (*Interlocutorii izbucnesc în râs*). Rezulta că blonda lui Logofătu era pe post de terorist în decembrie 1989! Problema delicioasă este că te duci aşa... pe la minister, îi spui ministrului: „Tov. Militaru, am văzut o blondă" şi ăla pune repede mâna pe tine şi te face adjunctul lui.

AMS: Domnule general, ştergeţi-vă lacrimile de râs, dar să ştiţi că a fost publicată cartea generalului Mihai Chiriac de la Academie, unde arată că aveau la cursuri ofiţeri cercetaşi şi s-au gândit să formeze o grupă profesionistă, să-i captureze pe teroriştii care tot trăgeau prin preajma Academiei. Nu omorau pe nimeni. Mai treceau şi nişte Lada cu numere sovietice prin faţă. Şi ei, când au încercat să acţioneze să-i captureze pe terorişti,

au primit telefon de la Logofătu cu ameninţarea plutonului de execuţie dacă ies din Academie să-i prindă pe ăia.

CO: Am văzut şi eu în carte pasajul ăsta. Era circ. Logofătu era locţiitorul comandantului Academiei, n-a fost niciodată comandant înainte de 1989.

AMS: Ce funcţii avusese în relaţiile cu sovieticii?

CO: El a fost locţiitorul şefului Direcţiei Operaţii din M.St.M. şi s-a ocupat de legăturile cu Tratatul de la Varşovia. A fost antrenat în toate intimităţile relaţiei Armatei noastre cu Tratatul de la Varşovia. Mie mi-a spus generalul Ion Tutoveanu, care trăieşte şi acum, are peste 90 de ani... culmea e că la revoluţie s-a dus şi el spre Televiziune, dar când a văzut venind tancurile cu Dinescu şi Caramitru s-a retras.

AMS: Dar dvs. ce informaţii aţi avut despre legăturile lui Logofătu şi ale altora cu sovieticii?

CO: Nu am avut eu probele în faţă. O simplă bănuială nu contează. Securitatea putea să aibă probele.

AMS: Şi nu vă informa: „Păziţi-vă!, Feriţi-vă!"

CO: Nu mă informa, pentru că lucrau ei, era treaba lor, se duceau, raportau pe linia lor, dacă o făceau. Ministrul Apărării era informat cu ceea ce se considera că trebuie să ştie.

AMS: Aici cred că este un loc unde Securitatea a ratat misiunea.

CO: Este posibil.

AMS: Domnule general, ce discutăm noi aici ţine de penetrarea sovietică în Armata noastră. Nu ne jucăm nici cu regimurile politice, nici cu poveştile politice.

CO: Absolut serios!

AMS: Admitem că problemele specifice, să le spunem aşa, legate de activitatea acestei categorii de cadre, cum le-aţi numit: „care aveau relaţii cu străinii", erau raportate lui Ceauşescu. Şeful statului v-a cerut vreodată să luaţi măsuri cu privire la aceste cadre?

CO: Da. Nicolae Ceauşescu era avizat asupra acestor tentative de penetrare. El este cel care a cerut conducerii M.Ap.N. ca unii să fie scoşi de la comanda marilor unităţi, să fie numiţi în funcţii în economia naţională, iar alţii au fost trimişi la Academia Militară. Pentru că lucraseră mult timp cu ei, faptul că arătau o anumită afinitate faţă de ei, faptul că erau împinşi înainte pentru a ocupa funcţii-cheie. Eu odată i-am spus lui Ceauşescu: „Tovarăşe Ceauşescu, eu nu pot să mai trimit ofiţeri

la academiile sovietice, să facă studii în URSS, că ați interzis, dar numindu-i pe cei care au făcut studii acolo, la conducerea Academiei să-i învețe pe ai noștri, e cam același lucru". „Măi, zice, tu ai dreptate. Măi, zice, caută să-i mai rărești, să-i mai împrăștii". A fost o înțelegere între mine și Ceaușescu. Nu am discutat-o cu nimeni. Aici este cazul să vă spun că unii dintre aceștia au fost trecuți în rezervă, la pensie, pe baza rapoartelor personale prin care au cerut acest lucru chiar ei. Prin urmare n-aș putea spune că a fost o campanie.

AMS: Vă pot spune că v-a simțit Securitatea. Din momentul acela au început să fie extrem de atenți și favorabili în ce vă privește.

CO: E posibil, nu am cum să știu.

AMS: Știu eu, pentru că ceea ce spuneți dvs. aici se confirmă cu alte informații pe care le am. Astea nu sunt povești de tabloide.

CO: Nu vă contrazic. Hai să termin cu Logofătu! Este interesant ce mi-a spus el atunci, prin 1991. Era Stănculescu ministru și l-a trimis în concediu, iar când s-a întors deja scoseseră decretul cu trecerea lui în rezervă.

AMS: Probabil în preajma lui aprilie. Atunci Stănculescu pleca de la minister, vorbim de 1991, și înainte să plece a făcut o listă cu ofițerii aduși sau promovați de Militaru, ca să îi dea afară. Și i-a dat.

CO: Și l-a primit Stănculescu: „Măi, Gigi, bine ai venit, ia și tu și citește ăsta". Și i-a dat Monitorul Oficial în care era trecerea lui în rezervă. Și ăla cinic. Lăudându-l generalul Nicolescu pe Logofătu, lăudându-l ceilalți, despre care Securitatea afirma că sunt agenți ai sovieticilor, eu am devenit bănuitor. Mi s-a spus după decembrie 1989, că ăsta, Nicolescu, era un fel de rezident al GRU... Mi-a reproșat Ilie Ceaușescu la un moment dat că de ce nu l-am depistat, că a fost rezidentul agenturii sovietice. Eu de unde să știu, domnule?

AMS: Una din gravele erori ale Securității. Ce funcție avea Nicolescu ăsta?

CO: Era adjunct al ministrului.

AMS: Vai de capul nostru!

CO: Era pe postul de adjunct din 1969.

AMS: Din 1969!!! Era pe funcția asta din 1969? De douăzeci de ani?

CO: Da.

AMS: Vai de capul nostru! Vai de capul nostru! Şi de ce sector răspundea?

CO: Era adjunct cu probleme economice, i se cerea să rezolve probleme astea cu implicarea Armatei în economia naţională. Dar, mai important, el era locţiitorul comandantului şef al forţelor armate unite din Tratatul de la Varşovia pentru Armata română.

AMS: Ce dezastru a fost în armată!

CO: În celelalte armate aliate întreaga conducere era cu studii în URSS. Pe generalul Nicolescu aşa l-am găsit, aşa l-am lăsat. În timpul lui Milea s-a pensionat, iar în 1989 a fost chemat de Militaru, cu lotul celor şcoliţi în URSS şi făcut consilierul lui. Şi vedeţi că chemarea în activitate a acestei categorii de generali în vârstă, pensionaţi, a fost şi o autodemascare. La generalul Lavric Gheorghe s-au dus toţi. Altă figură dubioasă.

AMS: Ce era ăsta?

CO: Generalul Lavric Gheorghe era locţiitorul comandantului Infanteriei şi Tancurilor. A venit la mine la un moment dat, că fiica lui era medic şi ginerele lui inginer, au fugit în America... trimişi de ruşi, să ne înţelegem, că nu suntem proşti să nu înţelegem lucrurile astea. Nu ştiu ce i-a determinat pe ei, poate că ştiau prea multe şi le-au trimis rudele afară. Alea puteai să le deduci, nu erau dovezi, dar sigur că băteau la ochi.

AMS: Plus că aveau rude afară, în America, şi rămâneau pe posturi.

CO: Sigur, sigur, interveneau pentru ei. Puteai să deduci, că cine dracu' să vină şi să-ţi dea tabelul cu agenţii sovieticilor? Mai auzeam, mai spunea Coman odată, că ăla n-a fost agent... Cum naiba? Ce, aveai tabelul cu ei, ca să te uiţi pe el şi să spui ăsta nu este?

AMS: Grave erori ale Securităţii în această chestiune, domnule general, ale Direcţiei de Contrainformaţii militare! Nu credeţi?

CO: Asta este! Dar cazul lui Nicolescu este chiar dramatic. În calitate de consilier al lui Militaru a fost trimis la Buzău pentru a ancheta ce s-a întâmplat în zilele când eu mă aflam acolo, la Comandamentul Armatei 2 (22-31 decembrie 1989). El mi-a relatat în 1991. Era supărat că Militaru nu luase măsuri împotriva generalului Ion Dândăreanu, care-mi fusese gazdă. Ne-am

despărțit în aprilie 1992, pentru totdeauna. Când ne-am luat la revedere, Nicolescu mi-a spus: „Domnule general, dvs. trebuie să vă înapoiați la Jilava, știu că nu este plăcut și nici ușor, dar de acolo vă veți întoarce. Eu – a mai zis el – trebuie să merg la Spitalul militar și nu știu dacă am să mă mai întorc". Așa a fost. El a murit în spital. Se bănuia un cancer pulmonar. Cunoscutul cardiolog, profesor dr. general Vasile Cândea, cu care se afla în relații de prietenie și care l-a îngrijit în spital, mi-a spus: „Mă întrebați de ce a murit așa repede generalul Nicolescu? Vă răspund: cred că a vrut să moară. A refuzat să ia medicamentele indicate și să se mai hrănească, și după opt zile a murit". „Cam suspect", am zis eu. „Este posibil să fi avut ceva de ascuns" – a încheiat Cândea. Adaug eu: generalul Nicolescu poate figura pe lista celor care au murit lăsând o umbră de suspiciune.

AMS: Soarta spionilor, a trădătorilor de țară. Care mai erau agenți, domnule general?

CO: Militaru, care a scris despre asta și a recunoscut, s-a autodenunțat. Șerb a fost, iarăși, caz cunoscut. Ăștia doi erau comandanți de armate în 1968, eu am explicat treaba asta, Militaru la Cluj și Șerb la București.

AMS: Nu, eu vorbesc în 1989. Mai existau de-ăștia în conducerea Armatei? Viceamiralul Dinu, șeful DIA, ce era cu el?

CO: Nu cunosc fapte. Pot să vă spun că în 1985, prin noiembrie, Postelnicu mi-a spus: „Vedeți că o să-l chemăm pe Dinu să avem o discuție cu el". Fără să precizeze de ce. Eu, cunoscându-l, am fost coleg cu Dinu de școală militară... și i-am spus: „Măi, vezi că o să te cheme Postelnicu" Nu l-am mai întrebat după aia dacă s-a dus la Postelnicu sau nu. Eu am plecat la Capitală și nu mai cunosc ce s-a întâmplat.

AMS: Probabil că le-a oferit colaborarea ca să-l lase în pace.

CO: Dar Dinu lucruri ascunse are.

AMS: E normal, având în vedere funcția.

CO: Viceamiralul Ștefan Dinu i-a succedat în funcție generalului Dumitru Dumitru, un tip inteligent, stilat, absolvent al Academiei de artilerie de la Leningrad, considerat un foarte bun profesionist. L-am întâlnit de mai multe ori în anul 1991. Între subiectele abordate subliniez două: a) mi-a povestit că în decembrie 1989, „am fost – zicea el – în punctele fierbinți, așa ca să văd cum se desfășoară", b) mi-a propus să merg cu el la Moscova, să mă ia și pe mine acolo... „Dacă nu vreți să mergeți

la Moscova să luaţi legătura...". „Hai dom'ne, fii serios, ce să caut eu acolo?"

AMS: În 1991?

CO: Da, voia să mă ducă să iau legătura cu ăsta, care conducea Partidul Comunist... Ziuganov. Mi-am manifestat nedumerirea şi l-am refuzat.

AMS: Domnule general, ne apropiem de un subiect greu: fenomenul terorist. De fapt, eu cred că a fost o diversiune. Vă explic de unde porneşte întrebarea mea şi ce caut să aflu de la dvs. Imaginea actuală a celor câţiva, foarte puţini, care se mai ocupă de fenomenul ăsta... Ion Cristoiu, preşedintele Emil Constantinescu, doi-trei istorici mai tineri... este că mai întâi s-a declanşat o diversiune provocată de Armată pentru a trimite lumea acasă şi apoi s-a complicat, intervenind mai multe forţe, inclusiv sovieticii. Am o grămadă de date despre implicarea lor în stradă.

CO: Este posibil ca acesta să fie adevărul. Domnule profesor, sunt două aspecte: diversiunea a fost din interior şi s-a completat din afară. Diversiunea a fost din interior, pentru că poveştile cu otrăvirea apei, cu catacombele, cu bombele puse... au făcut-o ăştia. Ce este interesant: foarte repede, ai noştri, comandanţii noştri şi-au însuşit acest scenariu, în care s-au antrenat. Un nepot al meu, inginer, mi-a relatat că în seara zilei de 22 decembrie 1989 se afla în troleibuz spre cartierul Drumul Taberei. În staţia de la Academia Militară, un ofiţer M.Ap.N. i-a cerut şoferului să comunice pasagerilor că „apa e otrăvită".

AMS: Se cunoştea mecanismul unei diversiuni cu apa otrăvită, cu bombele... Eu mi-aduc aminte că eram militar TR la Mihail Kogălniceanu şi ne făcea instrucţia asta... vine inamicul şi anunţă apa otrăvită, ce faci? Trebuia să iei imediat măsuri să contracarezi. Or, aveţi dreptate, nu s-a făcut lucrul ăsta. Dimpotrivă.

CO: În seara zilei de 22 decembrie 1989, împreună cu Ion Catrinescu, prim-adjunct al şefului Secţiei organizatorice din CC al PCR şi cu căpitanul Gheorghe Ciulean, ofiţer de Securitate care mă însoţea (*gardă personală*, n.a.) am sosit de la Iaşi la Buzău, la Comandamentul Armatei 2. La ora 15.00 am plecat din Iaşi, însoţit de cei doi, cu un autoturism ARO, cu care venise la Iaşi colonelul Boar, şeful serviciului de contrainformaţii al Armatei 2, ajungând la Buzău la ora 20.00. Această

deplasare am efectuat-o cu acordul prealabil al generalului Ion Dândăreanu, comandantul armatei, care a şi stabilit să venim împreună cu colonelul Boar. I-am găsit pe Dândăreanu şi pe colonelul, ulterior generalul, Nicolae Păştinică; acţionau pentru a trimite două regimente la Bucureşti, unul de la Râmnicul Sărat şi unul de la Galaţi. Ce să caute, domnule, la Bucureşti? Ei stabileau deja măsuri pentru deplasarea militarilor. Dândăreanu a vorbit la telefon cu Stănculescu în legătură cu noi şi Stănculescu le-a spus: „Reţine-i!". Dândăreanu mi-a transmis altceva: „Să fii gazdă bună". Mi-am dat seama. Asta a fost seara, pe 22. A mers cu noi la popotă, adică eu, Ion Catrinescu, care era şi el acolo, şi însoţitorul meu de la Securitate. Şi lui Catrinescu i-am spus: „Du-te, domnule, acasă, că dumneata nu eşti vizat, eu am alt statut. Pe mine mă vor". „Nu, că stau cu dumneavoastră". Până la urmă i-au luat, i-au căznit şi pe ei câteva zile şi pe urmă le-au dat drumul.

AMS: Haideţi să discutăm câte ceva despre „teroriştii" de la Buzău.

CO: Înainte de a relata câteva aspecte privind „teroriştii" de la Buzău, doresc să subliniez un fapt foarte important: Comandamentul Armatei 2, în frunte cu generalul-locotenent Ion Dândăreanu, a fost singurul comandament de Armată, din cele patru, care nu a scos militari în stradă în perioada 17-22 decembrie 1989, în nicio localitate din zona de responsabilitate a acestei Armate, respectiv în întreaga Moldovă. Eu, care am răspuns de judeţele Iaşi, Vaslui, Botoşani şi Suceava în acele zile, am cooperat foarte bine cu comandantul Armatei. Nu am decât să regret că acest lucru este lăsat în umbră. Mă refer la faptul că Dândăreanu nu a scos Armata pe stradă atunci, între 17 şi 22 decembrie, când toţi ceilalţi au ieşit. Dar aceasta este altă poveste.

AMS: Vă rog să o spuneţi.

CO: Ne-am cazat în căminul din comandamentul Armatei, pe care îl cunoşteam. Începând din 23 decembrie am fost izolaţi, s-a instaurat paza, ofiţeri cu pistoale mitralieră la uşi, am fost trecuţi la regimul de hrănire la trupă. Deşi eram general, eram militar şi nu am comentat. În dimineaţa de 23 decembrie, a luat masa cu noi şi generalul Dândăreanu, care îmi spune: „Tovarăşe secretar, n-am dormit toată noaptea. Ptii, ce-a fost, elicoptere... Colonelul (apoi generalul) Lupu... ptii, ce-a fost

azi-noapte, a tras cu materialul de 100 mm". „Poftim?!" Acum ăsta, comandantul Armatei, a fost el subofițer când a fost artilerist, dar eu m-am uitat la el cu un ochi... „Poftim?! Cum poți să-mi spui mie că ai tras cu materialul de 100 mm după elicoptere care zboară la mică altitudine? (*interlocutorii izbucnesc în râs*). Dvs. sunteți artilerist la origină, cum puteți susține așa ceva?". Generalul a continuat cu alt exemplu și mai și. Zicea că „oameni înarmați aduși cu elicoptere au purtat lupte terestre cu militarii trimiși să-i captureze". Pe urmă, că au fugit unii în pădure, că au lăsat elicopterele desant, n-aveau nici o inscripție. „Și?"– îl întreb. Zice: „Ne-au rănit niște soldați, dar pe ăia.. n-am prins niciunul" (*interlocutorii izbucnesc în râs*). După care... vă dați seama, era comandatul Armatei... îmi zice: „Mai e unul în turla bisericii". „Și de ce nu ați luat măsuri să-l capturați sau să trageți să-l opriți?". „Păi, nu se poate, că deteriorăm turla bisericii (*interlocutorii izbucnesc într-un hohot de râs, dialogul se întrerupe câteva minute*). Începând cu 23 decembrie, clădirile Comandantului Armatei și cele adiacente au fost ocupate de militari înarmați, inclusiv cu mitraliere, și având muniții de război, echipați pentru luptă. De asemenea, s-a instalat și pază de perimetru. Soldații deschideau focul la întâmplare, încât ofițerii strigau la ei: „Nu mai trageți!". I-am întrebat pe ofițeri: „În ce trageați, mă?". „Sunt teroriști". „Ce e mă acolo, unde trageți voi?" „Este Direcția Agricolă". „Ce să caute teroriștii în Direcția Agricolă?".

AMS: Otrăvesc apa! (*interlocutorii izbucnesc în râs, dialogul se întrerupe câteva minute din acest motiv*).

CO: Fenomenul terorist, de diversiune declanșat din exterior, după opinia mea, nu se putea fără complicitate din interior. De aceea eu vă spun: originea fenomenului nu cred că este aici, la noi. El a fost transmis, a fost ordonat celor care erau în legătură, prin oamenii lor. „Agenturili", vorba răposatului. Aceste elemente de scenariu nu au fost inventate pe plan local. Ele au fost transmise de organele centrale, patronate de acestea. Dacă, de exemplu, într-o garnizoană militară se trăgea aiurea, cum se știe, eșaloanele superioare trebuiau să intervină, cum ar fi trebuit să intervină și la Sibiu sau în alte locuri. Rezultă că unitățile militare s-au angrenat în acest scenariu din ordine superioare, lăsând apoi răspunderea în seama celor mici. Implicarea unor

agenturi străine nu se putea face în toate situaţiile direct, ci prin oamenii lor de aici, inclusiv din Armată. Dar, în legătură cu „teroriştii“ de la Buzău, vă rog să fiţi de acord să vă mai dau un exemplu de imaginaţie diversionistă, care, de data asta, mă priveşte direct.

AMS: Vă rog.

CO: La începutul anului 1990, când eram reţinuţi în şoseaua Olteniţei, Ioan Toma, fost prim-secretar al CC al UTC, mi-a spus că în timp ce mă aflam la Buzău, Ilie Verdeţ i-a spus că „generalul Olteanu a luat o unitate de tancuri de la Buzău şi s-a dus cu ea în munţi să organizeze rezistenţa“. Nu este exclus ca Verdeţ să fi transmis ce auzise de la alţii, dar, oricum ai lua-o, chiar şi din punct de vedere militar, este o enormitate. Trebuie să căutaţi sursa multor diversiuni din Armată la conducerea acesteia. Altfel nu era posibil.

AMS: Stănculescu era la conducerea ministerului.

CO: Mie mi-a spus cineva de la Securitate că şi el era omul lor. „Măi, dar eu ştiu că era al englezilor“- i-am spus. Că a fost recrutat de Pop. Parcă de la TAROM...

AMS: George Pop. Nu era la TAROM, era reprezentantul *Rolls Royce*.

CO: Mă rog, mie mi-a spus lucrul ăsta şi generalul Nuţă: „Vezi că Stănculescu a fost recrutat de englezi“ În altă ocazie mi-a spus că Pop ăla era agent de studiu, nu era agent de recrutare. Pop ăsta. Să nu se confunde cu Popa George.

AMS: Popa George n-a fost comandantul Diviziei 9, de la Constanţa?

CO: Ba da. Cu celălalt, Pop, am terminat, nu l-am cunoscut, dar am aflat de la Nuţă legătura lui cu Stănculescu. Cu generalul Popa George, comandantul Diviziei 9 mecanizat, mă cunoşteam. Îi spuneam „lipoveanu“, pentru că era tulcean, dar şi pentru faptul că ştia foarte bine dialectul limbii ruse folosit de lipoveni. Fiind ofiţer de artilerie şi membru în PCR din 1947, a fost trimis la studii în URSS, unde a absolvit un curs cu durata de doi ani pe linia artileriei de coastă. Ştiu de la cei din Direcţia Informaţii a Armatei că, după cea fost luat în această Direcţie, l-au trimis la cursul de ataşaţi militari, iar după aceea a fost numit ataşat militar la Moscova. Şi să vezi ce se întâmplă. După câteva luni se întoarce acasă, se duce şi îi spune şefului lui, şefului Direcţiei Informaţii, lui Dumitru: „Ruşii au vrut să

mă recruteze". Şi atunci Dumitru îl ia şi îl numeşte în misiune la Londra. Adică unde au avut nevoie ruşii, ca să-l dirijeze după aia. Această manevră mi-a întărit convingerea că ... De fapt, acest traseu mi-a fost descris de generalul Dumitru Dumitru în 1968.

AMS: Este deci posibil ca pe acest traseu să se fi ajuns la Stănculescu. Domnule general, generalul Popa George a fost comandantul meu de Divizie, când făceam stagiul militar la Mihail Kogălniceanu. Era tânăr, stilat, se vedea că e umblat pe afară.

CO: Da, era un tip inteligent, rafinat, cu înclinaţii spre alte domenii decât să comande. De fapt, el nu era un comandant autentic, ci mai mult un responsabil de divizie, nu pentru că nu s-ar fi priceput, ci pentru că nu-i plăcea comanda. Acest aspect a fost sesizat şi de generalul Ioan Botea, fost comandant al Regimentului 34 Infanterie în campania din Vest care, într-o împrejurare mi-a spus: „Tovarăşe ministru, m-am întâlnit de câteva ori cu generalul Popa George, comandantul Diviziei 9, şi, între altele, mi-a spus că în anii de când este comandant de divizie nu a pedepsit pe nimeni. Este posibil aşa ceva?". Scenariul sovietic, cu sprijinul celor de la Direcţia Informaţii, a dat rezultate. Manevra transferării lui la Londra după ce se autodenunţase ca subiect al unei racolări mi-a întărit mai târziu bănuiala că lucrează pentru sovietici. Încă un argument, foarte serios, l-a constituit intervenţia mareşalului Viktor Kulikov cu ocazia unei aplicaţii pe hartă, care se executa cu Regimentul 34 mecanizat de la Topraisar din Divizia 9 mecanizată, comandată de generalul Popa George. Cei doi s-au întreţinut evident în limba rusă, iar după ce am plecat de acolo, mareşalul, prin intermediul translatorului, colonelul Alexandru Endrijevschi, m-a întrebat de ce nu este promovat la Bucureşti generalul Popa. Adică, în organele centrale. Eu i-am răspuns că sunt unele motive: generalul este deputat în MAN, dintr-o circumscripţie din judeţul Constanţa.

AMS: Îl votasem noi. Ne-au adunat în cazarmă, au venit ofiţerii politici şi ne-au spus: „Toată lumea votează pe tov. general Popa George". A venit la Casa de Cultură, am organizat un spectacol şi pe urmă ne-au dus încolonaţi să votăm. Asta era în 1974 sau 1975. Era într-adevăr foarte popular în judeţ.

CO: Şi mai este o chestiune, îi spun mareşalului: soţia generalului este medic specialist, bine cotată şi legată de locul

de muncă. Nu ştiu dacă mareşalul s-a lăsat convins, dar eu am reţinut sensul intervenţiei „Este foarte legat de garnizoană, s-a obişnuit aici – am încercat să-l conving pe mareşal –, o mişcare dacă facem să-l mutăm ne sare în cap toată lumea, de la prim-secretar la gospodine. Am mai încercat noi şi ne-am aprins paie în cap". Erau justificări. Propunerea a rămas. Contează ce se dorea.

AMS: Sigur.

CO: Dar fiind şi translatorul cu noi, eu am gândit că a transmis ce trebuie unde trebuie. Nu l-am informat pe Ceauşescu. M-am gândit că sunt atâtea probleme, să nu creadă că mi-am făcut o preocupare din asta. Trebuiau să-i spună cei care se ocupau cu treburile astea. Ceauşescu ar fi putut să-i reproşeze mareşalului Kulikov aceste intervenţii şi eram terminat încă de atunci. La 30 decembrie 1989, când generalul Militaru era la putere, între generalii avansaţi de la un grad la altul, majoritatea cu studii în URSS, figura şi Popa George, amânat mulţi ani, care acum râdea foarte satisfăcut, cum l-am văzut la televizor. Învinseseră ai lor. Atunci nu ştia el, ca şi alţii, că Mihail Gorbaciov nu este interesat de socialism şi că ei au jucat ca nişte maimuţoi un scenariu făcut în altă parte. Finalul se cunoaşte.

AMS: Totuşi, este incredibil ce se întâmpla în Armată, domnule general. Mai daţi-mi un nume.

CO: Vedeţi, domnule profesor, aici trebuie să lămurim o chestiune de principiu. Pentru noi, relaţiile cu sovieticii au avut elemente de suspiciune din cauza poziţiei României în raporturile cu Moscova. În celelalte ţări participante la Tratatul de la Varşovia, problema celor cu studii în URSS, în general, nu numai în Armată, nu exista. Fără să intru în detalii, subliniez doar că Nicolae Ceauşescu a numit prim-miniştri – Ilie Verdeţ, Constantin Dăscălescu – cu studii în URSS, Nicolae Giosan, preşedintele Marii Adunări Naţionale, miniştrii etc. etc., cu studii acolo. Atitudinea exigentă a lui Nicolae Ceauşescu cu privire la Armată în această chestiune poate fi explicată prin teama lui că Armata ar fi putut fi implicată într-o lovitură de stat, de inspiraţie sovietică.

AMS: Pe undeva, avea dreptate. Uitaţi-vă ce s-a întâmplat în celelalte ţări! La un semn al Moscovei, oamenii cu şcolile făcute acolo au acţionat şi şi-au răsturnat comandanţii, liderii politici.

CO: În 1983 – nu l-am informat pe Ceauşescu nici de chestiunea asta –, când era în desfăşurare aplicaţia de care v-am vorbit înainte şi în care mareşalul Kulikov m-a întrebat de generalul Popa, acelaşi mareşal m-a întrebat prin translator, colonelul Endrijevski: „Tovarăşul Olteanu, dar pe generalul Vasile Ionel de ce l-aţi dus la Canalul Dunăre Marea Neagră?". Nu-l dusesem eu, dar nu puteam să dau vina pe Ceauşescu. Mutarea fusese făcută de Ceauşescu la propunerea lui Ion Coman. Zice mareşalul sovietic: „Trebuie să-l luaţi de acolo, că fără el nu veţi avea înzestrare de acum încolo".

AMS: Înzestrarea depindea de sovietici. Era o ameninţare, domnule general. Nu ne mai dădeau armament din noile generaţii. Aşa s-a întâmplat.

CO: Acestea au fost cele câteva exemple privindu-i pe cei doi. De la cei de la Contrainformaţii militare mi s-a spus la un moment dat că generalii Ionel Vasile şi Popa George, fiind acum amândoi în zonă, în Dobrogea, s-au întâlnit, sub acoperirea rezolvării problemelor de muncă.

AMS: Pe de altă parte, putea să fie şi o diversiune, ca să atragă atenţia asupra unor oameni nevinovaţi şi ei să lucreze cu alţii. Credeţi în această ipoteză?

CO: Putea să fie şi o diversiune, iar eu nu puteam risca să intru în aşa ceva. Însă, în ce îl priveşte pe Vasile Ionel, el fusese într-adevăr trimis la Canal pentru „calităţile lui de bun organizator" Nu se punea problema că generalul Ionel nu era bun pentru înzestrare, unde lucrase timp de 18 ani. Nu aşa s-a pus problema. Era un bun profesionist, dar.... Să vă spun un lucru: la doi ani după ce am venit eu la Secţia militară, în 1966, când am făcut un control la Direcţia Generală a Înzestrării, condusă de generalul Vasile Ionel, şi ţăruşii de ancorat cortul se aduceau din URSS.

AMS: Dar, totuşi, pe ce temei a fost trimis Ionel la Canal?

CO: Pe Vasile Ionel l-a propus, cum vă spuneam, generalul Coman. A plecat la post în mai 1980, după ce venisem eu, dar de propus l-a propus Coman în luna februarie 1980.

AMS: Ce funcţie avea acolo?

CO: Era director general al Centralei Canalul Dunăre–Marea Neagră. Asta a fost... şi adjunct al ministrului Transporturilor. Când s-a terminat activitatea la Canal, eu am discutat cu Elena Ceauşescu, pentru că ea răspundea de cadre: „Trebuie să-l

aducem înapoi. Unde îl încadrăm? Ce facem cu el?". „Lasă-l, zice ea, să rămână la Transporturi acolo". Poate avea dreptate.

AMS: Avem lista generalilor aduşi de Militaru din rezervă şi retragere.

CO: Aici s-a petrecut o chestie, pe care vreau să v-o spun eu, şi cu „picăţele". Eram reţinut în şoseaua Olteniţei. Acolo nu mai erau uşi, în locul lor erau gratii, şi în faţa mea, adică vizavi de mine, era Constantin Dăscălescu. Eu, care fusesem pe teren la Iaşi, mai aveam la mine unelte de bărbierit, prosop, îi mai serveam cu ceva etc. Garda era de la Regimentul 2 Mecanizat. Comandantul ei, căpitanul Nicolae, mă cunoştea. Majoritatea soldaţilor erau maghiari. Dar s-au purtat foarte respectuos. L-am auzit pe Coman că soldaţii s-ar fi purtat urât... Poate la Timişoara! Îşi vedeau de treaba lor. Unii, care au aflat de la comandantul lor cine am fost, m-au întrebat: „Tovarăşe general, vreţi să vă luăm ceva de la chioşc? Biscuiţi, mâncare...". De fumat, nu fuman, aşa că nu aveam nevoie. Le-am mulţumit pentru gestul lor. Pe urmă am intrat în discuţii cu ei, câţiva erau de la Oradea. Eu am o soră în Oradea, cunoşteau strada pe care locuia, mă rog. Erau muncitori, băieţi tineri, toţi lucrau în fabrică. Căpitanul Nicolae îmi spune într-o zi, când era şi Dăscălescu la grilajul lui: „Tovarăşe general, l-au pus pe Ciubăncan la cadre, l-au adus din rezervă şi îi aduce pe toţi ăştia care au fost cu studii în URSS. Îi aduce din rezervă şi îi pune comandanţi. Pe Pletos, care de-abia mai merge... pe Pletos l-au numit comandantul Diviziei 1 Mecanizate Bucureşti". Zic: „Ce-i de mirare, tu n-ai văzut ce s-a întâmplat?". Generalul Dumitru Pletos, care era chel complet, era unul dintre apropiaţii generalului Militaru şi mult timp îi fusese locţiitor. Au avut relaţii strânse până la moartea lui Militaru. Intervine atunci Dăscălescu şi mă întreabă: „Bine, dar dumneata n-ai studii în URSS?" „Nu" „Niciun curs?". „Nu". „Păi cum te-a pus ministrul Apărării?". Hopa!, îmi zic. El, care avea studii acolo. Iată cum se legau chestiunile. Pe el nu-l mira treaba asta, că fuseseră aduşi ăia din rezervă, îl mira că nu eram eu cu studii acolo. În timpul exerciţiului funcţiei nu m-a întrebat niciodată, însă acum asta a fost manifestarea lui. Încă ceva. Pe Constantin Dăscălescu l-au depus, cum arătam, la 31 decembrie 1989, la scurt timp după mine. Prima întrebare pe care mi-a adresat-o a fost: „Ştii, s-a hotărât ceva cu Transilvania?" I-am răspuns că nu înţeleg la ce se referă.

Explicaţia lui a fost: „Au luat-o ungurii?“ Mai mult nu cunosc din această problemă, dar este un subiect de reflecţie.

AMS: Am informaţii că fusese racolat pe vremea când era prim-secretar la Galaţi.

CO: Era slab. Dvs. aţi observat că în 1989 sovieticii au mers pe mai multe variante: cu Verdeţ, s-a mers şi cu Dăscălescu, s-a mers şi cu Militaru, s-a mers cu Iliescu. A ieşit care a ieşit. Dăscălescu era foarte slab, nu avea nicio şansă, nici să facă ceva pentru ei înainte, nici după. Daţi-mi voie să vă mai dau un exemplu.

AMS: Vă rog.

CO: La Jilava era un bulgar, Marinov.

AMS: Marinov, îl ştiu. Făcea tot felul de şmecherii, se dădea expert în misiuni speciale. L-au arestat ăştia, dar mai mult pentru că ieşea în evidenţă.

CO: El a spus, el a intrat în discuţie... că era cu celula lângă noi, la Jilava. „Dom'ne, pe 22 decembrie – zice el –, la 11.00 am primit misiunea la Sofia, la ora 14.00 eu am fost în sediul CC al PCR“

AMS: Domnule general, diversiunea asta teroristă a avut două componente, dacă îmi permiteţi, tehnice. Unul, simulatoarele.

CO: Eu le ştiam la armată, de mult, nu le-am mai văzut de nu ştiu când.

AMS: Nu. Este vorba de cele noi. Le-a aprovizionat Stănculescu în 1987, prin Romtehnica. Al doilea aspect este că am avut trăgători. Este clar că au fost şi trăgători. Numai că trăgeau cu muniţie de 7,62 cu trasoare. Sunteţi un militar cu multă experienţă. Puteau ăştia de la USLA sau vreo structură a Securităţii pregătită din timp să tragă cu trasoare? Pentru că aici este un nonsens militar: trasorul îţi permite să-ţi reglezi tirul pe timp de noapte. Bun. Dar trăgătorii ăştia, chiar presupunând că au tras cu PSL-ul, nu nimereau ţinta. Trăgeau aiurea. Şi, în cazul ăsta, intervine al doilea aspect al trasorului – te descoperă de unde tragi. Este focul la gura ţevii, dar este şi trasorul.

CO: Aia cu USLA a fost tot o diversiune, ca să abată atenţia.

AMS: Părerea dvs., după ce aţi stat să vă gândiţi, să discutaţi cu unul cu altul, după ce aţi şi investigat... Bine, dvs. nu eraţi în Bucureşti, eraţi la Iaşi, după 17 decembrie. V-aţi format o opinie despre acest fenomen? Ce structură putea să organizeze această diversiune cu teroriştii?

CO: Numai Armata, prin Marele Stat Major, prin scenarii transmise direct şi prin mass-media.

AMS: Este cumplit pentru ţara asta!

CO: Nu putea altcineva. Numai Marele Stat Major!

AMS: Păi atunci, la Bucureşti, la comandă era Eftimescu.

CO: Nu ştiu ce comanda Eftimescu atunci. Şi vedeţi că au mai fost şi unele structuri. Vedeţi dvs. că au intrat în jocul ăsta şi generalul Iosif Rus, comandantul Aviaţiei, care după 1989 a lucrat tot timpul în M.Ap.N., ajungând la gradul de general de armată. A fost implicat în cele petrecute la Televiziune şi la Otopeni. A fost apoi şi generalul Mircea Mocanu, comandantul Apărării Antiaeriene. Ce i-a determinat să facă asta, nu ştiu. Dacă îi iau ca studii, ei au făcut studiile în ţară. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu ei, dar au intrat în joc.

AMS: Batalionul ăsta, 404, se arată mereu cu degetul spre el.

CO: Aia a fost o prostie a lui Milea, că i-a luat să facă ce erau pregătiţi să facă în spatele inamicului. Din câte am aflat, această unitate a fost prost folosită. Era pregătit pentru cercetare în adâncime. Militarii din aceaste unităţi puteau fi folosiţi pentru culegerea de informaţii şi dezinformare, acţiuni de diversiune, nu pentru represiune.

AMS: Nu credeţi că au fost ei?

CO: Nu, nu prea cred. După 1980, când s-au mai creat două armate, m-am dus la Ceauşescu şi i-am spus aşa: „Avem patru armate. La fiecare armată să avem o divizie de tancuri, un regiment de paraşutişti, un regiment de elicoptere, o brigadă de vânători de munte, şi un batalion de cercetare în adâncime". A fost de acord şi le-am creat. Asta este toată povestea. Ca să fie competitive, au făcut pregătire specială. Necunoscând rolul acestor batalioane, mulţi le-au dat o tentă diversionistă.

AMS: Dar vedeţi că se arată cu degetul spre el tot mai insistent.

CO: Batalionul 404 de la Buzău a fost, să zicem, „mamă" pentru celelalte, cum a fost Regimentul 60 paraşutişti de la Buzău, pentru cele nou înfiinţate: Boteni, Caracal şi Câmpia Turzii.

AMS: Cine au fost executanţii? Marele Stat Major a ordonat diversiunea. O fi şi pregătit-o. Cine au fost executanţii?

CO: Le-a dat Ştefan Dinu oamenii. De Dinu depindeau cei de la Buzău. În structura DIA era o secţie care se ocupa de cercetare.

AMS: Deci teroriştii au fost oameni daţi de Dinu. Se putea să existe structuri deplin acoperite?

CO: Cred că da. Dar DIA nu putea să regizeze ea ceea ce a fost.

AMS: Se mai vorbeşte şi de anumite mape, dosare speciale la Comisariate, pentru mobilizare. Persoane care aveau diferite meserii, funcţii, erau mobilizate, aveau ordin de serviciu. Generalul Chelaru, de exemplu, povesteşte treaba asta, i-a prins...

CO: Şi n-a făcut nimic, pentru că au venit şi le-au dat drumul.

AMS: Erau mape separate. Ştia şeful Comisariatului şi...

CO: Nu cred că puteau să facă asta, pentru că se deconspirau, domnule profesor. De undeva se scurgea o informaţie la cei de la Contrainformaţii, prin oamenii lor ar fi întrebat: „Ce-i cu mapa asta?" Pe undeva se putea să fi avut nişte oameni, dar peste tot nu cred să fi avut. Era foarte bine ascunsă. Nu vedeţi că nu s-a ştiut de ea. Este posibil să-i fi plasat în anumite structuri, care erau necesare, care au fost activizate pentru ca să le folosească.

AMS: Dar să tragă în oameni, domnule general, în români?

CO: Tot ei. La Iaşi, dacă era altcineva, nu ştiu ce se întâmpla. Nu vreau să fiu altceva decât am fost şi sunt. Dacă lăsa să iasă în stradă şi se acţiona... Că l-am întrebat pe lt.-col. Cioară, generalul de mai târziu... Îl cunoşteam de mai mulţi ani, îl numisem comandant de regiment la Dej şi apoi la Arad.

AMS: A fost la Cluj, l-am cunoscut prin 1997.

CO: El era la Iaşi şef de Stat Major, numit nu de mult, şi ţinea locul la comandă. Venise în garnizoană atunci, pe 19. Fusese plecat să-şi mute familia. Îl întreb: „Câţi oameni ai?" Zice: „750 din care 400 unguri" (*cetăţeni români de origină maghiară*). Primise indicativul pentru ridicarea capacităţii de luptă. „Unde e muniţia?" – îl întreb. „În lăzi, la subunităţi. N-am distribuit-o pe oameni cum e ordinul". Zic: „Las-o acolo". A fost o înţelegere care s-a respectat. Mă presa Milea, că mi-a dat telefon şi pe 22 dimineaţă, rugându-mă să-i aprob să ocupe Comitetul Judeţean de Partid. Cu armament automat. „Ce vrei să faaaci?!" – am strigat

la el. „Ce vrei să facem, domnule, cu mitralierele aici?“. Pe 22 decembrie dimineaţa a fost asta, puţin după ora 08.00.

AMS: Dar să ştiţi că am studiat documentele grănicerilor. S-au prezentat la Ungheni comandanţii de arme ai trupelor sovietice.

CO: Nu sunt în stare să apreciez eu acum o situaţie operativ-tactică de atunci. Nu ştiu. Am acceptat totuşi, la cererea lui Milea, să vină un căpitan şi să facă o schiţă a dispozitivului de apărare a CJP-ului şi a plecat. Dar nu să ocupe clădirea. M-am gândit că Milea putea să-i raporteze lui Ceauşescu: „Olteanu se opune să ocupăm şi să apărăm un obiectiv strategic“ A venit apoi şeful de Stat Major de la Gărzi, colonelul Albulescu Ion, un ofiţer foarte bun, îl cunoşteam de când fusese comandant la Regimentul 301, la Galaţi, apoi şef de Stat Major la Divizia 10 Mc de la Iaşi. „Tovarăşe secretar, să dau muniţii la Gărzi?“. „Cum să dai, Albulescule, muniţii la Gărzi. Tu nu gândeşti? Înarmezi muncitorii?“

AMS: Era ordinul lui Milea (*primit de la Ceauşescu*).

CO: Nu cunosc. Ofiţerul pusese o întrebare. „Nu dai nicio muniţie. Lasă-i în pace. Stai acolo liniştit. Ce să facă ăştia cu ea? Ţi-a dat colonelul Pârcălăbescu – care era şeful de Stat Major –, ţi-a dat ordinul ăsta? Îl cauţi...“. Dar l-am căutat eu imediat: „Măi Cornele, ai dat tu ordin să se dea muniţie la Gărzi, la muncitori?“. „Nu, dar nu ştiu ce să fac, pentru că tov. Coman nu e, dvs. nu sunteţi aici, tov. Ceauşescu insistă, eu nu ştiu ce să fac, de cine să mai ascult“. „Du-te mă şi ţine-te de Armată, de Milea – i-am spus – că n-ai altă soluţie“. „Am înţeles“ – a răspuns el. Unele lucruri nedorite puteau să se producă la Iaşi, pentru că era o femeie prim-secretar, Ghiţulică Maria, care, ce putea să spună: „Dom’ne, ce ştiu eu!“. Dar, până la urmă a ieşit bine. Dar în legătură cu muniţiile de la Gărzile patriotice vă descriu un episod considerat de mine foarte important.

AMS: Secţia Parchetelor Militare afirmă în sinteza sa că armele de la Gărzi au ajuns la civili.

CO: Să ne spună şi cine le-a dat. După ce am fost numit şef de Stat Major la Gărzile patriotice, în 1979, am analizat această problemă cu colaboratorii mei, pornind de la ridicarea minerilor în 1977, concluzionînd că este periculoasă existenţa la un loc a armamentului cu muniţiile în fabrici, uzine, unităţi agricole etc., în situaţii limită. Din mai multe ipoteze, între care

unele bizare, am ales pe cea privind mutarea tuturor muniţiilor din magaziile Gărzilor, în depozitele Armatei. În consecinţă, am discutat această problemă cu generalul Ion Coman, ministrul Apărării la acea dată, care a fost de acord, urmând ca acele cheltuieli iniţiale, de 100 milioane lei, să fie suportate din bugetul Gărzilor patriotice. Apoi, i-am raportat lui Nicolae Ceauşescu. Acesta a aprobat acţiunea. În fapt, această măsură a fost aprobată în Consiliul Apărării din februarie 1980. Întrebarea este: ce s-ar fi întâmplat în 1989, dacă ar fi existat armamentul şi muniţiile la dispoziţia Gărzilor patriotice? Un dezastru şi mai mare.

AMS: Domnule general, încă o întrebare: cum vă explicaţi reacţiile lui Milea la ordinele ilegale ale lui Ceauşescu. Am văzut că avusese nişte episoade şi cu sovieticii, dar atunci, în decembrie, a executat toate ordinele tâmpite ale lui Ceauşescu. Ce credeţi că a fost? L-a şantajat pe Milea? L-a avut la mână?

CO: Probabil să fi ştiut cei de la Securitate. Problema cu ţărăniştii (*gen. Milea fusese membru PNŢ în tinereţe*, n.a), chestia de la Constanţa... Ei aveau acest obicei, dacă ştiau ceva, să le ţină pentru a folosi informaţia cât mai bine în interesul lor. Multe lucruri eu le-am aflat după evenimente şi n-au făcut decât să-mi confirme bănuielile. Eu cred că faptul cel mai grav pentru generalul Milea constă în aceea că el a folosit forţa fără bază legală. Dar dacă ieşea altfel... Domnule Stoenescu, vă dau exemplu reacţia mea: pe 22 decembrie 1989, după ce am ascultat comunicatul privind trădarea lui Milea, eu am interpretat aceasta ca o aliniere a lui unor forţe străine, nicidecum că l-a trădat pe Ceauşescu.

AMS: Adică, dacă reuşea represiunea şi se oprea mişcarea.

CO: Da. Coman ar fi spus după aceea: „Tovarăşe Ceauşescu, dacă nu mă trimiteaţi pe mine la Timişoara, nu se rezolva nimic“ Fiecare a urmărit atunci o decoraţie, fiecare a urmărit un grad, fiecare a urmărit funcţii. De asta au tras, au dat şi transmis ordine. E limpede acest lucru. Armata nu trebuia implicată în acţiuni poliţieneşti. Este regretabil că Milea s-a antrenat în această criză. Că era o criză. Vedeţi dvs., că Postelnicu şi Vlad au făcut un pas înapoi. Securitatea avea 7 brigăzi ale trupelor de Securitate, instruite, dotate pentru lupta în localitate la Bucureşti, Constanţa, Bacău, Braşov, Cluj, Timişoara, Craiova. Reţineţi! Pentru lupta în localitate şi pentru treaba asta: ordine

interioară. N-au mişcat. Şi, în felul ăsta, l-au băgat pe Milea în faţă. Milea, chiar să fi fost cuplat cu ăilalţi, era prea în faţă să facă ceva. Să facă altceva. După 17 decembrie, după şedinţa CPEx, în care eu n-am înţeles despre ce e vorba, m-am întâlnit a doua zi cu Milea la aeroport. Era deja 18 decembrie, a plecat Ceauşescu în Iran. „Măi, tata Val – că ştiam de la nepoţi cum îi zice –, spune-mi şi mie, ce dracu', ce e la Timişoara, că aseară eu n-am înţeles nimic din toată zăpăceala aia care a fost acolo?“ Şi el, făcând un semn a lehamite cu mâna, zice: „Viu eu la dvs. peste câteva ore, să mă sfătuiesc în nişte probleme“. Eu însă am plecat la Iaşi. Nevastă-sa spunea după 1990: „Dacă era domnul Olteanu în Bucureşti, soţul meu trăia şi acuma“. Probabil se referea la ce sfaturi îi puteam da, ca om cu mai multă experienţă.

AMS: Nu prea cred că-l puteaţi ajuta. Se trăsese la Timişoara.

CO: Probabil, nu ştiu, poate îi dădeam un sfat, pe care putea să-l urmeze sau nu. Domnule Stoenescu, să lămurim un lucru: n-a zis Milea în şedinţa CPEx din 17 decembrie că se opune, auzi, să tragă în popor!

AMS: A fost replica lui Postelnicu.

CO: Postelnicu a spus următorul lucru: „Nu sunt trădător“. Foarte aspru a spus cuvintele acestea. „Tovarăşe secretar general, eu nu sunt trădător. Am cercetat legile, am cercetat regulamentele, n-am găsit“. Eu nu ştiam ce n-a găsit el[1]. El n-a găsit cum să folosească armamentul. „Eu nu sunt trădător. Mă duc în fabrică înapoi de unde am venit, toate funcţiile să mi se ia, dar eu nu sunt trădător“. A luat cuvântul generalul Iulian Vlad şi a spus: „Noi am crezut că rezolvăm cu mijloacele pe care le avem în dotare...“. El a venit şi mai târziu, că nu era membru în CPEx. Milea era lângă mine, foarte marcat. A început să spună că „noi ne-am consultat...“ Ceauşescu a strigat: „Tu să vorbeşti în numele tău“. „Cine v-a dat voie vouă să vă consultaţi?“ – a strigat Ceauşescu. Şi Milea s-a blocat. După ce s-a terminat şedinţa,

[1] În seara zilei de 16 decembrie 1989 ora 20.00 conducerea Departamentului Securităţii Statului s-a întrunit în şedinţă, ocazie cu care a fost studiată toată legislaţia privind intervenţia în tulburări interne şi s-a luat decizia de neintervenţie cu arme de foc. Postelnicu a fost informat asupra rezultatului acestei şedinţe şi a folosit informaţia a doua zi, în şedinţa CPEx. Stenograma acelei şedinţe CPEx a fost falsificată de ofiţerii MApN din Centrul de comandă a represiunii din CC, atribuindu-se această intervenţie lui Milea.

Milea vine la mine. „Ce să fac, ce să fac?“. Se frământa. „Ce să faci? Du-te la comandantul suprem, că tot nu a rezultat o decizie la CPEx“. S-a dus Coman la Timişoara, dar nu spune cu ce misiune. Şi asta este o enigmă. Coman a fost chemat la Ceauşescu, la reşedinţă, pe 17 decembrie după-amiaza, de faţă fiind Emil Bobu şi Elena Ceauşescu. Acum Bobu, pentru a nu se implica, susţine că nu ştie ce au discutat ăia doi, că el era la o anumită distanţă şi vorbea cu Elena Ceauşescu. Ceauşeştii au murit. Iar Coman vine la televizor şi afirmă că Ceauşescu i-ar fi spus: „Îţi spune Guşă ce să faci“. Măi, frate, ăsta ne crede proşti? Cum să-i spună Guşă secretarului CC cu probleme de apărare ce să facă? Să ne înţelegem: Coman a fost chemat pe 17, la ora 14.00 la reşedinţă şi, în faţa Elenei Ceauşescu şi a lui Emil Bobu, i-a spus: „Te duci la Timişoara şi faci ordine!“. Coman nu vrea să recunoască nimic. Mai spune şi prostii la televizor că el a transmis ordinul de deschidere a focului, dar ăia nu l-au executat. Păi e meritul ălora, nu e al tău! Şi în al doilea rând, pe 18 dimineaţa, Ceauşescu a spus: „Să vină la mine Milea, Postelnicu şi Vlad“. Ăştia i-au spus: „Mergeţi liniştit, că...“ nu ştiu ce. Ceauşescu zice: „Stai să vorbesc şi cu Coman şi cu Bălan“. „Totul e în regulă“ – i-au spus ăia. Pe 20 decembrie, i-a trimis Elena Ceauşescu pe Dăscălescu şi pe Bobu la Timişoara. Ce nu ştiţi. Au venit de acolo – mi-a spus pe Olteniţei, în împrejurările menţionate –, Dăscălescu îmi povestea că s-a dus la Timişoara. „Şi am vorbit – zice el – cu un colectiv desemnat de manifestanţi“. „Şi ce-au cerut, dom'ne?“ „Ceauşescu, Jos Ceauşescu!“. Nu comunismul, nu socialismul... „Jos Ceauşescu!“, asta cereau. „Şi ce i-ai spus?“. „Nici nu i-am spus. Cum să-i spunem lui Ceauşescu aşa ceva?“ Poftim! Părerea mea este, ca să ştiţi, că toţi care au fost în acele funcţii, primii, şi noi după ei, n-au corespuns acestei situaţii de atunci. Dacă Ceauşescu ar fi pus în discuţie, nu să trimită Armata şi după aia să ne asocieze ordinelor sale, ce facem?, dacă el convoca CPEx-ul, Consiliul de Stat sau Consiliul Apărării pentru a discuta situaţia, se găsea o formulă politică. Hai să facem aia, hai să facem aia. Dar el a luat-o înainte şi a făcut greşeli, în frunte cu nişte oameni apropiaţi lui.

AMS: În frunte cu Milea. S-o spunem.

CO: Păi, în frunte cu Milea, care a fost prea devotat, cum, nu de mult spunea generalul Stănculescu despre Milea că îl venera pe Ceauşescu. Aici se poate vedea şi un lucru, a executat

întocmai şi n-a mai tras de timp, stai să vedem, nu ştiu ce... Ca şi Coman. Nu face un militar treaba asta, daţi-mi voie. Te duci şi spui: „Trageţi!“. În loc să spui: „Daţi-mi voie să analizez şi eu treaba, să văd ce e“. Auzi: „Am sosit, se execută ordinul dvs., se trage“. Nu se poate, domnule, aşa ceva! Ceauşescu se bloca atunci când îi dădeai un răspuns raţional. Păi omul ăsta corespunde? Generalul Nicolescu, ăla de care v-am spus, în 1991 mi-a spus: „Acolo trebuiau trimişi unul din doi: ori dvs., adică eu, ca să dezamorsaţi toată treaba, ori Dincă să măture. Altă soluţie nu era“. Însă ei n-au făcut asta. Ăştia îi ziceau „cârjă“ lui Coman. Guşă l-a ignorat, s-a dus la Divizie, şi Coman a rămas singur la cafele, cu primul secretar. Stănculescu era portar, cu intrarea şi ieşirea din birou. Nu aşa se poate rezolva o chestiune din asta? Coman zice că n-a fost comandament. Iertaţi-mă, cum să nu fie comandament? Păi ce, comandament trebuie să fie numai în şedinţă? Ăştia reprezentau un comandament, în frunte cu el.

AMS: Fără îndoială. Domnule general, într-un moment-cheie, toamna anului 1989, aţi fost într-o funcţie importantă: şeful Secţiei legături externe. Ce aţi aflat? În primul rând, Malta.

CO: N-am aflat mare lucru. Ce ne-a spus Gorbaciov la întâlnirea din 4 decembrie 1989 (...)

Urmează un pasaj în care generalul Olteanu relatează detalii ale vizitei lui Gorbaciov din iulie 1989, detalii pe care le-a publicat în cărţile sale.

CO: Când s-a aflat că Gorbaciov a plecat spre Malta, oprindu-se mai întâi la Papă, să discute cu el, să pună lucrurile la punct, m-a chemat Ceauşescu. Zice: „Cheamă-l pe Tiajelnikov, ambasadorul URSS, şi spune-i să-i comunice lui Gorbaciov că, la întâlnirea cu Bush, să vorbească în numele lui, ca reprezentant al Uniunii Sovietice, nu în numele tuturor ţărilor socialiste, că nu l-a împuternicit nimeni“. L-am chemat pe ambasador, i-am spus. Eu am spus, eu am auzit. Tiajelnikov a răspuns că Gorbaciov este în mişcare, este greu să-l anunţe, dar încearcă. „Asta este dorinţa şefului statului român“. Pe urmă ambasadorul sovietic mi-a spus că a transmis, dar nu s-a confirmat nimic. N-a trecut mult şi ambasadorul cere să-l primesc. Era vineri, 1 decembrie, îl primesc şi îmi spune: „Tovarăşe Olteanu, luni, pe

4 decembrie, când vine tovarăşul Gorbaciov din Malta, doreşte să facă o informare în faţa Comitetului Politic Consultativ". „Delegaţia nostră – zice el – este compusă din...", ca să sugereze pentru ceilalţi echivalenţa. Secretarul General al partidului, secretarul cu probleme internaţionale, primul ministru, ministrul Afacerilor Externe. În după-amiaza aceleiaşi zile a fost şedinţa CPEx la care Ceauşescu, după ce ne informează despre ce e vorba, spune: „Eu zic să meargă la Moscova numai Stoian, ministrul de Externe. Sau merg eu cu Olteanu şi cu Stoian şi să nu meargă Dăscălescu. Cu o condiţie: să am o întâlnire cu Gorbaciov". În final, Ceauşescu mi-a cerut: „Să-l chemi pe Tiajelnikov şi să spui că eu merg la Moscova, dacă Gorbaciov este de acord să se întâlnească cu mine înainte sau după şedinţă". Tiajelnicov mi-a spus că a transmis, iar Gorbaciov este de acord să se întâlnească cu el, ori înainte ori după. Tot acolo, în acea şedinţă a CPEx din 1 decembrie, Ceauşescu a ridicat problema Basarabiei şi s-a uitat la mine. Spune: „Trebuie să punem problema". Zic: „Păi s-a mai pus" „Eh, o dată a zis Cernenko: Bine să vedem, dar mai mult nimic şi niciunde. Să vedem cum ridicăm problema şi ce facem". Şi zice: „Mergem fără Dăscălescu". Eu pun atunci pe adjunctul meu, Mihai Nicolae: „Domnule, ia de la ambasadele noastre, vezi care e componenţa celorlalte delegaţii". Pe la 12.00, a doua zi, îi spun lui Ceauşescu: „Toţi vin cu prim-miniştri". „Bine" Îl cheamă pe Dăscălescu: „Mâine o să mergi şi tu cu noi la Moscova". În mod ciudat, premierul acuza o criză de sciatică. Că-l doare, că... eu atunci nu am făcut vreo legătură.

AMS: E adevărată scena de la aeroport, că l-au îmbrăţişat pe Dăscălescu şi Ceauşescu a făcut un atac.

CO: Nu, a fost protocolul stabilit. Începe şedinţa, Gorbaciov vorbeşte cam o oră. Ne spune că Bush îi informează pe cei din NATO, noi aici între noi. Şi când Gorbaciov ne spune că Bush discută problemele de dezarmare cu ai lui, Ceauşescu ridică un buletin Agerpres şi spune: „Cum se împacă ce spuneţi cu realitatea, când Bush a declarat acum două ore în drum spre Bruxelles că NATO trebuie să se întărească, să continue să se pregătească". Gorbaciov s-a făcut că nu înţelege, apoi a trecut la problema denunţării invaziei în Cehoslovacia. Mesajul era: dacă mai faceţi de-astea, Tratatul nu mai intervine. Gorbaciov spune: „Să semnăm declaraţia cu condamnarea intervenţiei în Cehoslovacia". Ceauşescu s-a auzit din nou, peste ei: „S-o

semneze cine a intervenit. Noi n-am intervenit, n-avem ce semna". Atunci Gorbaciov, vizibil iritat: „Bine!" Nu a apucat să continue prea mult, pentru că Ceauşescu a intervenit din nou: „Să se retragă trupele sovietice din Cehoslovacia". Au sărit în sus: „Cum?!". S-a creat rumoare în sală. Gorbaciov a răspuns că, întrucât delegaţia cehoslovacă mai rămâne la Moscova, vor discuta această chestiune. Nicolae Ceauşescu a continuat: „Să se retragă trupele sovietice din toate ţările socialiste". S-a creat animozitate. Îl vedeam cum se ambalează şi se bagă într-o chestiune extraordinar de periculoasă. Singur împotriva tuturor. Toţi ceilalţi erau noi, el era ultimul rămas din vechea gardă. S-a luat o pauză pentru a se găsi un răspuns. După pauză, primul ministru est-german Hans Modrow a explicat că nu este de acord cu retragerea trupelor sovietice din RDG. Atunci Gorbaciov s-a întors şi l-a întrebat ironic: „De acord, tovarăşe Ceauşescu?". În pauză, Egon Krenz, acum prim-secretar al PSUG, vine la noi, iar la despărţire, când îi strânge mâna lui Ceauşescu, îi spune în limba rusă: „Tov. Ceauşescu, nu ştiu dacă ne vom mai vedea". A urmat întâlnirea Gorbaciov-Ceauşescu. Au fost de faţă stenograful Dâmu Aurel şi traducătorul Gheorghe Stoica. Trebuie să vorbiţi cu el. Stoica ştie multe.

AMS: Nu-l găsesc.

CO: Lucrează la Externe. La terminarea întrunirii, Gorbaciov a propus ca la întâlnirea celor două delegaţii, din partea sovietică să participe el şi premierul Nikolai Rîşkov, iar din partea română Ceauşescu şi Dăscălescu. Liderul sovietic a justificat formula propusă prin faptul că Eduard Şevardnadze, ministrul de Externe sovietic, urma să se întâlnească cu Hans Dietrich Genscher, omologul său vestgerman, care sosise la Moscova. Ca urmare, prezenţa lui Ion Stoian a fost exclusă. În ce mă priveşte, Gorbaciov a propus să discut cu omologul meu, Alexandr Iakovlev, despre organizarea unor conferinţe internaţionale ale partidelor comuniste. Apă de ploaie. Eu am urmărit atent pe ceas şi aşa ştiu că întâlnirea Gorbaciov-Ceauşescu a durat 80 de minute. În ultimele 20 de minute a intrat şi Constantin Mitea, consilierul de presă al lui Ceauşescu, pentru punerea la punct a comunicatului. Există o fotografie cu participanţii la această întâlnire.

AMS: Ceauşescu n-a avut nici o reacţie? În avion, de exemplu.

CO: Ba da. A spus: „Ăsta – adică Gorbaciov – este un om rău şi periculos. Nu ne-a spus adevărul. Ne ascunde multe din aranjamentul lui cu Bush". Am înţeles că generalul Vlad ştia ce fusese la Malta.

AMS: Domnule general, ca ultim comandant adevărat al Armatei, vă întreb: Cum a acţionat Armata în 1989?

CO: A acţionat cum a fost comandată. Iar ca militar şi istoric spun cu amărăciune următorul lucru: a fost pentru prima oară în istorie când Armata română a luptat fără să ştie cine este inamicul.

General ROMEO CÂMPEANU

Locţiitor al şefului IGM în decembrie 1989

Stenograma a fost pusă la dispoziţia interlocutorului şi returnată fără nicio observaţie.

Întâlnire 04.02.2005

AMS: Domnule general, n-am să vă reţin mult timp. Am doar trei probleme: ordinul din 22 decembrie cu trecerea Miliţiei de partea revoluţiei, şedinţa de la M.Ap.N. de la ora 16.00 şi acţiunile grupului Iliescu, la care ştiu că aţi fost prezent.

RC: Da, vă răspund la toate, dar mai întâi vă rog să mă ascultaţi şi asupra reacţiei Miliţiei în acele zile. E bine să se ştie ce-am făcut.

AMS: De acord.

RC: Duminică, 17 decembrie 1989, mă pregăteam să stau în Inspectorat până târziu, aşa că la prânz m-am dus acasă să mănânc. Pe scări m-am întâlnit cu Nuţă, care îmi spune: „Vezi că eu plec la Timişoara, rămâi la comandă“ Apoi, ordin de la el: „Nu te mişti din Inspectorat“. Cu o singură excepţie, când s-a întors Ceauşescu din Iran şi am verificat traseele, m-am dus la aeroport şi m-am întors, eu nu am părăsit Inspectoratul.

AMS: Din ce îmi spuneţi este de subliniat că vă aflaţi în mod oficial şi legal la conducerea IGM în momentul 22 decembrie. Reacţia Miliţiei a avut un caracter organizat şi ierarhic, de la vârf – asta vreţi să arătaţi, nu?

RC: Este important, pentru că a apărut impresia că unii subordonaţi au luat decizii unilaterale în acele momente. Nu, a fost vorba de ordine şi indicaţii date de mine, de un anumit comportament al meu.

AMS: Este motivul pentru care stau de vorbă cu dumneavoastră, nu cu alţii.

RC: Aşa! În dimineaţa de 22 decembrie, nedormind toată noaptea, am văzut mase mari de oameni care veneau dinspre Platforma Pipera, pe bd. Barbu Văcărescu şi intrau pe Ştefan cel Mare. Altă coloană venea dinspre Dorobanţi.

AMS: Pe la ce oră?

RC: Orele 07.00-07.30. Mulţimea s-a oprit în faţa Inspectoratului. Mi-am dat seama că lucrurile iau amploare.

AMS: Ce cerea mulţimea? Ce striga?

RC: Daţi-ne deţinuţii! Am ieşit la balcon, la balconul biroului lui Nuţă, cu coloneii Suceavă şi Munteanu (şeful de Stat Major) şi am făcut apel la un dialog civilizat, fără violenţă. Oamenii, marea majoritate, erau paşnici. Un grup mic cerea deţinuţii.

AMS: Poate că îi cereau pe cei reţinuţi peste noapte, nu pe cei de drept comun.

RC: Şi-şi, dar problema era că noi nu aveam acolo niciun reţinut. Atunci am spus: „Noi nu avem niciun fel de arestaţi şi, ca să vă convingeţi, faceţi o comisie de 10 oameni, să vină şi să controleze". Am coborât la ei şi le-am ceut încă o dată să aleagă ei, dintre ei, 10 oameni. I-am băgat prin poarta din spate, i-am numărat, erau vreo 12-13, bun, i-am lăsat să caute unde vor. S-au lămurit şi au plecat.

AMS: Forţele dvs. erau în oraş?

RC: Aveam în oraş, încă din 21 decembrie, efectivele de la Şcoala de pregătire de pe Olteniţei. Au ajuns târziu la dispozitiv, i-au pus în rezervă pe lângă restaurantul Cina. Şi atunci, col. Munteanu mă întreabă: „Ce facem?".

AMS: Se terminase.

RC: Nu s-a pus problema terminat-neterminat, dar mi-am dat seama că lucrurile s-au agravat. Prin formaţiunea noastră, prin educaţie noi erau cuplaţi ideii de ordine. Că vine unul şi pleacă altul, noi înţelegeam că se dă peste cap ordinea publică. Pe la 10, 10 şi ceva, mă sună generalul Iulian Vlad: „Ce faci, Romică?". Aveam şi o relaţie apropiată cu el. Şi, îmi spune, dar pe un ton plin de sens: „Tu trebuie să înţelegi că îţi revine o răspundere deosebită. Vezi că eşti la comanda Inspectoratului General al Miliţiei. Vezi că eu am dat ordin unităţilor de Securitate şi şefilor inspectoratelor judeţene să nu folosească armamentul". Din aceste cuvinte eu am tras o concluzie. Era şi felul cum vorbise, care nu se poate reproduce, dar era clar... am tras o concluzie. L-am chemat pe Munteanu imediat să facem şi noi o telegramă prin care să transmitem în toate unităţile ordinul gen. Vlad.

AMS: Să facem precizarea că generalul Vlad vă putea da ordine atunci. Era ministrul secretar de stat la Ministerul de Interne şi, în lipsa lui Postelnicu şi a lui Nuţă, era la comandă.

RC: Bineînţeles! Dar era şi problema că preferam să-l ascult pe Vlad. În maximum 10 minute am avut ordinul, telegrama.

AMS: Aţi invocat: „din ordinul generalului Vlad“ ?

RC: Nu l-am nominalizat pe generalul Vlad. Numai că în forma originală a ordinului, la apărarea sediilor era scris „cu fermitate“. Prima dată scria „acţionaţi cu fermitate pentru apărarea sediilor“. După încă o oră m-a sunat din nou generalul Vlad. I-am citit radiograma noastră. „Sunt de acord cu ea – mi-a răspuns – doar un singur lucru la care ... mai gândeşte-te ... nu mi se pare potrivit cuvântul fermitate“. Am modificat în forma care este cunoscută.

Generalul Câmpenu citeşte documentul:

Radiograma nr. S/65.809/22.12.1989.

Din ordin (şters „generalului Iulian Vlad“, n.a.) vi se transmite că nu se foloseşte armamentul din dotare şi nici alte forme de violenţă împotriva muncitorilor care demonstrează. În caz de atac al sediilor sau organelor noastre, de către elemente anarhice, huliganice, se ripostează în conformitate cu legea (în loc de „cu fermitate“, n.a.), prevenindu-se pătrunderea în sediile organelor noastre şi dezarmarea cadrelor.

Semnat gen.mr. Câmpeanu Romeo.

RC: Ulterior am aflat că generalul Vlad... vedeţi că eu i-am citit la telefon ordinul, dar el era secret. Ulterior am aflat că, şi după ce am vorbit, generalul Vald a verificat prin secretariat forma finală a textului, care era cifrat, însă... s-a dus dracului secretul, secretariatul i l-a citit în clar. Şi a fost în regulă. Toate unităţile noastre erau în situaţia că nu ştiau cum să reacţioneze. În ţară apăruseră probleme. Nu fac referire numai la Sibiu... Am stat cu telefonul deschis două zile, 21 şi 22. Mi se comunicau atacuri asupra sediilor, geamuri sparte, dar fără focuri de armă. La ora 12.03 am primit un telefon de la dispeceratul Direcţiei V, cu care colaboram, aveam o legătură, fiind vorba de traseele lui Ceauşescu, vizite etc. Şi mă sună dispeceratul şi-mi spune: „Uitaţi, acum pleacă Ceauşescu, zboară cu elicopterul. Ceauşescu a plecat“. „Cum, dom'ne?– întreb, că nu înţelegeam. Care este situaţia?“. Şi băiatul îmi răspunde: „Păi, suntem cam... în aer“.

AMS: E bună! Revoluţia a avut multe momente comice.

RC: Eu am considerat atunci că am intrat în situaţie deosebită, conform regulamentelor. L-am chemat pe şeful de cabinet...

AMS: Stați puțin! Ordinul IGM și convorbirile cu generalul Vlad s-au petrecut înainte de plecarea lui Ceaușescu.

RC: Ore înainte! Cel puțin două ore.

AMS: Ceaușescu era încă șeful statului! Da, continuați cu situația deosebită.

RC: L-am chemat pe șeful de cabinet și i-am ordonat: „Convoacă Consiliul Militar". Exista așa ceva și la Ministerul de Interne. Lipseau vreo doi-trei, plus vreo alți doi-trei care erau în provincie. În circa 15 minute au început să apară cei mai importanți comandanți, iar unde comandantul lipsea, au venit locțiitorii. A venit atunci Pitulescu. Roșiu, șeful Judiciarului, era plecat. Și le-am spus: „Măi băieți, Ceaușescu a plecat, nimeni nu știe unde, am căutat să iau legătura cu tovarășii din conducere și nu am găsit pe absolut nimeni". Găsisem doar pe Rogojanu, de la cabinetul gen. Vlad. Zic: „Eu am dat telefoane ca să clarific situația și nu am cu cine mă sfătui. Ce părere aveți?". Am cerut să-i ascult pe fiecare în parte. Decizia asta a avut o foarte mare importanță și pentru mine și pentru ei. Deci, întreb: „Ce credeți că ar trebui să facem?". Și atunci, primul care a luat cuvântul a fost colonelul Ruși, care a spus: „Tov. general, în primul rând eu zic să dați tabloul ăla jos", și-mi arată tabloul cu Ceaușescu din spatele meu.

AMS: Acum râd, dar cred că atunci nu vă ardea de râs.

RC: „Măi băiete, îi spun, asta este cea mai simplă chestiune pe care o putem face. Ce mama dracului facem după aia? Sunt alte chestiuni mai grave". Cum vorbeam așa, exact în acel moment apare la televizor Ion Caramitru, cu Dinescu, cu ceilalți și Ion Caramitru ne cere să trecem de partea lui!!! Hait! Atunci colegii au hotărât de a adera la evenimente și s-a hotărât ca eu să merg la TV și să transmit punctul devedere al Consiliului Militar al MI. La Televiziune, lucrurile o luaseră repede razna, era dezordine și ne băgau în cine știe ce belea. Nu se folosea cuvântul revoluție (între noi, n.a.), nici discuție de așa ceva. Era o situație specială, o manifestație a muncitorilor. Îl iau pe Ruși, că era cel mai cunoscut, iar în curte s-a urcat și Suceavă, în mașină. Bulevardul era o masă de oameni, nu se putea trece, așa că am ocolit și ne-am dat jos la Piața Aviatorilor. Am intrat în lume, câțiva ne-au primit cu huo, dar majoritatea a început să scandeze: „Miliția e cu noi!". Eu eram civil, Suceavă era în uniformă. Am spus unde vrem să mergem și imediat s-a făcut cărare, până am ajuns la carul de reportaj care era în curte, sub

pasarelă. Am vrut să ne urcăm pe el, dar mulţimea ne-a cerut să urcăm la studioul 5 sau 4, nu mai reţin bine. Pe culoar m-am întâlnit cu Sergiu Nicolaescu, ne ştiam: „Bine c-aţi venit, tovarăşe general. Mă bucur că aţi venit". Caramitru intervine şi împreună ne pregătim să intrăm. În spatele meu, cineva i-a rupt un epolet lui Suceavă şi era şi cu capul descoperit. I-au aruncat cascheta. Bun, mă opresc şi îi întreb: „Ce doriţi să spun? Scrieţi-mi dvs. ce doriţi să spun, că m-aţi chemat să dau o declaraţie". Era acolo un redactor pe care îl chema Enache. Caramitru dicta şi Enache scria.

Gen. Câmpeanu scoate trei cartonaşe, tip carte de vizită mai mare, pe care este scris de Enache textul original dictat de Caramitru. Conţinutul lui este următorul:

Către Miliţia din întreaga ţară. Toţi lucrătorii Miliţiei veţi purta banderolă tricoloră pe mâna stângă. Din acest moment am primit sarcina să preiau comanda Miliţiei. Vă ordon să continuaţi serviciul de ordine, să asiguraţi protecţia cetăţenilor din partea Capitalei. Prin posturile de radio să primim informaţii la IGM de orice mişcare a vreunei unităţi militare"

RC: Mi-am dat seama că nu prea ştiau ce să ceară. M-am îndoit că acest Caramitru, pe care eu îl ştiam doar ca actor, are puterea să mă numească la conducerea Miliţiei. Mai era şi chestia aia prin care Miliţia să verifice unităţile militare ale Armatei! Erau în afara realităţii, dar, pe de altă parte, era şi de înţeles. Oamenii aceia din TV mureau de frică. (*La Televiziune a vorbit mai întâi col. Ruşi, în două rânduri, apoi, după gen. Guşă a vorbit gen. Câmpeanu:* Apud: *Revoluţia română în direct*, p. 49). Am vorbit din studioul 5, ne-am pupat, ne-am îmbrăţişat şi am plecat cu acel Enache, cu maşina lui, înapoi la Inspectorat. Atunci s-a întâmplat un lucru important. Imediat ce am ajuns la Inspectorat, aud la radio comunicatul din care rezulta că unităţile MI au trecut în subordinea Armatei.

AMS: La ce oră aţi auzit lucrul ăsta?

RC: Între 14.30 şi maxim 15.00.

AMS: Nu se poate! Aruncaţi totul în aer, domnule general. Vă rog să repetaţi... aveţi repere orare?

RC: S-a dat telefon pe toate rețelele noastre că MI este în subordinea M.Ap.N., iar eu am auzit în direct la radio acest comunicat.

AMS: Înainte să ajungeți la M.Ap.N. la ședința de la ora 16.00?

RC: Mult înainte și o să vedeți cum se confirmă și orele. Oricum, comunicatul a fost transmis la radio înainte de ora 15.00.

AMS: Formidabil! Păi cine a luat decizia asta?[1]

RC: Eu m-am întors de la TV după ora 14.30. Nu știu cine a dat ordinul, dar l-am auzit în clar la radio și fiind vorba despre noi, nu puteam să-l ignor. O să vedeți că are și logică ce vă spun, pentru că în momentul în care am auzit că sunt subordonat Armatei am pus mâna pe telefon și am sunat la cabinetul lui Milea, la M.Ap.N. Acolo mi-a răspuns direct Stănculescu. Ne cunoșteam. „Am înțeles că s-a dat decret de trecere a unităților MI în subordinea M.Ap.N. În primul rând, cu cine trebuie să țin legătura și dacă sunt ceva probleme urgente de ordonat". Stănculescu: „Ai probleme ceva deosebite?". „Nu sunt". „Păi, atunci nu crezi că ar fi bine să vii aici?".

AMS: Nu a fost un ordin, n-a avut forma unui ordin.

RC: Nu a fost un ordin, ci... „ar fi bine să vii aici". „Bine", am spus și m-am dus. La poartă s-a dat telefon și am fost primit. Stănculescu era pe scaunul lui Milea, iar în birou erau revoluționarii... Iliescu, Montanu, Voiculescu. Eu când am intrat, m-am adresat: „Să trăiți, tovarășe general-locotenent!" însă el s-a sculat în picioare și mi-a făcut semn: „Nu, nu mie.." și mi l-a arătat pe Ion Iliescu: „prezintă-te la tov. Iliescu". M-am prezentat și

---

[1] Oficial, trecerea Miliției și Securității în subordinea Armatei a fost decisă la M.Ap.N în timpul ședinței de la ora 16.00, prin constituirea unui Comandament militar unic, condus de gen. Gușă. Anunțarea publică a acestei decizii s-a făcut abia la ora 18.30 de către Ion Iliescu, din balconul CC. Prin urmare, decizia de trecere a MI în subordinea Armatei, așa cum arată gen. Câmpeanu trebuie să se fi luat la Televiziune, în biroul de la etajul XI, transmisă tot de acolo celor de la Radio, fiind confirmată la ședința de la M.Ap.N. Aceste informații arată că nu gen. Vlad a hotărât trecerea Securității în subordinea Armatei; era o decizie luată deja de grupul Iliescu. Este important, pentru că tot acolo, la Televiziune, s-a hotărât numirea lui Militaru la conducerea Armatei (intervenție pe post Mihai Lupoi).

am rugat să ştiu cu cine ţin legătura. Stănculescu a spus atunci: „Pentru orice problemă deosebită, ţii legătura cu mine. Dacă acum ai nişte probleme de ridicat, raportează-i dlui Iliescu“. Eu am spus atunci: „Tovarăşe Iliescu, avem două probleme mai deosebite în care vă rugăm să ne ajutaţi. Prima: într-o perioadă foarte scurtă s-au dat două decrete de graţiere prin care marea majoritate a deţinuţilor cu condamnări sub 10 ani au fost eliberaţi“. În penitenciare rămăseseră numai cei cu condamnări grele. „Sunt oameni pentru care s-au depus eforturi deosebite să-i reţinem. Ar fi o mare greşeală să-i eliberaţi“. Se înregistrau deja atacuri, presiuni pentru scoaterea infractorilor din penitenciar, din aresturi. „A doua: vedeţi că inspectoratele noastre şi IGM sunt pline de armament şi muniţie, cantităţi foarte mari. Dacă se intră în inspectorate şi cad pe mâna tuturor, putem să avem probleme“. Iliescu m-a ascultat şi a spus: „Da, da, dragă, ai dreptate, o să căutăm să vedem ce se poate face“.

AMS: Este tipic lui un răspuns neangajant. Nu lua decizii.

RC: Am plecat. M-am întors la Inspectorat şi am trecut la verificarea prezenţei, a efectivelor. În timp ce mă zbăteam acolo să pun ordine la comandă şi să stăpânesc situaţia din ţară, vine şeful de cabinet şi îmi spune că a venit Nuţă. Am intrat în vrie, ce fac? Caut să intru în legătură cu gen. Stănculescu pentru a-i spune că a apărut Nuţă, când... telefonul este tăiat. Legătura. Iau guvernamentalul şi sun la M.Ap.N... se făceau că nu înţeleg. Una după alta mi-au fost tăiate toate legăturile.

AMS: Pe la ce oră se întâmpla asta?

RC: Pe la 17.00 au început să-mi taie legăturile. Mă, ce e asta, cine face chestia asta? M-am dus la Mocanu, la parter. „Ai telefon?“. „Da“. Iau telefonul să formez numărul de la M.Ap.N., se rupe legătura şi aici. Fac o verificare şi constat stupefiat că telefonul guvernamental, TO şi interMI, cu care ţineam legătura cu unităţile MI din teritoriu erau tăiate.

AMS: Aveaţi o linie specială de legături interne între unităţi?

RC: Da. Mi le-au tăiat şi pe astea. Asta m-a frământat, pentru că am vrut să ştiu cine mi-a tăiat legăturile telefonice. M-am interesat şi am aflat că nu putea fi decât Pintilie.

AMS: Acţiona din ordinul lui Stănculescu. S-a prezentat la CC, la Guşă împreună cu col. Nicolae Popescu, şeful Transmisiunilor, ca să ceară şi acordul lui. Ordinul i-a aparţinut lui Stănculescu.

RC: Între timp, a început să se tragă. Se trăgea de la Televiziune în draci şi gloanţele ajungeau până la noi, în Ştefan cel Mare. Nu înţelegeam în ce ţintă aeriană trag, pentru că trebuia să tragi în sus ca să ajungă gloanţele de la Televiziune, peste cartierele Dorobanţi şi Floreasca la noi. Gloanţe venite aiurea! Iniţial, noi credeam că se trage în noi, abia după aia ne-am dat seama că se trăgea aiurea. Plus că nu înţelegeam după cine trag!? Atunci am hotărât să plec. L-am luat pe Munteanu şi pe şeful cadrelor, cu şoferul de la secretariat, şi am plecat la Stănculescu. Mi-a fost imposibil să ajung la M.Ap.N. La baraje ne opreau, aveam tot felul de discuţii, mai să ne ia la bătaie. Civilii de acolo vorbeau de terorişti. „Care terorişti?". Nimeni nu ştia să spună. Şoferul locuia în apropiere, în Drumul Taberei, şi ne-am dus la el acasă. Am stat la televizor până s-a făcut dimineaţă, neînţelegând cine sunt teroriştii care tot atacau, în timp ce MI şi Securitatea trecuseră în subordinea Armatei. Dimineaţă m-am dus la M.Ap.N., am sunat de la poartă şi Stănculescu mi-a spus să vin. Nu vă spun ce-au păţit cei rămaşi în maşină! De atunci am rămas la M.Ap.N., numai în biroul lui Milea.

AMS: Dimineaţa de 23 decembrie?

RC: Da, 23 decembrie. Până să-l văd pe Stănculescu, au sărit revoluţionarii pe mine. Montanu striga: „Tot ministerul este înconjurat de terorişti". Adevărul este că se trăgea ca la Verdun. Dar din minister, nu spre minister. „Ca să demonstraţi loialitatea – spune Montanu –, vă duceţi şi aduceţi tot ce puteţi – forţe ale MI –, intraţi în blocurile din jurul ministerului, prindeţi teroriştii, dacă îi găsiţi". „Bine, zic, dau ordin". Militaru sare şi zice atunci: „Uite că şi din spate ne atacă, avem cimitirele pline de terorişti".

AMS: Dle general, era ziuă?

RC: Da, domnule, ziuă! Atunci am dat ordin Şcolii de pe Olteniţei să organizeze formaţiuni care, în frunte cu comandantul Şcolii, să vină şi să facă scotocirea întregului cimitir Ghencea. Ei au venit, au luat piatră cu piatră la scotocit, n-au găsit absolut nimic. Doar că a apărut un elicopter care a început să tragă în ei, rănind un militar care ulterior a decedat. Atunci m-am înfuriat, m-am întors la Inspectorat şi am dat ordin: „Efectivul în pază, restul merge cu mine". Am plecat cu un autobuz plin, cu banderole tricolore pe mână şi m-am întors astfel la M.Ap.N. Am oprit exact în faţa punctului de control. Când să ne dăm jos, au început să tragă în noi, dar nu trăgeau în autobuz, ci trăgeau pe

lângă el. Nu mai înțelegeam nimic. Am sărit în șanțul din fața punctului de control, m-am strecurat și am intrat peste ei. „Ce faceți, fraților?" Le-am spus să oprească focul și l-au oprit. Am luat legătura cu Militaru și ăsta mi-a ordonat: „Îi coborâți și îi băgați în blocuri".

AMS: Domnule general, mai țineți minte ora la care se petreceau întâmplările astea?

RC: Între 10.30 și 11.00 ziua.

AMS: Ziua!

RC: Ziua. S-au fomat grupe din militarii aduși de mine de la Școala de pe Olteniței și... Miliția s-a deplasat la blocurile de vizavi și a început să caute teroriștii care atacau Ministerul Apărării și în care se trăgea cu toată muniția, drept răspuns. Domnule Stoenescu, am luat apartament cu apartament la rând, de sus și până jos, bloc cu bloc... Nimic! Oameni speriați care nu înțelegeau de ce trage Armata în ei. Într-un singur beci, că ne-am băgat și în beciuri, în subsoluri, am găsit niște mucuri de țigară care păreau mai recent fumate. Mi-a raportat col. Baciu, șeful Direcției economice[1]. Nu era nici urmă de terorist în blocurile de vizavi. Ca ofițer și general, nu puteam reacționa emoțional. Trebuia să existe o explicație pentru tragerile cu tot armamentul în blocurile alea. Nu aveam una. Domnule Stoenescu, închipuiți-vă că verificarea blocurilor a ținut toată ziua, până s-a făcut seară. Se însera când le-am spus alor mei „Vă retrageți". Eu am stat acolo zile și nopți, în biroul lui Milea, și vă spun că imediat ce a venit noaptea au început să tragă din nou. În cine, nu știu? La un moment dat s-a petrecut o scenă foarte importantă, dar pe care nici eu nu am perceput-o corect din prima clipă. Eram în biroul ministrului când s-a lansat iar anunțul: „Ne atacă teroriștii de vizavi". În momentul acela, generalii Militaru, Voinea, Chițac au reacționat suspect de liniștiți și s-au dus la fereastră să vadă teroriștii. Biroul era luminat, draperiile erau trase și ei se uitau în întuneric după teroriști. Atunci – îmi vine și acum să râd – au sărit civilii... Roman, Montanu și i-au tras de la fereastră: „Domnilor, vă împușcă!". Generalii s-au uitat unul la altul contrariați. Scena era de un ridicol total[2].

AMS: Generalii stăteau în dreptul ferestrei și se uitau în întuneric după teroriști, după luptătorii ăia superantrenați, dotați

---

[1] Este cel implicat în arderea cadavrelor de la Timișoara.

[2] Scena mi-a fost confirmată integral de dl. Petre Roman.

cu puşti cu lunetă în infraroşu, iar civilii au strigat la ei că se expun?

RC: Da. Scena era total ridicolă, dacă o iei ca atare. Însă generalii erau liniştiţi, nu păreau ameninţaţi de cineva. Au tras draperiile, dar cam în silă, aşa, pentru că au lăsat o fantă de lumină prin care cred că se vedea ce e înăuntru.

AMS: Dumneavoastră ce reacţie aţi avut?

RC: Pe mine mă contraria liniştea lor. Veneau ofiţerii şi ne anunţau că trag teroriştii din toate părţile, iar ei răspundeau că sunt de la Securitate şi de la Interne, iar când îşi dădeau seama că sunt şi eu acolo spuneau că sunt nişte grupuri de fanatici.

AMS: Aţi asistat la chemarea trupelor sovietice?

RC: S-a dat telefon şi la ambasada URSS şi la Moscova. Eu am fost prezent când au răspuns de la Moscova, când au dat ei telefon cu răspunsul la chemare. L-au chemat pe Guşă. Au discutat, mai pe româneşte, mai pe ruseşte. Doreau să ceară lămuriri dacă Marele Stat Major este de acord să participe şi ei cu unităţi de reprimare a teroriştilor. Guşă striga în telefon: „Stăpânim situaţia... În niciun caz... Stăpânim situaţia!". Ăia insistau şi Guşă striga la ei că nu este cazul. Atunci i-au spus lui Guşă: „Uitaţi ce facem – Iliescu era lângă Guşă şi i se traducea, i se relata ce spun ăia –, noi avem nişte unităţi specializate în antiterorism, vă trimitem numai unităţile astea". Militaru de alături a sărit: „Ei, din astea să ne aducă, că sunt bune". Guşă a strigat atunci: „Nimic, nici discuţie tovarăşi. Stăpânim situaţia. Dacă apar probleme deosebite, vă apelăm noi". Guşă urla cât îl ţinea gura. Foarte ferm.

AMS: Cine mai era de faţă?

RC: Roman, Militaru, Brucan, Iliescu.

AMS: Ce reacţie au avut?

RC: Niciuna. Apoi au trecut într-un birou alăturat.

AMS: Asta se întâmpla tot în 23 decembrie?

RC: Greu de spus, era noapte. Între 23 şi 24 decembrie.

AMS: Vă mai amintiţi scene din ziua sau noaptea de 23 decembrie?

RC: Pe 23 decembrie, seara, pe întuneric, poate 19.00, poate 20.00, nu ştiu sigur, a venit la minister gen. Vlad. Protesta pentru că i s-au tăiat legăturile. La ora 18.00 ne convocase Iliescu la o şedinţă: „Tovarăşi, problemele sunt deosebit de complicate, trebuie rezolvate, avem nevoie de forţe, pentru asta este nevoie

şi de o conducere". Guşă era lângă mine, pe scaun. Iliescu a continuat: „Ne-am gândit că deocamdată, provizoriu, să punem în frunte un militar mai în vârstă. Ce ziceţi să-l numim şef al Armatei pe gen. Militaru?". Guşă m-a tras la el în birou şi de cum a intrat a izbucnit: „Ce nenorocire o să fie pe capul nostru! Ăsta este o lichea nemaipomenită. O să vezi ce o să tragem de pe urma lui". La puţin timp după ce a fost numit (oficial) ministru, Militaru striga: „Apăsaţi domnilor pe butoane, trageţi, opriţi măcelul din ţară!". Apoi a cerut: „Chemaţi-l pe Ardeleanu!". Vine Ardeleanu şi când vine – eu am rămas în birou numai cu Militaru – îi spune: „Vizavi avem terorişti, tu ai specialiştii, ia contact cu ei şi faceţi o acţiune".

AMS: Asta se întâmpla în 24 decembrie, noaptea.

RC: În 24 decembrie. Ardeleanu dă telefon şi în acelaşi timp deschide şi staţia cu cei de la USLA.

AMS: Cum adică, nu înţeleg, ce staţie a deschis?

RC: Cei de la USLA aveau staţii de emisie-recepţie...

AMS: A, am înţeles, staţii portabile, motorole.

RC: Exact. Ardeleanu vorbea cu Trosca la telefon şi avea şi staţia deschisă în acelaşi timp. Şi îi spune: „Ia trimite tu trei ABI-uri încoace. Intri pe strada principală şi caută să despresurezi ministerul".

AMS: Ştiaţi că forţele militare care apărau ministerul erau la nivel de trei brigăzi?

RC: Nu ştiam exact câţi sunt, dar erau foarte mulţi. Tancuri, TAB-uri, artilerie, trupe de infanterie. A intervenit Militaru: „Să vină şi Trosca". Ardeleanu i-a transmis: „Trosca, vii tu cu ele". Erau tot timpul în legătură pe staţie, când au intrat pe Drumul Taberei şi tancurile au început să tragă în ei. Uslaşii urlau în ABI-uri, urlau ca în iad. Tot asasinatul s-a auzit în staţie, în biroul lui Militaru. L-am auzit pe Trosca urlând: „Tov. colonel, trag în noi, trag în noi!". Ardeleanu s-a întors spre Militaru: „Tov. ministru, daţi ordin să nu mai tragă". Şi atunci Militaru s-a ridicat şi i-a spus: „Băi Ardelene, tu ştii că noi suntem pe front şi pe front lumea mai şi moare". Ardeleanu se ruga de el, îl implora. Militaru se plimba prin birou şi îi spunea: „Tancurile noastre sunt vechi, nu avem condiţii de transmisiuni şi chiar dacă vreau să iau legătura nu pot. L-au găsit pe atacator şi au tras!". Ardeleanu a început să plângă: „Mi-aţi omorât oamenii". În timpul ăsta se auzea Trosca prin staţie: „Trag în noi! Trag

în noi!“... şi a murit staţia. A amuţit. Ardeleanu plângea şi se tăvălea pe jos: „Ce-aţi făcut! Ce-aţi făcut!“. Militaru se foia prin birou şi îi spunea: „Băi Ardelene, n-aveam cum“.

AMS: După asta l-a obligat pe Ardeleanu să dea o declaraţie că Trosca a atacat ministerul ca să omoare noua conducere, revoluţionară.

RC: Am aflat şi asta.

AMS: Domnule general, mi-aţi relatat o crimă.

RC: Într-adevăr, o crimă. Am fost martor. Militaru era disperat să pună mâna pe cei de la Direcţia IV. Mă întreba mereu: „Unde e Vasile? Ce părere ai de Vasile? În 23 sau 24 decembrie l-a chemat pe gen. Vasile la el şi s-au izolat singuri într-un birou.

AMS: I-a cerut dosarul *Corbii* şi Vasile i l-a dat.

RC: La un moment dat m-a chemat Militaru la el: „Tov. general, avem o maşină suspectă“. Era maşina de la Direcţia IV. „Ia-l pe Voinea şi vedeţi ce probleme ridică maşina aia“. Văzuseră decodorul, cutia aceea de la bordul maşinii prin care se codau şi decodau transmisiunile secrete.

AMS: Ca aia arătată la Televiziune.

RC: Îi spun lui Voinea: „Este decodorul“. „Domnule, precis, domnule, că e decodor? – mă întreabă. Nu e bombă?“. Pun mâna, îi arăt, trag de el. Ne-am întors în birou şi Voinea îi raportează lui Militaru: „ E un decodor care se foloseşte la decodare“. Militaru se uită la el, îi spune: „Bine, poţi să pleci“, sună, apar doi gealaţi cu automatele pe piept şi le ordonă: „Luaţi-l!“.

AMS: V-a arestat!

RC: Era de neînţeles. M-au dus într-o cameră şi m-au dat în primire unui locotenent-major şi a doi militari. „Nu mişcă, dacă mişcă, tragi“. Am stat aşa ore întregi. La un moment dat a venit Montanu şi m-a găsit acolo: „Ce e, domnule, cu dumneata?“. Îi spun, şi Montanu face un scandal. Ia legătura cu Guşă, află şi ăsta, îşi face cruce. Culmea este că între timp maşina Direcţiei IV plecase. Atunci Guşă şi Montanu se duc spre biroul lui Militaru, dar l-au găsit pe culoar, iar Guşă a început să strige la el: „Nu ţie ruşine, domnule. Du-te şi cere-i scuze“. În sfârşit, mi-au dat drumul.

AMS: Domnule general, am aici o declaraţie din care rezultă că aţi ordonat eliberarea deţinuţilor din închisori. A venit la IGM un colonel Iordan Rădulescu cu un ordin.

RC: Seara, pe la 19.30, a venit acest Iordan, ofiţer de la grăniceri, în rezervă. Peste uniformă avea o haină de piele cu

epoleţi, dar fără nimic pe ei, fără insemne. Avea o bucată de carton pe care era într-adevăr un text semnat de Dăscălescu. Cred însă că este greşită ora – în jurul prânzului – pentru că eu am dat ordinul dimineaţă fără niciun Dăscălescu şi era vorba de cei reţinuţi peste noapte.

AMS: Domnule general, vă mulţumesc.

RC: Şi eu. În sfârşit, m-am descărcat.

Gen. (r) AUREL ROGOJAN

În decembrie 1989 era şeful de cabinet al gen. Iulian Vlad. A continuat să activeze în SRI, de unde s-a pensionat. A publicat mai multe cărţi de literatură politică şi geopolitică. În 2009, a publicat fără acordul meu şi scoase din context fragmente din corespondenţa pe e-mail în lucrarea „ 1989, dintr-o iarnă în alta...România în resorturile secrete ale istoriei“ *(Ed. Proema). Dau aici corespondenţa integrală.*

Mărturia sa este singura care prezintă detalii corecte şi coerente ale funcţionării Departamentului Securităţii Statului, oficial şi neoficial, confirmă erori acţionale şi aprecieri greşite, rolul conducător direct al PCR, ale cărui ordine au fost executate aproape în întregime, cu excepţia anumitor iniţiative acoperite pe care nu le-a raportat partidului (de ex. funcţionarea unei reţele de informatori conduse de un rezident la Şcoala de partid „Ştefan Gheorghiu“). Mărturia dezvăluie indirect şi mentalităţi ale lucrătorilor Securităţii, atât faţă de Est, cât şi faţă de Vest.

Corespondenţă prin e-mail.

Mesaj AMS: Dlui gen. Rogojan

Stimate dle general,

O mărturie, pentru a fi credibilă şi valabilă istoric, trebuie să îndeplinească anumite criterii. În primul rând să nu conţină elemente de fantezie, generate de impresii sau sentimente. Informaţia curată, care să conţină numai fapte la care aţi participat sau aţi fost prezent, oricât de limitată în spaţiu şi timp, este mai preţioasă decât o apreciere subiectivă. În al doilea rând, dacă sunt informaţii pe care nu le puteţi da, fiindcă sunt secrete de stat, refuzaţi răspunsul decât să improvizaţi asupra subiectului. În cazul în care credeţi că informaţii importante pentru istoria acestui popor vă pot aduce prejudicii, pericole, pierderi, abandonăm acest interviu.

Vă rog să daţi detalii şi să nu evitaţi nume, care oricum au fost şi sunt vehiculate în legătură cu activitatea fostei Securităţi. Scrieţi pe larg, chiar dacă textul are aspectul unei amintiri. Vă

voi pune la dispoziţie rezultatul activităţii de verificare a informaţiei în Arhiva CNSAS sau la alţi martori, astfel încât acest interviu poate continua ulterior.

Cu mulţumiri,

Alex M. Stoenescu

Întrebări

1. Aţi fost şeful de cabinet al gen. Iulian Vlad. În ce măsură activitatea sa era controlată **neoficial** de alte structuri ale statului (de exemplu oamenii lui Postelnicu)?

2. În ce măsură ordinele date de gen. Milea în decembrie 1989 au fost puse pe seama relaţiei privilegiate pe care o avea cu N. Ceauşescu? Cunoaşteaţi trecutul acestei relaţii din dosarul Milea?

3. Ce implicare a avut Elena Ceauşescu în activitatea DSS?

4. Au existat dosare de cabinet, pe care le administraţi dvs. în fişetul cabinetului. Ele conţineau rapoarte ale legăturilor cu surse speciale, intelectuali de mare notorietate (Marin Sorescu, Eugen Barbu). Vă rog să detaliaţi istoria întocmirii acestor dosare (ordinul lui N. Ceauşescu din 1970: „Să ne apropiem intelectualii“) şi ce rol aveau. Eventual, care erau alte mari personalităţi cu dosar de cabinet.

5. În aprilie 1989, gen. Vlad a înaintat lui N. Ceauşescu un raport asupra grupurilor disidente, în urma căruia Ceauşescu a dat ordinele de avertizare şi destrămare. Vă rog să detaliaţi cazurile Dinescu, Pleşu, Măgureanu, Iliescu. În ce consta infracţionalitatea lor?

6. În seara de 20 dec. 1989, gen. Vlad a înaintat lui N. Ceauşescu un raport asupra implicării sovietice la Timişoara. În ce a constat aceasta?

7. Vă rog să comentaţi perioada Virgil Măgureanu la SRI.

8. Ce atitudine a avut SRI în perioada premergătoare schimbării de regim din 1996?

Interviu Gen. Aurel Rogojan (30 martie 2009), Corespondenţă prin e-mail.

Alex M. Stoenescu:Aţi fost şeful de cabinet al generalului Vlad. În ce măsură activitatea sa era controlată neoficial de alte structuri ale statului (de exemplu oamenii lui Postelnicu) ?

Aurel Rogojan: Întrebarea conţine cel puţin două contradicţii în termeni. Prima: *structurile statului* nu acţionează, ca principiu şi regulă, decât oficial şi cu atât mai puţin ar putea să controleze neoficial. A doua: *oamenii lui Postelnicu,* dacă i-aţi identificat, afirmaţia dumneavoastra este exemplificativă, deci, în ce vă priveşte, s-ar părea indubitabilă şi nu vă contrazic, nu erau *„structuri ale statului".* Erau exact ceea ce i-aţi numit. Postelnicu a fost „promovat" ministru de Interne după ce nouă ani şi jumătate a condus Departamentul Securităţii Statului, timp în care, cu excepţia perioadei martie–august 1978, a afişat conduita unui superior ministrului, invocând relaţii speciale cu Elena Ceauşescu şi Nicu Ceauşescu. A avut în jurul său şi oameni care i-au speculat şi încurajat vanităţile, unii special aduşi, îndeosebi în Consiliul Politic, înfiinţat după *„evenimentul contrainformativ Pacepa"* Consiliul Politic realiza controlul politico-ideologic asupra Ministerului de Interne în întregul său şi, cu atât mai mult, asupra Departamentului Securităţii Statului, care avea, la rândul său, propriul Consiliu Politic. În aproape un deceniu, între Postelnicu şi oameni din anumite structuri, mai cu seamă din cele speciale ale Securităţii, s-au statornicit legături care aveau cel mai puternic liant : *păcatul comun.* După ce, la 03 octombrie 1987, au trecut în subordonarea noului şef al Departamentului Securităţii Statului, unii dintre cei în cauză au fost poate tentaţi să devină *jucători la doua capete,* iar în legătură cu alţii, acolo unde se putea, generalul Vlad a sugerat măsurile organizatorice prin care anumite structuri să rămână, pe mai departe, în coordonarea lui Postelnicu, chiar dacă devenise ministru de Interne. Aşa de exemplu, Postelnicu ca şef al D.S.S-ului coordona *Directia Generală pentru Paşapoarte, Evidenţa Străinilor şi Controlul Trecerii Frontierei.* La sugestia generalului Vlad, s-a modificat organigrama ministerului, pentru ca Postelnicu să o coordoneze pe mai departe. La fel şi în cazul *Intreprinderii de Comerţ Exterior „Dunărea"* şi a tot ceea ce se dezvoltase pentru susţinerea operaţiunilor valutare speciale. Erau domenii în care generalul Vlad a considerat că Tudor Postelnicu era bine să-şi ducă personal la împlinire *„ordinele, orientările şi indicaţiile superioare"...*

Dar, să revin la fondul întrebării. *Cine, de ce, pentru ce, în al cui beneficiu să „controleze neoficial" activitatea generalului Vlad?* Eu pot să înţeleg întrebarea dumneavoastră în sensul

că un *„control neoficial"*, în raport cu autoritățile legitime ale statului român, ar putea fi prezumat din partea serviciilor de spionaj ale unor puteri străine şi... a unicului *„serviciu concurent"* al D.S.S-ului, pe zona externă, la care voi reveni în cele ce urmează[1]. Activitatea generalului Iulian Vlad, ca ministru secretar de stat şi şef al Departamentului Securităţii Statului putea fi controlată, conform legii, doar în baza unor dispoziţii exprese ale Secretarului General al Partidului Comunist Român şi Comandant Suprem al Forţelor Armate, dacă avea motive sau dorea să dispună un astfel de control. Ceea ce nu s-a întâmplat. Formal, activitatea generalului Vlad, care însemna conducerea, pe obiective strategice, a Departamentului Securităţii Statului, informarea operativă a factorilor de decizie politică ai statului, personal a Comandantului Suprem şi asumarea răspunderii pentru apărarea, sub conducerea acestuia, a securităţii statului, se materializa, în principal, în decizii operative, ordine, instrucţiuni şi metodologii emise în baza şi pentru aplicarea legii. Excepţiile de la regula menţionată priveau competenţe operative de aprobare a unor operaţiuni sau activităţi (cu titlu de exemplu: *recrutarea unui diplomat străin, infiltrarea unui agent în dispozitivul unui serviciu advers, capturarea cifrului de stat al unei puteri străine, recrutarea agenţilor altor servicii, iniţierea jocurilor operative cu agenţi dubli, folosirea steagului străin pentru acoperirea unei acţiuni proprii, ordinele de misiune ale spionilor români, întreruperea şi punerea sub control a activităţii spionilor străini ş.a.)*, precum şi valorificarea informaţiilor care prin natură, caracter, importanţă ori pericol iminent şi grav implica poziţia politică a persoanelor ori sensibilitatea problemelor la care se refereau, depăşeau competenţele de apreciere, evaluare şi soluţionare ale eşaloanelor din subordine. Pe cine şi în ce scop putea să intereseze un control asupra activităţii şefului Securităţii statului în astfel de chestiuni? În prima şi ultima instanţă, asemenea obiective intrau în preocupările serviciilor de spionaj interesate de România şi care ţineau să-şi onoreze blazonul.

---

[1] Nu, întrebarea s-a referit la informarea neoficială a lui Postelnicu şi a Elenei Ceauşescu asupra deplasărilor, acţiunilor şi ordinelor gen. Vlad de către persoane din serviciul său, dincolo de informările oficiale pe care le făcea şeful DSS ministrului de Interne. Oficial, şeful DSS nu avea legături ierarhice sau profesionale cu Elena Ceauşescu.

Cercetarea penală şi trimiterea în judecată pentru infracţiuni contra securitătii statului (art.155 – art. 171 Cod penal) nu puteau fi dispuse fără încuviinţarea Comandantului Suprem, după o temeinică evaluare juridică prealabilă. De altfel, în intervalul 1964–1989, cazurile judecate şi cu sentinţe rămase definitive pentru infracţiuni contra securităţii statului au avut o rată medie de 2,5 pe an. Pot să detaliez, dacă interesează, şi structura infracţiunilor.

În cu totul alt plan, şefii structurilor tehnico-operative de interceptare sau a celei de asigurare a comunicaţiilor guvernamentale, ambele în subordinea şefului D.S.S., dacă ar fi avut loialitatea divizată, ei puteau să exercite ori să faciliteze, în anumite limite, un control prin interceptarea comunicaţiilor telefonice şi a convorbirilor ambientale. Cabinetul şi aparatele telefonice ale demnitarului erau supuse controlului tehnic antiinterceptare în fiecare dimineaţa la orele 06,30. Dar acest control nu putea depista activarea geamurilor ca „membrane de microfon", tehnică existentă încă din anii `60. Serviciile de spionaj au practicat cercetarea radio-electronică şi au captat tot ce a ieşit în eter. Este o regulă. A existat şi tentativă de conectare, printr-un tunel din pivniţa unei ambasade, la cablul comunicaţiilor telefonice guvernamentale. Comunicaţiile radio guvernamentale erau integral captate şi dirijate pentru stocare, decodare şi interpretare la un *Centrul de Spionaj Electronic Global.*

O extrem de vocală prezenţă feminină în media românească din anii din urmă, fosta în epoca trecută, angajată a unei ambasade, avea în fişa postului atribuţii în legătură cu comunicaţiile efectuate prin intermediul staţiilor radio de pe autoturismele membrilor Comitetului Politic Executiv, ale miniştrilor şi demnitarilor din instituţiile de apărare, securitate şi ordine publică. În fiecare zi de marţi, se transmitea în exterior schema de relaţii a grupării de sâmbătă – duminică a categoriilor menţionate: cine la Snagov, cine la Comana sau Predeal ş.a.m.d. Desigur, ca o supoziţie credibilă, ar putea fi luat în calcul un *control neoficial* exercitat pe calea relaţiilor personale interesate, din ambele părţi, pe care demnitari din înalta nomenclatură politică a partidului le aveau cu generali şi alţi ofiteri superiori de la „Interne" şi care nu erau agreate şi de aceea menţinute cu discreţie, ceea ce le mai crea, când se afla de ele, o aură de conspirativitate... Dar, de regulă, activiştii partidului nu iubeau sincer *„organele*

de apărare a cuceririlor revoluţionare ale poporului". Aveau şi ei câte ceva ce nu doreau să se ştie, nici chiar de către *„partid"*, că Securitatea numai açolo raporta, dacă era cazul. Nu în ultimul rând, trebuie avut în vedere că unele cadre de conducere cu rang de adjuncţi ai ministrului, şefi de comandamente ori de direcţii centrale, locţiitorii politici (la inspectoratele judeţene) erau trimişi la hotărârea Biroului Comisiei de Cadre de pe lângă Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. *„să întărească munca la interne, în securitatea statului"* Dar, să reţinem, nu ca profesionişti. Existau, aşadar, temeiuri suficiente şi solide ca generalul Iulian Vlad să fie precaut, uneori exagerat de precaut în ceea ce spunea, să nu folosească telefonul şi nici incinta propriului cabinet pentru a vorbi asupra chestiunilor secrete, ori în afara *„Fişei postului"* ministrului secretar de stat şi şef al Departamentului Securităţii Statului. Domnia sa, aflat mai departe sub constrângeri, nu vorbeşte nici azi...

Ca şef de cabinet al secretarului de stat (1977 – 1984) şi al adjunctului ministrului de Interne, general-colonel Iulian Vlad (1984 – 25 decembrie 1985), am avut în atribuţii evidenţa ordinelor şi dispoziţiilor rezolutive, inclusiv a celor olografe. Faptul că acestea erau clasificate *„secret de stat"*, nu însemna că se refereau la un act de conducere exercitat clandestin, ori în afara canoanelor birocraţiei specifice sistemului. Menţionam anterior, interesul concurenţial şi nu numai, al unicului serviciu concurent, pe un anumit segment, Departamentului Securităţii Statului. Astfel, pe la jumătatea anilor '80, au fost descoperiţi, în ipostaze de *„oameni ai Direcţiei de Informaţii a Armatei"*, doi ofiţeri din Direcţia de Contraspionaj, care îndepliniseră oficiile de legătură pe linia unor operaţiuni speciale comune cu *Intreprinderea de Comert Exterior „Romtehnica"* care funcţiona pe lângă *Departamentul Înzestrarii Armatei*, condus de primul adjunct al ministrului Apărării Naţionale, general-locotenent Victor Athanasie Stanculescu. Le-am văzut rapoartele în legătură cu ceea ce au dorit să spună referitor la colaborarea în care au fost antrenaţi. Prima reacţie a fost aceea a şocului pe care ţi-l provoacă recunoaşterea matricei profesionale a unui serviciu advers. Şi nu a oricărui serviciu advers !

În anii 1990–1992 am primit câteva confirmări importante cu privire la existenţa unor ofiţeri acoperiţi ai Direcţiei de Informaţii a Armatei, de data aceasta în structurile de conducere

ale Departamentului Securităţii Statului, ca locţiitori ai şefilor unor direcţii centrale. Prima reconfirmare am avut-o în momentul în care, în luna ianuarie 1990, când adjunctul ministrului Apărării Naţionale *generalul-locotenent Gheorghe Logofatu* a preluat conducerea Departamentului Securităţii Statului, redenumit după desfiinţarea din 30 decembrie 1989, ca Serviciul de Informaţii, sub autoritatea Ministerului Apărării Naţionale. S-a creat atunci o direcţie mamut, după tipicul unui Stat Major, de preluare şi reorganizare a D.S.S-ului printr-o puternică infuzie cu cadre de conducere din structurile de informaţii, cercetare-diversiune şi alte componente speciale ale Armatei. Mulţi grav compromişi în represiunea şi diversiunile din decembrie 1989 . Şeful acelui „Stat Major“- generalul „I.C.“, fost secretar tehnic al *Consiliului Apărării* (azi C.S.A.T.) – şi-a instalat cartierul general în sediul fostei *Direcţii a IV-a – Contrainformaţii Militare*, iar biroul de lucru, în cel pe care îl folosise şeful respectivei direcţii, general-locotenent Gheorghe Vasile. Nu înainte, însă, de a dispune chemarea colonelului „D.P.“, fost locţiitor al generalului Vasile, pentru *„scoaterea lucrării“*. Adică, în traducere, să dezactiveze sistemul tehnic de interceptare/ascultare pe care îl aveau acolo. Într-un cabinet controlat sistematic pentru depistarea mijloacelor de supraveghere tehnică . Locţiitorul respectiv provenea din Ministerul Apărării Naţionale, ca de altfel şi cvasitotalitatea ofiţerilor Direcţiei de Contrainformaţii Militare. Dar se vede că avea şi o misiune specială...

A doua sau multipla reconfirmare am avut-o chiar din partea unui personaj care s-a ocupat într-o etapă a activităţii sale de *„Ştatul Special Anexa“ al Direcţiei de Informaţii a Armatei cu ofiterii acoperiţi în obiective, păstrat la Secţia pentru probleme militare şi justiţie a C.C. al P.C.R.*, deoarece privea obiectivele din controlul numitei secţii. Este vorba de colonelul (numit apoi în presa vremii *«generalul roşu»)“* I.D“, reactivat de către ministrul Apărării, generalul Militaru, şi trimis să preia *Unitatea Specială de Filaj* a Departamentului Securităţii Statului. Avansat general la 18 mai 1990, „I.D.“ a fost numit, ulterior, *Şeful Corpului de Control şi Consilieri al directorului Serviciului Român de Informaţii*, de unde a fost *marşrutizat* consilier la *Comisia comună permanentă a Camerei Deputaţilor şi a Senatului pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activităţii Serviciului Român de Informaţii.* O paranteză

necesară şi umorul ei amar: un membru important al comisiei respective, luând cunoştinţă dintr-un raport de activitate a S.R.I. de agresivitatea spionajului rus, a dorit să ştie, *în particular*, când nu ne vor mai controla, atât de evident, serviciile speciale fii şi fiice ale Ohranei. Răspunsul: *„Când generalul roşu „I.D." va pleca de bunăvoie şi de nimeni silit din aparatul tehnic al comisiei Dumneavoastră"*. Ceea ce nu s-a întâmplat. Generalul „I. D." a fost foarte direct în a relata că, după momentul Pacepa, *Secţia militară a C.C. al P.C.R.* a asigurat, cu sprijinul *Secţiei Cadre*[1], acoperirea a cel puţin un ofiţer al Direcţiei de Informaţii a Armatei în fiecare dintre structurile operative centrale ale Departamentului Securităţii Statului, de regulă la nivel de locţiitor şef direcţie. Până la urmă, nu trebuia să fie chiar un capăt de ţară... Asemenea sisteme se practicau şi la case mai mari. Dar, în *Direcţia de Informaţii a Armatei*, avea să devină de notorietate după evenimente, o inflaţie de *corespondenţi* ai serviciilor de informaţii militare sovietice, dar şi ale altor armate ale statelor membre ale Tratatului de la Varşovia. Nu lipseau nici corespondenţi ai serviciilor occidentale, dar discreţi şi prudenţi.

Dacă dăm credit spuselor *generalului roşu*, cum că ofiţerii acoperiţi ai D.I.A. plasaţi în D.S.S. erau *„în conservare şi aşteptare"*, atunci nu puteau fi decât *„resursa pentru evenimente viitoare"* şi erau, fără ştiinţa lor, pioni ai celor care s-au folosit de această structură în evenimentele planificate. Dacă avem în vedere că prima sentinţă de scoatere din scenă a lui Nicolae Ceauşescu a dat-o Leonid Ilici Brejnev şi că, atât „I. D.", cât şi cvasitotalitatea generalilor şi coloneilor reactivaţi şi avansaţi de generalul Nicolae Militaru au fost anterior scoşi din rândul cadrelor active ale armatei tocmai pentru că au înţeles să contribuie la îndeplinirea ordinului lui Brejnev, transmis – în largul Mării Negre, cu prilejul sărbătoririi succesului unei aplicaţii a Tratatului de la Varşovia – prin locţiitorul Comandantului Şef al Comandamentului Militar Unit al Forţelor Armate ale Tratatului de la Varşovia, atunci nu putem decât să acceptăm că generalul Iulian Vlad era o ţintă a spionajului sovietic, căruia i-a încurcat rău nişte operaţiuni importante în România. De altfel, Militaru a dispus arestarea generalului Vlad după o întrevedere

---

[1] De sub conducerea Elenei Ceauşescu.

cu ambasadorul U.R.S.S. la Bucureşti. Iar comunicatul de presă privind arestarea se difuza tocmai în momentul în care generalul Vlad cu adjuncţii săi şi cu generalul Vasile Gheorghe se deplasau la Ministerul Apărării Naţionale cu propunerile solicitate de ministru pentru rezolvarea a doua chestiuni urgente: *clarificarea diversiuii teroriste şi reorganizarea D.S.S. ca Serviciu de Informatii în subordinea Ministerului Apărării Naţionale.* Cei din sediul central, intraserăm, deja, în posesia noilor legitimaţii de serviciu, cu antetul Ministerului Apărării Naţionale. Mişcarea a fost extrem de rapidă. În acelaşi timp, însă, în unele judeţe *războiul cu Securitatea* continua, efectivele acesteia erau reţinute, iar cu unele structuri judeţene nici nu se putuse stabili legătura, comandanţii militari ai judeţelor respective nu răspundeau la telefon şi nu executau ordinelor generalului Guşă, cu care generalul Vlad rămăsese în contact.

AMS: ***În ce măsură ordinele date de generalul Milea în decembrie 1989 au fost puse pe seama relaţiei privilegiate pe care o avea cu Nicolae Ceauşescu? Cunoaşteţi trecutul acestei relaţii din dosarul Milea?***

AR: Cine şi de ce să fi pus ordinele respective pe seama unei asemenea relaţii? Dumneavoastră mă întrebaţi, nu fără un anumit tâlc, dacă aş cunoaşte trecutul relaţiei lui Milea cu Ceauşescu din *„dosarul Milea"*. Pot să întreb şi eu, din care dosar?! L-am cunoscut pe generalul Vasile Milea în primele zile ale lunii octombrie 1977, când îndeplinea funcţia de şef al *Statului Major al Gărzilor Patriotice de pe lângă Comitetul Central al Partidului Comunist Român.* Mi-a lăsat, atunci, impresia unui om direct, cu raţionamente simple (nu în sens peiorativ), din categoria judecăţilor sănătoase, de bun simţ. În octombrie 1977, Ceauşescu a participat la deschiderea anului universitar la Iaşi, unde prim-secretar al Comitetului judetean al P.C.R. era Ion Iliescu. Generalul Milea răspundea de dispozitivele şi efectivele Gărzilor Patriotice, prezente în diferitele momente ale vizitelor care au urmat în judeţele Iaşi, Suceava şi Neamţ. Şeful Statului Major al Gărzilor Patriotice nu putea fi, cel puţin atunci, decât o persoană de absolută încredere şi devotament necondiţionat. Nu ştiu cât de privilegiată i-a fost relaţia cu Nicolae Ceauşescu, dar Milea fusese, cel puţin până în august 1989, un preferat al Elenei Ceauşescu. Ce s-a întâmplat în august 1989? Elena Ceauşescu a văzut „stele" în faţa ochilor, când Milea se trecuse

în fruntea listei cu propunerile de avansări în grad, pentru a i se acorda cea de-a patra stea, de *general de armată*. Într-un acces de nervozitate, l-a determinat pe Ceauşescu să anuleze toate avansările. Fac această precizare pentru a se şti exact cum au stat lucrurile şi de unde şi din ce cauză a apărut ideea „economiilor" pe seama neacordării gradelor militare cuvenite legal, dar cu solemnitatea conferirii lor prin Decret Prezidenţial, în ceea ce priveşte ofiţerii superiori şi generalii. În ceea ce priveşte avansarea subofiţerilor şi a ofiţerilor până la gradul de căpitan inclusiv, generalul Vlad semnase ordinele de avansare şi le-a pus în aplicare, apreciind că îşi exercită un atribut firesc. S-a înţeles cu Milea, care a procedat la fel. Ministrul de Interne le-a urmat exemplul, cu menţiunea că acesta din urmă a *„raportat tovarăşei situaţia creată Vlad s-a înţeles cu Milea şi au dat drumul la avansări, dacă nu procedam la fel, mi se răsculau ofiţerii inferiori..."* Ce scandal a urmat, este de înţeles.

Revenind la fondul problemei, ordinele date de generalul Milea în decembrie 1989 trebuie puse pe seama relaţiei instituţionale de subordonare a ministrului Apărării Naţionale faţă de Comandantul Suprem al Forţelor Armate. Subordonare, care, după cum se ştie, în prima fază a evenimentelor nu a funcţionat[1]. Ministrul Apărării, ministrul de Interne şi ministrul secretar de stat şi şef al Departamentului Securităţii Statului au fost, în după-amiaza zilei de 17 decembrie 1989, acuzaţi de Nicolae Ceauşescu că au trimis trupele cu mâinile goale, fără muniţie, că au pactizat, că sunt trădători, că trebuie destituiţi şi deferiţi Justiţiei. Oricum s-ar fi încheiat evenimentele, cu Ceauşescu rămas la putere, cei trei aveau soarta pecetluită. Deci zelul lor, chiar dacă şi l-ar fi manifestat, era inutil. În mod sigur, generalul

---

[1] Formularea nu este inspirată. Este vorba de neexecutarea în faza iniţială (16 decembrie 1989) a ordinelor neconstituţionale şi ilegale ale lui Ceauşescu: intervenţia Securităţii şi Armatei cu arme de foc şi muniţie de război. Ulterior, după şedinţa CPEx din 17 decembrie, gen. Milea a executat întocmai toate ordinele neconstituţionale şi ilegale de represiune ale lui Nicolae Ceauşescu. Gen. Vlad a refuzat, motiv pentru care Elena Ceauşescu i-a trimis la Timişoara pe generalii Nuţă şi Mihale. Aceştia au organizat în oraş echipe mobile de represiune în civil, separat de acţiunea forţelor militare. Acesta este şi motivul pentru care de transportul şi incinerarea cadavrelor de la Timişoara s-a ocupat Elena Ceauşescu.

Vlad realizase perspectiva evenimentelor şi le-a evaluat în contextul lor internaţional, pregătindu-şi corpul de comandă în cursul lunii octombrie cu acel avertisment: „Şi nu în ultimul rând, rezolvaţi-vă problemele personale (...)“, pe care l-a transmis şefilor direcţiilor centrale şi şefilor secţiilor judeţene, prin adjuncţii săi, în cadrul unor convocări pe grupe de judeţe, cu precizarea de a se informa şi personalul din subordine[1]. După cum aveam să constat mai târziu, mesajul a fost mai bine înţeles post-factum.

Diagnoza şi predicţiile şefului Departamentului Securităţii Statului au scos în evidenţă: precaritatea condiţiilor social-economice, greutăţile şi nemulţumirile populaţiei, izolarea totală, într-un cleşte încins, a regimului şi a ţării; agresivitatea fără precedent cu care erau exprimate ameninţările; presiunile revizioniste pe frontiere; unitatea de concepţie şi acţiune a Estului şi Vestului; iminenţa evenimentelor care plasează România în evoluţiile implacabile care au curprins Polonia şi Ungaria şi s-au aprins în R.D.G., Cehoslovacia şi Bulgaria; necesitatea asigurării climatului de ordine şi securitate publică, astfel încât să nu fie posibile provocări şi dezordini care să pericliteze viaţa persoanelor şi integritatea avutului obştesc ori personal. Generalii Aristotel Stamatoiu, Gianu Bucurescu, adjuncţi ai ministrului şi Ştefan Alexie, secretar de stat, au primit dispoziţia să convoace, pe zone geografice, şefii securităţilor judeţene, pentru a le transmite şi detalia cele anterior menţionate. Nicolae Ceauşescu, suspicios în legătură cu cei trei miniştri care tocmai îi înşelaseră încrederea, a convocat (tot în 17 decembrie 1989, n.a.) o teleconferinţă în cadrul căreia a ordonat personal modul de acţiune: *„Somaţie, foc de avertisment, foc la picioare şi dacă mai mişcă cineva, să nu se mai ridice!“*Toţi cei care au fost în audiţie directă, au primit ordinul de la Comandantul Suprem

---

[1] Nota: *06 octombrie 1989* Este convocat Consiliul de conducere al Departamentului Securităţii Statului. Generalul Iulian Vlad prezintă „liber“ (fără un *„draft“* sau plan al expunerii) principalele coordonate ale situaţiei politico-operative de securitate a României, în contextul general internaţional şi cel particular european. Echivocul nu-şi avea locul. Generalul a încheiat cu o formidabilă şi memorabilă recomandare: *„Nu în ultimul rând, rezolvaţi-vă şi problemele personale, ca familiile dumneavoastră să fie în siguranţă“.* (notă A.R.).

şi aveau, strict formal, obligaţia să-l execute[1]. Legea vremii nu îngăduia militarilor să refuze executatea ordinului ilegal. Deschiderea focului cu arme letale asupra mulţimilor neînarmate, ori asupra insurgenţilor înarmaţi, dar în împrejurări de risc pentru viaţa terţilor, mai cu seamă a femeilor, bătrânilor şi copiilor nu era permisă de nicio lege a războiului. La terminalele teleconferinţei de la comitetele judeţene Timişoara, Cluj, Sibiu, Braşov ş.a. ale P.C.R. erau toţi cei care puteau pune în executare ordinul, chiar şi fără ca generalul Milea să-l mai reitereze. Nu este mai puţin adevărat că în armată existau o serie de proceduri privind darea şi primirea ordinelor, dar faptul că ordinul a fost dat personal de Comandantul Suprem, putea anula ori schimba regulile[2]. Nu mai exista un precedent. Depindea de discernământul comandanţilor.

În evenimentele din Bucureşti, în represiunea armată violentă din noaptea de 21/22 decembrie 1989, generalul Milea a fost îndeaproape supervizat de responsabili politici superiori, dar şi secondat de colaboratori şi subordonaţi marcaţi de exces de zel şi fanatism, unii având şi *„tema dată"* Generalul Vasile Milea nu era chiar străin de anumite *„evenimente anunţate"*. El făcea parte, după Tudor Postelnicu, dintr-un *„grup informal"*, care se pretindea patronat de Elena Ceausescu, şi ai cărui membri îl salutau pe Nicu Ceauşescu cu formula: *„Să trăiţi tovarăşe secretar general...adjunct"!* Generalul Iulian Vlad nu făcea parte din acel *club* dominat autoritar de Tudor Postelnicu. Generalul Iulian Vlad i-a avansat generalului Milea două posibile soluţii de rezolvare a crizei create. Era, totuşi, o criză nu numai politică, ci şi cu elemente critice de securitate. Prima, în dimineaţa zilei de

---

[1] Este o confuzie juridică. Toate instituţiile statului menţionate aveau obligaţia să execute ordinele comandantului suprem numai după proclamarea stării de necesitate sau de război, adică după emiterea unui decret şi publicarea lui. Transmiterea unor ordine prin teleconferinţă sau prin telefon nu întrunea condiţiile legale ale executării ordinelor.

[2] Repet precizarea, pentru importanţa ei istorică şi juridică: Toate afirmaţiile d-lui gen. Rogojan sunt valabile numai în condiţiile proclamării Stării de necesitate, **lucru pe care Nicolae Ceauşescu şi Silviu Curticeanu nu l-au făcut,** astfel că toate comunicările de ordin au avut caracter neconstituţional şi ilegal, nefiind transmise în baza unui Decret. Observaţia importantă şi corectă este: „Nu mai exista un precedent. Depindea de discernământul comandanţilor".

18 decembrie 1989, imediat după plecarea lui Ceauşescu în Iran, când ministrul Apărării i-a făcut o vizită. I-a sugerat atunci lui Milea ca, la revenirea lui Ceauşescu din Iran, să determine aterizarea forţată a aeronavei pe Aeroportul Mihail Kogălniceanu, iar şeful Comandamentulului Marinei Militare să-l ia în *„custodie“* pe Comandantul Suprem. Concomitent, la Bucureşti să se realizeze preluarea puterii de către o nouă echipă. Milea, pe de o parte indecis, iar, pe de altă parte, lăsând să se înţeleagă că ar fi deja pregătită înlocuirea şi succesiunea lui Nicolae Ceauşescu, nu a agreat, poate nu atât ideea, cât mai cu seamă asumarea riscurilor în alte condiţii decât cele pentru care era probabil pregătit. Este numai o supoziţie. A doua oară, în noaptea de 21/22 decembrie 1989[1], când, fără să fi văzut deznodământul intervenţiei Armatei în zona Hotelului Intercontinental – Piaţa Universităţii, generalul Vlad l-a întrebat pe ministrul Apărării, după revenirea acestuia de pe „câmpul de luptă“ în sediul Comitetului Central, ce atitudine vor avea comandanţii forţelor militare din stradă, din jurul sediului Comitetului Central, dacă dispozitivul de securitate din interior realizează izolarea lui Nicolae şi Elena Ceauşescu şi a nucleului lor dur. Răspunsul lui Milea, care era profund marcat psihic, a fost că nu poate şti, nu este sigur, că el, „după cele întâmplate afară“ oricum nu mai are scăpare, indiferent de ce va urma...

Generalul Milea nu poate fi *„decupat“*, aşa cum iniţial s-a încercat, din contextul represiunii Armate, dar nici nu poate fi considerat omul unor iniţiative care să-i fi aparţinut. Era un militar pe cât de desăvârşit în execuţie, pe atât de rezervat în decizii. El s-a comportat ca un soldat, nu ca un general, ministru al Apărării pus de evenimente în faţa unei decizii care să înscrie o pagină a istoriei. Desigur, nuanţe pot exista...

AMS: Ce implicare a avut Elena Ceauşescu în activitatea Departamentului Securităţii Statului?

AR: Ca preşedintă al Biroului Comisiei de Cadre de pe lângă Comitetul Politic Executiv, putea condiţiona, respectiv refuza, numirea şefilor de unităţi. Postelnicu făcea parte din acel *birou-ghilotină,* care, între altele, a provocat mari prejudicii reprezentării externe a României. Generalul Vlad nu a preluat asupra sa nici activul şi nici pasivul relaţiilor speciale ale lui Postelnicu,

[1] Întrevederea a avut loc în jurul orei 03.00 şi la ea a fost martor, pentru începutul ei, Gogu Rădulescu.

în calitate de şef al D.S.S., cu Elena Ceauşescu. Generalul Vlad a avut posibilitatea să devină primul şef al unei proiectate Case Prezidenţiale, dar a declinat propunerea, spunându-i explicit lui Ceauşescu că nu va putea lucra cu soţia sa. Şi, într-adevăr, ca ministru secretar de stat şi şef al Departamentului Securităţii Statului, generalul Vlad nu a lucrat nici cu soţia şi nici cu copiii preşedintelui. Proiectul Casei Prezidenţiale, propus de Pacepa, în speranţa că va fi numit „mareşalul" acesteia, a căzut după ce generalul Vlad a refuzat. De la Pacepa şi până la Vlad, au mai fost câţiva candidaţi, dar niciunul nu a promovat baremele impuse, îndeosebi în ceea ce presupunea pregătirea vizitelor externe. Ceauşescu avea pretenţia ca acest demnitar să avanseze aranjamente cu oficialii ţărilor gazdă, astfel încât să fie sigur că toate obiectivele vizitei se vor realiza integral şi avantajos. O precizare importantă şi necesară: sub ministeriatul generalului Iulian Vlad la Departamentul Securităţii Statului, **Elena Ceauşescu nu avea acces la informarea operativă de securitate rezervată Preşedintelui Republicii şi Comandantului Suprem al Forţelor Armate.** În calitatea sa, de Preşedinte al Consiliului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie, Elena Ceauşescu primea un *Buletin de Informaţii Tehnico-Ştiinţific*, rezultat în parte şi al cercetării de profil a spionajului. Cu mandatare expresă din partea Preşedintelui, i se prezentau redări ale interceptării legăturilor de interes politic ale unor foşti cândva apropiaţi tovarăşi de luptă sau colaboratori căzuţi în dizgraţie pentru închinări la înalte porţi. Avea, însă, ca orice femeie, predilecţie către can-canuri. Aspectele serioase, pentru a le sesiza, trebuiau anume scoase în evidenţă, cu grija de a nu-i determina reacţii aducătoare de „nenorociri"

AMS: Au existat dosare de cabinet, pe care le administraţi dvs., în fişetul cabinetului. Ele conţineau rapoarte ale legăturilor cu surse speciale, intelectuali de mare notorietate (Marin Sorescu, Eugen Barbu). Vă rog să detaliaţi istoria întocmirii acestor dosare (ordinul lui N. Ceauşescu din 1970: „Să ne apropiem intelectualii") şi ce rol aveau. Eventual, care erau mari personalităţi cu dosar de cabinet?

AR:Când vi s-a spus că *au existat şi am administrat asemenea dosare*, poate că era bine să fi întrebat: *„Pe ce te bazezi, dom'ne ?!* Trebuie să vă dezamagesc. Ori vi s-a livrat o informaţie de dezinformare, ori la mijloc este o confuzie. Cred

că în documentarea dvs. v-a scăpat ceva foarte important *„Procesul-verbal de predare-primire a documentelor existente la cabinetul generalului Iulian Vlad*" încheiat între subsemnatul şi reprezentanţii Marelui Stat Major, la desigilarea efectuată de numita autoritate militară, document publicat integral, cu una sau doua excepţii nesemnificative în raport cu interesul în cazul de faţă, de Sorin Roşca Stănescu într-unul dintre primele numere, dacă nu chiar primul al ziarului *„Ultimul cuvânt*" nr... din... Dacă aveţi în vedere ceva concret, care să vă fi condus la o constatare atât de categorică, sunt gata să lămurim lucrurile[1].

Dosarele individuale, în perioada de activitate a D.S.S., pe care o cunosc din momentul reînfiinţării sale, în martie 1978, dar şi anterior acestei date, erau *mapa de verificare, dosarul de urmărire informativă* şi *dosarul de cercetare penală.* Primele două nu se constiuiau decât strict la structura de informaţii care deţinea sediul problemelor de securitate gestionate pe criteriul competenţei materiale: *informaţii interne generale, securitate economică, contraspionaj, antiterorism* şi/sau *pe obiective*

---

[1] Este într-adevăr o confuzie provenită din formularea mea imprecisă. Informaţia a pornit de la atestarea existenţei unor documente interne, la nivelul conducerii DSS, referitoare la diferite situaţii în care erau implicate anumite personalităţi culturale (cazul Eugen Barbu). Generalii din conducerea DSS, în frunte cu gen. Iulian Vlad, aveau relaţii apropiate cu aceste personalităţi (de ex. Marin Sorescu), situaţie atestată şi ea prin amintirile unor scriitori (de ex. Mircea Micu sau Fănuş Neagu). Problema era dacă, la fel ca în cazul Eugen Barbu, generalul de Securitate - exclud persoana gen. Vlad – întocmea un document asupra întâlnirii cu astfel de personalităţi. Dl Rogojan a răspuns că acel caz Eugen Barbu a fost izolat, dar tot nu se înţelege în baza cărei dispoziţii legale interne şi cu ce scop s-a simţit obligat generalul respectiv să întocmească o notă de informare asupra întâlnirii cu Eugen Barbu. Astfel de documente nu rămân ca nişte foi volante, se stochează undeva. Potrivit unui ofiţer din Serviciul de cadre al DSS, acele „dosare", informări, note privind probleme legate de mari personalităţi au existat, dar au fost ascunse sau distruse odată cu declanşarea scandalului „Meditaţiei transcedentale", pentru a fi protejate de furia Elenei Ceauşescu. Ceea ce este deja certificat este scoaterea lui Marin Sorescu de pe lista „transcendentalilor" care a ajuns la Elena Ceauşescu. Dl Rogojan are dreptate că documentele respective se puteau regăsi în dosare de caz.

asigurate contrainformativ de către structurile informativ-operative. În legătură cu al treilea tip de dosar am referit anterior. Cabinetele reprezentau nivelul strategic de coordonare a activității unui număr de direcții centrale și nici pe departe nivelul operativ tactic al acțiunii informative practice. În consecință, la cabinete nu se administrau (gestionau) dosare. Practic nici nu era posibil. Șeful de cabinet era singur, fără consilieri, analiști sau alte ajutoare. Doi subofițeri, în ture, asigurau secretariatul. Eu lucram într-un spațiu de vreo 9 metri pătrați, care ținea și loc de oficiu... Numai fișetele cu dosare mai lipseau de acolo! Aveam, totuși două fișete: unul cu legislația și toate reglementările de uz intern și celălalt pentru păstrarea lucrărilor curente în tranzit, de la intrare până la ieșire.

„Apropierea de intelectuali" și *„apropierea intelectualilor"* au semnificații și periodizare diferite. *„Apropierea intelectualilor"* s-a realizat înainte de amnistia generală din 1964. Unii direct din închisori s-au prezentat să-și ia în primire noile funcții sau posturi, eliberate de colaboraționiștii cu culturnicii sovietici. *„Apropierea de intelectuali"* a fost o necesitate a noilor generații de ofițeri, cu instrucție universitară. Cine avea „suprafață" culturală de a fi acceptat într-o relație personală cu personalități marcante prindea o mare șansă. Eu am la îndemână exemplul relațiilor personale și ale mele, într-o mai mică măsură, dar ale multor ofițeri de informații, cu academicieni precum *profesorul Theodor Burghelea, fost rector al Institutului Medico-Farmaceutic și ministru al Sănătății, profesorul George Bărănescu, fost rector al Institutului Politehnic București (stabilit în Canada), profesorul Edmond Nicolau, savant erudit cibernetică, lingvistică, electronică și comunicații, profesorul Elie Carafoli, creatorul profilului aerodinamic care-i poartă numele, profesorul Grigore Cartianu un geniu în radiocomunicații spațiale, radare și televiziune, profesorul Constantin Aramă – motoare termice, profesorulul Tutunaru – mecanisme plane inversoare, profesorul Petre Augustin – un specialist mult râvnit de Agenția Spațială a S.U.A.*, și mulți alții, din toate domeniile de activitate. Numai în Institutul Politehnic funcționau, în 1970, cca 20 de reprezentanțe străine ale unor instituții științifice din topul mondial[1]. Oamenii care au adus acele instituții

---

[1] Această situație a justificat implicarea activă, legală, a Securității

în România, dacă ei ajungeau mai greu în exterior, erau mari personalităţi, mentori pentru spiritul investigativ-prospectiv al oricărui interlocutor. O relaţie cu asemenea „stele academice" te deprindeau cu înţelegerea superioară a semnificaţiilor informaţionale ale evenimentelor, întâmplărilor şi faptelor cotidiene. Ne învăţau să vedem informaţia în „piatra seacă" şi să folosim cuvântul potrivit pentru exprimarea esenţei lucrurilor. Dar, mult mai important, asemenea oameni cunoşteau mai bine ce valori existenţiale are o ţară şi poporul ei, dincolo de nişte repere ideologice vremelnice, fără relevanţa axiologică perenă.

Personalităţile academice apăreau în informaţii într-o directă relaţie cu dinamica şi amplitudinea angajamentului lor public, care era, cel mai adesea, notabil. Asta nu însemnă ***că ei aveau dosare operative de supraveghere ori urmărire. Informaţiile se prelucrau după reguli arhivistice specifice pe fonduri în cadrul problemelor gestionate de structurile cu competenţă materială. La problema contraspionaj britanic, dacă personalitatea academică era curtată de ataşatul cultural ori de*** presă al Majestăţii Sale Regina Marii Britanii şi a Irlandei de Nord, noi ştiind că Majestatea Sa nu spionează şi nu greşeşte niciodată, ci supusul Excelenţei Sale acreditat la Bucureşti sub borurile generoase ale pălăriei *Forreign Office*-ului. La „apărarea cercetărilor ştiinţifice", dacă era în pericol un proiect de această natură ş.a.m.d.

Eugen Barbu şi Marin Sorescu, despre care m-aţi întrebat, asemenea altora, erau personalităţi culturale de mare anvergură. Atitudinea şi gesturile lor erau un important barometru, un fel de „hârtie de turnesol" În legătură cu asemenea personalităţi existau şi interese externe. Cine nu şi-ar fi dorit beneficiul prestigiului şi influenţei lor? „Monumentele vii" ale patrimoniului culturii naţionale erau în nomenclatura Secţiei propagandă – Sectorul Cultură a C.C. al P.C.R.. Securitatea nu avea liber oricum la astfel de oameni, unii şi membri ai Comitetului Central, cu uşa oricând deschisă, unii chiar la Ceauşescu. Îmi amintesc un episod uşor hazliu, care l-a avut ca protagonist pe academicianul Eugen Barbu, subiectul interesului dumneavoastră. Mi l-a relatat răposatul general Ioan-Alexandru Munteanu, fost

---

în instituţia respectivă, constituirea de reţele de informatori, supravegherea, filajul etc.

şef al Serviciului apărare contrainformativă în sectoarele ştiinţă, cultură, învăţământ s.a., căruia Postelnicu i-a administrat o reeducare de câţiva ani la Rahova şi Jilava, unde s-a intersectat cu Gelu Voican Voiculescu. (Interesant momentul!) Eugen Barbu era, cum se cunoaşte, un spirit radical, şi cu unii colegi de breaslă intolerant. Stăpân al jargonului şi bun interpret al personajului din „Groapa“, îşi umple într-o dimineaţă servieta doldora cu ghemotoace de ziare, ca să fie voluminoasă, dar nu şi grea, şi se înfiinţează la o şedinţă a Biroului Consiliului Uniunii Scriitorilor unde, de o vreme, era bruiat de advesari şi nu era lăsat să vorbească. Se aşază, ascultă până îşi pierde răbdarea (joc de scenă) şi brusc pune servieta pe masă şi izbucneşte: *„Gata, până aici! Vă am pe toţi! V-am terminat! Şi, secretos, mângâind servieta: Ştiţi voi ce am eu aici? Dosarele voastre“!* În tăcerea apăsătoare ce s-a aşternut, Eugen Barbu şi-a vărsat întreg năduful, după care a plecat uşurat. Îşi câştigase libertatea de a se face ascultat în Biroul Uniunii Scriitorilor.

Am avut prilejul să-l cunosc pe Eugen Barbu, în dezordinea organizată a bibliotecii sale, în ziua în care aniversa 60 de ani de viaţă. A fost şi mai este acuzat de tot felul de lucruri neadevărate. Nu se lăsa niciodată sugestionat. Întotdeauna îşi păstra suveranitatea absolută a deciziilor. Nu-şi călca pe demnitate. Trăia vertical. Şi Eugen Barbu şi Marin Sorescu deveniseră subiecte de interes, fie pentru *„vicleanul Albion*“, fie a vreunui *„iacobin periculos“*, ori pentru *„Der, die, das şi davai ceas“* Ştiau sau nu, are mai puţină importanţă. Sorescu, fusese şi el *„păcălit“* de creatorii reţelei *„Meditaţia transcendentală“* Dacă a putut fi ocolit de măsurile dispuse pe linie politico-administrativă faţă de cei care semnaseră angajamentele de aderenţă la reţea, aceasta a fost posibil numai pentru că generalul Vlad şi-a asumat riscul. Păcat că maestrul nu a aflat. Dacă afla, nu se putea să nu fi încercat şi el, când a avut prilejul, să întoarcă măcar o parte din gestul de *„frăţie oltenească“* ***făcut de generalul Vlad. Gurile rele spun că a ştiut, dar ceva lăuntric nu i-a dat forţa necesară. Câte nu spune lumea...***

Dacă tot am adus vorba, ce a fost „Meditaţia transcendentală“? O reţea alcătuită din peste trei sute de membri, cu acoperire pe Comitetul Central, academii, ministere importante, Securitate, garda lui Ceauşescu etc., etc. Asta a fost „Meditaţia transcendentală“! Dincolo de această realitate, toate celelalte

câte s-au spus sunt broderii din trusoul unor domnişoare, de mai multe ori recondiţionate ca fete mari. Creatorul reţelei a fost exfiltrat din operaţiunea eşuată şi, sub o nouă identitate, şi-a reluat jobul pe un alt domeniu al spaţiului România. Cum putea Postelnicu să-i spună acest adevăr Elenei Ceauşescu, când tocmai ea aprobase, iniţial, prin hotărâre superioară de partid, experimentul tehnicilor de relaxare, *utile modelării omului de tip nou*, propuse de cuplul *Intelligence Service*-ului Nicolae şi Evelline-Muriel Stoian, în ceea ce a devenit scandalul Meditaţiei transcendentale. Prostia mare a fost dezgroparea afacerii, după ce ea a fost închisă în timp oportun, fără nici cel mai mic zgomot şi fără să fi produs consecinţe. Ancheta redeschisă de la nivelul C.C. al P.C.R. a fost deturnată politic, pentru ascunderea faptului că Elena Ceauşescu a fost implicată, ceea ce a dus la aplicarea unor măsuri abuzive, cu nimic justificate.

AMS: ***În aprilie 1989, generalul Vlad a înaintat lui Nicolae Ceauşescu un raport asupra grupurilor disidente, în urma căruia Ceauşescu a dat ordinele de avertizare şi destrămare. Vă rog detaliaţi cazurile Dinescu, Pleşu, Măgureanu, Iliescu. În*** ce consta infracţionalitatea lor?

AR: O prima rectificare: *domnii menţionaţi, cu excepţia, în parte, a lui Ion Iliescu, nu au fost disidenţi. Nu au exprimat o altă direcţie în interiorul ideologiei Partidului Comunist*, aşa cum au făcut Troţki, Buharin, Zinoviev şi toţi cei care au avut o voce distinctă de cea a lui Lenin sau a lui Stalin. Nu s-au ridicat nici la nivelul temerităţii lui Milovan Djilas împotriva lui Tito, în Iugoslavia, Otakar Sik împotriva lui Novotny, la Praga, înaintea lui Dubcek şi alţii asemenea, care au operă şi au întemeiat curente de gândire nuanţate faţă de ideologia marxist-leninistă dominantă. Filosofia politică şi acţiunea de opoziţie cu logo-ul *„Ridică-te tu, să mă aşez eu"*, nu generează disidenţi, ci oportunişti. O a doua rectificare: niciunul dintre cei menţionaţi nu a făcut parte dintr-un grup constituit, în sensul grupării sau asocierii infracţionale incriminate sub denumirea de *„complot"*[1]. A treia şi cea mai importantă rectificare: grupări disidente neexistând, ce obiect o fi avut raportul invocat ?

---

[1] Se referă la o încadrare juridică şi la o sentinţă cu acest caracter. Grupuri au existat, iar altele au fost împiedicate să se constituie în forme care să determine acţiunea juridică.

Să revin la chestiunea infracționalității. Doar cele povestite *post factum* de generalul Militaru puteau avea, susținute de probe, elemente constitutive ale infracțiunii de complot, art.169 C.pen. prin raportare, în principal, la art.160 C.pen. – atentatul care pune în pericol securitatea statului și art.162 C.pen. – subminarea puterii de stat. Dinescu și Pleșu erau poate contravenienți la Legea nr.23/1971, în dispozițiile ce priveau stabilirea relațiilor cu străinii. Ion Iliescu era menționat public ca posibil succesor al lui Nicolae Ceaușescu, într-o ediție specială *„Who is Who,“* pentru România, editată în 1989 în R. F. Germania, de Juliusz Stroyanowski, în care, la poziția *„519 Ion Iliescu,* se menționa *„ (..) în septembrie 1987, într-un articol de o pagină publicat în săptămânalul Uniunii Scriitorilor din România, „România Literară“ a cerut o mai mare libertate a informației și schimbări în relațiile sociale și politice în scopul învingerii inerției și alienării. Se zvonește că Iliescu ar fi alesul lui Gorbaciov la succesiunea P.C.R.“* Cu mai mulți ani în urmă, însă, când Ion Iliescu era prim-secretar al Comitetului Județean Iași al P.C.R. a înconjurat de câteva ori Copoul într-o lungă convorbire cu academicianul Cristofor Simionescu. Acesta, entuziasmat, s-a confesat laudativ că a avut marele privilegiu de a avea o convorbire remarcabilă cu primul secretar, în care el intuiește pe viitorul președinte al României. Comentariul a ajuns la urechile Elenei Ceaușescu, care a iscat un mare scandal. Ori de câte ori se punea pe undeva problema unei alternative la Ceaușescu, existau și „suspecții de serviciu“ Ion Iliescu a fost cel mai longeviv și norocos dintre ei. Dacă nu era bine păzit, cine știe ...

Scrisoarea semnată *„Mircea Dinescu“* mi s-a părut un document cu adevărat reamarcabil, de o profunzime analitică aparte și cu interesante nuanțe de filosofie politică, toate aceste calități ale documentului, în contradicție cu puseurile de răzvrătire anarhică specifice temperamentului poetului. Mircea Dinescu a devenit un nonconformist politic după un stagiu efectuat în Anglia și după preluarea sa sub protecția, inițial a adjunctului atașatului militar britanic, apoi a ambasadorului Olandei. Anterior, ca secretar al Organizației Tineretului Comunist de la Uniunea Scriitorilor și student la ziaristică era un „tânăr talentat și promițător“, cu o „origine socială sănătoasă“. După criteriile epocii staliniste. Problematică, însă, în viziunea naționalistă

antisovietică a lui Nicolae Ceauşescu. De departe, filosoful şi esteticianul Andrei Pleşu era cel mai solid în concepte. Inteligenţa sa, receptivă la persuasiunile „ofiţerului de caz“, l-a determinat la un gest de „spovedanie a unui învins“, nu în sensul în care a făcut-o Panait Istrati, dar cu cert efect de *„captatio benevolentia“*. A fost invitat să conferenţieze în faţa ofiţerilor din Securitate, la Casa de Ccultură a Ministerului de Interne, despre curente şi tendinţe în artă. A avut o bună audienţă şi s-a bucurat de aprecieri sincere[1]. I s-a rezervat un „exil „ confortabil la Tescani. Ce făcuse periculos? Îl însoţea pe Mircea Dinescu la diversele întâlniri prilejuite de evenimentele organizate de ambasadele occidentale la Bucureşti, deoarece poetul, deşi beneficiase de o bursă post-academică[2] în Marea Britanie, nu deprinsese limba şi avea nevoie de un interpret cu ştaif. *„Ăla cu Trabantul“*, cum îl ştia Elena Ceauşescu, pe domnul Virgil Măgureanu, că de la ea i s-a tras, ca să nu se mai întâlnească cu Ion Iliescu, a fost „detaşat „ la Muzeul judeţean din Focşani. Domnului Virgil Măgureanu, deoarece fusese „în sistem“, exact acolo de unde, după cum spune legenda, *„se iese numai cu picioarele înainte“*, nu i-a fost dată importanţă... A fost iniţial omis. Cineva, însă, l-a pârât *„Cabinetului 2“* şi Elena Ceauşescu a întrebat: *„ Da ăla cu Trabantul care-i?“ „Îl căutăm, nu-i avem identitatea completă“*, a fost răspunsul. Parţial exact, fiindcă un ofiţer, din exces de zel, dar şi din comoditate, i-a schimbat naţionalitatea, iar şeful D.S.S. i-a trimis pe superficiali la arhiva actelor de stare civilă pentru a-i reconstitui arborele genealogic[3].

---

[1] Este sursa „aprecierilor pozitive la adresa activităţii lui Andrei Pleşu“ din filele de dosar care au fost publicate în Almanahul „România Mare“ pentru a sugera o colaborare cu Securitatea. Convorbirile cu ofiţerul de Securitate de obiectiv ale lui Andrei Pleşu s-au înscris în obligaţiile legale pe care le avea oricare cetăţean al RSR.

[2] Este vorba de Academia politică „Ştefan Gheorghiu“.

[3] Comentariul se referă la o situaţie oficială reală din martie 1989, când şeful DSS a fost convocat la Nicolae Ceauşescu în legătură cu difuzarea la BBC a „Scrisorii celor şase“. Cu acea ocazie, Nicolae Ceauşescu, în loc să supună cercetarea semnatarilor prin ancheta de partid, cum era firesc, i-a cerut gen. Vlad să-i cerceteze Securitatea, pentru că, nemaifiind în funcţii de partid, în nomenclatura activă, ei s-au încadrat unor infracţiuni penale, nu unei disidenţe. Până la urmă, decizia asupra semnatarilor i-a aparţinut tot lui Ceauşescu (de ex. mutarea

Individual, fiecare dintre cei menţionaţi *„se aflau în nişte cărţi"*. Şi... atât. După prinderea în flagrant a reţelei complotiste coordonate de Vladimir Volodin şi difuzarea *„scrisorii celor şase"*, erau anticipate şi alte evenimente[1]. Ceauşescu a considerat că, preventiv, Iliescu-Măgureanu şi Dinescu-Pleşu trebuie împiedicaţi să se întâlnească, pentru a nu se organiza. O iluzie, fiindcă în conferinţele locale ale organizaţiilor de partid premergătoarele Congresului al XIV-lea, Ceauşescu a avut aproape 40 de contestări, în 11 judeţe şi municipiul Bucureşti.

Scurtă recapitulaţie: Richelieu, Mazarin şi Fouché în Franţa, Walshingam în Anglia, Hoover în S.U.A şi alţii pe la Viena şi Budapesta au avut sistemul dosarelor de cabinet, pentru afacerile de spionaj ori de şantaj politic de mare anvergură. Fouché a traversat, graţie dosarelor şi fişelor sale, patru regimuri politice. Hoover a guvernat din umbră în S.U.A. aproape cât a domnit Ştefan cel Mare în Moldova. Tot pe bază de dosare. Şefii serviciilor secrete ale României, care nu au avut dosare de cabinet, au sfârşit-o rău. Securitatea avea un sistem de reglementare strictă a formelor de activitate, în raport cu care dosarele de cabinet ar fi constituit o abatere gravă. Documente emise sub antetul cabinetului se pot găsi în multe dosare constituite de unităţile D.S.S. în vederea arhivării, deoarece au urmat criteriile de unitate a fondurilor arhivistice, constituite pe criterii de legătură logice,

---

lui Brucan în Dămăroaia), după ce Securitatea l-a informat asupra rezultatelor anchetei (Apostol a cedat, Bârlădeanu – nu, Răceanu e abulic etc.). Ion Iliescu a fost supus unei avertizări pe linie de partid, pentru că era încadrat nomenclaturii de partid. În acest context, Ceauşescu a cerut informaţii despre alţi intelectuali „influenţaţi de propaganda sovietică şi occidentală" şi a cerut împiedicarea constituirii lor ca grup. Foarte important în acest caz este faptul că Nicolae Ceauşescu a indicat măsurile de luat împotriva acelor persoane în mod individual: Dinescu, considerat activist de partid, doar supravegherea locuinţei; Pleşu, considerat persoană neangajată politic, undeva în provincie; Deşliu, speculă cu produse alimentare; Doina Cornea, gardarea locuinţei cu un miliţian, ş.a.m.d.

[1] Cazul Volodin – ziariştii de la *România liberă*, în primul rând Petre Băcanu, a fost lămurit după 1989: legătura nu a existat decât prin tentativa sovietică de **a prelua** un grup anticeauşist deja format, ca iniţiativă românească. Nu a fost organizat de KGB sau un grup condus de agentul Volodin.

potrivit competenţelor după materie ale arhivatorului. Cabintele nu aveau de arhivat decât registrele şi condicile de evidenţă şi mişcare a documentelor intrate şi ieşite.

AMS: ***În seara zilei de 20 decembrie 1989, generalul Vlad a înaintat lui Nicolae Ceauşescu un raport asupra implicării sovietice la Timişoara. În ce a constat aceasta?***

AR: De unde aveţi o informaţie atât de categorică? Colonelul Filip Teodorescu a avut în ordinul său de misiune şi să se asigure că forţele de ordine vor închide accesul în Timişoara a autoturismelor cu aşa-zişii turişti sovietici. Generalul Vlad l-a întrebat, în dimineaţa zilei de 18 decembrie, dacă a executat ordinul. Colonelul Teodorescu a raportat că nu au existat forţele necesare pentru închiderea accesului prin Calea Buziaşului, deoarece generalul Nuţă a intervenit în repartizarea miliţienilor şi a rămas descoperită direcţia respectivă de acces în Timişoara. Generalul Vlad l-a admonestat şi l-a intrebat: *„Şi au intrat ?"* *„Au intrat cam trei-patru autoturisme, cu 2-3 ocupanţi fiecare"* *„Şi ce au făcut ?"* *„Nu ştim"„Îţi spun eu. Şi-au făcut treaba şi au trecut dincolo"* *„Nu mai ieşiţi din sediu, ca să nu se pună pe seama voastră provocările lor. Şi să nu-l pună păcatul pe cineva, dacă trebuie neapărat să iasă, să aibă arma asupra sa. Asta v-am spus-o de la început"*. A mai urmat o şarjă de **admonestări şi reproşul:** *„Ce să raportez eu mai departe? Pot să spun că ţi-au scăpat, că Nuţă nu ţi-a dat ori ţi-a luat miliţieni? Nu mai avem ce discuta, dă-mi-l la telefon pe generalul Macri. „Emile, vezi ce-i cu Teodorescu, ce s-a întâmplat cu el? Ocupă-te personal şi de problemele ce le are el"*. Către amiază, nu peste orele 12.00, generalul Iulian Vlad l-a căutat pe colonelul Teodorescu şi i-a vorbit ca şi cum discuţia anterioară nu ar fi avut loc. Puteau cele menţionate constitui obiectul unui raport?[1]

---

[1] Răspunsul nu lămureşte întrebarea. Raportul din seara de 20 decembrie 1989, a cărui existenţă este confirmată de gen. Vlad şi de Virgil Măgureanu, în calitate de Director SRI (i-a fost predat şi l-a citit), nu conţinea dialogul cu col. Teodorescu, este absurd, ci ceea ce i-a scăpat col. Teodorescu: incitări calificate la violenţă, producerea de incidente, acţiuni de blocare a intervenţiei forţelor de ordine, acţiuni fără legătură cu revoluţionarii autentici de la Timişoara. Dar trebuie precizat că unii dintre ei le-au semnalat prezenţa şi acţiunea în mărturii depuse imediat după evenimente. Alţii le neagă din dorinţa de a proiecta o imagine „pură" a revoluţiei, autentic românească şi fără niciun amestec străin

AMS: Vă rog să comentați perioada Virgil Măgureanu la Serviciul Român de Informații.

AR: Întrebarea este mult prea deschisă, pentru a putea fi onorată. Nu vă ascund că am în preocupări un proiect personal în legătură cu perioada respectivă. De aceea nu dezvolt subiectul, dar pot să reiterez ceea ce deja am afirmat public. După cum vă voi răspunde eventualelor întrebări mult mai precis determinate. În esență, întreprinderea domnului Virgil Măgureanu de a crea un nou serviciu de informații pentru securitate națională a rămas, din păcate, o formă fără fond. S-a zbătut pentru legiferarea domeniului (*Legea siguranței naționale)* și a obținut și *Legea de organizare și funcționare a S.R.I.* Ambele drafturi s-au elaborat de specialiști din Serviciu, a căror proiecții au fost validate, atât de consultanți externi occidentali, cât și de Comisia de elaborarea a tezelor Constituției României (*prima lege a apărut înaintea Constituției!).* Au mai stricat parlamentarii unele texte ale proiectelor. Rău de tot, pe alocuri, dar legile sunt încă în vigoare. În interiorul Serviciului s-a reușit, în premieră națională, conceptualizarea și normarea tehnico-metodologică a activității secrete de informații la nivelul standardelor internaționale. O încercare de restructurare organizatorică esențială – Centrele operative zonale – a eșuat. Toate cele menționate erau primordiale, dar cea mai importantă resursă a oricărei organizații sunt oamenii. Aproape întreg personalul Serviciului rămas, după concedierea ori pensionarea anticipată a vechilor ofițeri, se afla, conform standardelor acceptate și de alte servicii, în faza de formare profesională. Erau extrem de puțini cei pregătiți să producă rezultate. Concubinajul de aproape doi ani cu *„detașații"*din Ministerul Apărării Naționale a constituit un factor blocant major. Consecințele acestor stări de lucruri, și ale multor altele, s-au perpetuat și accentuat și sub conducerea directorilor

---

și, mai ales, fără a recunoaște felul în care a fost manipulată voința lor sinceră.

În urma protestului oficial înaintat de Ceaușescu însărcinatului cu afaceri ad.i. al URSS la București, în seara de 20 decembrie 1989, a existat un schimb de telegrame amenințătoare între Moscova și București (vezi documentele diplomatice în Dumitru Preda, Mihai Retegan, *1989. Principiul dominoului*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000, pp. 472 – 485).

care i-au succedat domnului Virgil Măgureanu. Neavându-se de ales, cei mai mulţi ofiţeri au fost promovaţi cu mult peste capacităţile lor. Pe măsură ce tinerii de douăzeci şi ceva de ani luau locul celor din segmentul 40-50 de ani, scăderea calităţii activităţii Serviciului devenea tot mai evidentă. Carenţele concepţionale grave în legătură cu realitatea şi pericolul unor ameninţări permanente, indiferent de conjuncturile politice interne ori externe şi chiar deasupra oricăror sisteme de alianţe, dublate de insuficienţa abilităţilor profesionale, au determinat abandonarea tehnicilor, metodelor şi procedurilor eficiente în contraspionaj, ceea ce a deschis cale liberă serviciilor care mai aveau ce spiona ori *combina* în România, dar şi pentru alte genuri de operaţiuni clandestine, mult mai sofisticate şi mai greu de identificat şi dovedit: războiului politic, agresiunea economică subversivă, acţiunile sub acoperire, războiul informaţional, controlul autorităţilor de putere ale statului prin *„operaţiuni de corupţie menţinute în limite controlabile"*, infiltrarea şi destructurarea sistemului securităţii naţionale.

Multe dintre aspectele activităţii Serviciului, sub directoratul domnului Virgil Măgureanu, vor fi înţelese din alte perspective, pe măsură ce trecerea timpului va mai decanta şi aşeza întâmplările în contextul lor corect. Cam de aici înainte. Important rămâne, în opinia noastră, spiritul deschis, permisiv şi dinamic (nu precizăm şi în ce sens) prin care s-a caracterizat manageriatul Domniei Sale. Printre alte priorităţi, şi-au făcut loc şi iniţiative profesionale sănătoase, cu reală valoare reformatoare. Că în practică au existat şi unele „rezultate" al căror loc este în antologia, să-i spunem, umoristică, a lumii informaţiilor secrete, a altora prin codurile de legi, inclusiv ale lui Murphy, este şi o chestiune de diferenţă de la teorie la practică. Să nu omitem, însă, că în acea perioadă securitatea naţională a României a fost împinsă pe marginea prăpastiei şi, cu toată modestia resurselor şi mijloacelor, a presiunilor extraordinare exercitate asupra sa, Serviciul a putut furniza suport decizional pentru apărarea valorilor constituţionale supreme, chiar dacă au mai apărut şi unele sincope.

AMS: Ce atitudine a avut Serviciul Român de Informaţii în perioada premergătoare schimbării de regim din 1996?

AR:*Serviciul a avut atitudinea instituţională corectă.* Ceea ce, trebuie spus, (*este*) că nu a implicat obligatoriu şi convergenţa cu unele dintre convingerile şi opţiunile directorului. Între

Serviciu, substanțialitatea atribuțiilor sale și conduita de urmat pentru realizarea lor, pe de o parte, și director, pe de altă parte, apăruse un ecart. Teoreticianul puterii, și de ce nu și al conspirației politice din domnul Virgil Măgureanu avea deschidere și către alte orizonturi. O parte nu mai răspundea așteptărilor celeilalte...Cel puțin aceasta a fost și este, până la acest moment, percepția noastră. Eu eram în acel an detașat la Serviciul de Potecție și Pază, pe lângă Inspectorul General pentru Informații și, ca în orice perioadă preelectorală, circula multă zvonistică. O mare cotă a căpătat în una din zilele acelea o semnalare, a cărei sursă nu a fost evaluată pe scara veridicității, potrivit căreia purtătorul de cuvânt al directorului S.R.I. urma să se întâlnească, se indica și ora 15,30, la o adresă, Calea Moșilor nr. 383, cu un reprezentat al Convenției Democratice, pentru a-i înmâna o servietă cu niște miliarde de lei, nu mai mult de vreo două sau trei. Se începuse scrierea olografă a notei de informare, când am cerut să mă duc să văd ce este la numărul respectiv pe Calea Moșilor. Rezultatul a fost acela că strada se termina înainte de nr. 383... „Informația" nu era verificabilă. Dacă nu ar fi conținut o adresă indicată atât de exact, racheta informațională era lansată împotriva „sponsorului", care trebuia dedus ca fiind șeful purtătorului valizei. Dar dacă cineva a reținut numărul greșit?!

Mesaj AMS:

Stimate domnule general Rogojan,

Chiar dacă stilul răspunsului dvs. nu m-a surprins, aflând de la prieteni că sunteți o persoană remarcabilă, vă mărturisesc că am trăit o satisfacție profesională rară citind un text valoros, mult peste alte producții de gen. Ce trebuie să știți este că aveți în față – mediat de minunea internetului – un istoric, și nu un jurnalist. În arhiva personală se află un număr de peste 600 de pagini de interviuri de lucru luate personalităților și persoanelor implicate în evenimentele din decembrie 1989, de la revoluționari la generali și foști lideri de partid. Interviul de lucru al unui istoric specializat în *Istorie recentă* nu seamănă cu cel jurnalistic, urmează o serie de reguli și vizează obținerea unor informații utile discursului istoric final, care poate fi o carte, o comunicare acadèmică, un manuscris auctorial. În principiu, el nu se structurează pe „aflarea" unor informații noi de la cel

intervievat, ci pe confirmarea sau infirmarea unor informaţii deja obţinute, pe identificarea unor noi versiuni sau pe descoperirea unor aspecte noi, cu caracter paradigmal (care deschid noi întrebări). Altfel spus, istoricul intră în interviu cât mai bine pregătit pentru a obţine o anume informaţie, chiar dacă ea este contrară datelor anterioare. În acest caz, istoricul poate să apeleze la formula: potrivit lui X lucrurile au stat aşa, potrivit lui Y, ele au fost invers. Dar această soluţie auctorială nu rezolvă problema cititorului. Din acest motiv, istoricul trebuie să continue. Nu intru în amănunte asupra numeroaselor operaţiuni de verificare a credibilităţii sursei, de datare a faptelor, de depistare a tipului de sursă pe care îl are istoricul la dispoziţie, de identificare a influenţelor temporale. Vă dau exemplu faptul că, în 2003, pe linişte politică şi în condiţiile unui statut social asigurat, dnul Gelu Voican-Voiculescu mi-a acordat o serie de interviuri de lucru, în care a spus lucruri importante, în bună măsură verificate, pe care apoi le-a negat violent şi le-a cerut distruse, în condiţiile în care, după 2004, şi-a pierdut statutul şi a fost nevoit să trăiască din sinecura oferită de Ion Iliescu la aşa-zisul *Institut al Revoluţiei*. Sergiu Nicolaescu, un alt personaj inevitabil, n-a mai fost propus la candidatura PSD, apoi a fost propus, a ratat, iar aceste situaţii oscilante s-au reflectat în mărturiile sale: dezvăluiri, cereri de anulare a lor, noi dezvăluiri urmate de ameninţări cu tribunalul. Întâmplarea face ca unele dezvăluiri să fie olografe.

Nu am publicat, ca interviuri de presă, nimic din aceste destăinuiri, atât din motive profesionale – verificare, revenire, autentificare –, cât şi din considerente pragmatice: m-am trezit cu retrageri de declaraţii, infirmări şi modificări ale mărturiei. Este şi cazul dlui Iliescu, a cărui mărturie din 2 decembrie 2004 conţinea lucruri cu totul deosebite, contrare şi totodată detaliate faţă de poziţia sa oficială (cărţi, declaraţii, interviuri). Odată cu apariţia dosarelor Revoluţiei şi Mineriadei, dl Iliescu a modificat substanţial mărturia, transformând-o într-un text amorf, plat, în limbă de lemn. Dacă eram jurnalist, aş fi publicat pe două coloane cele două texte, dovedind astfel ce ascunde Ion Iliescu. Am dat acest exemplu pentru a vă asigura că nu voi publica nimic fără acordul dvs[1].

---

[1] Odată cu publicarea capitolului „Dosarele de cabinet“, o

Istoricul urmăreşte nu numai să descrie faptele în succesiunea şi importanţa lor reală, ci caută să determine cauzalităţi; uneori mărunte, alteori determinante. De aceea, după seria de întrebări cu caracter exploratoriu, din care am aflat nivelul la care trebuie să-mi tratez interlocutorul, vă rog să-mi permiteţi să fac anume câteva comentarii:

1. Am învăţat din cercetarea istorică faptul că *oficial* se referă în general la acte ale instituţiilor statului. Practic, de la Napoleon şi până la Mitterrand, ca să iau un exemplu oarecare, *oficialul* a însemnat şi ordinul verbal şi oral, şi decizia individuală, şi acţiunea fără documente ale unor personalităţi, servicii şi instituţii oficiale. Prin urmare, în cazul primei întrebări, putem identifica două tipuri de acţiuni: 1. Ordine scrise ale comandantului suprem, prin care DSS era supravegheat de alte instituţii (ele se găsesc în legislaţia curentă: secţiile CC PCR, M.I. etc.). 2. Ordine numite convenţional verbale. Aici lucrurile devin mai interesante. Putem vorbi de o infiltrare a DIA în DSS fără acordul lui Ceauşescu? Există o altă explicaţie pentru acţiunile lui Pintilie de la Telecomunicaţii, ca să aleg un exemplu elocvent, fără o legătură activă şi constantă prealabilă cu DIA? Dar cazul Sibiu, unde ofiţerii DSS au depistat din timp pregătirea unor operaţiuni de diversiune, care vizau şi dispozitivul DSS, poate fi pus pe seama unei acţiuni neoficiale a DIA, a unei iniţiative personale sau a unei colaborări cu un serviciu secret străin? O înaltă personalitate, la care ţin foarte mult pentru că mi-a făcut onoarea de a mă alege drept interlocutor, îmi spunea: „Ceauşescu ne-a dat structura de contrainformaţii militare, iar lor le-a spus să ne infiltreze pe noi". În consecinţă, reformulând întrebarea în alţi termeni, gen. Vlad era obligat, aşa cum confirmaţi, să se ferească de o serie de acţiuni neoficiale, ştiindu-se supravegheat. „Oamenii lui Postelnicu" nu veneau de la Slobozia; acţionau prin calitatea conferită de o instituţie.

---

dezinformare tendenţios-provocatoare a directorului Institutului pentru Investigarea Crimelor Comunismului în România" din cartea *1989, dintr-o iarnă în alta...România în resorturile secrete ale istoriei* (Ed. Proema), această promisiune a expirat. Explicaţiile din intervenţia mea de la aceste pagini îi prezintă d-lui Rogojan diferenţa de abordare a unui subiect între un istoric (Marius Oprea, subsemnatul) şi un jurnalist.

Întrebarea vizează cele două componente majore ale operaţiunilor de protejare a DSS în momentul schimbării liderului: 1. Acoperirea operaţiilor cu risc penal (de ex. percheziţia secretă). 2. Supravieţuirea serviciului, cum spunea chiar dl. gen. Vlad, „în faţa urgiei care venea". Din punct de vedere istoric, poţi să citeşti mii de pagini de arhivă despre „loialitatea Securităţii faţă de Ceauşescu", dar mult mai important este să ştii că şeful DSS discuta cu ministrul Apărării, în două rânduri, debarcarea şefului statului. Prin această informaţie, dvs. aduceţi lumină asupra unei situaţii, inclusiv de imagine, total schimbate asupra fostei Securităţi. Eu cunoşteam doar discuţia din noaptea de 21 spre 22 dec. 89, în jurul orei 03.00 pe fotoliile din holul de la etajul 1 (câteva minute a fost prezent şi Gogu Rădulescu). Istoricul, spre deosebire de jurnalist, înţelege din mărturia dvs. că nu a fost un demers izolat, conjunctural, ci un act generat de elementele de risc naţional pe care gen. Vlad le cunoştea, în condiţiile în care se ferea de supravegherea pomenită mai sus. În principiu, deşi rezultatul a fost nul, acoperirea demersului a fost reuşită.

2. În biografia lui Milea există un episod al „descoperirii". El s-a petrecut în 1962, în regiunea Argeş. Discutând independent cu gen. Guşă (1992), gen. Spiroiu (2003), gen. Olteanu (2005), am reconstituit intervenţia făcută cu blindate împotriva unei răscoale izbucnite în două sate din sudul Piteştiului în aprilie 1962, la ordinul deputatului de Argeş, Nicolae Ceauşescu, prin intermediul comandantului Şcolii de Tancuri şi Auto, col. Milea. Lt. Guşă era comandant de pluton de tancuri, iar lt.-maj. Spiroiu şeful Secţiei tehnice (a rămas în unitate). În anii '70, Milea i s-a confesat lui Olteanu asupra acestui episod care a sudat pe vecie – iată, chiar dincolo de moarte! – legătura Ceauşescu-Milea, pentru a-l preveni pe Olteanu să nu se opună ascensiunii sale în carieră. Întrebarea mea vizează, în mod deschis, cunoaşterea din timp a reacţiilor lui Milea la ordine ilegale ale lui Ceauşescu. Asta s-a întâmplat la Timişoara. Deci, sensul întrebării mele este: Eraţi cumva prevenit că Milea va folosi ilegal forţele MApN împotriva civililor?

3. Întrebarea despre intervenţiile Elenei Ceauşescu este un *blank* (întrebare uşoară şi care relaxează interlocutorul, dându-i posibilitatea să reacţioneze re/sentimental). Mă interesa mult

mai puţin. Următoarea întrebare mă interesa în cel mai înalt grad. Aţi răspuns însă exemplar, ceea ce denotă profesionalismul şi valoarea dvs. ca om. Răspunsul dvs. la această întrebare va avea însă o însemnătate mare pentru o anumită categorie de cititori.

4. Problema dosarelor de cabinet provine de la surse calificate. Am înţeles că au existat două momente în care Ceauşescu a lansat ideea: „Să ne apropiem de intelectuali". Unul este confirmat de gen. Pleşiţă, acesta dând o serie de detalii, între care cazul C. Daicoviciu, notoriu oportunist, trecut prin vreo 5 partide, pe la legionari şi antonescieni, intrând în comunism cu calitatea ardentă de denunţător. Ulterior, odată cu ridicarea unor noi generaţii de intelectuali valoroşi, dar şi cu modificarea calităţii şi atitudinii suprastructurii DSS, relaţiile cu marii intelectuali au avut un alt nivel. Mă interesează două aspecte: 1. Generalii şi ofiţerii superiori care intrau în contact cu aceste personalităţi întocmeau un raport? Putem adăuga la cele trei categorii de colaboratori: informator, rezident, gazdă, şi categoria *sursă*? Deşi denumirea de sursă are o semnificaţie generală, care era calitatea în care acele personalităţi furnizau informaţii – desigur, fără angajament, joc operativ etc. –, conducerii DSS? Ce denumire purtau, dacă purtau? Să înţeleg că raportul unui general DSS asupra întâlnirii cu Eugen Barbu, se ducea apoi la dosarul acestuia, la dosarul de obiectiv, la ofiţerul de caz?

5. Am publicat în cărţile mele reconstituirea notei înaintate de gen. Vlad în aprilie 1989 în legătură cu situaţia disidenţei şi opoziţiei. În plus, vă pot prezenta şi un detaliu asupra momentului respectiv. Dl gen. Vlad s-a oprit mai întâi la cabinetul gen. Olteanu, arătându-i agenda cu schiţa raportului, pe care erau numele cunoscute. Demersul viza prevenirea unor ordine ilegale, categorice şi periculoase (d.p.d.v. al operaţiunii de protejare a DSS) din partea lui Ceauşescu. Altfel spus, dl gen. Vlad căuta sprijin pentru ca măsurile împotriva acelor indivizi să nu fie prea drastice. După aceea, gen. Vlad a intrat la Ceauşescu, iar măsurile sunt cele cunoscute. Trebuie însă precizat că anumite persoane au fost avertizate (ceea ce era un procedeu legal, din Instrucţiunile muncii operative 1987), prin intermediul Direcţiei Înv-Sup., cum au fost Andrei Pleşu, Mircea Dinescu (prin intermediul socrului), Nicolae Manolescu, iar grupul Iliescu – aşa

apărea, ca grup constituit – să fie lucrat printr-o operaţiune combinată. Potrivit mărturiilor col. Goran, a gen. Neculicioiu, gen. Alexie, date la Procuratură şi la Comisia parlamentară, grupul Iliescu era constituit, avea legături conspirative între membrii săi, întâlniri şi iniţiative (despre care ştim astăzi chiar de la ei), scria scrisori şi manifeste. Practic, aceste mărturii vorbesc despre caracterul organizat al grupului Iliescu. De asta a şi fost destrămat, în ideea de a nu trece – cum spuneţi: preventiv – la acţiuni vizibile. Nota certifica legătura cu KGB, evident prin Militaru şi alţi câţiva. Nu s-a pus problema nicio clipă de legături directe ale lui Iliescu cu KGB. Sau s-o fi pus!

În ce priveşte disidenţa/ opoziţia, eu am publicat definiţiile şi nuanţele care însoţesc acest fenomen.

Disidenţa politică sub regim comunist este o atitudine, o divergenţă ideologică, o acţiune de partid a unei persoane sau a unui grup, care se manifestă în interiorul puterii politice (în cazul nostru PCR sau instituţiile oficiale ale statului).

Opoziţia politică sub regim comunist este o atitudine, o acţiune spontană sau organizată a unei persoane sau a unui grup aparţinând **societăţii civile** de a se opune, de a rezista în conflict deschis cu puterea comunistă.

Potrivit acestor definiţii, care aparţin metodologiei istorice, Ion Iliescu nu poate fi scos din calitatea de disident, deoarece, chiar dacă resorturile sale iniţiale au fost oportuniste, începând cu 1981, potrivit mărturiei dlui Măgureanu, el a acţionat prin declaraţii, atitudini, documente (articole, scrisori, manifeste) ca o voce separată de linia oficială a partidului, enunţând pe fond o altă soluţie pentru regimul comunist din România. În ultimii ani, el adoptase linia gorbaciovistă, care era diferită de cea a lui Ceauşescu, expusă oficial, pe toate canalele. Chiar dacă folosesc convenţional cuvintele opoziţie, disidenţă, societate civilă, ele sunt repere pentru a identifica o stare reală. Putem afirma că nu exista societatea civilă, dar societatea civilă s-a strâns grămadă în Piaţa Palatului.

Cazul Dinescu nu mi se pare aşa de banal cum îl prezentaţi. Prin intervenţia rudei soacrei sale, membră în Sovietul Suprem, Dinescu a dat primele interviuri în presa sovietică. Doi ofiţeri

de la UM 0110 zic că s-a întâlnit şi cu un col. KGB, sub acoperire de scriitor, îmi scapă numele acum, parcă Constantinovski, denunţat în Republica Moldova ca atare în anii 1991–1992. Legăturile lui cu ambasada URSS sunt nişte invenţii? Pare banal, prin invocarea legii 23, dar oamenii ăştia au acţionat unitar în decembrie 1989, au acţionat într-o singură direcţie şi victima principală a fost DSS. În ce măsură au fost pregătiţi ca agenţi de influenţă?

6. Raportul asupra implicării sovietice la Timişoara este invocat de dl gen. Vlad în mărturiile la proces. În plus, ca urmare a acestui raport, Ceauşescu l-a convocat la sediul CC al PCR, în seara de 20 dec. 1989, ora 20.00, pe î.a.ad. interim al URSS şi a protestat oficial asupra implicării. Drept urmare, MAE al URSS a reacţionat tot oficial – vezi notele bilaterale de protest publicate de istoricii Retegan şi Preda, cartea mea vol. IV.

7.8. Întrebările 7 şi 8 vizează evaluarea informaţiilor furnizate de dl Măgureanu în cartea recent apărută.

Mesaj AMS:
Bucureşti, 04.04.2009
Stimate dle general,

Cuprins aproape în întregime de febra unui proiect unic – mă feresc să-l numesc altfel –, cel al Tratatului de Istoriografie Generală, mă văd nevoit să opresc motoarele muncii mele epuizante, nu pentru o clipă de odihnă, ci pentru a reflecta asupra gradelor de libertate ale istoricului. În teoria domeniului istoric, autorul, exercitând restricţiile metodologice ale obiectivităţii, detaşării sentimentale şi social-subiective, departe de influenţe politice, economice şi conjuncturale, beneficiază de toate gradele de libertate: în adâncimea săpăturii arheologice, pe orizontala cercetării fundamentale, în ascensiunea reflexiei sale intime din biroul de lucru. Altfel spus, există un moment de graţie în care istoricul se ridică deasupra diferitelor tipuri de izvoare întinse pe masa lui de lucru şi le priveşte în ansamblu, în agregat, în complexitatea şi relevanţa lor. De regulă, este conştient că, şi mai sus de el, se află acel adevăr al faptelor, încă necunoscut, care trebuie depistat cu ajutorul probelor de jos, care comportă întotdeauna riscul de a fi un compozit al adevărurilor subiective

şi populare. Adevărul istoric poate fi aşadar rezultatul acestui proces. N-am fost iertat de acest pericol, dar continui să cred că în mai mică măsură. Pe de altă parte, munca unui istoric onest generează şi performanţă, a cărei recunoaştere este de regulă postumă, dar numai în măsura în care, viu fiind, este conştient că munceşte pentru viitor. Am abandonat de mult ideea că va exista un elogiu antum pentru efortul de a diminua vulnerabilitatea istorică a românilor la efectele proceselor politico-militare ale omenirii, pornind de la ideea temerară că purtăm stigmatul unui păcat originar: „De unde statul trebuie să fie o creaţie a societăţii, ne-am pomenit că ni s-a dat un stat înainte să avem o societate“ (I.L.Caragiale, articol din 1902).

De aceea, de câte ori mă aflu în faţa unor revelaţii istorice, mă întreb – fără a intra în păcatul filozofiei istoriei – dacă lecţia teoretică, ajutată de cazuistică, va avea efect în faţa nevoii de eficienţă, care este un concept pozitivist distructiv pentru Istorie. Nu sunt adeptul ideii că ne trebuie şi fantezie în abordarea unui subiect istoric, dar sunt conştient că ea poate interveni în modalitatea de reflexie asupra subiectului istoric. Îmi vine în minte acum procesul de canonizare al Sf. Toma d'Aquino din 1323, la care i s-a ordonat Inchiziţiei să introducă un mecanism scolastic de analiză asupra dovezilor de sfinţenie, compus din doi oratori: *Advocatus Dei* şi *Advocatus diaboli.*

Precizez de la început că nu pun sub semnul îndoielii informaţiile pe care mi le transmiteţi, mai ales că – indiferent de riscul de a fi parte a unui circuit intern al unui tip de sistem –, ele confirmă în proporţie covârşitoare ceea ce am aflat de la martori la fel de valoroşi. Ceea ce vă propun este să lăsăm românilor un corp coerent de informaţii cu scopul valorificării lor pentru misiunea evocată mai sus.

1. *A.De* – Mircea Dinescu reprezintă un subiect minor, un personaj cu resorturi socialiste inalterabile, care se mişcă şi se poate mişca oricând cu mare abilitate prin oricare regim în urmărirea scopurilor personale. Spre deosebire de omul obişnuit, care „mănâncă şi el o pâine“, Dinescu a reuşit să ridice interesele sale la nivelurile de sus ale societăţii, fiind, pe rând, sfetnicul nepreţuit al liderilor politici: Iliescu, Roman, Isărescu, Constantinescu, Stolojan, Tăriceanu, Băsescu, pe care i-a curtat şi anturat pentru a construi imaginea personală cu care s-a

prezentat apoi în faţa liderilor economici: Patriciu, Voiculescu, Vântu. A obţinut tot. Imaginea lui de mare poet, de disident, victimă şi luptător, precum şi aceea de tribun social este puternic amprentată în imaginarul popular. Ridicarea la perspectiva analitică, îl arată ca o lichea patentată, ca o scursură foarte acidă, şi de asta foarte activă, corosivă şi trivială, gen altfel foarte popular la români. Ei se lasă mereu conduşi de astfel de impostori, fără să observe şi să ştie că, a-ţi citi propriile texte literare la televizor, echivalează cu o lungă onanie sterilă, în care mintea făptuitorului măreşte mereu dimensiunea organului său.

A.Di. – Ca avocat al diavolului, vă voi spune că atât ascensiunea lui Arthuro Ui, cât şi continuarea manifestărilor sale de aproape două decenii, în acelaşi ton diversionist, cu aceleaşi beneficii bursiere, altfel inutile (pentru că boului îi comanzi degeaba în germană), urmărind aceleaşi scopuri personale prin influenţarea celor mulţi, trebuia oprită. De către cine? Aici trecerea unui serviciu de la un regim la altul nu implică abandonul, în măsura în care pretinde că protejează, apără acelaşi stat, aceeaşi naţiune. Din câte am mai citit şi eu, am aflat sau scris, organismele protective ale unui stat mai iau şi nişte măsuri de îndepărtare a influenţei, de marginalizare, de atenţionare pe resurse, de sterilizare a infecţiei. Altfel, organismul respectiv devine acel tip de voce orwelian care anunţă din când în când că „se fură", dar nu prinde niciodată hoţul. Întrebarea pe care o pun este dacă există conceptul de rău politic şi social sau libertatea este absolută? Avem de-a face cu un Serviciu castrat?

În acest loc mă arăt îngrijorat de faptul că „doamna foarte vocală postrevoluţionar", că „disidenţii de carton" de la Comana, AŞG, Trocadero ş.a., că diferite personaje identificate drept lichele sau, mai grav, vectori ai unor curente disolutive statal şi naţional, joacă liber pe scena influenţei din România. Ideea că Laszlo Tökés este informatorul nostru şi îl avem în mână, ca să dau doar un exemplu, dar tipic, şi-a consumat deja erorile. Mi-aduc aminte acum micile excese vindicative ale unui realizator de televiziune, ale unor măicuţe „nereparate", ale unor sindicalişti de greva foamei la restaurant, înainte de o mineriadă, şi felul cum au izbucnit violent pe ecrane în timp ce se desfăşura drama naţională de la Costeşti. Am primit atunci ordinul de a introduce 30 de ofiţeri de cenzură în televiziuni, pe temeiul Decretului pentru starea de necesitate. Sau, vorba

tribunului Fleva: „Trăiască democrația română și alături de ea și românii!".

2. *A.De* – Problema apropierii intelectualilor este datată. Adică este un subiect referitor exclusiv la relația fostei Securități cu mari personalități culturale, științifice. Ca fenomen istoric, el nu are efect decât asupra procedeului de stigmatizare postrevoluționară (folosesc acest termen pentru ușurința analizei), cu consecințe atât în devalizarea culturii române, cât și în prudența reluării acestui tip de colaborare necesară (vezi cazul Marii Britanii).

A.Di – Răspunsul la întrebarea dvs. subtilă se află tot în textul dvs.: locația lor era bine identificată: Secția de propagandă a CC al PCR. Atunci când asociezi acele nume răsunătoare cu Mitea, Dulea, parcă era și unul Croitoru (!), ridicându-te încă o dată la înălțimea analitică, începi să vezi defectul. Sigur, istoricul nu trebuie să uite cadrul istoric. Consecințele însă nu trebuie să rămână fără rezolvare. Iar aceasta se află în același mediu, care trebuie stimulat. Nu cred că a existat această preocupare, nu se vede. Am mai spus-o: o secvență cu Louis de Funès travestit în hippy face cât 2 milioane de franci băgați în „operațiuni de influențare" Mai grav este să folosești personaje caraghioase, gen Vadim, pentru a vehicula valorile naționale cu care vrei să refaci unitatea unei culturi (în sens general).

3. *A.De* – Grupul Iliescu, ceilalți, precum și dirijorii lor luptau pentru îndepărtarea unei dictaturi – acțiune pe care românii ezitau să o ducă la sfârșit –, a unui regim care făcea rău națiunii și a unei situații de izolare statală. Cum tratăm intervenția militară țaristă care a adus independența României în 1877?

A.Di – Cazul 1877 este, în mod nefatal, zic eu, tipic pentru eroarea de a izola evenimentul istoric la aspectele sale eroice. Paralelul său cu decembrie 1989 este însă tulburător. După 1877, a urmat o pace separată între Marile Puteri (Turcia și Rusia), peste noi, apoi fără noi. Ceea ce este semnificativ pentru ambele momente istorice este că, în afară de 1877, a existat și 1878, adică ocupația rusească asupra României, dezvăluind astfel *scopul real* al războiului. La fel de dramatic, dar tot similar, a urmat o decizie a Marilor Puteri occidentale (Congresul de la Berlin), în care ni s-a conferit independența, dar cu anumite condiționări: finanțe sub control german, regimul Dunării, emanciparea evreilor (după '89, a altor tipuri de minorități, nu

neapărat naţionale, dar şi naţionale, şi includ aici şi pe agenţii de influenţă ai Dumnealor), exploatarea resurselor naturale (să nu mă înţelegeţi greşit: iubesc Austria şi vizitez des Viena cu enormă plăcere!), presă „liberă", finanţată de la Berlin. Doresc să vă semnalez şi faptul că, în cele patru scrisori secrete trimise de Titulescu din exil regelui Carol II, există proba masonică a deciziei de a lăsa deschisă problema Basarabiei, ca instrument de negociere între Franţa şi Rusia, în timp ce noi ne uitam pe hartă, o vedeam la noi, şi ne veseleam. Oare nu învăţăm din istorie? Probabil că scriu degeaba.

4. *A.De* – Vasile Milea este un subiect de bulevard şi statui. Întregul eşafodaj al succesului revoluţiei prin trecerea Armatei de partea poporului este construit pe sinuciderea lui.

A.Di – Activist de partid cu munci de răspundere în armată, simplu, obedient şi parvenit, Milea este principalul complice al lui Ceauşescu la crima din decembrie. Sinuciderea lui, potrivit medicului legist, a fost o tentativă de a se scoate din joc, rănindu-se (ţeava pistolului a fost pusă într-o zonă neletală, dar a secţionat o arteră). Acest fapt îl exclude, oricâte impresii de profesionalism o fi lăsat, din rândul militarilor. Slăbiciunile, colaborările lui aproximative, micile vanităţi, pălesc în faţa actului militar al deciziei. Or, decizia a fost a unui executant politic. Noi trebuie să încadrăm cuplul Ceauşescu-Milea în categoria factorilor criminali din decembrie, şi nu este vorba doar de ordinul de foc, ci şi de gestul aberant, antinaţional de a încadra ofiţerii Academiei Militare ca trupă de linie pentru a trage în civili. Ofiţerii de la baricadă, care au omorât 38 de oameni, sunt de 20 de ani comandanţii unităţilor, marilor unităţi şi departamentelor din M.Ap.N. Unul dintre ofiţerii de linie a fost şi coleg cu dvs. până recent. Fără buget, scăldaţi în mocirla corupţiei (am fost acolo şi am văzut!), febrilizaţi de o pensie care trebuie să vină astfel încât să poată citi liniştiţi ziarul dimineaţă, umiliţi pe scara ierarhică din ce în ce mai pronunţat, mimează apartenenţa la NATO, dar nu reprezintă decât o masă amorfă, umbră a ceea ce ar fi trebuit să asigure unui Parlament democratic libertatea de a decide liber, fără constrângeri de afară. Vorba acad. Florin Constantiniu: „Jumătate nu sunt buni de nimic, de la cealaltă jumătate te poţi aştepta la orice!". Secretul acţiunii devastatoare din decembrie '89 a diferitelor mazete infiltrate, cum ziceam în corespondenţa anterioară, constă în faptul că cea mai slabă structură a DSS, catastrofală profesional şi

moral, a fost Direcţia de contrainformaţii militare. Cică aveau o „eschivă", pentru a-l cita din nou pe Eugen Barbu, aveau „misiuni", conduceau „operaţiuni subtile", în timp ce singurul lor produs a fost şi este nemaipomenitul scriitor, vindecător şi baci Pavel Coruţ.

5. *A.De* – Din informaţiile mele, cazul Băcanu este o iniţiativă autentică, preluată de sovietici. Cazul este mai complex şi mai greu de înţeles public. Celebrele cuvinte: „Acum puteţi să scrieţi ce vreţi" sunt emblematice, pentru că tocmai a scris ce-a vrut, fiind principalul vector de imagine antisecuritate naţională al primilor ani. Acum este important cum vedeţi dvs. problema victimei: Securitatea trebuie distrusă şi construit alt Serviciu din temelie sau Serviciul Secret al ţării trebuia să-şi continuie activitatea, cu ceva pierderi oricum neprofesioniste?

A.Di – Operaţiunile de acoperire a structurii (1) – în sensul curăţării sale de reziduul anilor '50, de proba metodelor de lucru ilegale, de abuzuri –, precum şi operaţia de protejare a structurii (2) în vederea supravieţuirii schimbării de lider, efectuată de gen. Vlad şi apropiaţii, a reuşit. Cu excepţia lui Marin Dan, bătut, a celor de la Mureş şi din faţa MApN, structura a supravieţuit şi a lucrat mult după. Ea este capabilă să-şi disimuleze în continuare trecutul – operaţia 1 – şi să dirijeze astăzi factori de putere (2). Nu este o acuză, nici reproş, este un fapt istoric consemnat. Chiar voi întări: foarte bine!, aşa procedează oricare Serviciu. Dar vă rog să mă ajutaţi să dezvolt următoarea temă: existau dosare de Securitate incomplete, doar cu angajamentul, cu două file ale ofiţerului, cu două recomandări de racolare ale rezidentei, doar cu o listă de nume între coperţi? Nu cumva activiştii de partid trimişi de Ceauşescu la Securitate, neînţelegând nimic din munca informativă, se ocupau cu verificarea periodică a activităţii ofiţerilor de Securitate, prin verificarea, cu ajutorul Opisului, a integrităţii dosarului, după care făceau şedinţe de analiză? Au existat sancţiuni pentru faptul că din conţinutul, reglementat legal, al dosarului, lipsea o filă. Despre ce dosare vorbim la CNSAS, când conţinutul lor are consistenţa unor penibile rămăşiţe? Sau au fost cumva împărţiţi: colaboratorii utili în continuare şi restul, neinteresanţi? Vă semnalez că fac parte dintre cei neinteresanţi.

Jocul argumentelor pro şi contra este reconfortant pentru discursul istoric. Interesul meu, pe care îl expun direct, este să

înţeleg dacă acţiunea vizibilă de destructurare, înfăptuită prin tot felul de agenţi de influenţă vizibili, are şansa sau reşansa de a reuşi, pentru că repetăm cu aceeaşi suficienţă aceleaşi metode limitate şi sterile cu care Securitatea a ratat apărarea statului în decembrie 1989?

Mesaj AR:

Stimate domnule Stoenescu,

Dumneavostră aţi ajuns foarte aproape de răspunsurile corecte ale multora dintre problemele pe care le doriţi clarificate, mai cu seamă a celor al căror adevăr, chiar evident, nu poate fi rostit în lipsa dovezilor. Dovezile şi valoarea lor se află, însă, sub semnul relativităţii. Dacă relativitatea este absolută, adevărul nu. Pe mine crezul în „adevărul istoric" m-a făcut să aleg, împotriva sistemului de valori propriu familiei mele, cariera militară în cea de-a „patra armă" I-am urmat întreg parcursul, având convingerea dată de adevărul istoric că în întreaga devenire a omenirii, dar cu certitudine în veacul trecut, ciclurile revoluţionare ale istoriei, pacea şi războiul, precum şi alte surprize strategice s-au succedat cu o frecvenţă / la intervale ce nu au depăşit durata medie a vieţii omului. Cel puţin din acest adevăr /legitate socială, omenirea putea să acumuleze suficientă înţelepciune, astfel încât să caute şi să-şi găsească tipurile de soluţii prin care să-şi gestioneze problemele globale existenţiale, depăşindu-se rapacitatea egoismelor individuale ale minorităţii absolute, insignifiante procentual, dar strivitoare ca forţă totalitară financiar-economică şi, pe cale de consecinţă, resort al istoriei... pe care învinşii nu au scris-o niciodată. Prin educaţia şi pregătirea juridică dobândite, am fost nevoit să înţeleg cât de subiectiv şi de relativ devine „adevărul juridic" în raport cu cel ştiintific, şi el atât de divers, supus numeroaselor constrângeri ale legităţilor fiecărei ştiinţe în parte.

Dovezile în drept, de exemplu, pot fi susţinute cu mijloace doveditoare al căror adevăr ştiinţific este de necombătut. În pofida acestui fapt, adevărul juridic, se stabileşte, în ultima şi suprema instanţă ***judecătorească, pe baza unui vot. Democraţia votului decide dacă o realitate faptică este şi o realitate juridică. Mai mult, asistăm consternaţi la înţelegerea şi aplicarea legii într-un suprem dispreţ al logicii, moralei şi bunului simţ, ca rezultat al educaţiei morale, dacă aceasta există. În legătură cu capcanele de care trebuie ferit adevărul***

istoric, Dumneavoastră aveţi la îndemână atât teoria, cât şi metodologia cercetării istorice. În ceea ce mă priveşte, nu-mi retractez angajamentele cu mine însumi şi tot ceea ce vă relatez nu poate fi exterior unui asemenea angajament.

Nu am ţinut jurnale, nu am „colecţionat" documente. Memoria are şi ea curiozităţile, secretele şi limitele ei. Stimulii la care memoria reacţionează diferă şi ei, de la individ la individ. Comentariile Dumneavoastră la răspunsurile oferite au fost nişte stimuli, atât pentru memorie, cât şi pentru reconsiderarea unor detalii, a căror relevanţă rămâne să o apreciaţi.

Cu deosebită stimă,

02.04.2009 A. Rogojan

Text ataşat, AR:

MIRCEA DINESCU SAU ...
DISIDENŢA CONTROLATĂ

1. Tot timpul a existat supoziţia, cu nimic răsturnată până în prezent, că „disidenţa" sa era partea vizibilă şi de acţiune a cuplului K.G.B-ist reprezentat de socrii săi. Ludmila Loghinovskaia a fost, o vreme, rezidenta pentru o anumită parte a reţelei feminine a K.G.B-ului din mai multe ţări ale „blocului" Socrul avea şi el antecendente importante, probabil şi activitate la zi. Mircea era folosit să fie exact ceea ce am văzut şi vedem. Cu ofiţerii K.G.B-ului se întâlnea, când se mai întâmpla, fie în calitate de „curier", fie... pentru a lua coşul cu produsele alimentare recompensă (caviar, votcă, mezeluri, carne, ulei, fructe exotice, cafea, dulciuri, batog etc.) livrat în faţa porţii dintr-o maşină cu nr. T.C. (Taxi creditar) a Ambasadei U.R.S.S. Chiar şi numai acest fapt în sine exprimă până unde au întins ruşii coarda...

2. Structural, M.D. era un risc permanent pentru activitatea secretă a oricărui serviciu. Pentru acţiuni făţişe diversioniste şi provocări era, însă, agentul aproape ideal. Îmi lipsesc nişte elemente privind susţinerea trimiterii sale în Anglia, ca să pot intui dacă a accepat relaţia cu serviciile Majestătii Sale din proprie dorinţă, după eforturi serioase din partea recrutorilor, sau la fel ca alţii...trimişi la undiţa pescarului. La Bucureşti, a fost, iniţial, legătura ataşatului militar adjunct, aceeaşi persoană care s-a ocupat de prezenţa sa în Anglia, ataşat trimis la post în România odată cu încheierea stagiului proaspătului ziarist în Regat.

3. Preluarea ulterioară de către ambasadorul Olandei, ne poate sugera, azi, aplicarea principiului diviziunii muncii între serviciile statelor membre ale N.A.T.O., deoarece Olandei îi revenea activitatea contrainformativă pe spaţiul România. Atunci nu ştiam. Acum, acest fapt este de natură să ne determine să credem că-l verificau, dar, în acelaşi timp, expunându-l, îl făceau inutilizabil pentru altceva decât agitaţie şi provocare. Ceea ce i se potrivea.

4. La Uniunea Scriitorilor era un nucleu de „front“, foarte activ în unele momente, al K.B.G-ului. Surprinzător, alcătuit din tineri scriitori, dar şi responsabili de cinematografe, cronicari de film ş.a, pretinşi critici ai lui Ceauşescu pentru că nu-i lăsa să scrie despre transformările şi noile realităţi din Uniunea Sovietică. Unii s-au legat cu lanţuri de grilajul porţii Uniunii Scriitorilor şi au chemat corespondenţii presei sovietice la Bucureşti. Azi, unii din acel nucleu sunt în prospere relaţii cu „foşti“ ai serviciilor sovietice... Îl aduc pe fratele Kondiakov la Palatul Victoria, fac privatizări de succes, se angajează ca mercenari / „analişti şi consultanţi“/, prin partide, staff-uri electorale şi pe lângă lideri politici...

5. Mircea, până a interpreta aria provocărilor cu spectatori străini, era o „sugativă de 300 de lei“ (plafonul maxim pe care putea să-l cheltuiască un ofiţer/luna/agent/lucrare, cu aprobarea primului nivel ierarhic). Nu avea dosar, nu avea fişă. Nu avea mamă, nu avea tată. Avea „foame“. De orice. Dacă era acceptat în „nomenklatură“, azi vorbeam nu despre „disident“, ci despre „torţionar“. La începutul lunii ianuarie 1990, s-a înfiinţat la ofiţerul pe care îl ştia „şef cu Uniunea“ să-l întrebe dacă are dosar de informator şi să-i propună un proiect comun...

Nota bene: În lumea informaţiilor secrete se mişcau, precum înoată peştele în apă, şi mulţi mercenari, escroci, refulaţi, nebuni geniali sau revoluţionari permanenţi, toţi animaţi de un voluntariat declarat în slujba celor mai înalte idealuri. Doar discernământul celui care le accepta ori refuza serviciile, face diferenţa.

ÎNTÂLNIRILE CU PERSONALITĂŢILE

Acolo unde nu era stabilită relaţia explicită de colaborare secretă, funcţiona, informal, dar acceptată, instituţia „culegerii personale de informaţii“ prin „relaţii operative“, „persoane de

încredere" sau „din sursă sigură". Membrilor de partid nu li se atribuiau calitățile „informator", „colaborator" etc.

Raportul generalului Bordea este singular şi priveşte o solicitare expresă a lui (Eugen) Barbu. Bordea era unul dintre conjudețenii dâmbovițeni ai lui Postelnicu şi, fiindcă l-a asistat pe Vlad la audiență, s-a încheiat acel document, mai mult pentru Postelnicu. Barbu avusese, anterior, cel puțin o întâlnire cu Postelnicu, care îi era „ îndatorat" pentru nişte servicii „fotbalisitice", greu acceptate de maestru... Să fii suporterul Rapidului şi să te laşi convins să scrii despre Dinamo Victoria... „Fie, dar numai un singur articol. Şi... mă duc şi eu cu ei să-i văd cum joacă. Jucau aproape, prin țările Magrebului! „ Atunci, un articol din fiecare țară, maestre !" Ştiu că am văzut doar un articol. Neutru, dar artistic.

Sursa definea şi defineşte generic orice mijloc de accesare a informației. Când cineva se referea la „sursă", trebuie să acceptăm că poate fi „humint", „sigint" (cu numeroase specii şi subspecii, câteva zeci...), „photint", „osint". Important de reținut: furnizorii informațiilor valoroase, ceea ce s-ar putea numi, după nişte clasificari tradiționale, „agenți de mare anvergură" erau atât de strict protejati, încât unii ofițeri nu le întocmeau documente. Strict formal nu era îngăduit, dar se întâmpla... Personalităților academice li se mai atribuiau nume convenționale comune. De exemplu 342/AS/ „Academicianul". Particularizarea pe ofițer rezulta din indicativul acestuia 342/AS, care se citea în clar; 3 = Direcția III- Contraspionaj; 4 = Servicul contrasionaj Turcia şi Grecia; 2 = Biroul Grecia; AS inițialele numelui şi prenumelui ofițerului. Deci „Academicianul" putea fi un membru al Academiei Române, somitate în istoria sau cultura greacă, ori de naționalitate grec cu care avea o relație ofițerul Aristotel Stamatiadis. Putea fi câte un „Academicianul", „Istoricul", „Geologul", „Arheologul", „Medievalistul" la indicativul fiecărui ofițer, din fiecare direcție, serviciu şi birou! Dacă personalitățile dețineau funcții de conducere, intervenea nivelul relației oficiale instituționale. (Cunoaşteți bine sistemul, de pe vremea când lucrați în clădirea în care este azi „Antena 1"!) Ofițerul responsabil cu „apărarea contrainformativă a obiectivului", la un anumit interval de timp, efectua o vizită şefului instituției şi/sau secretarului comitetului de partid. Dacă avea drumuri mai dese, din politețe trecea şi pe la unul dintre cei doi, doar să salute, să

se ştie că le-a intrat în instituţie. Dacă aceştia aveau probleme pe care le apreciau de interes pentru securitatea statului, puteau să-l solicite oricând pe ofiţer. În aceste situaţii, era obligatorie întocmirea unui raport. În final, raportul se clasa la dosarul de obiectiv sau de problemă.

Notă: Eugen Barbu era redactor-şef, deci în nomenclatura C.C. al P.C.R. Putea oricând să ceară el (*o întrevedere*). Aşa cum a făcut-o. Cu ofiţerul responsabil de „problema presă" sau „cultură" se încrucişa relativ frecvent. Uneori îl interpela: „Am una urâtă de tot. Dumneata eşti tânăr şi nu aş vrea să te apăs cu porcăria asta. Vreau să mă văd cu ministrul. Pe el poate să-l trântească Ceauşescu. Dumneata eşti de viitor, nu e bine să se ştie că ai aflat... Nu uita, e urgent !" A procedat aşa în chestiuni precum dărâmarea bisericilor, monumentelor de patrimoniu, „complotiştii lui Gogu Rădulescu", „hoţul de patrimoniu" Rosen Moses ş.a. Unele motive ale intervenţiilor sale nu puteau fi scrise în documente oficiale. Cele care îl vizau pe Ceauşescu. Lăsa el memoriul. Cele din ultimii ani erau vehemente. Vadim îl seconda. Dacă în rapoarte sau documente de informare erau menţionate numele, cazul Barbu, acele persoane nu era „surse", din nici o categorie ! Identitatea surselor nu se divulga![1]

---

[1] Explicaţiile d-lui gen. Rogojan sunt valoroase pentru cunoaşterea modului de funcţionare a Securităţii, şi ele acoperă practica oricărui serviciu secret din lume. Întrebarea mea a pornit de la faptul că în legislaţia de funcţionare a DSS - **Instrucţiunile Nr. D – 00190/1987 privind organizarea şi desfăşurarea activităţii informativ-operative a organelor de Securitate şi de Instrucţiunile Nr. D – 00180/1987 privind activitatea de creare şi folosire a reţelei informative a aparatului de Securitate,** categoria **sursă** apare ca distinctă în lista tipurilor de colaboratori: informator, gazdă, rezident, adică drept a patra categorie. În acest context, mi-am pus întrebarea dacă prin sursă, dincolo de semnificaţia sa generală, se înţelegeau şi persoane fără angajament scris şi care dădeau informaţii ofiţerului de securitate, pe care acesta le consemna într-un raport? Istoricul Marius Oprea a crezut că acestea se întocmeau la cabinet sau se adăugau unui dosar aflat la cabinet, ca în cazul documentat Eugen Barbu. De aici confuzia. Dar problema, aşa cum o explică foarte bine d-nul general, rămâne. Domnia sa afirmă că „în final, raportul se clasa la dosarul de obiectiv sau de problemă", dar, până în final, „dosarul" (de caz, de obiectiv, rapoarte etc.) unei mari personalităţi stătea mai mult sau mai puţin la cabinet. Uneori, cum a confirmat chiar

Pleşiţă a făcut nişte afirmaţii în legătură cu „apropierea intelectualilor". A fost adeptul apropierii intelectualilor. A fost gata să declanşeze campanie... Dar, în cazul său, este mai aplicabil ceea ce spunea ministrul de Externe al lui Napoleon despre cuvintele date de Dumnezeu diplomaţilor, pentru ascunderea gândurilor. El avea tehnici sigure de apropiere a intelectualilor care nu se „lăsau", pe unii „trăgându-i de ţăcălie", altora arătându-le cât de lungă poate fi mâna revoluţiei şi până unde îi poate ajunge...[1] Numai bravade şi vorbe scăpate de sub control, din categoria „gura bate..." Merită revăzută videocaseta cu Pleşiţă, Cristoiu şi ambasadorul lui Putin, invitaţi de Marian Oprea în emisiunea pe care o realiza la „Tele 7 abc".

„GRUPUL" ILIESCU

Reiterez că, în parte, activitatea sa are elemente constitutive ale disidenţei. Dar oare în interesul binelui public, ori din setea lui patologică de putere? Grupul său, informal sau virtual, dacă i-am întocmi schema relaţională, ce am constata şi la ce concluzii am putea ajunge, dacă încercăm o modelare? Avem versiuni din categoriile: a/fanteziste, ale lui Militaru; b/delaţiuni, ale lui Radu Nicolae ; c/inepţii, ale lui Cico Dumitrescu; d/ dubios-inconsecvente şi contradictorii, ale lui Virgil Măgureanu; e/ trădări ale lui... ale lui.. şi ale lui !? Ca să fim echidistanţi, îi punem în schemă pe toţi, plus grupurile de la Comana, „Trocadero", „A.D.I.R.I „ „Leu" , „M.G." de la Academia de Ştiinţe Social Politice, ceva şi pe la Institutul de Istorie de pe lângă C.C. al P.C.R., „lectoratele" de la Cluj, Iaşi, Timişoara,

---

d-nul Rogojan, motivul reţinerii la cabinet era protejarea intelectualului respectiv. Adevărata problemă este însă faptul că astfel de surse, fără un angajament scris, dar care stăteau „bot în bot" toată ziua cu securiştii, la serviciu sau la sediile Securităţii, care le furnizau „turnătorii" despre colegii, profesorii sau şefii lor şi care şi-au făcut notorietate şi carieră cu sprijinul Securităţii, strigă în presă ura lor împotriva celorlalţi, ştiind că CNSAS nu le poate depista angajamentul scris, dar „munca" lor de surse se află în rapoartele ofiţerului de securitate. Numeroşi cercetători care au deschis dosare de caz sau de obiectiv au descoperit acolo documente care trimiteau la alte dosare din structură. Care?

[1] D-nul general se referă aici la abuzurile lui Pleşiţă, nu la ordinul expres al lui Nicolae Ceauşescu de colaborare a Securităţii cu intelectualii, care nu a însemnat constrângeri, şantaj, ameninţări etc.

Craiova, desfiinţate unul câte unul... Comparăm schema rezultată cu membrii administraţiilor prezidenţiale, ai guvernelor, ai corpului ambasadorilor României şi ai sinecurilor iliesciene şi... trebuie să ne iasă ! M-am jucat cu nişte modelări, tot lecturând analizele diverşilor „eruditi" în ale conspiraţiilor. Ceva, ceva...

Acea „ramură militară" a complotului, cu conexiuni la foşti din C.P.Ex., pe care o tatona Măgureanu (să spună şi din partea cui, că Iliescu era un „temerar foarte prudent"!), dar cu care Iliescu şi grupul sau virtual nu avea legatură şi nici nu a reuşit (poate că nici nu trebuia!), ar fi întrunit elemente constitutive ale infracţiunilor pe care le-am menţionat anterior, dacă Militaru nu a fabulat. Baza era forţa militară. Potenţialii complotişti militari au fost răspândiţi pe tot cuprinsul ţării. O mare eroare a lui Ceauşescu şi, în acelaşi timp, o şansă a Moscovei de a putea să dezvolte puncte de sprijin în mai multe zone ale ţării. Iliescu trebuia să apară firesc, din marginalizarea sa, din afara complotiştilor. Curat! Măgureanu a stricat şi încurcat. A atras asupra sa mari semne de îndoială şi pe bună dreptate. Aşa-i era felul ! Ca să înlăture suspiciunile apărute în legătură cu persoana sa, din care cauză era să nu-şi primească felia de tort, a tot încercat în anii '90-'92 să comute bănuielile când pe unul, când pe altul, dar respectivii nu rătăciseră scrisoarea lui Iliescu! „ Civilii" din loja lui Gogu Rădulescu au discutat şi ei lista unui guvern. Un Guvern suspect de sionist![1] Dacă nu mă înşel, în bucătăria sau baia lui Nicolae Manolescu sau a amantei acestuia[2]. Cine să fie arestat, cine ce portofolii să ia. Lista nu o făcuseră ei. Au primit-o. Nu s-a mai putut stabili de unde anume. Era sfârşitul lui noiembrie, începutul lui decembrie '89. Cineva din această

---

[1] Exprimarea nu este inspirată. Sionismul se referă la emigrarea şi stabilirea în statul Israel. Pe de altă parte, una dintre trăsăturile literaturii produse de foşti ofiţeri ai Securităţii după 1989 este exagerarea rolului evreilor în evenimentele din decembrie 1989, fără probe documentate!

[2] Atitudinea publică şi privată a dlui Nicolae Manolescu despre Securitate a fost constant detaşată, cu destule profunzimi ale înţelegerii subiectului şi cu un bun simţ care intuieşte importanţa redusă a subiectului şi, totodată, motivele oportuniste pentru care subiectul este exagerat. La discuţia cu domnia sa asupra avertizării din martie 1989, nu a avut reţineri, explicând situaţia logic şi firesc, dovedind viziunea sa superioară.

„disidenţă" trebuia să-l caute pe Iliescu. Cred că Domokos Geza ar fi confirmat realizarea legăturii.

Vasile Milea – erou sau agent K.G.B.?

1. Se ştie cine a spălat atât de repede imaginea lui Milea de conducător militar al represiunii şi l-a avansat post-mortem, conferindu-i înaltul titlu onorific de erou.

2. Un indubitabil agent K.G.B. l-a acuzat public şi suspect de „convingător" pe Milea că a fost omul ruşilor... Milea nu mai era de peste un deceniu.

3. Acuzatorul lui Milea mai făcuse, înainte de 1990, dacă nu mă înşel chiar prin '88-'89, afirmaţii asemănătoare (şi) despre Constantin Olteanu.

4. Între ceea ce relatează Olteanu şi Spiroiu despre acelaşi fapt – Piteşti 1962 –, diferenţa este evidentă. Totuşi, amândoi confirmă esenţialul: „Nu a fost represiune... etc. etc." Relatarea lui Spiroiu este în „grad de scriitură zero", relatare detaşată. A lui Olteanu...nu este o ştire „Reuter", ci comentariu...

5. Am întrebat de câteva ori, „Aud eu bine ?!" „când mi s-a relatat": „Vladimir Gurjii, fost şef al Rezidenţei K.G.B. la Bucureşti mi-a spus, în două rânduri, că Postelnicu era recrutat din perioada în care era secretar cu probleme agrare al Comitetului judeţean Olt..." Postelnicu devenise „teroarea" lui Milea... Postelnicu a luat în subordinea sa Trupele de Grăniceri de la Milea, Paşapoartele şi P.C.T.F-urile de la Homoştean. Când a trebuit să contabilizăm traficul de frontieră al cercetaşilor diversionist-terorişti ai G.R.U., pentru a avea datele necesare analizei şi evaluării, trebuia ocolit Postelnicu... În prima instanţă, pentru că, dacă afla, genera un „carambol". Din ce se făcea că nu pricepe sau chiar nu înţelegea, scotea o trăsnaie pe care o raporta Elenei Ceuşescu, de unde venea ceva ce nimeni nu putea înţelege. În secunda instantă, politiza orice informaţie, alterându-i substanţa sau mutând verbul, ca în topica germană, ori omiţând predicatul.

Raportul asupra „intervenţiei sovietice la Timişoara"

Ceauşescu nu a primit în seara zilei de 20 decembrie 1989 un raport special privind intervenţia sovietică la Timişoara. Eu unei

astfel de întrebări v-am răspuns... A primit rapoartele (cronica) privind evenimentele, pe zile, care au avut loc la Timişoara şi, în sinteză, toate datele şi informaţiile relevante. Avea la dispoziţie, începând, cel mai târziu, din luna septembrie, informări speciale, chiar în mai multe ediţii zilnice, asupra acţiunilor sistematice coordonate de la Moscova împotriva regimului lui Ceauşescu.

Notă: După ce în anii anteriori, D.S.S-ul a demantelat alte câteva operaţiuni ale K.G.B-ului, având-i ca protagonişti şi pe unii dintre vocalii reprezentanţi ai actualei societăţi civile, cade importanta reţea a lui Vladimir Volodin, care trebuia, conform directivelor de la Moscova, să pregătească succesiunea lui Ion Iliescu după înlăturarea de la putere, pe orice cale, a lui Nicolae Ceauşescu.

O paranteză: Am subliniat „pe orice cale", deoarece anterior a existat şi varianta atentatului politic terorist, la care a subscris şi o ţară vecină, în schimbul unei criminale monstruozităţi geopolitice cu denominaţia „Republica Socialistă Transilvăneană". O operaţiune ultrasecretă, codificată „Barajul" avea ca scop blocarea proiectului sovieto-ungar amintit. Operaţiunea îi viza, preventiv, şi pe unii dintre cei mai activi complotişti ai momentului, consideraţi ca alternativă după atentatul împotriva lui Ceauşescu. Documentele operaţiunii au fost redactate exclusiv olograf, centrul de greutate al dispozitivului de control şi dezamorsare revenind Unităţii Speciale 0110, pentru coloana a V-a a K.G.B-ului, Direcţiei de Contrainformaţii Militare, pentru generalii şi marii comandanţi care trebuiau să susţină militar complotiştii, şi Unităţii Speciale de Luptă Antiteroristă, pentru soluţia de ultimă instanţă a neutralizării şi lichidării atentatorilor care ar fi trecut la acţiune. În acest sens, un echipaj de luptă antiteroristă a fost inclus în dispozitivul de protecţie fizică apropiată a Preşedintelui României, realizat de către Direcţia de Securitate şi Gardă. Închidem paranteza.

Reţeaua lui Volodin avea nucleul în redacţia organului de presă al Frontului Unităţii şi Democraţiei Socialiste, „Romania liberă". Acest nucleu a racolat câteva zeci de persoane şi a editat, prin forţe şi resurse proprii, primul număr al unui ziar de front clandestin, în cea mai fidelă replică a glasnostului şi perestroikăi. A fost una dintre condiţiile de credibilitate ale mişcării pro glasnost-perestroika din România, puse de Volodin, pentru ca tovarăşul Gorbaciov, când va avea pe birou ziarul, să le acorde

necondiționat protecția sa. Cum pe Volodin nu l-a interesat cazierul celui mai important membru al rețelei, acesta avea să clacheze într-un lamentabil proces de speculă cu autoturisme, iar ceilalți membri au făcut obiectul unor măsuri, mai mult sau mai puțin dure, de influențare obștească, ori administrative, cu scop de a-i determina să renunțe să militeze pentru importul reformelor lui Gorbaciov în Romania. Fiindcă, se exprima Ceaușescu, el le-a încercat încă din 1978, urmând exemplul lui Tito, dar, bineînțeles, rezultatele erau cele ce se resimțeau.

Ceaușescu fusese informat în cursul anului de acțiunile emisarilor din țările socialiste care aderaseră la schimbările propuse de Gorbaciov.

NOTA Iunie, 1989

Urmare a escaladării acțiunilor serviciilor de securitate ale statelor membre ale Tratatului de la Varșovia și Iugoslaviei împotriva României, în cea mai strânsă și perfectă coordonare cu serviciile adversare declarate ale O.T.A.N., Șeful Departamentulului Securității Statului ordonă constituirea – sub conducerea generalului Aristotel Stamatoiu, șeful Centrului de Informații Externe – a unui Comandament Special de Coordonare a Operațiunilor Informative Externe și Interne destinate cunoașterii intențiilor și planurilor referitoare la România, în contextul declarațiilor, înțelegerilor și acțiunilor sovieto-americane, franco-germane, britanico-olandeze și italiano-austriece. Asocierea părților nu este întâmplătoare... Trebuie menționat că atât Centrul de Informații Externe, respectiv unitatea de linie competentă pe spațiu și problemă, sectorul condus de locotenent-colonelul Alexandru (Bebe) Tănăsescu (după 1990, general și șef de unitate în S.I.E.), cât și liniile de informare diplomatică au trecut mai bine de o **săptămână sub tăcere ceea ce** B.B.C. și presa din Ungaria comunicaseră, a doua și, respectiv, a treia zi de la consumarea evenimentului, în legătură cu „Declarația de la Budapesta" din 16 iunie 1989 („Noi, români și unguri..."). Constituirea Comandamentului amintit a fost, între altele, și consecința acestei omisiuni.

Fondul determinărilor a constat, însă, în agravarea climatului de securitate internă și externă a României, nu atât ca stat socialist condus de un regim dictatorial, de tip sultanic, dintre cele mai greu de dislocat, cât mai cu seamă ca entitate național-unitară pe un teritoriu indivizibil și

inalienabil. Moscova, Budapesta, Belgradul şi Sofia lansaseră suficiente semnale că frontierele României ar putea căpăta o altă configuraţie, iar cursul evenimentelor putea da satisfacţie şi noilor revizionişti. Ungaria avea pe teritoriul său o masă de manevră de ordinul a câtorva zeci de mii de contestatari ai regimului de la Bucureşti, care au trecut ilegal frontiera, îndeosebi după 1986 şi fuseseră... „stocaţi". Anterior, li se facilitase trecerea în Austria, favoare de care, mai nou, aveau parte doar est-germanii. De altfel, cancelarul vest-german a participat şi la un mare miting organizat la Budapesta pentru a se adresa unei audienţe speciale: emigranţii găzduiţi de Ungaria în perspectiva evenimentelor viitoare.

Pe 16 iunie 1989, la Budapesta a avut loc ceremonialul reînhumării lui Imre Nagy şi a altor lideri ai evenimentelor din octombrie 1956, prilej cu care opoziţia anticomunistă a excelat în declaraţii şi atitudini pe care Nicolae Ceauşescu avea să le califice în termeni vehemenţi într-o şedinţă specială a Comitetului Politic Executiv, convocată chiar a doua zi, unde, între altele, a afirmat că „Ungaria a capitulat în faţa N.A.T.O."

În contextul respectiv, s-a făcut menţiunea şi despre „aşa-zisa organizaţie «România Liberă»" constituită din persoane care trecuseră clandestin în Ungaria, dar pe care Secretarul General al Partidului a reducţionat-o, simplist şi interesat politic, la „foste elemente legionare, dintre fugari cărora li s-au alăturat şi elemente legionare din Occident". Nicio referire, însă, la declaraţia comună a opoziţiei maghiaro-române privind viitorul eliberat de comunism al celor două naţiuni. Organizaţia „România Liberă", creată în septembrie 1987 de Brigada „România" a Securităţii Republicii Populare Ungaria, în numele unui comitet condus de economistul Marin Roşca din Timişoara, a fost, sub toate aspectele, de slabă factură, fiind manipulată de „Forumul Democrat Maghiar", aflat în opoziţie. Conştienţi că „Ardealul nu poate fi obţinut fără români", revizioniştii unguri au căutat dintodeauna să-şi atragă sprijinul cel puţin a unei părţi a populaţiei majoritare, iar organizaţia „România Liberă" de la Budapesta trebuia să devină expresia acelui sprijin. Fără a sesiza capcana neorevizioniştilor unguri, lideri ai Uniunii Mondiale a Românilor Liberi, îndeosebi Doru Novacovici şi Sandu Pobereznic, poate determinaţi şi de cei sub a căror auspicii a apărut U.M.R.L-ul, au acceptat să patroneze organizaţia „România Liberă" împreună

cu oficiali de la Budapesta, între care Imre Pozsgai, unul dintre autorii „revoluției de palat“ care, la începutul anului 1988, l-a dislocat de János Kádar și (care), pentru scurtă vreme s-a aflat în echipa conducătoare, înlocuită, la rândul ei, de Károly Grósz.

Iulie, 1989

La 8 iulie are loc la București întâlnirea la nivel înalt a statelor membre ale Tratatului de la Varșovia, prilej cu care, într-o întâlnire bilaterală, conducerea ungară – Nyéres Reszo, Németh Miklós și Gyula Horn susțin că Transilvania nu aparține României și (*că*) vor internaționaliza problema maghiarilor din România. În decembrie 1988, conducerea duală iugoslavă – Loncear și Dizdarevici – i-au ridicat lui Ceaușescu problema Banatului sârbesc.

La 24 iulie, Televiziunea Ungară „Panorama TV“ difuzează un interviu luat pastorului Laszlo Tökés în luna aprilie 1989. Episcopul Reformat Laszlo Papp de Oradea decide destituirea pastorului și mutarea sa la Mineu – județul Salaj. Laszlo Tökés se adresează judecătoriei, procesul durând până la 28 noiembrie, când pastorului îi este respins recursul.

August, 1989

Agenți de informații ai Departamentului Securității Statului, infiltrați în cantonamentele speciale paramilitare din Ungaria, raportează primele date în legătură cu pregătirea unor formațiuni de luptă (gherilă urbană) ale căror misiuni erau să acționeze în România pentru crearea pretextelor unor evenimente în consens cu evoluțiile din Polonia, Ungaria, Cehoslovacia și R.D. Germană, convenite, pe de o parte, de Mihail Sergheevici Gorbaciov și George Herbert Bush și, pe de altă parte, de François Mitterand și Helmut Kohl, având și binecuvântarea Sanctității Sale, Ioan Paul al II-lea, Pontiful Vaticanului. Organizația „România Liberă“ și U.M.R.L. au fost paravanul sub care A.H.O. (acronimul Securității R.P.U.) au organizat formațiuni paramilitare pe care le-au instruit în tabăra cazarmă militară de la Bicske, pentru „acțiunii viitoare de gherilă urbană în România“. Instructorii erau unguri originari din România. Noul conducător al „României Libere“ și al grupului instruit, de cca 400 de membri, era tehnicianul petrochimist Manea Gheorghe, iar din partea U.M.R.L. asista Sandu Pobereznic. Subzistența

grupului era asigurată de organizații revizioniste maghiare, U.M.R.L. și Înaltul Comisariat al O.N.U. pentru Refugiați, care avea deja un birou în Ungaria. În subsolul cazărmii de la Bicske se tipăreau materialele de propagandă pentru a fi trimise în România, pentru a se determina crearea unor nuclee interne ale organizației „România Liberă".

Pe cale de consecință a celor relevate, agenți curieri ai mișcărilor „solidarnosti" din Polonia, „forumurilor civice" din Ungaria, Cehoslovacia și R.D. Germană sunt interceptați și anchetați (în România), în plenitudinea îndeplinirii misiunilor de racolare și fixare a sarcinilor ce reveneau „revoluționarilor aleși pentru provocarea surprizelor strategice (politice) planificate". Ei aveau să recunoască cine sunt, de unde au venit și cu ce scop, precum și gradul de îndeplinire a misiunilor. Mai puțin nominalizarea elementelor operaționale (persoanelor) care urmau să-și asume riscurile provocării și conducerii (dirijării) evenimentelor amorsate.

Ca model de tratament aplicat de Securitate emisarilor, menționez pe cel administrat de colonelul Dumitru Ogășanu, șeful Securității județului Bihor, care i-a cazat în cel mai bun hotel din Oradea, cu pachet de servicii „all inclusive", totul facturat pentru necesități operative ale securității statului, conform „art. bugetar 52". Paranteză: În toamna anului 1989, emisarii realizaseră contacte și constituiseră puncte de sprijin în București, Cluj, Târgu Mureș, Brașov, Sibiu, Cugir, Alba Iulia, Lugoj, Caransebeș, Timișoara, Arad, Oradea, Satu Mare, Iași, Constanța, Craiova. Fiecare emisar acționa „multiplu de zece", iar fiecare nou membru recruta alți zece ș.a.m.d. În București s-a dat atenție recrutării elevilor de liceu, cu care se realizau ședințe de instruire în parcuri. Unii părinți îngrijorați au sesizat biroul de informații al Ministerului de Interne.

În zilele de foc din decembrie 1989, am avut confirmarea deplină a misiunilor acelor emisari. Majoritatea orașelor-ținte ale curieratului lor, au fost cuprinse, în după-amiaza zilei de 21 decembrie, de furia unor revolte, aparent ilogice, în care interlopi periculoși, terorizând autoritățile de securitate și ordine publică (din înalt ordin subordonate Ministerului Apărării Naționale, cu ordin expres să nu riposteze), s-au transformat în revoluționari profesioniști. Desigur, au existat și excepții, dar cu titlu de excepție.

În fapt, însă, s-au confirmat învăţămintele evenimentelor istorice similare în care, ceea ce un important protagonist al evenimentelor (V.M.) avea să numească „pegra socială obsedată de căţărarea în fotoliile puterii", constituie suportul oricărei revoluţii, numai că „pegra avidă de o nouă dictatură, a străzii, nu trebuie să se caţere în acele fotolii". Fără comentarii. Acest crez l-a călăuzit pe respectivul protagonist, atât ante cât şi post factum comploturilor în iţele cărora a fost /ori s-a implicat. Nu sunt puţini cei care ştiu şi partea de adevăr pe care Domnia Sa nu şi-l mai aminteşte.

Am cunoscut şi avut şansa să supravieţuiesc confruntărilor cu toate categoriile elementelor operaţionale „hummint" ale conspiraţiei externe finalizate cu lovitura de stat militară „parţial reuşită"(V.M.) din decembrie 1989. (Încheiem paranteza.)

Emisari ai „complotului intern", chiar generalul Militaru personal, fac tentative de tatonare a conducerii Ministerului de Interne – cunoscându-li-se apartenenţa K.G.B-istă, sunt evitaţi. Unui general, fost în conducerea Ministerului de Interne, care a solicitat, în acelaşi scop, o audienţă „de nivel" la conducerea D.S.S. i-a fost trimis ca interlocutor translatorul de limbă rusă, cu care efectuase în anii '60 misiuni la Moscova!

Sfârşitul verii anului 1989 avea să mai aducă noi probleme, generate de returnările masive ale emigranţilor români ilegali din Iugoslavia. Coloane ce păreau a nu se mai sfârşi erau conduse, în ordine, de autorităţile iugoslave şi predate grănicerilor români. Ceauşescu dispune primirea „returnaţilor" în cazărmi militare, unde să fie interogaţi (în terminologia consacrată de manualele O.T.A.N: supuşi procedurii de *debriefing*). Numărul lor mare făcea imposibilă trimiterea în justiţie pentru trecerea frauduloasă a frontierei. Concomitent, pe direcţia Ungariei, au loc câteva evadări de-a dreptul spectaculoase (Nadia Comăneci, un cioban cu o turmă de câteva sute de oi, un orădean cu un autoturism căruia i-a adaptat roţile la şinele de cale ferată), toţi aceştia fiind aşteptaţi dincolo de frontiera română de numeroşi reporteri ai ziarelor, posturilor de radio şi televiziune. Un grup de 11 persoane din Cluj aflate ca turişti în Bulgaria, solicită azil politic Ambasadei Ungariei la Sofia, de unde sunt extraşi pe calea aerului, cu destinaţia Budapesta. Cazul a fost nu numai intens mediatizat, dar şi supus atenţiei organismelor internaţionale, ca un exemplu al persecuţiei minorităţilor etnice în

România. Câteva zeci de grăniceri sunt arestaţi pentru complicitate la trecerea frauduloasă a frontierei. Pe mulţi i-a demascat opulenţa stilului de viaţă, urmare a câştigurilor realizate din favorizarea persoanelor trecute clandestin graniţa. Ceauşescu dispune trecerea Trupelor de Grăniceri în subordinea Ministerului de Interne. Ministrul Apărării Naţionale primeşte greu decizia Comandantului Suprem, deoarece ea era expresia percepţiei „Tovarăşului" asupra degradării corpului grăniceresc şi a necesităţii de a fi reinstaurată disciplina sub autoritatea ministrului de Interne, nimeni altul decât temutul Tudor Postelnicu.

Septembrie-octombrie 1989

În conferinţele unor organizaţii locale ale Partidului Comunist Roman din unsprezece judeţe şi municipiul Bucureşti au fost exprimate împotriviri la realegerea lui Nicolae Ceauşescu ca secretar general, la Congresul al XIV-lea al P.C.R. din 23-25 noiembrie 1989. Responsabilii politici judeţeni, în acord cu membri ai conducerii centrale a partidului, convin să nu-l informeze pe Nicolae Ceauşescu. Generalul Iulian Vlad, ministru secretar de stat la Ministerul de Interne şi şef al Departamentului Securităţii Statului îşi asumă decizia spargerii blocadei informaţionale, determinându-i pe Emil Bobu şi Elena Ceauşescu să-i prezinte secretarului general şi Preşedinte al Republicii situaţia centralizată (fenomenul) şi nominală (temerarii care şi-au asumat riscurile, fiindcă erau oameni ce exprimau deschis cu totul altceva decât maşina de propagandă a partidului, scăpată de sub control) a cererilor de părăsire de către Ceauşescu a funcţiilor supreme deţinute în partid şi stat. Presa oficială a partidelor comuniste şi muncitoreşti din statele membre ale Tratatului de la Varşovia, dar şi cea de la Belgrad, în mod aparte, critica fără menajamente, în termeni foarte duri, politica dusă de Nicolae Ceauşescu. Televiziunea din Ungaria dedica emisiuni speciale pentru congenerii din România, care sunt recepţionate şi induc orientări net potrivnice liniei politice oficiale a Bucureştiului. La Oradea şi în celelalte reşedinţe ale judeţelor învecinate cu Ungaria şi Iugoslavia se organizează, „ad-hoc", grupe tehnico-operative de monitorizare a propagandei pe care Budapesta şi Belgradul o realizează, vizând obiective politice în România. Aproape că nu mai exista ţară din Europa a cărei presă să nu atace sistematic regimul politic de la Bucureşti.

Informarea Preşedintelui României asupra tendinţelor politice internaţionale şi a influenţelor acestora în plan intern devine o întreprindere tot mai laborioasă şi stresantă, nu din cauza vreunei rezerve de a i se prezenta ştirile negative extrem de incomode, ci din cauza avalanşei acestora, care impuneau două şi chiar mai multe ediţii pe zi ale informării operative. În unele zile, şeful D.S.S. rezerva până la patru ore (în două reprize, la începutul şi încheierea zilei) pregătirii informaţiilor şi verificării lor suplimentare.

Notă-comentariu: Cineva, care apare opiniei publice ca foarte avizat, a afirmat că aceste informări nu au existat, cu excepţia unor generalităţi. Importanta persoană se află, când abordează asemenea subiecte, într-o permanentă eroare. Sediul instituţiei Buletinului Informativ- probleme de securitate se afla la Centrul de Informaţii Externe, fiecare exemplar unic fiind caligrafiat şi semnat olograf. Plicul îl deschidea personal Nicolae Ceauşescu şi tot el îl închidea (capsa), cu menţiunea „Retur". Aceste buletine nu au circulat, sub nici o formă, în structurile Securităţii interne. Aspectele interne de securitate, care priveau tematica acestor buletine, dacă nu se integrau, se raportau ca anexe ale Buletinului, iar baza lor se arhiva în dosarul problemei sau spaţiului deţinut de structura informativ-operativă. Această **„descentralizare", în fapt o strictă compartimentare şi secretizare, era de natură să** limiteze circulaţia informaţiilor sensibile destinate şefului statului şi să nu fie cunoscute de cei cărora nu le reveneau atribuţii decizionale implicate de conţinutul informărilor. Mai mult, o serie de astfel de informări, „note-speciale", dacă priveau personalităţi din înalta nomenclatură, nu aveau antetul emitentului, ori număr de înregistrare. Acesta este unul dintre motivele pentru care nu sunt la îndemână materiale accesibile în câteva duzini de cazuri şi operaţiuni active în 1989 şi încă vii în memoria unora dintre combatanţii de ambele părţi, azi, cei mai mulţi veterani ai lumii informaţiilor secrete.

Serviciul Central de Analiză Sinteză din structura D.S.S. prelucra datele pentru Buletinul Informativ al Ministerului de Interne, cu o arie de difuzare generală în interiorul sistemului şi la principalii lideri de partid şi de stat. Doar unele dintre asemenea „note generale" au ajuns şi printre documentele preluate de Serviciul Român de Informaţii, pe care le-a văzut şi V.M. Oricine ar fi cunoscut sistemul de informare existent, nu s-ar fi hazardat să afirme, sub auspiciile puterii cuvântului tipărit, că:

„Eu am cerut toate documentele de arhivă privind reflectarea în notele Securităţii a evenimentelor care urmau să se producă şi mi-au făcut impresia că erau foarte departe de adevăr (...) Erau note generale, ceva de genul cu imperialismul care se mişcă, că serviciile israeliene care fac (...) care s-a şi dovedit că nu aveau legătură cu planificarea, cu acţiunea pusă în derulare de sovietici." De către cine s-a dovedit, unde şi când?! Cine nu avea interesul ca ţările arabe să se dezvolte economic şi a subminat cooperarea acestora cu România, inclusiv prin sabotarea unor mari proiecte de investiţii pe termen lung? Nu Israelul? Încheiem comentariul.

Octombrie, 1989

• Mijloacele de transport în trafic internaţional – auto şi feroviare – devin vectorii unor acţiuni propagandistice concertate, în acestea fiind descoperite importante cantităţi de manifeste, platforme-program şi chemări la acţiuni de schimbare şi democratizare a regimului politic. Calitatea suportului grafic şi a tipăriturii denotau – potrivit expertizei laboratoarelor specializate ale Departamentului Securităţii Statului – o finanţare şi o logistică generoase.

• La data de 04 octombrie 1989, ataşatul comercial al Ambasadei Ungariei la Bucureşti este prins în flagrant, reţinut şi condus la Inspectoratul Municipiului Bucureşti al Ministerului de Interne, pentru săvârşirea de „acţiuni duşmănoase statului român, în forma difuzării de manifeste instigatoare la complot". Recunoaşterea este înregistrată şi, în caz de protest diplomatic, exista aprobarea difuzării ei de către Televiziunea Română.

• O evaluare a celor mai recente informaţii din importante operaţiuni cu agenţi dubli pe spaţiile occidentale prevestesc „evenimente istorice". Din cancelariile occidentale sunt transmise avertismente grave. Monitorizarea mediilor diplomatice, inclusiv a unor comunicări cifrate decodate, confirmă avertismentele. Recolta agenţilor dubli este „curată". Ceauşescu este informat. Unora (*dintre*) datele sensibile, pentru a fi luate în seamă, li se atribuie paternitatea unor lideri politici comunişti din emisfera occidentală, în care avea încredere. Îi sunt prezentate extrase din presa străină din Vest şi din Est. Realizează unitatea de abordare şi concentrarea tirului. Degeaba, însă. Propaganda de partid, ruptă de orice realităţi, şi străluciţi

oportunişti de carieră din camarilă continuă să-i manipuleze percepţia realităţilor.

• Generalul Ilie Ceauşescu este dovedit fratelui său că a fost „acaparat“, prin ingenioase combinaţii şi manevre, de agenţi de marcă a două servicii străine, care-l manipulează ca... „agent de influenţă“. La fel cum agentul internaţional Mihai Pacepa deschidea uşile şi influenţa deciziile printr-un alt frate, fost milițian reciclat în „şef al cadrelor“ Direcţiei Generale de Informaţii Externe. În cazul „istoricului“, însă, miza era mult mai mare, existând şi puternice motivaţii economice, din categoria celor cu potenţial de subminare economică.

• Data de 25 decembrie este avansată, de surse occidentale, ca punct terminus al carierei politice a lui Nicolae Ceauşescu.

Col. (r) VIOREL ROŞU

La 22 decembrie 1989 era căpitan şef serviciu UM 0672, filaj F, preluat de Armată, avansat maior la 28 decembrie 1989, avansat lt.-col. la 18 mai 1990, trecut în rezervă de la SRI, la 1 decembrie 1992. A lucrat la câteva firme, apoi la Gazeta Sporturilor, consilier juridic, septembrie 1995; cere reîncadrarea, din 1 februarie 1996 la UM 0215. A avut preocupări de consemnare asupra istoriei DSS şi a SRI.

Înregistrare audio. Stenograma a fost pusă la dispoziţia interlocutorului şi returnată cu mici observaţii şi completări.

04.04.2006

AMS: Din când în când o să vă întrerup pentru întrebări sau precizări.

VR: O.K.

AMS: Intrăm direct în 1990.

VR: Intrăm în 1990. Efectiv, Securitatea asta avea sedii, oameni, tehnică, avea automobile şi ce-o mai fi avut, bani, o direcţie financiară, ca orice instituţie a statului, numai că la momentul 22 decembrie, cei din conducere, oamenii respectivi, pentru că noi vorbim de instituţii, dar instituţiile respective sunt conduse de nişte oameni. Eu, la teoria generală a statului asta am învăţat şi, în funcţie de cum se mişcă în momente din astea oamenii respectivi, aşa e şi destinul instituţiei. Or, ei nu s-au mişcat sau s-au mişcat defectuos, într-o analiză după 17 ani, sau eu zic, aşa, mai plastic, atât i-a dus capul, domnule, asta s-a întâmplat şi nu mai comentăm ce s-a întâmplat (în perioada 22-28 decembrie 1989). În clădirile rspective, unde se afla forţă umană, cu excepţia câtorva care au fost dezafectate, a ieşit V.A. Stănculescu pe post şi a spus că au fost dezactivate instalaţiile din (*str.*) 13 decembrie, dar în majoritatea sediilor nu s-a întâmplat nimic, au rămas aceeaşi oameni. Este bună expresia, cine a dat-o, de aceeaşi Mărie, dar nu chiar la început cu altă pălărie, că pălăria asta încă nu avea un titlul bine conturat. Exista însă o subordonare, ca militari. Şi în această perioadă efectiv nu

se munceşte nimic. Deci, ce fac oamenii: unii stau pe acasă, alţii dispar, alţii vin la serviciu, de regulă cei are aveau serviciu de birou, de la financiar, pentru că ne-am trezit la un moment dat că nu ne-au dat leafa pe decembrie, ori în Decretul 4 se spunea că fondurile băneşti trec la M.Ap.N. Îmi aduc aminte că începusem să ţipăm, n-aveam bani. Pe mine, într-un fel, mă durea acest lucru, eu muncisem, şi pe vremea aia se plătea dacă lucrai o zi pe luna respectivă, se plătea pe toată luna; acum e invers, în martie te plăteşte pe ce-ai lucrat în februarie, e o şmecherie prin care s-a câştigat o lună practic. Apare fenomenul cu listele celor trecuţi în rezervă şi ca atare un număr mare de oameni pleacă, având în mintea lor că prin trecerea în rezervă li se vor da pensii. Numai că Ministerul Apărării Naţionale, care niciodată nu a agreat această trecere în cadrul Armatei, nu a privit cu ochi buni această situaţie. După care s-a elaborat un document, care i se prezintă lui Militaru, o schemă de organizare a DSS, pe care el face adnotări şi spune: 110 nu se desfiinţează, ci se uneşte cu Direcţia III, contraspionaj, se desfiinţează SMB, alte direcţii. În ce priveşte DIE, este transformat în SIE, reorganizat, este adus Caraman prin ianuarie, dar în realitate nu s-a schimbat mare lucru. Ei au rămas în sediile lor. Armata doar le-a dat un cod militar nou. O lungă perioadă de timp după 1 ianuarie, cei din D.S.S., care n-au fost arestaţi, care nu au fost în spital, cum au făcut unii care s-au internat, mirosind că se întâmplă ceva, stăteau şi aşteptau. Exista vechea conducere; unde a dispărut comandantul a rămas locţiitorul, care şi el aştepta. În momentul în care la radio s-a anunţat că a fost arestată conducerea DSS, a început pentru toată lumea o stare de panică. Aveau loc discuţii aprinse, certuri, fiecare îşi aducea aminte de conflicte mai vechi cu şefii profesionali; era o mare agitaţie. La 22 decembrie 1989, şefii unităţilor mari erau în majoritate ofiţeri care intraseră în aparat în anii '50, politic, iar unii stăteau mai prost cu munca. Soarta unei lucrări, când mergea sus la analiză, era dată pe politic. Vă dau un exemplu: ajungea în final la generalul Vlad, el trebuia să le exploateze, era un sintezist, printre altele. Cum le exploata, se ducea cu ele în mapă la Omul, la cine să se ducă...

AMS: La Ceauşescu.

VR: Bineînţeles. Niciodată nu se va şti, se fac presupuneri, nu se va şti, nu cât îi prezenta, ci forma în care îi prezenta, în condiţiile în care Ceauşescu n-a mai avut încredere în Securitate. Din 1973, Ceauşescu n-a mai venit la bilanţuri, trimitea un mesaj.

AMS: Eu vă dau o cifră: 3443 de lucrători ai Securităţii daţi afară la începutul anului 1990. Ce s-a întâmpla cu ei?

VR: Este adevărat, dacă n-or fi fost mai mulţi. Etapele au fost astea: în primul rând au fost cei cu 50 de ani împliniţi. Foarte mulţi au plecat în rezervă până la crearea SRI-ului,] în 26 martie. Mulţi au plecat atunci şi vă dau o altă dată la care s-a ieşit masiv, după 20 mai, după avansările în grad la SRI. Atunci mulţi au considerat că avansările n-au fost pe merit şi au părăsit structura. Erai pe o funcţie, erai şef de birou, căpitan, te-a făcut maior. Au fost şi doi generali, unul dintre ei s-a lăudat că este primul general al SRI, dar era o ordine alfabetică în decret, Drăgoi înaintea lui Stan, deşi Stan îi era şef.

AMS: Deci unii au plecat ca nemulţumiţi de noul SRI.

VR: Eu îmi cunoşteam colegii, n-am fost nici credul, nici mai deştept decât alţii, poate mai analitic, pornind de la dragostea pentru istorie, m-a interesat istoria instituţiei. Şi m-a interesat ce spun alţii, cum a fost, ca să-mi fac o idee... Din punct de vedere al noii deschideri date de democraţie, unii au ajuns mult mai sus plecând din structură. A fost o situaţie în care viaţa le-a oferit mult mai mult decât dacă rămâneau în SRI.

AMS: Aici este un subiect foarte dezbătut în ziare, un subiect la zi. Oamenii ăştia care au plecat, daţi afară sau plecaţi de bunăvoie înainte de alegerile din 20 mai, au plecat din proprie iniţiativă sau din vreun ordin: Duceţi-vă şi intraţi în afaceri!

VR: Nu, au plecat, marea majoritate, pe nemulţumiri personale.

AMS: Dar dvs. ştiţi că plecarea nu era o chestie simplă, exista pensie, existau drepturi şi obligaţii ale fostului ofiţer. Vă întreb din nou: au plecat pentru că li se deschisese şi lor şansa unei alte societăţi sau au plecat pentru a se „infiltra" în societate?

VR: Dirijat n-a plecat nimeni. Este cu titlu de certitudine. Din toate cazurile pe care le cunosc, dacă le punem pe hârtie tragem această concluzie.

AMS: Deci nu susţineţi teza că a existat un plan prin care ofiţerii de Securitate să fie „infiltraţi" în diferite domenii ale societăţii.

VR: Nici vorbă. Am să vă dau un exemplu: zilele acestea, când stăm de vorbă, se pune problema să se desfiinţeze gradele militare şi vă garantez că vor pleca ultimii mohicani, rămaşi de pe vremea Securităţii, pentru că ăstora, prin mentalitate, nu

le convine. Cei care au 50-55 de ani vor să iasă cu pensie de militar, pentru că lumea asta n-a înţeles, că peste viaţa unui militar care a fost în Securitate, a trecut în Securitatea condusă de Armată şi apoi la SRI nu s-a schimbat nimic, el tot militar a rămas.

AMS: În ce condiţii de cadre au ieşit oamenii ăştia în primele luni ale anului 1990?

VR: Să le luăm pe rând. Primii a ieşit în condiţii de vârstă cu drept de pensie, şi au întrunit marea majoritate criteriul de vechime, pentru că la 50 de ani aveau aproape toţi 25 de ani de muncă. Au fost scoşi de Armată. Numai că Armata le-a dat exchivalenţe de funcţii mult mai mici ca la Securitate, după normativul Armatei. Dau un exemplu: la un cabinet medical de unitate DSS, medicul-şef avea funcţie de colonel, comandant de regiment, şi a fost trecut de cei de la Armată pe locotenent-colonel, comandant de batalion. Începând cu sfârşitul lunii ianuarie, când încă era Militaru ministru, apar primele conduceri militare în acel Departament al Siguranţei Naţionale, sub comanda generalului Logofătu, şi la fiecare unitate, inclusiv la judeţe, ne-am trezit cu câte trei sau patru comandanţi de la Armată. Majoritatea nu se pricepeau, erau total nepregătiţi pentru o astfel de muncă. E greu să te aducă din pifan să te facă profesor. La vreun an-doi, după ce a apărut legea SRI, ei au fost înlocuiţi. În şedinţele de instalare a comandanţilor de la Armată, unii s-au purtat frumos, pentru că le era frică sau habar nu aveau ce e acolo, alţii s-au purtat urât şi ne-au zis: securişti, aveţi grijă ce faceţi! Pe acest fond, au apărut şi unii care stătuseră 10 ani la pensie cu bube în cap de la fostele organe şi acum M.Ap.N. i-a pus în fruntea structurilor. N-au găsit aici nişte proşti, de regulă i-au găsit pe cei mai tineri, care ştiau meserie...

AMS: Era oricum generaţia naţionalistă a lui Ceauşescu...

VR: Exact. Au dat de cei din zona profesioniştilor, pentru că cei vechi, cu pensionarea la 50 de ani, fuseseră decapitaţi. Ei bine, aceşti comandanţi de la Armată au fost şi în capul de listă la decretele de avansare care au urmat. Ăştia au ţinut discursuri, tema fiind să servim cauza. Care cauză? au întrebat ofiţerii. Problema era că foloseau o limbă de lemn, aveau nişte fraze generice... democraţie, statul de drept etc. Dar o structură de informaţii trebuie să primească misiuni. Ăştia de la Armată ştiau ce misiuni trebuie să dea celor preluaţi de M.Ap.N. Aici

a mai apărut un conflict, un conflict strict profesional. Până la urmă, au venit cu noua organigramă şi cu aşezarea pe funcţii şi s-a făcut un talmeş-balmeş. Când au preluat Departamentul, l-au preluat cu un număr de funcţii. Asta însemna atâţia bani de la buget şi, dacă voiai să mai pui pe alţii, trebuia să mai găseşti nişte bani. Apar noile funcţii. Dacă nu mă înşel, era generalul Ciubăncan la cadre, adus de Militaru şi apoi Măgureanu l-a adus pe un colonel Bulea, care a fost vreo doi ani şef de cadre. La prima şedinţă, era încă Logofătu la comandă, s-a ridicat cineva şi l-a întrebat ceva legat de misiuni, ăla habar nu avea şi atunci a răspuns Bulea. Atunci s-a întâmplat următorul lucru: dacă un şef de serviciu dintr-o unitate centrală de Securitate avea funcţie de colonel clasa 41-42-43 de salarizare, clasă foarte bună, pe noua structură dată de MApN se numea şef de secţie, mai mică din punct de vedere al salarizării. Vin ştatele şi vedem fiecare ce s-a întâmplat şi au început discuţii.

AMS: Asta explică plecarea multora de bunăvoie.

VR: Vă dau exemplul meu. În ianuarie m-a făcut maior, avansarea pe care n-o făcuse Ceauşescu în vara lui 1989, rămăsesem şef de serviciu, m-a făcut şef de secţie, dar nu mai aveam clasa 41 de salarizare şi pierdeam la bani. Asta este un fenomen real. Altceva: s-a reuşit să se iasă din amorţeală şi din statul pe acasă şi prin birouri şi am fost puşi la treabă.

AMS: Care treabă, asta mă interesează, ce misiuni au primit noile structuri?

VR: După ce a plecat Militaru, a venit Stănculescu, da încă nu se făcuse SRI. Suntem convocaţi pe servicii la minister, la MApN, erau tancuri acolo, ne aduc în sala de şedinţe. Am intrat în sală, ne-am văzut pentru prima oară după decembrie. Ne uitam câţi de mulţi lipsesc. Nu erau cei de la a V-a, care fuseseră arestaţi, nu erau cei de pe la a IV-a, de la alte Direcţii. Eram foarte puţini rămaşi.

AMS: Ce s-a întâmplat cu cei de la dezinformare?

VR: Aici este o confuzie în presă. Au scris că D era de la dezinformare. Nu, după revoluţie, la crearea SRI, s-au dat alte indicative unităţilor, şi D a devenit filaj şi investigaţii. La mine, eu am rămas pe loc cu unitatea, nu fusesem implicaţi în evenimente, iar serviciul meu asigura în continuare paza corpului diplomatic şi niciun diplomat sau familia lui nu a avut de suferit. De prin ianuarie, când a început balamucul pe străzi, diplomaţii au început să sune la Ministerul de Externe, la Armată: „Daţi-ne

protecţie, pentru că... e lume multă pe străzi, violenţe..." şi ce ştiţi că s-a întâmplat. Eu nu mi-am încetat niciun moment activitatea.

AMS: La ce unitate lucraţi atunci? Care era denumirea exactă?

VR: În 22 decembrie 1989, unitatea avea codul militar 0672- Bucureşti. Se ocupa numai cu filaj, pentru că ivestigaţiile, care făcuseră parte din această unitate fuseseră luate, numai în Bucureşti, şi trecute la SMB, iar în ţară aveam unităţi numite de filaj şi investigaţie. Deci în ţară aveam şi investigaţie.

AMS: Cum era Mavru la Timişoara.

VR: Era şef de serviciu judeţean, un băiat bun. Unitatea din care făceam parte îşi desfăşura activitatea după ordinul 001401 al M.I. din anul 1978, intitulat Instrucţiuni privind munca de filaj şi investigaţii. Investigaţiile s-au întors la unitate după 1990. În cadrul unităţii exista şi un serviciu, la care am primit ordin după 1990 să întocmesc un istoric, serviciul se numea filaj pază corp diplomatic, unde eram comandant. Ca atare, am traversat evenimentele muncind în continuare cu mândria personală că nu s-a întâmplat nimic nici unui diplomat sau familiei lui...

AMS: O secundă. Dvs. vă referiţi la activitatea de protecţie, nu de urmărire a diplomaţilor.

VR: Nu eu îi urmăream, urmărirea o făceau cei de la teren, ca peste tot în lume. Să revenim la întrebarea dvs. A venit revoluţia, SRI a schimbat denumirea în Diviziunea D, pe care ziariştii au luat-o drept fosta D, de la dezinformare. Fals! S-au păcălit. După '89, D însemna filaj şi investigaţii, pentru că noua clasificare a diviziunilor a fost A,B,C,D...., care nu mai aveau nicio legătură cu fostele Direcţii ale Securităţii. Pe 28 ianuarie 1990 a venit un colonel de la Armată, Drăgoi Ilie, era mai bine pregătit decât ceilalţi, şi a trecut la reorganizarea unităţii. A întrebat unde sunt oamenii, plus că ambasadele cereau tot mai multă securitate şi nu aveam oameni. Plecaseră mulţi, daţi afară, şi atunci cei de la SMB-ul desfiinţat, printre care şi serviciile de investigaţii de acolo au început să se intereseze cum se pot întoarce, aflând că unitatea noastră nu s-a desfiinţat.

AMS: Adică vreţi să spuneţi că aceşti ofiţeri s-au întors la dvs., la Drăgoi, şi nu s-au dus la UM 0215.

VR: Nu se înfiinţase încă UM 0215.

AMS: Deci, vorbim de ianuarie 1990.

VR: UM 0215 apare ca act de naştere la 1 februarie 1990. Se face o confuzie. Această unitate n-a avut de la început, ca mijloace de muncă, filajul şi investigaţia. În nişte lucrări găsesc că s-au înfiinţat în cadrul Ministerului de Interne, care rămăsese fără structuri informative, două unităţi: una 0215, care la început s-a numit Direcţia de pază a obiectivelor de interes politic, aşa am găsit-o prin hârtii, cu un efectiv militar de 236 de ofiţeri de la Securitatea Bucureşti şi circa 40 de ofiţeri de la CI. Au mai intrat în 0215, individual, ofiţeri din foste structuri ale Securităţii desfiinţate, revoluţionari, tot felul de civili... era un talmeş-balmeş. Nu avea filaj şi investigaţii, însă în cadrul Inspectoratului General al Poliţiei apare o direcţie de supraveghere şi investigaţie. De ce a apărut această structură şi efectiv ce a fost cu ea? Condusă de colonelul Dima Traian. Ce se întâmplase? Până în 1989, în România existau două feluri de filaj: filajul Securităţii şi filajul Miliţiei. Înclin să cred că, desfiinţându-se SMB-ul, cei de la Miliţie transformaţi în Poliţie, au căutat să-şi refacă structura proprie de filaj şi investigaţii. Astfel că, în evenimentele de după '89 vom întâlni personaje implicate în tot felul de acţiuni, despre care s-a spus generic că sunt foşti securişti, dar nimeni nu a produs vreo dovadă[1].

AMS: Pe undeva, ceea ce spuneţi dvs. explică de ce s-a afirmat că Securitatea era o structură labirintică, foarte complicată.

VR: Nu discutăm aici de unităţi acoperite sau de structuri pe care nu le ştiau decât şefii. Eu vorbesc despre desfiinţarea Securităţii şi urmările ei vizibile, că le-am văzut cu ochii mei. La început v-am spus: Securitatea avea clădiri, structuri pe hârtie, dar în realitate ea însemna oameni. Eu de oameni vorbesc.

AMS: V-am înţeles.

VR: În toată această perioadă dinainte să se înfiinţeze SRI-ul, oamenii ăştia umblau, se interesau unde să-şi găsească un loc de muncă. Se deschisese, dacă vreţi, o bursă a locurilor de muncă pentru foştii angajaţi ai Securităţii. Unii au fost angajaţi, alţii

---

[1] Situaţia este confirmată de cercetarea istorică. De foarte multe ori, în relatările unor martori, apar termeni generici „securiştii", „informatorii Securităţii" mai ales în situaţii de stradă, cum sunt cele descrise de Sergiu Nicolaescu despre componenţa grupului de protestatari de pe baricadă, în care ar fi recunoscut colaboratori ai Securităţii pe care îi ştia de la filmări etc. De cele mai multe ori era vorba, în cazuri particulare, de colaboratori, informatori ai Miliţiei.

au plecat şi s-au descurcat în viaţa civilă. Nu i-a trimis nimeni: „Bă, infiltraţi-vă pe nu ştiu unde", din două motive: nu avea cine să le dea ordinul ăsta, că erau la Armată încă, şi în al doilea rând, nu au plecat organizat. Au existat şi oameni cu iniţiativă, şi securiştii s-au dus la ei. Că se cunoşteau dinainte sau i-au chemat ăia, fiindcă n-aveau cu cine să-şi facă firmele, e o altă treabă, o să discutăm...

AMS: Adică dvs. vreţi să spuneţi că în prima perioadă, până să apară SRI, nu a existat un ordin sau o manevră de infiltrare în societata civilă, în economie, pentru că nu exista instituţia care să ordone asta.

VR: Da!

AMS: Cine a colaborat cu SRI începând cu 1990, nu aude nimeni de el sau este apărat cu dinţii.

VR: Între timp, mulţi au trecut în rezervă, este şi o chestiune de timp, pentru că noi discutăm la momentul 2006, iar lucrurile astea se petreceau acum 16 ani. Un tip de 45 (*de ani*) atunci, are peste 60 acum. A ieşit. Şi, când spun a ieşit, mă refer şi la cei care atunci au plecat. Unii au dat faliment, alţii au pus nişte bani deoparte şi trăiesc din ei, cei mai mulţi stau la pensie. Din felul complicat şi chiar haotic în care s-a destructurat Securitatea şi s-au compus noile structuri, precum şi din chestiile astea de care vorbeam...

AMS: Trecerea timpului...

VR: Da... din toate astea rezultă o imagine falsă asupra realităţii actuale. Povestea cu Securitatea de astăzi deja este în afara realităţii. Trebuie să ne întoarceam la momentul '90–'91 pentru a găsi implicarea în politică.

AMS: În ce măsură au fost implicate structuri ale Siguranţei Naţionale, cum s-a numit imediat după decembrie, sau noile structuri în bătălia politică?

VR: Se termină cu Militaru. Toată lumea ştia despre ce e vorba, o acţiune de forţă a tovarăşilor... Ofiţerii tineri de la Marele Stat Major s-au dus la Iliescu şi i-au spus: ori noi, ori el. Şi este numit Victor Atanasie Stănculescu. Ne-a adunat în sală, cum v-am spus, că de aici reluăm povestea. Acolo se ridică unul pe care îl amintiţi în carte, Gheorghe Diaconescu, locţiitor la a III-a, beţivul, chipurile se erija într-un fel de şef. A intrat V.A. Stănculescu în unifomă militară de general-colonel şi cu profesorul Măgureanu. Stănculescu a luat-o prin sală, a verificat o

ușă, cică, probleme, profesionistul, să nu fim ascultați... Ofițerii se uitau unii la alții: vai de capul nostru, pe mâna cui am ajuns! Păi eram la ei, la Armată, cine asculta pe la uși? „Dragii mei, de ce v-am chemat...", așa și pe dincolo; Măgureanu n-a vorbit nimic.

AMS: Mai țineți minte data?

VR: Este după plecarea lui Militaru imediat.

AMS: El (Stănculescu) pe 23 februarie are o conferință de presă în care vorbește despre situația Securității, câți au fost dați afară, că nu se mai ascultă telefoane.

VR: Pe 23 dimineața a fost cu noi și probabil că după-amiază a ținut conferința. Era dimineață, 10.00-11.00. Măgureanu n-a vorbit, nu circula încă vestea că va fi pus la SRI. Atunci mi-am dat seama că omul pe care l-am văzut la proces era aici.

AMS: Vă referiți la dl Măgureanu și la procesul lui Ceaușescu.

VR: Da. Și, la ședința asta, se ridică Gheorghe Diaconescu, cum vă spuneam, și zice: „Aseară am fost la domnul Iliescu și principala problemă este că...". Domnule Stoenescu, eu m-am dus cu agenda la noii șefi: „Ordonați ce misiune am?" Și ei mi-au spus ceva în noua limbă de lemn că în noile condiții, democrația, apărăm cuceririle revoluționare, germenii democrației, și vom trece și vom face... Zic, bine, am înțeles, deși, în mintea mea, ordinele astea erau identice cu cele dinainte, numai că se schimbase stăpânul. Bun, zic, dar la meserie, coborând acum la profesiune, ce facem? Care e misiunea? Nimic. Revin. Se ridică Diaconescu în picioare..., a fost bețiv rău de tot, dar un profesonist bun, lucra pe spațiul american. Și se ridică în picioare și ne spune că principala sarcină trasată de noua conducere, n-a spus de Iliescu, dar ne-a spus că a fost la Iliescu, este că vine în țară un trădător, un nenorocit... Cine dracu' o fi? Am stat și ne-am gândit, am făcut o pauză și ne-am tot întrebat între noi cine o fi marele pericol... Era părintele Calciu-Dumitreasa. „Atenție, că vine marele trădător și spion Calciu-Dumitreasa!" Noi ne-am gândit că Diaconescu a luat-o razna. Chiar așa, am făcut gestul ăsta: „Băi, frățioare, ne întoarcem la oase, la bătrânii care abia se mai țineau". Ce Calciu-Dumitreasa, cu povestea lui din anii '70, răsuflată, că nu mai credeau nici ăia care lucrau cazul?

AMS: Vine Calciu-Dumitreasa și ne dă germenii democrației peste cap!

VR: Vine Calciu-Dumitreasa, pericol mare, şi se dărâmă România. Extraordinar, dom'ne! Şi pe tema asta s-au brodat nişte chestii, ştiţi, pe linie de muncă să luăm măsuri. Ce să-i facem, băi frăţioare, lui Calciu-Dumitreasa, era un cetăţean de peste 70 de ani, venea în ţară după mulţi ani, ce să-i faci? Inclin să cred că cei care stăteau prin jurul lui Iliescu sau care se duceau la el să-i arate ce servicii mari pot să facă pentru el i-au insuflat bazaconii, din aripa aia primitivă a Securităţii..., „dom'ne, Calciu-Dumitreasa rămâne până moare un pericol pentru noua democraţie din România". El a fost pericol şi înainte şi rămânea pericol 150 de ani. În rest, nimic altceva. Ne-a ţinut un spici Victor Atanasie, că o să avem tot sprijinul conducerii şi băieţi... la treabă. Noi ne priveam ca stafiile. Care treabă? Că despre Securitate se poate scrie orice, că urmărea oamenii, îi ascultam toată ziua, îi torturam... Păi 15 000 de oameni nu făceau asta. 15 000 de oameni îndeplineau misiuni, fiecare cu misiunea lui. Se făcea pe bază de ordin, în structuri organizate, pe specialităţi, cu obiective bine stabilite, cu sarcini şi limite individuale. Toate astea erau înlocuite cu... „să apărăm germenii democraţiei".

AMS: Plus că nu aveaţi lege.

VR: Aşa e, că nu aveam nici lege. Stai că mi-am adus aminte, a mai luat cuvântul contraamiralul Dinu Ştefan, cel de la DIA. A zis că îşi ia angajamentul să asigure toate condiţiile... Dom'ne, ne-am dus la treabă şi am început să ne ocupăm de Calciu-Dumitreasa. Nu aveai practic ce să faci, omul venise şi stătea de vorbă cu ai lui. Păi, în viaţa publică se spuneau lucruri mult mai periculoase pentru siguranţa statului, de către ăştia, revoluţionari, disidenţi şi alţi închipuiţi care până atunci circulau pe la birourile noastre să se toarne între ei. Ulterior am aflat că a fost o lucrare, tot pe la 0215, cu Doru Braia. Alt pericol naţional!

AMS: A fos expulzat.

VR: Iacătă, aşadar, cu ce ne ocupam. Nu au existat alte misiuni sau nu ştiu eu. De la băieţii de la a III-a, pe care eu îi consider adevăraţii profesionişti din fosta Securitate, fuseseră formaţi altfel, selectaţi altfel, din intelectuali, şi de la ei vin, cred că înainte să apară SRI, vin nişte liste cu persoanele care să fie date în consemn la ambasade, în primul rând la ambasadele occidentale. Mi-arunc ochii pe liste şi văd acolo... Doina Cornea! Parcă era înainte de 1989, când primisem astfel de ordine, tot cu persoane tip Doina Cornea. Mai văd Dinescu..., poate greşesc, dar erau aceleaşi nume dinainte.

AMS: Să spunem că aceste persoane aveau dosare la Direcţia a III-a Securităţii, la contraspionaj.

VR: Bine, dar acum erau în CFSN! Oamenii ăştia erau acum în conducerea statului! Spioni-nespioni, erau acolo. Acum era o altă lume, o altă chestie... Caramitru era mâna dreaptă a lui Iliescu sau cel puţin aşa părea. Dacă ofiţerul era profesionist, că aşa spun mulţi: eram profesionişti, nu executam orbeşte ordinele conducerii, indiferent care erau. Dacă era trădător, nu ofiţerul operativ stabilea asta, ci şefii mari. Iar lovituri spectaculoase date de servicii apar o dată pe secol. În plus, era o schimbare de regim, se schimbase lumea. Sensul cuvântului trădător era altul.

AMS: Deci lista asta a venit de la Direcţia a III-a?

VR: A venit de la resortul informativ. Nu mai reţin exact data, este posibil să fi apărut SRI-ul. Dar nu are niciun fel de importanţă. Dacă erai unitate de execuţie, primeai ceea ce se numea cerere sau sarcină, adică exact cum te duci la „Nufărul" şi le ceri: curăţaţi haina asta. Dacă ai făcut o crimă cu ea, răspunderea juridică nu este a „Nufărului". Dau exemplul ăsta ca să se înţeleagă, pentru că este multă confuzie asupra felului cum funcţiona aparatul şi eu cred că este întreţinută special, iar unii, ca domnii Oprea şi Olaru[1], special sunt intoxicaţi. Pe urmă totul se amplifică: colaboratorii, informatorii, securiştii, în general, că nu se mai înţelege nimic, toţi la grămadă, şi la grămadă scapă tocmai ăia care au făcut chestii grave. Prin anii '80 am avut probleme legate de această metodă de lucru, de care vă vorbesc. Veneau cereri telefonice: executaţi următoarea misiune. Şi atunci, într-o şedinţă profesională am spus: să facem măcar ca la Armată, să instituim nota telefonică, pentru că nu ştim cine răspunde. Apărea o misiune, întreba un şef, ce-i cu asta?, cine a dat ordin? şi tu îi spuneai: păi am primit un telefon de la X-ulescu, şef în structură, dar care putea să spună: nu, dom'ne, sau: eu am spus altceva şi n-a înţeles fraierul ăsta, că aşa scăpau. Asta este realitatea. Securitatea a fost o lume care nu se diferenţia mult de lumea cealaltă, numai că mentalitatea, laşităţile erau mai mari şi cu impact mai mare. Apărea un timp mort între solicitare, execuţie şi lipsa documentului. În mod normal, hârtia aia trebuia s-o anexezi la dosar, era faţa. De la ea porneai. Vedea şeful cel mare ce misiune s-a dat şi cum a fost îndeplinită.

---

[1] Tinerii istorici Marius Oprea şi Stejărel Olaru.

AMS: Domnule Roşu, avem în momentul de faţă un curent de opinie, care este susţinut de cei doi istorici tineri...

VR: Le-am citit cărţile.

AMS: Eu ştiu că sunt oameni de foarte bună calitate, dar au probleme cu analiza şi interpretarea informaţiei.

VR: Părerea mea este că nu se pricep. Ei nu sunt analişti de informaţie.

AMS: Bine, dar nici nu au la dispoziţie tot, ca să poată face analiză comparată şi cercetare fundamentală: de unde vine ordinul ăsta - cum spuneaţi chiar dvs. mai devreme –, cine l-a emis, pe ce bază, cum s-a executat, ce consecinţe a avut?

VR: Aveţi dreptate.

AMS: Doi: avem nişte evenimente cu caracter istoric – 12 ianuarie, 28-29 ianuarie, 18 februarie, mineriada. Apoi, frământările din interiorul PNŢ-ului, că el a invocat mereu infiltrarea Securităţii, şi toate astea la un loc, împreună cu confuzia voită CFSN-FSN, converg spre o bătălie politică dusă în stradă şi care a dat peste cap orice şansă a României de a se înscrie pe un drum european, spre democraţia autentică. Hai să spunem, ne-a întârziat un deceniu şi jumătate, dacă nu chiar două. Ne-a împiedicat să intrăm în tranziţie, să rezolvăm criza economică, să punem bazele instituţiilor democraţiei. Ei bine, astăzi, toată această întârziere este pusă pe seama Securităţii. Sau a securiştilor. Teza este că în bătălia politică dintre cele două blocuri politice, Putere şi Opoziţie, Puterea a folosit fosta Securitate împotriva celorlalţi. Mă interesează să-mi spuneţi dacă aveţi argumente pentru a susţine această teză sau este o invenţie. De regulă este indicată această UM 0215.

VR: Da.

AMS: Încep cu un exemplu. Am stat de vorbă, independent, cu doi ofiţeri de filaj. Ei mi-au indicat că, la manifestaţia din 12 ianuarie, ofiţerii de filaj se aflau în Piaţa Victoriei, că au participat la evenimente şi că unul dintre ei este autorul demascării lui Mazilu prin intermediul acelei angajate a Centrului de Hematologie. Concret: din ce ştiţi dvs., acei ofiţeri de filaj se aflau în misiune ordonată? Cine le-a dat misiunea?

VR: Domnule Stoenescu, era brambureală, nu exista structura funcţională care să le dea ordinul. Este uşor să spui: serviciul filaj de la unitatea cutare, că filaj făceau mulţi, este uşor să spui că erau de la filaj, dar eu vă spun că am trăit momentele acelea: birourile erau goale, şefii ascunşi, arestaţi sau se aflau şi ei în

stradă, gură-cască. Cine vă spune că la 12 ianuarie Securitatea mai funcţiona ca înainte, vă minte.

AMS: Repet întrebarea: au fost trimişi acolo cu o misiune? Ce se întâmpla cu informaţia? Se întorcea şi ajungea la Iliescu? Dvs. mi-aţi vorbit despre oameni, nu? Oamenii formau Securitatea, nu structurile pe hârtie şi denumirile.

VR: Corect.

AMS: Deci, oamenii Securităţii se aflau acolo, ei au transmis informaţiile. Cine le culegea şi le dădea mai departe?

VR: Poate unii comandanţi zeloşi, care căutau prin asta o scăpare sau care foloseau prilejul să se afirme, uite, eu sunt cu tovarăşul Iliescu. Nimeni nu a dat atunci un ordin: penetraţi manifestaţia PNŢ şi lucraţi-i pe opozanţi. Păi, domnule Stoenescu, comanda atunci era a Armatei! Nu conducea Armata fosta Securitate? Şefii nu erau, cum v-am spus, câte doi-trei de la Armată veniţi şi puşi pe scaune? Care şefi ai fostei Securităţi să fi dat ordine?

AMS: Insist, pentru că aici este un lucru important. PNŢ a invocat mereu că securiştii din interior au lucrat pentru a-i compromite. Şeful din partea Guvernului cu siguranţa naţională, că el dăduse numele ăsta, Gelu Voican Voiculescu, primea informaţii de undeva?

VR: Ipoteza este următoarea: ori Militaru, ori Gelu Voican a cerut să se treacă la măsuri, capacitând pe cineva. Eu văd lucrurile în felul următor. În seara de 31 decembrie 1989, neducându-mă acasă şi neinteresându-mă Revelionul... Aflasem ce se întâmplase cu Trosca şi aveam o stare sufletească proastă, mai ales că aflasem că putea să nu execute ordinul lui Ardeleanu, cerut de Militaru, să nu se ducă din cauza naturii ordinului: pentru un profesionist era clar că nu aveai cum să aperi MApN-ul cu trei ABI-uri, era suspect din start. Martori care mai trăiesc mi-au confirmat că, în momentul în care a ieşit pe poartă, i-a spus colonelului Potecă: „Dacă nu mă mai întorc, să-i împuşcaţi pe Ardeleanu şi pe Bliorţ". Conducerea era: Ardeleanu comandant, Trosca şef al Statului Major şi locţiitor, locotenent-colonel proaspăt avansat. Că de aici, săracu', a ieşit şi povestea că e terorist, purta veston de maior şi i-am şi spus: „Gigi, puneţi dracului încă o stea, că te-a făcut locotenent-colonel", şi el şi-a pus doar la manta, că era iarnă, umbla numai în manta şi în felul ăsta a apărut cu două stele la manta şi una pe veston, şi l-au făcut terorist.

AMS: El stătea în uniformă?

VR: El în unitate stătea civil, ăsta este şi motivul pentru care nu-şi pusese steaua la veston, pentru că înăuntru stătea civil. Afară ieşea cu mantaua. El era meanist, era ofiţer de la Armată, nu provenea din Securitate.

AMS: Da, ştiu cum a fost selectat pentru funcţie.

VR: Asta l-a şi costat, pentru că ştia bine cine e Militaru, atât de la Armată, cât şi de la Securitate. Cu toate că era cam corpolent, era tipul bărbatului de acţiune. Mai era unul Dan Gheorghe, locţiitor cu munca informativă. Mai era un colonel Bliorţ Ioan, locţiitor pentru probleme de pază şi apărare misiuni diplomatice. În momentul în care a venit ordinul lui Militaru, în unitate erau ăştia patru. Unii zic de Dan Gheorghe că s-a băgat pe sub nişte birouri, că a început să plângă... n-are importanţă. Important este că niciunul dintre ei nu avea capacitatea de a declanşa un fenomen cum a fost cel cu teroriştii, cum se spunea atunci.

AMS: Cunosc detaliile. Revenim la subiectul nostru: folosirea fostei Securităţi împotriva partidelor politice.

VR: Cronologia este aşa: până la 22 decembrie 1989, când s-a terminat, cadrele Securităţii au fost în stradă şi au stat până în ultimul moment, pentru că la un moment dat li s-a rupt comanda. Au fost trimişi din ordin, după care s-a ales praful. Apoi şi-a văzut fiecare de treabă, cum le-a trecut prin minte. Cei mai mulţi s-au dus acasă să-şi apere familia. Începuse delirul cu securiştii, teroriştii şi puştile cu lunetă. Marea majoritate nu a mai primit vreo misiune, până pe la începutul lui februarie, când a început bursa locurilor de muncă şi ofiţerii au început să-şi caute de lucru. Deci, este exclus ca vreo structură să fi funcţionat şi cineva să le fi dat un ordin expres de lucru împotriva partidelor. Mă refer la fosta Securitate, ofiţerii din unităţile informativ-operative. Nu exclud ca indivizi din cadrele fostei Securităţi să fi fost pe stradă. Se plimbau, erau şi ei curioşi, la troiţă, la Universitate, la orice manifestaţie.

AMS: După părerea dvs nu au existat nişte ordine.

VR: Deloc. Cine vă spune că pe nu ştiu cât ianuarie i-au chemat la serviciu şi le-au dat ordine, vă minte. Dar să o luăm metodic. De la 0215 n-aveau cum să fie, că nu era constituită. Dar, staţi că aici rămăsesem, pe 31 decembrie şeful meu vine de la şedinţa cu Gelu Voican-Voiculescu şi îmi spune că au apărut

nişte fosile, Doicaru, Neagu Cosma, şi că unii din şefii noştri au fost arestaţi (generalii Vlad, Stamatoiu, Bucurescu, Vasile), că Voican a zis că nu are nimic cu noi, să ne vedem de treabă şi să facem sărbătorile în linişte, urmând să fim chemaţi după. Ei bine, asta e problema: noi n-am mai fost chemaţi după. Am primit leafa mai mică şi am văzut noile încadrări, dar de adunat în formaţia obişnuită, pe unitate nu s-a mai întâmplat. Abia în februarie, cum v-am spus, ne-a chemat Stănculescu...

AMS: 23 februarie...

VR: Da, şi atunci ne-am revăzut. Până atunci s-a orientat fiecare. Este posibil ca în locurile unde au venit cei de la Armată, la Direcţia III de exemplu, noii şefi să fi cerut ştatele, să facă apelul.

AMS: Da, viceamiralul Dinu mi-a confirmat că a întrebat unde sunt oamenii şi i s-a răspuns că sunt pe acasă. El a tras concluzia că, de fapt, ofiţerii de securitate sunt ascunşi sau, povestea de ultimă oră, au constituit formaţiuni teroriste.

VR: Vai de capul lui! Eu am stat tot timpul la serviciu, datorită misiunilor unităţii mele, diplomaţii trebuiau apăraţi.

AMS: Staţi puţin. Dvs. afirmaţi că GVV, îl numesc generic pentru că era CFSN-ul şi Guvernul, nu avea la dispoziţie instrumentele, ceva structural cu care să organizeze ce spun ţărăniştii, o instigare profesionistă...

VR: Staţi puţin. Stau şi mă gândesc...: Voican a fost şi el în atenţie şi se pare că a şi lucrat cu nişte cadre. Unul dintre ei a fost Ion Condoiu, cu care se ştia foarte bine.

AMS: Da, îl ştiu bine pe Condoiu.

VR: Un altul a fost Calapod şi un altul a fost colonelul Tache. Oamenii ăştia atunci au fost desfiinţaţi, dar asta nu înseamnă că o relaţie personală, să bei un şpriţ sau cu mirosul ofiţerului de informaţi....

AMS: Eu vă pot confirma că s-a stabilit o relaţie apropiată între Condoiu şi Gelu Voican. Condoiu a fost ofiţerul meu de întreprindere, unde lucram eu în aviaţie.

VR: Condoiu apare ca ofiţer cu sarcini importante la formarea lui 0215. Păi, Cico a fost o marionetă, a stat şi el acolo prin nişte hârtii. Deci Voican i-a dat lui Condoiu...

AMS: I-a dat să facă nişte structuri...

VR: Nu, eu nu pun aşa problema. Oamenii ăştia, rămânând pe dinafară şi simţind din punct de vedere informativ, flerul ofiţerului de informaţii, cine a ajuns pe sus, cine ne are

în mână sau care poate să ne dea o slujbă sau să ne facă ceva, ia să ne ducem şi noi pe la el să-l abordăm să-i dăm de înţeles că trăim, că nu ştiu ce. Eu chestia asta o văd şi omenească, adică grija omului de ce-o să se întâmple cu el şi o văd şi profesională, ca o relaţie pentru că ... mă băiatule, tu ştii că noi am lucrat împreună. Şi stau şi mă gândesc că poate la propunerea, e doar o gândire, dar e logică, la propunerea lui GVV: „Băi, dar nu mai ai nişte băieţi, sau ia apucă-te tu de nu ştiu ce chestie, sau, eu ştiu, naiba să te ia... Asta o dată, ca acţiune din partea lui GVV. Îl mai lăsăm deocamdată pe Militaru deoparte. Se mai întâmplă un fapt. Parcă a mai scris cineva, parcă Nistorescu, când era *Expresul* pe la începutul anilor '90, apare un fapt foarte important. Care de fapt este actul de naştere al SRI, şi nu confruntarea de la Târgu-Mureş. Or, pe 8 ianuarie sau pe 12 ianuarie, într-o cameră, camera 8 sau 9 n-are importanţă, în blocul ONT cel de lângă (*magazinul*) Eva se pune o siglă pe uşă: Comisia de analiză a mediului, de ecologie, nu ştiu ce. Şi acolo profesorul Măgureanu, apropo de lupta care se creiona între Iliescu, pe de o parte, şi Petre Roman prim-ministru... deci, nişte conducători care n-au informaţii, sunt morţi. Şi şi le caută şi, cum îi duce capul, le obţin, creează structuri. Se face acolo o comisie formată din viitorul prim-adjunct al directorului SRI, Mihai Stan, care şi-a chemat nişte ofiţeri de-ai lui, exista înainte de '89 un serviciu de dezinformare, D, condus de un colonel Tatu, parcă îl chema, apare în documentele serviciului D, care e desfiinţat şi probabil cum au ajuns ei acolo să stea într-o cameră toţi, că au fost chemaţi, că s-au dat unii pe alţii, cert este că îmi spune la un moment dat cineva: „Dom'ne, l-au chemat şi pe cutare, că ştiam că e băiat de treabă". Acolo s-a creionat viitoarea organigramă.

AMS: A SRI.

VR: Cât au lucrat asta, or fi lucrat două-trei săptămâni, se întâmplă un fenomen. Ei lucrau chestia asta şi ce lucrau ei acolo, asta s-a făcut. Începuseră fiecare, simţind miros de funcţie, domnule director, dar nu-i spuneau director, îi spuneau domn profesor, el s-a prezentat ca din ordinul lui Iliescu. GVV se dă pe lângă Petre Roman şi creează 0215 şi la un moment dat, există şi o caricatură despre aceste două servicii, începe „cântatul" şi „bătălia", în care şefii lor primesc aceste informaţii pe tavă, şi am nenumărate exemple. Un exemplu de foarte târziu, Chiuzbaian cu Tărăcilă, care era ministru de Interne, şi în

conflict, într-o emisiune de televiziune, Chiuzbaian îi spune: „nu pot să mă compar cu dvs., dvs. aveţi 0215". Este posibil să se fi întâmplat acest fenomen, odată cu apariţia a două structuri de informaţi pentru două tabere. Toţi cei care au participat acolo, la ONT, au luat funcţii. Unii care nu erau priviţi cu ochi buni în fostele structuri, care dispăruseră de la serviciu, vreau să vă spun că la un moment dat s-a făcut o numărătoare...

AMS: Apelul de seară...

VR: Armata excelează prin chestii de-astea şi a zis: „Băi fraţilor, ştatul: 815 inşi. Unde sunteţi?" Şi unii nu erau şi s-a pus problema să fie daţi dezertori. Şi, la un moment dat, unii nu s-au mai întors pe la unitate şi li s-au dat nişte hârtii. În hârtiile alea scria aşa: delegat al Guvernului, ataşat al profesorului Măgureanu. Înţelegeţi, este vorba de o categorie de oameni care nu s-a mai întors în structuri, sub conducerea Armatei, şi s-a dus direct la Măgureanu.

AMS: Am înţeles, este foarte interesant.

VR: Rămăsesem la Comisia de la ONT: rezultatul acestei comisii a dat noua structură a SRI, care a apărut pe 26 martie 1990 prin Decretul 181.

AMS: Revin la problema mea. Cine a fost în stradă împotriva partidelor?

VR: Părerea mea este că atunci, în stradă, este posibil să se fi aflat fel de fel de oameni...

AMS: Ce origine credeţi că aveau grupurile care au introdus violenţa în manifestaţii?

VR: Erau mulţi ţigani printre ei şi infractori eliberaţi. Ăştia, de regulă, dacă sunt dirijaţi, sunt de Poliţie! Eu pe 12 ianuarie am trecut pe lângă piaţă, venind dinspre strada Paris. Inspectasem câteva posturi. Şi mă opreşte un miliţian, încă aveau aceeaşi uniformă de miliţian şi mă întreabă: „Dom'ne, dumneata ce faci pe aici?" Îi spun: „Uite, trec pe aici". „Şi în afară de asta?" „Uite, dacă te interesează, am ieşit să mă plimb". „Păi, acum v-aţi găsit? Vă dau un sfat prietenesc: plecaţi". După asta au venit manifestanţii. Prin urmare, se ştia ce va fi.

AMS: Credeţi că grupurile astea violente erau organizate de Poliţie?

VR: Poliţia era şi ea foarte dezorganizată atunci.

AMS: Daţi-mi voie să vă explic un amănunt. Apare acest grup organizat, se duce la clădirea fostului CC şi cere acolo să vorbească cu Mazilu. Imposibil ca acest grup să fi aparţinut

partidelor, pentru că partidele ştiau precis că Mazilu este în Palatul Victoria. Or, eu am raportul ofiţerilor MApN din paza fostului CC, care arată cum au venit băieţii, în stare de ebrietate, violenţi la ei, în loc de Guvern. N-aveau cum să fie ai ţărăniştilor. Doi: apar pe 28 ianuarie din nou. Pe 28 avem o masă de manifestanţi ai partidelor, un grup al FSN-ului şi, în faţa intrării, Guvernului grupul acesta violent. Bineînţeles, vina s-a dat pe manifestanţii partidelor. Diversiune evidentă, spunem noi abia astăzi. Trei: pe 18 februarie acelaşi grup pătrunde în clădirea Guvernului şi devastează. Martorii indică indivizi în stare de ebrietate, tipi cu aspect de infractori, tineri cu debilităţi mintale de prin cămine, eliberaţi în acele zile. Pe 18 februarie, intervine Armata. Aici am mărturia şefului paraşutiştilor, coleg cu mine la Academia Militară în 1993, şi a ministrului Spiroiu: când a intrat Armata în piaţă, a coborât din camioane, liderii acestor grupuri, ţigani, au ridicat braţele şi au strigat: „Gata, să trăiţi, până aici, noi ne retragem!" şi s-au retras la fel de organizat cum veniseră.

VR: Grupul ăsta a ţinut strada cu fel de fel de incidente. Am zis de vreo trei ori că-l lăsăm pe Militaru deoparte. A apărut la televizor de mai multe ori colonelul Ghergulescu, comandantul Batalionului 404. El îl avea în subordine pe Truţulescu. Ei au fost mai întâi la Sibiu, e documentat.

AMS: Vă referiţi la cursa BAC.

VR: Da. Ei au fost. Pe caseta ultimei discuţii a lui Trosca cu baza, Trosca spune aşa: „Văd tancuri trăgând". După care răpăieli... „Au!" Eu stau şi mă gândesc, unitatea asta special creată, care era în subordinea MStM, unica structură militară a DIA, special creaţi ca în vremuri tulburi să facă misiunile conform fişei postului. E o ipoteză. Ăştia au mai rămas.

AMS: Nu este plauzibilă. Cei din grupul violent erau oameni ai străzii, tineri, foarte tineri...

VR: Dar dacă printre ei erau şi instigatori. Practic nu acţionează ei, ei incită, provoacă. Păi pe Ghergulescu, când îl întreabă reporterul în final, la televizor, zice: „Ne-am luptat între noi", adică Armata cu Securitatea.

AMS: Ca să putem finaliza, înţeleg că opinia dvs. este că nu existau structurile, ca să putem afirma că în 12 sau 28 ianuarie a fost acţiunea unui serviciu.

VR: Era vraişte. Nu avea cine, părerea mea, nu era conturată o conducere clară, şi nici politic nu se liniştiseră apele.

Viceamiral (r) ŞTEFAN DINU

Fost activist de partid trimis în conducerea DIA în anii '60, era şef al DIA în decembrie 1989.

Înregistrare audio. Întâlnirea a avut loc în *sala de şedinţe a Institutului „Nicolae Iorga"*

AMS: Dle amiral, sunt câteva lucruri în cartea dvs.[1] care trebuie lămurite. Vă dau un exemplu. Dvs., din câte cunosc eu, pe data de 9 decembrie 1989 aţi plecat în concediu. Nefiresc, foarte suspect.

Ştefan Dinu: Suspect?

AMS: Suspect. Data de 9 decembrie este cea în care intră coloanele de „turişti" pe la Ungheni. Semnalate de grăniceri, semnalate de structuri şi de Securitatea Iaşi. Îi spuneţi lui Milea: „Dom'ne, revolte şi chestii de-astea, nu e treaba noastră" Cum adică? Aşa aţi declarat.

ŞD: Ca şi acuma. Armata nu se ocupă... sau DIA nu se ocupă decât de informaţii militare despre armate străine sau din exteriorul ţării.

AMS: Păi ăştia intrau, dle amiral, în ţară, în momentul ăla.

ŞD: Bun, dar nu intrau ca forţe armate, intrau ca spioni şi cu contraspionajul nu ne ocupam noi. Asta este o foarte mare diferenţă, că mulţi confundă şi astăzi că serviciul de informaţii al Armatei s-ar ocupa cu... Acuma, da, se ocupă cu probleme de terorism, iar terorismul e peste tot. Misiunea e nouă pentru ea.

AMS: Ce vreau să vă spun, cu tot respectul, cu toată deferenţa, nu sunt anchetator, eu sunt cercetător... problema este următoarea: că aproape în toate mărturiile pe care le-am obţinut, şi de la Gelu Voican, şi de la Stănculescu – şi, dacă vreţi, vă arăt nişte declaraţii de-ale lui şi de la mulţi alţii –, este o suspiciune asupra DIA şi a dvs. personal, că a fost implicată DIA în fenomenul terorist. Ori în prima fază, alţii în altă parte.

ŞD: Dom'ne, e un punct de vedere.

---

[1] Ştefan Dinu, *Transparenţe... dintr-o viaţă condamnată la discreţie*, Bucureşti, 2005.

AMS: Unii o aruncă pe Batalionul acela 404. Eu cred că nu este aşa, acolo lucrurile sunt departe de adevăr, dar sunt nişte probleme pe care le-am găsit şi aici la dvs. în carte. De exemplu, dvs. aveţi o declaraţie aici foarte importantă. Este declaraţia cea mai tare, cel mai important text al acestei cărţi. Şi spuneţi aşa: „Statul Major General sovietic nu era străin de prezenţa grupurilor ce desfăşurau la noi acţiuni de tip terorist şi nici de diversiune aeriană şi radio-electronică. După opinia mea, soluţia încetării acţiunilor teroriste de la noi se afla tot la îndemâna conducerii politico-militare sovietice, eventual şi a altor aliaţi cu care se coopera, dar nu prin folosirea unităţilor militare ruseşti, ci, pur şi simplu, prin transmiterea semnalului de încetare a acţiunii acelor grupuri neidentificate".

ŞD: Cu un simplu ordin puteau să se retragă.

AMS: Domnule amiral, asta poate să o declare Dinescu, eu, Georgescu, un oarecare, dar când o declară şeful DIA înseamnă că are....

ŞD: Eu am acolo argumente.

AMS: Păi, care argumente? Aţi depistat că erau comandouri sovietice în ţară?

ŞD: Este o certitudine, după care conducerea de atunci a URSS a dat dispoziţii de retragere.

AMS: Bun, dar au şi intrat. Ca să-i retragă, înseamnă că au şi intrat. Aţi depistat prezenţa lor.

ŞD: Eu am arătat, nu ştiu dacă am prins aici undeva (în carte) care este diferenţa între lunile decembrie 1989 şi decembrie 1988. Păi au intrat în '89 vreo 30 de mii mai mulţi decât în decembrie '88. Era o concluzie statistică.

AMS: Da, domnule amiral, numai că din declaraţia dvs. rezultă că aţi descoperit că „sunt comandouri sovietice în ţară".

ŞD: Domnule, astea sunt confirmate de mulţimile care i-au văzut. În maşini, în Pobeda, în tot felul de...

AMS: Ăştia au şi acţionat, n-au venit să stea în maşini.

ŞD: Păi, au acţionat...

AMS: Eu nu cred că DIA, eu încerc să vă explic logic: eu nu cred că DIA a stat cu mâinile în sân în zilele alea. Eu cred că i-a depistat. I-am depistat eu. Veţi vedea în cartea mea pagini întregi despre prezenţa şi activitatea lor. Unii erau înarmaţi.

ŞD: Cum să vă fac eu să înţelegeţi că zona asta a contraspionajului... Noi dacă ne-am fi implicat în ea, ne prindeam mâna.

Eram acuzaţi că ne-am încălcat misiunile, că ce căutăm noi aici. Deci, dacă luaţi în calcul acest argument...

AMS: Eu ştiu diferenţa între Direcţia IV şi DIA.

ŞD: Nu, nu numai a IV-a, în DSS. Direcţia IV se ocupa şi ea de informaţii militare.

AMS: Hai să ne lămurim asupra unor lucuri. Dvs. puteţi să aduceţi nişte date noi în cartea asta, dacă o publicăm, în care să explicaţi. De exemplu, v-aţi întors pe 17... Desigur, repet, pentru toată lumea, plecarea asta în concediu e suspectă. Toată lumea indică că cel puţin fenomenul iniţial, ăla de diversiune, ăla cu otrăvirea apei, cu simulatoare, provine de la DIA, pentru că ea avea...

ŞD: Dar asta era diversiune.

AMS: Dar de unde provenea?

ŞD: De la cei interesaţi să lovească în Armată. Nu în DIA, că DIA era doar o structură.

AMS: Cine erau ăştia, pentru că toată lumea arată acum cu degetul spre DIA?

ŞD: Cred că s-a lucrat pe mai multe fronturi. Unul, că fanaticii partidului comunist nu ne iubeau, pentru că la noi era obiectivitate şi în informaţii. Eu, dacă aduceam informaţii despre ce cred ungurii despre rezultatele activităţii politice româneşti, era, cum să spun, o încălcare gravă a regulilor stabilite în statul român, că informaţia are, este monopolul partidului. Iar eu mă duceam şi făceam informări în toată ţara despre realităţile din afară.

AMS: Am citit asta.

ŞD: Am avut o întâlnire cu omologul meu maghiar în Polonia, la care el mi-a spus exact toate transformările şi reformele din Ungaria. Toate astea erau riscuri enorme atunci. Putea să mă judece alături, de Milea, pentru defetism. Plus că Milea era neglijent. Veneam cu o hârtie de-asta, despre Ceauşescu şi criza din România, despre gravele erori făcute în politica românească, şi le dădeam să le citească, că le cerea. El (*Nicolae Ceauşescu*), Olteanu şi aşa mai departe. Câţiva dintre ăştia. El, Milea, le uita pe birou, venea CI-stul, care îşi făcea misiunea de control, i le lua, nu ştiu ce făcea cu ele. El putea acolo să le subtilizeze, să le copieze. După un timp, Milea îşi amintea: „Măi, Florică, tu mi-ai dat aia... Unde e?“ „La dvs. în mapă“. Şi le găsea în mapă, dar... era foarte neglijent. Am tras concluzia că se putea înscena orice, şi nu numai înscena, că aveau şi

motiv, potrivit orientării politice. Aceste materiale erau luate de Securitate şi duse şi arătate lui Ceauşescu: „Uite ce scrie DIA despre politica României". Foarte periculos, foarte periculos!

AMS: Deci părerea dvs. este că cei de la Securitate au făcut diversiunea asta? Să ştiţi că nimeni nu mai crede.

ŞD: Nu, numai dvs. nu credeţi, dar toată Armata crede. Nu ştiu dacă aţi cunoscut şi spiritul şi starea...

AMS: Le-am cunoscut foarte bine, am fost şef de direcţie. Vai de capul nostru!

ŞD: Deci, de ce aveau astfel de interes: pentru a-şi apăra propriile lor situaţii, care nici astăzi nu pot să le justifice. Ei zic că de la ora 10.00 şi-au retras efectivele.

AMS: Există ordinul.

ŞD: Unde s-au retras?

AMS: În unităţi.

ŞD: Ei, nu sunt în unităţi. Eu am descoperit că nu erau în unităţi şi tot printr-un ordin al lor, ei acum justificau, şi ei, vezi Doamne, s-au dus la prieteni pentru ca să se sustragă de la revoltele celor care îi căutau. Ştiţi că se striga pe toate străzile: „Securiştii, comuniştii!" Eu, cât am fost la SRI, lunile acelea cât am fost, eu am ţinut piept acestor mase care îi căutau pe securişti.

AMS: Păi, dar n-o făceau întâmplător, că erau instigaţi pentru asta.

ŞD: Păi, de cine instigaţi? De mine?

AMS: Nu de dvs., dar erau instigaţi, pentru că eu vă vorbesc pe bază de mărturii. Dacă vreţi să discutăm Securitatea aici, sunt ordine clare, aşa cum arată şi documentele prin care ei s-au retras şi au interzis să se deschidă focul, plus acţiunile pe care le-au făcut în clădirea CC, şi Vlad în primul rând, ca să împiedice planul, pe care îl făcea, de altfel, Ceauşescu, cu Eftimescu şi cu cei de la grupa aia operativă de acolo. Dvs. ştiu că aţi fost acolo în noaptea aia, am citit aici. Ăştia de la Securitate au făcut nişte manevre şi sunt convins că au făcut şi o operaţie de acoperire şi au acoperit o bună parte din activităţile lor, dar sunt nişte acţiuni transparente prin care sub nicio formă nu poţi să afirmi că cineva de la Securitate a declanşat toată povestea aia cu trageri simulate, cu simulatoare.

ŞD: Cu trageri simulate şi cu războiul ăsta radio-electronic poate că ei nici nu aveau mijloace pentru aşa ceva.

AMS: Păi, da...

ŞD: Eu aici văd deja o putere străină şi cea mai probabilă era cea sovietică, care a refuzat orice discuţie cu noi pentru a tempera acţiunea teroristă.

AMS: Păi, cum au refuzat orice discuţie?!

ŞD: Păi, au zis: „Adresaţi-vă Guvernului, adresaţi-vă...

AMS: Deci, dvs.... eu am văzut aici pasajul ăsta, dar din ce spuneţi aici rezultă că telefoanele date la sovietici au fost ca să oprească fenomenul terorist?!

ŞD: Da, asta e sigur. Cererea, cererea lui ăsta de jos, de la cabinetul ministrului...

AMS: Cine a vorbit?

ŞD: A vorbit Mircea.

AMS: Dar n-a vorbit de capul lui, a vorbit în numele lui Iliescu.

ŞD: L-a chemat cineva de-acolo. Bun, Mircea, şi Mircea a dat de Moiseev, care era şeful MStM al ruşilor, care Moiseev le-a spus că este o problemă pentru care trebuie să vă adresaţi Guvernului.

AMS: Staţi o secundă, domnule amiral! Aici sunt două chestiuni: una e să dai telefon, aşa cum se spune acum şi se discută în presă, ca să ceri intervenţia unor comandouri sovietice, că asta se afirmă că s-a cerut, ca să vină să-i prindă pe terorişti, şi alta este ce spuneţi dvs., că au sunat ca să oprească fenomenul terorist.

ŞD: Nu ca să oprească. N-am spus asta, asta aţi înţeles dvs. S-a dat telefon şi s-a vorbit cu generalul Moiseev şi ce-au spus, ce-a întrebat ăsta (*col. Mircea, traducătorul de limba rusă*): dacă sovieticii dispun de nişte specialişti, de nişte echipaje care să poată să ne ajute în problema terorismului.

AMS: Deci nu le-a dat telefon ca să spună: „Opriţi fenomenul".

ŞD: Nu. Iar răspunsul lui (Moiseev) a fost scurt: „Discutaţi cu Guvernul". Pe urmă a venit Guşă şi a spus: „Nu dom'ne...". L-a chemat din nou pe Mircea, eram şi eu de-acuma în birou şi cu Eftimescu, şi îi spune: „Transmite la Marele Stat Major sovietic că eu; şeful M.St.M. român nu sunt de acord, n-am cerut şi nu voi cere ajutor militar sovietic".

AMS: Bine, dar, repet, problema noastră este următoarea: aveam o structură străină, a unei armate străine, care lupta

neconvenţional, să spunem aşa, că nu intrase cu trupe, dar lupta pe teritoriul nostru, în capitala ţării...

ŞD: Şi prin alte părţi, nu numai în Capitală.

AMS: Şi dvs. nu i-aţi simţit, nu i-aţi depistat pe-ăştia. Ăştia penetraseră sistemul naţional de apărare.

ŞD: Pe real, nu să facem poezii. Ca să ai o asemenea posibilitate, trebuie să ai forţe dispersate în teritoriu, să supravegheze organizatoric-informativ, să ai colaboratori şi informatori în toate structurile societăţii. Armata nu avea aşa ceva. Dvs. cereţi un lucru pentru care şi eu îi întreb pe cei de la Securitate. Pentru că, începând de la graniţe, de la PCTF, sunt ai DSS-ului. Deci, cel care venea, începea să bată la ochi, cu paşapoarte, că nu cred că au intrat ilegal, deci au văzut că-s trei în maşină, că sunt doi în maşină, că este o familie, dar este bătător la ochi, aveau şi evidenţa lor, câţi au intrat. Mai departe, în fiecare comună, pe fiecare stradă, în fiecare bloc au omul lor, care ştie orice mişcare, şi care intră şi care iese, cei cu cartea de imobil, e ţinută de oamenii lor, pentru Miliţie. În întreprinderi, la transporturi, peste tot. Eu n-am nimic împotrivă, aşa ar trebui să fie, aşa a fost şi la noi. Atunci de ce Armata trebuie să ştie cine a intrat? De ce Armata ar fi putut organiza ceva fără să ştie Securitatea?

AMS: Am dat la Comisia parlamentară peste audierea lui Coruţ...

ŞD: E un poet.

AMS: Este o scenă pe care el o relatează comisiei: „În afară de Securitate, pe teritoriul României se afla şi reţeaua 246 a Direcţiei de Informaţii a Marelui Stat Major, despre care bănuiesc că v-a vorbit amiralul Dinu Ştefan. Reţeaua 246 Internă a fost creată în 1975 pentru a preveni invadarea României fără posibilitatea de riposta. Invadarea putea să fie din orice direcţie. Nu s-a făcut împotriva unui anumit inamic. După evenimentele din 1968, când tensiunile dintre România şi U.R.S.S. au fost mari, s-a luat hotărârea ca pe întregul teritoriu românesc să se creeze grupuri speciale de cercetaşi care să rămână pe teritoriul vremelnic ocupat, sub conducerea unei rezidenţe, şi, în caz de ocupare să desfăşoare activităţi de culegere de informaţii şi de transmitere către M.St.M. Aceasta era reţeaua 246. Ea era condusă de rezidenţi din Direcţia Informaţii, Secţia a II-a, prin ofiţeri activi în rezidenţă, ori cercetaşi rezervişti din rândul ofiţerilor, subofiţerilor şi sergenţilor. În 1989, în timpul evenimentelor,

este singurul organ informativ care a rămas neafectat, pentru că Securitatea – prin diversiune – a fost blocată şi a încetat să mai culeagă informaţii pe data de 22 decembrie".

ŞD: E un sâmbure de adevăr, dar el brodează tot felul de presupuneri, chiar o manipulare. Eu o să vă spun în detaliu ce posibilităţi avea, ce misiuni avea, cum spune şi el, cum a fost în realitate, cu Timişoara. N-a plecat nimeni la Timişoara de acolo, asta este o aberaţie. La Timişoara au plecat cei de la Buzău, alţii n-au mai plecat. Era şeful Secţiei cercetare, în subordinea căruia acţionau şi cei de la Buzău şi comandantul unităţii cu câţiva ofiţeri şi câţiva militari..

AMS: Asta o ştiu, povestea lor.

ŞD: Deci, n-au nimic comun cu 246. Unde face el aşa o gogoaşă şi lipeşte ceva de ea şi a lipit asta, ca să se creadă că a fost ceva...

AMS: Uitaţi ce spune: „la Timişoara a fost maiorul Pleşan Dumitru, în Ardeal, la Bistriţa a fost maiorul Vasile Păstrăvan, în Moldova căpitanul Tohan..."

ŞD: Dar ăştia nu făceau parte de la noi. De Pleşan acum aud.

AMS: Reţeaua 246, ce-a fost cu ea?

ŞD: Păi când s-a adoptat doctrina Ceauşescu, mi se pare că chiar generalul Olteanu a fost cu ea, s-a preocupat şi era un lucru destul de raţional, adică un lucru foarte precis. În această doctrină s-a prevăzut că, în condiţiile în care părţi din teritoriul României sunt vremelnic ocupate, România trebuie să dispună de posibilitatea de a fi informată de ce se întâmplă în acest teritoriu. Ei erau pregătiţi, patru la cinci inşi de fiecare judeţ, pe care-i pregăteam noi la doi ani – la doi ani, făceam o pregătire cu ei, de regulă la Făgăraş.

AMS: Şi ei ce erau, erau militari în rezervă?

ŞD: Erau soldaţi care făcuseră Armata. Şi din ei, cei mai inteligenţi, sergenţi, caporali, chiar din trupele de cercetare ale unităţilor obişnuite militare, îi concentram vreo lună şi acolo le făceam pregătire teoretică şi practică de informaţii, cum se lucrează în sistemul de a îndeplini misiuni informative. Orientări în teren, activitate în munte, să trăiască pe cont propriu fără mâncare ca să-şi rezolve problemele...

AMS: Supravieţuire...

ŞD: Cum să se deghizeze, în cioban, în ceferist, în şofer, în poştaş, în ceva, iar la mobilizare era stabilit prin Direcţia organizare-mobilizare a MStM ca ei, sub diferite pretexte, să fie

mobilizaţi pe loc, să nu fie concentraţi acolo la unitate, că el avea aceste misiuni. Deci acea listă, care era specială, avea în vedere ca la mobilizare... Ce mai trebuia făcut de noi? Trebuia să-i înzestrăm cu aparatură de comunicaţii. Că eu îl las în teritoriu, dar el ce face, dacă nu comunică?

AMS: Armament aveau?

ŞD: Nici n-aveau voie să poarte armament. Ei trebuiau să rămână în teritoriu, când se retrăgeau trupele române şi ei trebuiau să aibă grijă să-şi îndeplinească misiunea, dar noi n-am avut să le dăm mijloace de comunicare, că n-aveam. Cu ei nu s-a putut şi nici nu s-a încercat să se ia o legătură în zilele revoluţiei, pentru că nu aveam nevoie de ei, ce să fac cu ei, să ne dea ei informaţii de acolo? Informaţii avea sistemul obişnuit, naţional, al DSS. Noi aveam dificultăţi la Timişoara, că s-a dus Guşă acolo cu echipa lui, nu aveam informaţii din oraş, nu aveam, şi a venit ministrul şi a zis: „Băi, trimite-i pe ai tăi". Şi i-am îmbrăcat civil şi i-am trimis.

AMS: S-a speculat că ei au spart geamuri pe acolo, că DIA a făcut provocarea de acolo.

ŞD: Nu, ei au constatat spargerile.

AMS: Uitaţi mai departe ce spune dialogul din stenogramă: „**Sergiu Nicolaescu**: Vorbiţi de noaptea de 22 spre 23. **Pavel Coruţ**: Da. Prima informaţie: (*viceamiralul Dinu*) mi-a spus aşa:«Tovarăşe Coruţ, vă ştiu de când eraţi elev, e lovitură de stat cu sprijin sovietic». Am ieşit din biroul dânsului, m-am prezentat în biroul de contrainformaţii, mi-am adunat cei trei subordonaţi, pe care îi aveam acolo, le-am transmis ordinul, le-am transmis informaţia. Nu mi-a dat nici un ordin (*viceamiralul Dinu*). Atât, m-a informat că e lovitură de stat, cu sprijin sovietic".

ŞD: Este o aberaţie, totală aberaţie. Dacă eram mort, hai să zicem că putea să conteze pe tăcerea mea. Nu, nici vorbă. Nu l-am chemat eu, a venit singur.

AMS: A doua informaţie suna aşa: „Cine sunt teroriştii? – v-a întrebat Coruţ. Şi dvs. i-aţi răspuns: «Ceauşescu era un om bolnav – reproduc cuvintele amiralului Dinu – de suspiciune. A creat o mică armată în afara Armatei, Securităţii şi Miliţiei şi cu această armată avem noi acum de-a face. Cu asta ne băteam.» «Din cine este formată această armată, tovarăşe amiral?»«Este formată din activişti de partid şi mercenari străini.»"

ŞD: Mai aveţi?

AMS: V-am citit pasajul din audirea lui Pavel Coruţ, care este la Comisie şi poate fi citită de oricine.

ŞD: Am o declaraţie şi eu la Comisie, care nu vorbeşte nicicum de ăla că era bolnav. Era bolnav, sigur. Eu acolo am declarat aşa: este posibil să fi existat structuri acoperite din fanatici, care puteau fi şi din Armată. Că nu pot să garantez că nici un militar nu era fanatic, erau, de la Securitate, dintre activişti şi aşa mai departe şi să-i dea.

AMS: Problema este următoarea, că pentru a avea un astfel de grup perfect conspirat este perfect posibil, şi spuneţi dvs. undeva, să fi fost la CC sau la partid. Cine îi conducea pe ăştia, de la cine primeau ordine grupurile astea?

ŞD: Grupurile astea, şi nu ştiu de ce nu aţi dat dvs. până acum de un ordin al Internelor, al DSS, care avea stabilită în condiţiuni de lovitură de stat, în condiţiile astea, se va acţiona aşa şi aşa.

AMS: Există ordinul ăsta, că n-am dat de el?

ŞD: Era 2000 şi ceva.

AMS: Nu, (*Ordinul*) 2600 e cu totul altceva.

ŞD: Nu ştiu, e un ordin, s-a şi citat prin ziare.

AMS: Domnule amiral, Ordinul 2600 citat prin ziare nu conţinea aşa ceva. Este o făcătură a lui Brucan, care spune că teroriştii erau de la USLA.

ŞD: Nu ştiu, spune de o întâlnire a şefilor de la DSS pe regiuni, înainte de perioada crizei, în care s-au discutat modalităţi de soluţionare...

AMS: Ştiu şi aceste întâlniri, 11 noiembrie...

ŞD: În aceste condiţii, eu cred, şi asta am spus-o şi la Comisie, în situaţia că se pierd şi legăturile, că asta li s-a întâmplat acolo, s-au pierdut legăturile cu ăla care era acolo, prins în teritoriu, el a pus în mişcare sistemul ...

AMS: Şi n-a putut fi oprit.

ŞD: Şi n-a putut fi oprit. Şi atunci, de unde au apărut?

AMS: Domnule amiral, sunteţi ofiţer cu multă experienţă, dar, ca să ai astfel de structuri, trebuie să le pregăteşti ca să facă ce spunea lumea că fac, că sar de pe macarale, că se duc, că se ascund, trag, umblă. Deci, ca să facă toate treburile astea, trebuie să-i pregăteşti, trebuie să facă instrucţie. Păi unde au făcut instrucţia asta, la cine au făcut-o?

ŞD: La Securitate, sigur că da.

AMS: Păi ei spun că la Armată.

ŞD: Nu la Armată, ei spun că a fost 246.

AMS: Nu, asta a spus Coruţ.

ŞD: La fel şi ăsta, ăsta... şeful secţiei de la *Jurnalul Naţional.*

AMS: Răzvan Belciuganu?

ŞD: Răzvan Belciuganu. Şi tot aşa, că sunt ăia de la 246. De unde dom'ne? 246 ăsta nu era bun nici măcar să ... Ei, când vorbesc de Armată, ei acuma au descoperit pe 246 ăsta, o structură neputincioasă. O altă structură, putincioasă, ca să folosim termenul neacademic, erau ăştia de la Buzău. Dar ăştia de la Buzău, e demonstrat pe ore ce-au făcut şi cu ce s-au ocupat.

AMS: Aici nu vreau să intru în detaliu, dar să ştiţi că toate registrele lor au fost rescrise. Le-am văzut când eram acolo, la M.Ap.N. Ştiţi care este versiunea: că s-a acţionat de către comandourile sovietice şi de alte structuri sovietice, nu numai comandouri, inclusiv pentru fenomenele de diversiune, simulatoare, trageri, se pare că primii morţi cam ăştia i-au făcut. Dar că ei nu puteau acţiona decât în cooperare cu o structură internă şi toată lumea arată spre Armată, pentru că acolo erau generalii kaghebişti.

ŞD: S-a spus şi că Armata era kaghebistă.

AMS: Nu că Armata era kaghebistă, dar au fost generali care...

ŞD: Eu nu pun mâna în foc că nu au existat ofiţeri care să fi rămas fideli angajamentelor pe care le-au făcut când au făcut studii acolo. Şi eu am zis acolo: dom'ne, Militaru a fost respins ca o măsea stricată de Statul Major.

AMS: Dar Logofătu?

ŞD: Logofătu era mai abil decât Militaru. Nu pun mâna în foc pentru el.

AMS: Nicolescu? Nicolescu ăla, care stătea de 20 de ani în funcţia aia (*adjunct al ministrului Apărării*)?

ŞD: Nicolescu la fel. L-au şi încercat ăştia (*Securitatea*) în câteva rânduri, dar era foarte inteligent.

AMS: Au încercat să-l prindă ai noştri.

ŞD: Şi n-au reuşit.

AMS: Cazul Vasile Ionel...

ŞD: De ăsta nu ştiu prea multe. Eu ştiu că era în grupul lui Militaru, cu comandorul ăsta... Radu Nicolae, dar de ăsta ştiu ca şi dvs.

AMS: Sunt şi nişte mişcări ciudate ale lui Eftimescu. Vreau să mă înţelegeţi foarte bine, că nu vreau să dau nici în unii, nici în alţii. Strict personal, n-aş vrea să dau în Armată, că sufletul meu este încă acolo, dar am probleme şi am să vă spun de ce: în momentul de faţă există un document oficial al statului român care se numeşte Raportul SRI, şi în raportul SRI se spun tot felul de lucruri ciudate. De exemplu, că diversiunile cu apa otrăvită, cu securiştii care trag de nu ştiu unde, şi care erau trimise la Televiziune, erau de la MApN. Şi în raport sunt date şi nume de ofiţeri, de pe la protocol, de pe la propagandă, de la Ilie Ceauşescu, care intrau în biroul lui Stănculescu, unde se afla acesta cu Dinu izolaţi şi ieşeau de acolo cu aceste zvonuri.

ŞD: Asta este o altă diversiune.

AMS: Raportul SRI, document oficial!

ŞD: Înseamnă că Stănculescu a spus prostiile astea. În primul rând că eu cu el singur în interior n-am rămas decât când s-a organizat procesul lui Ceauşescu. Restul, n-am stat niciodată împreună. Iar când eram cu Ilie Ceauşescu, când a venit Stănculescu de la CC, ne-a zis: „Domnilor, vă rog să mă lăsaţi singur".

AMS: Raportul SRI, pagina 18: „Date obţinute din mediul militar afirmă că în ziua de 22 decembrie 1989, după ora 18.00, în sediul MStM, unde se afla concentrat un număr mare de ofiţeri, maiorii Nicolaescu Gheorghe şi Jilavu, ambii din Serviciul de protocol (în prezent primul lucrează în Direcţia de Cercetare, iar al doilea în Regimentul de gardă), intrau, din oră în oră, în cabinetul generalului V.A. Stănculescu, unde se afla şi viceamiralul Dinu Ştefan (pe atunci şeful DIA), iar la ieşire se adresau celor aflaţi în anticameră, oferindu-le informaţii de genul: «Se va deschide foc asupra elicopterelor care vin din partea de Vest...», «Combinatul Petrochimic din Piteşti a fost atacat de terorişti», «Blindate venind dinspre Târgovişte vor ataca Bucureştiul», «Sibiul este înecat în sânge de către Securitate», stârnind panică în rândul cadrelor care îi auzeau. La colportarea acestor zvonuri în cadrul MApN a contribuit şi colonelul Ivaşcu Traian, tot din Serviciul de protocol (în prezent pensionar)".

ŞD: Eu nu ştiu să fi stat vreodată singur cu Stănculescu, în afară de situaţiile... Doi: că aceşti inşi, care se spune că erau de la protocol, nu aveau nimic comun cu Direcţia de Informaţii... Că acei care intrau şi ieşeau nu sunt date aicea... toate acestea

sunt nişte făcături, ticluiri, ţesături de fapte care n-au nimic comun cu realitatea.

AMS: V-am provocat ca dvs. să înţelegeţi un lucru: că din punct de vedere istoriografic, eu, Olteanu, Florin Constantiniu... o să murim odată şi odată şi după noi vine un istoric tânăr, care n-a trăit evenimentul, şi vine şi se duce la documente. Pe astea le găseşte, să ne înţelegem, pe astea le găseşte şi trage concluzia că terorismul l-a făcut Armata cu DIA. Şi atunci...

ŞD: Eu sunt mai optimist. Atunci când vine şi vede că sunt azvârlite...

AMS: Nu ştie că sunt azvârlite, pentru că nu există contraargumentul, nu-i spune nimeni, uite domnule, afirmaţia asta nu este adevărată pentru că X nu era acolo, Z era în locul cutare...

ŞD: Serviciile de informaţii, atunci când spun că cutare a făcut cutare, omul inteligent cere nominalizări, măcar câteva.

AMS: Păi au dat nume.

ŞD: Păi nu ăia care ieşeau, nu ăia, ci din spusele „din mediile", păi care sunt mediile?

AMS: Adică să-şi dezvăluie sursele? Ce serviciu de informaţii face asta? Vreau să înţelegeţi de ce am făcut demersul ăsta: pentru că dvs. sunteţi unul dintre puţinii oameni în măsură să demonteze chestiunile astea. La ora actuală, astea domină. Şi nu numai, sunt cărţi întregi care arată cu degetul spre DIA şi spre dvs., că aţi fost şi agent sovietic, că a fost şi Dumitru înaintea dvs., că a fost şi Naum. Ceea ce v-am citit eu este un fleac. Dar există mormane de acuze şi de lucruri pe care trebuie să le demontaţi. Vă rog să scrieţi cartea asta, încât acuzaţiile şi suspiciunile care planează asupra DIA să dispară. Faceţi explicaţia asta.

ŞD: O fac.

AMS: Trebuie să precizaţi: „Uite, ce spune Coruţ, am intrat în posesia declaraţiilor lui, uite, ce spune el despre 246 este o aiureală. În realitate, 246 însemna altceva"... şi explicaţi.

ŞD: Să nu mă întrebaţi despre relaţia dintre Măgureanu şi Iliescu.

AMS: Dar astea sunt interesante!

ŞD: Sigur că astea sunt interesante, că toată lumea vrea să ştie: a fost, n-a fost (*agent KGB*), a avut dosar Iliescu? Eu sunt cel care le ştiu pe-astea perfect.

AMS: Şi a fost sau n-a fost, domnule amiral? Mă uit în ochii dvs.

ŞD: Mă înregistraţi?

AMS: Nu scriu, nu notez. Dar vă întreb: cum aţi putut depista, că şi eu caut de înebunesc?

ŞD: Este un dosar întreg, care a fost subtilizat.

AMS: Bine, ştiu că l-au luat.

ŞD: Au venit Gelu Voican şi cu domnul...

AMS: Măgureanu...

ŞD: Măgureanu, da, şi comandantul de acolo...

AMS: Nu dosarul *Corbii*, în care apărea ca legătură Iliescu, ci dosarul lui.

ŞD: Comandantul unităţii mi-a raportat: „Domnule, uite, sunt aici la poartă, s-au prezentat domnul şi domnul. Vor să intre să ia ceva". Lucru pe care nu-l ştia nici comandantul unităţii, că era şi el... „Aprobaţi?". Am aprobat. „Dar în prezenţa dvs., totul se întâmplă în prezenţa dvs. (*a noului comandant al UM 0110 anti KGB*). Au spart zidul, au scos... (*arată în spatele lui, sugerând că a fost spart zidul din spatele biroului, în partea de sus*).

AMS: Păi erau în zid?

ŞD: Da. Zidite.

AMS: Extraordinar!

ŞD: Le-au scos şi au plecat.

AMS: Şi ce erau astea? Coruţ spune ceva de listele B.

ŞD: Ăla fabulează. Dar eu vă rog frumos ca asta să rămână ... pentru că pe urmă încep cercetări, iar unii, care au mai vorbit, nu mai sunt în viaţă şi caracatiţa este destul de adâncă. Eu, nu că mi-e frică de viaţa mea, dar...

AMS: Şi dosarele erau făcute de ăştia de la Securitate. Asta trebuie să ştie ei. Ăsta era Neculicioiu, UM 110.

ŞD: După aceea clădirea aia a dispărut cu totul. Nu mai e nici la Armată, acum este transformată în altceva.

AMS: A dispărut o clădire din Bucureşti? Formidabil.

ŞD: Da, ca să vedeţi că se lucrează pe...

AMS: Era asta a lui Neculicioiu, a UM 110, anti KGB?

ŞD: Da, da.

AMS: Acolo erau, la Neculicioiu. D-aia n-a avut probleme Neculicioiu.

ŞD: Lui i-am luat eu locul.

AMS: Deci d-aia n-a avut probleme, n-a fost arestat, n-a avut nimic. Este pe la Braşov pe undeva.

ŞD: Ştiu că eu îl chemam să-şi ia drepturile.

AMS: Şi dvs. aţi apucat să vă uitaţi pe dosarele astea?

ŞD: Cum să le văd, dacă erau în zid? L-am văzut pe al lui Răceanu, am văzut şi filmul, toată filmarea.

AMS: L-au filmat de sus cu o cameră ascunsă. Deci, exista un dosar separat al lui Iliescu?

ŞD: Exista dosar separat, plus casete cu înregistrări cu tot.

AMS: Asta ştiu eu mai departe. I-au fost duse lui Iliescu. Şi acolo s-a descoperit că cel care făcuse principalele acţiuni era Goran, şeful de la Bucureşti, printre care erau şi înregistrările lui Iliescu în diferite situaţii cu femei, la Timişoara, la Bucureşti. Ştiţi că trecea de la Casa Scânteii la Hotel Flora. Iar mie Gelu Voican mi-a şi povestit lucrurile astea. Dar eu n-am ştiut că exista un dosar separat al lui Ion Iliescu. Ştiam că există ca legătură în dosarul *Corbii*.

ŞD: Eu spun undeva acolo că... deci a fost numit Măgureanu, m-a chemat Iliescu să mă...şi Stănculescu mi-a spus: „Vezi că te cheamă să te numească“. Eu i-am declarat: „Dom'ne, eu un an, un an şi jumătate cel mult mai pot rămâne“. Şi acolo s-a spus: erau prea mari legăturile să mă numească pe mine (*la SRI*), şi nu pe Măgureanu, faţă de care avea şi obligaţii.

AMS: Eu am nişte chestii, mi-a povestit cum l-a racolat în '81 pe Iliescu. De asta vă spun, pentru mine nu sunt noutăţi. Dar stau acum să mă gândesc, nu ştiu ce conţinea acel dosar, poate că conţinea prostii.

ŞD: Nu ştiu, o fi fost ars, o fi fost depus.

AMS: I-a fost dus, Iliescu l-a văzut, Goran a fost arestat.

ŞD: Poate l-a şi curăţat între timp.

AMS: Nu mai există.

ŞD: L-a deznaţionalizat, cum ziceau ăştia. (... *urmează o discuţie despre editură şi procedurile necesare editării cărţii*).

AMS: Singurul lucru pe care nu l-am ştiut a fost chestia asta cu spartul zidului.

ŞD: Acolo era o firidă, o firidă cu lumina mascată. Sub firida aceea zidită, erau băgate acolo.

AMS: Dar numai ăştia ştiau. Neculicioiu le-a dat, că numai ăştia ştiau.

ŞD: Eu am părăsit unitatea, s-au pus schele, s-au spart ziduri, e o altă instituţie.

Mr. (r) IULIAN STOICA şi lt.-col. (r) ION ŢENCU

Iulian Stoica este ofiţerul care i-a păzit pe Nicolae şi Elena Ceauşescu trei zile şi trei nopţi în unitatea din Târgovişte. Ion Ţencu, fost ofiţer superior din conducerea aceleiaşi unităţi, martor direct la evenimente. Ofiţerii confirmă arestarea lui Ceauşescu, informarea imediată a Bucureştilor, existenţa ordinelor date de gen. Stănculescu de asasinare a lui în unitate şi aduc mărturii importante despre starea de spirit a fostului şef de stat.

Înregistrare audio c*landestină, pusă la dispoziţie contra cost de un jurnalist free-lancer, autorul înregistrării.*

4 august 2006, Bucureşti

Iulian Stoica: Domnule Stoenescu, eu am avut nişte fenomene şi m-am întâlnit cu nişte fenomene, că eu am fost ăla curiosul şi curiozitatea era cât p-aci să te omoare. Până când am auzit de situaţia în care dvs. ajunseseţi cu investigaţiile la implicarea.... implicarea? Au avut şi americanii au rol.

AMS: Da.

IS: Uitaţi-vă ce este aici (*arată două cărţi de vizită*). În 2002, aceşti indivizi au fost oameni de afaceri...

AMS: (*citeşte*) Patrik Peron.

IS: Ăştia erau ofiţeri sub acoperire...

AMS: Probabil, probabil...

IS: Au ţinut neapărat să stea de vorbă cu unul dintre cei care au fost în apropierea lui Ceauşescu.

AMS: Hanson!?

IS: Au distrus Fabrica de Strunguri din Târgovişte şi s-au virat. A fost înţelegerea la schimb, adică eu să le dau informaţii, ce s-a întâmplat cu Ceauşescu aici, şi ei să-mi explice cum a fost în Vietnam, că au fost luptători în Vietnam. Şi printre altele, a fost o discuţie de lungă durată, au spus că, într-adevăr, americanii au dorit să-i aibă (*pe Nicolae şi Elena Ceauşescu*) şi au

făcut demersurile în 24 (*decembrie*)[1]. Habar nu aveam în 2002 de situaţia asta. Deci asta a fost o întâmplare din 2002, după care v-am auzit pe dvs. (*la postul de televiziune OTV*) şi dvs. aţi intrat pe filieră şi deja aveţi informaţii că într-adevăr s-au băgat.

AMS: Într-adevăr, s-a făcut o intervenţie. Nu avea un caracter oficial, prin Departamentul de Stat, dar s-a făcut printr-un grup foarte influent, tot oameni de afaceri, prin ambasada SUA şi printr-un diplomat român care se întorsese în România, Corneliu Bogdan, a fost adjunct al ministrului de Externe, se întorsese din Statele Unite cu o zi înainte. Ăsta comunica în permanenţă şi cu Petre Roman şi el a transmis şi oferta ambasadei americane, care a oferit armament, echipament pentru ochire pe timp de noapte...

IS: Echipament specific...

AMS: Da. Şi prin acesta s-au transmis diferite oferte, inclusiv asta, de a nu-i omorî.

IS: Am martori. La întâlnirea asta, care a avut loc în apartamentul lor din Târgovişte, am fost cu un alt coleg. Eu am riscat enorm atunci, dar m-a mâncat curiozitatea. Şi cu Ceauşescu la fel, dacă nu mă mânca curiozitatea nu ajungeam eu... A doua fază pe care vreau să v-o spun...

AMS: Deci ei v-au confirmat că...

IS: Mi-au confirmat situaţia, că americanii au cerut azil politic pentru Ceauşescu.

AMS: Când a fost asta?

IS: În 2002.

AMS: Adică mult înainte să descopăr eu povestea asta.

IS: Dvs. parcă aţi ştiut mai de mult, de prin '90 şi ceva.

AMS: Da, dar nefiind confirmată, n-am afirmat. Mi-au spus ofiţerii de la transmisiuni care ascultaseră toate convorbirile care au fost la M.Ap.N în decembrie '89.

IS: A doua fază, care a fost extraordinară şi nu ştiu dacă o ştiţi: noi era cât p-aci să prindem pe cei care au emis din Târgovişte chiar în perioada aia, în limbaj sovietic.

AMS: Unde erau plasaţi, unde erau băgaţi?

IS: Erau chiar la o scară de lângă mine. Au fost câteva TAB-uri... Operaţiunea asta este trecută în Jurnalul de luptă, chiar în ăla modificat...

---

[1] Este vorba de oferta de azil politic, respinsă de liderii CFSN, ofertă confirmată de ROMPRES, printr-o ştire, şi de Agenţia RADOR, apoi de gen. Ioan Talpeş, şef SIE, public.

AMS: Al unității voastre?

IS: E trecut acolo, cine a participat, ce TAB-uri, ce s-a descoperit.

Ion Țencu: Apropo de treaba aceasta, cum putem intra noi în posesia Jurnalului acțiunilor de luptă?

AMS: Este la Ministerul Apărării, la Arhivă, și au făcut mai multe operații (pe el). Una este că au retras... fenomenul este următorul: Petre Roman a declanșat Comisia guvernamentală în martie 1990, care s-a deplasat la Timișoara și a strâns toate documentele oficiale, inclusiv jurnalele de luptă, registrele și tot...

IȚ: Cu registrul s-a întâmplat următorul lucru...

AMS: O secundă! Le-au adus la București. Comisia avea și civili, și ziariști în ea, deci au avut acces și au văzut date semnificative, ore, misiuni, muniție consumată. Imediat au făcut praf această comisie, n-au mai dat niciun rezultat sau un raport, documentele au fost retrase, duse la M.Ap.N. și au fost puși să le refacă la unități sau au introdus o serie întreagă de modificări. Apoi o serie întreagă de documente, am și eu mărturii, au fost distruse. Deci, în arhiva M.Ap.N. se găsesc, dacă se mai găsesc.

IȚ: Trebuie să aflăm la cine.

AMS: La Arhivă.

IS: Noi cam am găsit filiera, unde au plecat hârtiile.

AMS: Avem mărturia omului (înalt ofițer al Armatei, martor la operațiunea de distrugere a unor documente din decembrie 1989).

IȚ: La noi l-a furat pur și simplu un maior și s-a dus direct cu el (*cu registrul de note telefonice*) la Marele Stat Major.

IS: S-a dus direct la dl Cioflină.

IȚ: Nu era Cioflină în '90.

IS: Era Vasile Ionel, scuzați-mă.

IȚ: În prima fază era Vasile Ionel. Am încercat să intrăm în posesia lor.

IS: Știți că dumnealui are o legătură cu Târgoviștea? V-a zis Mateescu de ordinul acela confidențial?

AMS: Nu.

IS: E vorba de șase cetățeni sovietici. Are el. Are un ordin special pe care l-a trimis (*Vasile Ionel*) dlui Kemenici să avem grijă în mod special de șase cetățeni sovietici.

AMS: Asta în ce perioadă?

IS: Atunci, când se trăgea.

AMS: Păi Vasile Ionel nu era încă nimic!... De la Vasile Ionel!? Foarte interesant.

IS: Ei erau lucrători la OPET, la Utilaj Petrolier.

IŢ: Nu mai ştiu dacă erau la OPET sau la oţelărie, dar, în fine, erau acolo.

AMS: Ăştia s-au mişcat?

IS: Păi chiar în zona aia s-a emis. Erau la 10-15-20 de metri de locul ăla, unde au ajuns ai noştri prea târziu. A fost o garsonieră goală şi s-au folosit de antena de televizor.

IŢ: Păi ce legătură are?

IS: Are legătură că şi unii şi alţii au fost băgaţi acolo. S-au întâlnit la Malta, americanii au spus că se ocupă de Noriega şi ruşii... de noi. Ceauşescu a fost bine informat. El a avut informaţii exacte.

AMS: Am confirmarea, pentru că în noaptea de 3 decembrie generalul Vlad i-a prezentat tot ce s-a discutat la Malta.

IS: Mie Ceauşescu mi-a mai zis un lucru senzaţional, pe care nu l-am făcut public, de fapt, mie mi-a zis.

AMS: Ce v-a zis? El sau ea?

IS: El. După o discuţie tare, în care eu am spus practic că nu vreau să execut ordinul.

AMS: În transportor?

IS: Nu în transportor, în punctul de comandă. Aia a fost o discuţie mai lungă, în 23 decembrie. El a făcut, eu n-am vrut să spun, el a făcut nişte crize, aproape de epilepsie. Spume la gură, bale... ne-am chinuit.

AMS: Cred că a fost groaznic pentru voi.

IS: Nu am vrut să prezint nişte situaţii deranjante. Tot îi trăgea cu independenţa, cu libertatea, că se atenta la nu ştiu ce şi că trebuie să mergem spre socialism, spre comunism... şi la un moment dat nu m-am abţinut şi printre dinţi i-am spus: „Ştiţi ceva, s-a dus dracului şi socialismul şi comunismul în ţara asta". El, în loc să se enerveze, a zâmbit, a pus mâna pe mine, cum fac eu acum (*pe genunchi*) şi mi-a zis: „Băieţică, eşti prea mic ca să înţelegi nişte lucruri, în ţara asta comunismul şi socialismul vor exista în structurile sale de jos". Habar n-am avut atunci, nu i-am dat nici o importanţă. După ce am fost distrus eu, mi-am dat seama câtă dreptate a avut. Asta a fost expresia pe care mi-am adus-o aminte, pentru că nu înţelegeam ce mă izbeşte. Ani de

ani, ce mă izbeşte. Şi am înţeles: structurile de jos. Totul a fost planificat, organizat ca nimic să nu se schimbe. Adică totul se transformă, dar nu se schimbă.

AMS: Gândeşte-te la următorul aspect statistic. Eu m-am adresat Institutului Naţional de Statistică, ca să am o imagine, în 1999 m-am adresat, şi mi-a dat următorul răspuns: în 1989, 86% din populaţia României era născută în comunism.

IS: Iar pe noi ne-au dat afară din Armată, că au zis că am fost şcoliţi în şcoli comuniste.

AMS: Bine, asta este o altă prostie.

IS: Plus de asta, că ştiam prea multe şi au vrut să scape de noi.

AMS: Până n-o să schimbăm generaţiile va fi extrem de greu.

IŢ : Domnule Stoenescu, aţi prezentat odată într-o emisiune la televizor, din păcate nu am văzut de la început, traseul lui Stănculescu din CC la Ministerul Apărării.

AMS: Este aproape complet reconstituit.

IŢ: Aveţi orele cu aproximaţie? Eu am fost locţiitorul lui Kemenici, am vorbit cu el şi am vrut să pun cap la cap orele când am vorbit cu el, când l-am sunat.

AMS: Oricum, el ajunge la MApN la ora 13.00.

IŢ: Elicopterul decolează la?...

AMS: La 12 şi 9 minute.

IŢ: Ce ştiţi dvs.?

AMS: Ce a făcut el în CC sau la MApN?

IŢ: La Armată.

AMS: El emite acolo două documente importante, telegramele 38 şi 39. Pe prima o găseşte scrisă, făcută deja şi pe care doar o semnează – pentru că cei de la MStM se ocupaseră, era acolo generalul Constantinescu –, care prevedea retragerea trupelor în cazărmi, iar următoarea, care este la 13.30, este de ocupare a principalelor centre, Televiziune, Radio, Telefoane, tot, plus consiliile judeţene din toată ţara. Cred că şi la Târgovişte s-a dus Armata şi a preluat controlul CJP, sub acoperirea că se duc să-i păzească. Mie mi-a recunoscut în interviu, a recunoscut şi în emisiunea pe care a făcut-o cu Ion Cristoiu, el şi spune: „La ora 13.30 ţara era sub control". Deci, a preluat puterea. După aia începe fenomenul terorist, care este târziu şi care...

IŢ: Elicopterul aterizează la Boteni...

AMS: A trecut peste, n-a aterizat la Boteni. Am refăcut traseul, acolo era Suciu, cel cu Ţigareta II, care a refuzat să...

IS: Acolo era o baterie de 57 şi i-a zis să tragă dacă coboară.

IŢ: În timp ce elicopterul nu ateriza în Boteni, generalul Stănculescu ia legătura cu generalul Mocanu, generalul Mocanu ne sună pe noi.... eu am vorbit cu generalul Mocanu, după care şi Kemenici... şi îi dă misiune, îi dă ordin: dacă vine spre Târgovişte, să-l prindă, aşa am înţeles eu, din discuţia pe care am avut-o eu cu Kemenici a fost direct: să-l prindem, deci, nu dacă...

AMS: Ordinul era de doborâre sau de obligare să coboare la sol?

IŢ: Nu, e vorba că elicopterul nu aterizase încă...

IS: Piesa grea a murit, era Maluţan. El a fost ameninţat să coboare.

AMS: Eu am văzut comunicaţiile şi ştiu şi povestea asta. El (Stănculescu) a vorbit cu comandantul aviaţiei, generalul Rus, şi am fost convins că a vorbit cu Rus, dar acum aflu că a vorbit cu Mocanu.

IŢ: Nu, ne-a sunat şi Rus, dar primul cu care am vorbit a fost Mocanu.

AMS: Problema este că el a interzis zborurile în spaţiul aerian al ţării, astea sunt cele două ordine, după care, după cum ştiţi prea bine, doborârea oricărei aeronave aflate în zbor. Or, în zbor atunci nu era decât elicopterul cu Ceauşescu. Problema mea de cercetare a fost dacă s-a dorit deliberat doborârea elicopterului. Şi o să vedeţi că este o logică. Numai că el în loc să se ducă la Dolj cum ceruse, pentru că eu am comunicaţiile lui Maluţan, Maluţan îi explică lui Ceauşescu că el nu poate comunica direct cu judeţul Dolj, cu Craiova, acolo voia să se ducă şi poate s-o facă numai prin bază, şi el cere Bazei (*că*) numărul 1 doreşte să meargă la Dolj. I se răspunde de la bază: „Nu se poate să meargă la Dolj, îi răspunde primul-secretar de la Dolj, că lumea e în stradă şi să nu vină acolo..."

IS: La Târgovişte nu era nimic.

AMS: Se pare că la ora aia nu era nimic nici la Craiova. Nu l-a vrut nici Ion Traian Ştefănescu. Atunci Ceauşescu ordonă să se ducă la Snagov. Stănculescu şi Mocanu şi toţi aceştia ştiau că el se va deplasa pe direcţia Dolj şi probabil acesta este motivul pentru care Târgovişte primeşte un astfel de ordin aşa de devreme.

IS: Aveţi vreo informaţie legată de avionul prezidenţial?

AMS: La ce oră v-a venit ordinul?

IŢ: Până la ora 14.00, când toţi spun că (elicopterul) ar fi aterizat la Titu. Ora este consemnată în jurnalul acţiunilor de luptă.

AMS: Forma lui este importantă. Cum a sunat ordinul?

IS: S-a făcut o speculaţie că şi coborârea la Boteni, coroborată cu aeronava prezindenţială, dar nu e confirmată.

IŢ: (*Ordinul a sunat*): „Vedeţi că se îndreaptă spre Târgovişte. Prindeţi-l!".

AMS: Deci, prindeţi-l!

IŢ: „Cu cine am vorbit?" „Maior Ţencu" „Dar Kemenici unde e?" „Vi-l dau şi pe dânsul (la telefon)".

AMS: A, deci generalul Mocanu pe dvs. personal v-a sunat?

IŢ: Da, sigur, eram în birou.

IS: Domnul colonel Ţencu a fost şi cel care a comunicat prinderea la televizor, a vorbit cu Iliescu. Dar lucrul ăsta nu s-a spus şi ne-a costat enorm. Au zis că noi am făcut-o de capul nostru şi noi am jucat la două capete.

IŢ: Se ştia într-un interval de timp, cât a evoluat elicopterul de la Snagov la Boteni, că va veni la Târgovişte.

AMS: Atunci s-a întâmplat un lucru. O explicaţie pentru comportamentul lui Maluţan este reconstituită de mine: ajunge la Snagov, scopul lui Ceauşescu era acela de a lua legătura cu diferite judeţe. Se duce la centrul de comunicaţii al vilei. În timpul ăsta se petrece un fapt foarte ciudat, pe care eu iarăşi l-am prezentat, n-are altă explicaţie: paza, care era a Direcţiei V, primeşte ordinul să înconjoare vila, l-am găsit pe ofiţerul care a executat ordinul. Ei nu apucă să „închidă pe casă", cum spuneau...

IŢ: Eram în câmp când ne-a povestit Ceauşescu chestia asta. (*lui Stoica*) Tu erai în punctul de comandă.

IS: În câmp ne-a spus asta, ne-a spus treaba asta.

AMS: Că a vrut să-l aresteze Securitatea?

IŢ: A văzut apropiindu-se militari...

AMS: E clar, uite cum se leagă. El v-a spus că a văzut: „Uite cum se apropie militari!", erau cei din Direcţia V, primiseră ordin să-l aresteze.

IS: Ceauşescu ştia de Stănculescu foarte bine. Dar nu se aştepta, până în ultima clipă.

IŢ: Hai să mergem pas cu pas.

AMS: Să reluăm. Ajunge la Snagov, vorbeşte cu (*gen.*) Apostol, vorbeşte cu câţiva generali din teritoriu, cu Piteştii vorbeşte, vorbeşte şi cu câţiva prim-secretari de judeţ. Toţi îi spuneau: „Aici e linişte".

IS: Şi cu Găvănescu a vorbit (*primul-secretar de la Târgovişte*).

AMS: Vine la elicopter... Între timp, Maluţan primeşte pe comunicaţie de la Bază, ordin de la ofiţerul de servici, care era chiar şeful lui de unitate, îmi scapă numele acum, şi îi spune: „Vezi că s-a emis ordinul: nu se mai ridică niciun avion, rămâi la sol". Vine Ceauşescu la el (*la Maluţan*), îi spune: „Serveşti cauza?" Şi îl convinge să plece de acolo. Şi Maluţan pleacă. În zbor primeşte comunicarea tot de la bază, asta a fost marea lor şansă, cel puţin a lui Maluţan, a fost aceea că ofiţer de serviciu era chiar comandantul lui şi ăla i-a spus: „Dă-te jos imediat, că te doboară! Te fac praf!" N-a fost iniţiativa lui Maluţan, cum s-a scris: trebuie să aterizăm repede, că ăştia ne doboară. Primise comunicarea că vor fi doborâţi. Asta înseamnă că exista emis ordinul de doborâre. Asta trebuie să se fi petrecut înainte ca el să plece de la Snagov şi să-l lase pe câmp. Aici trebuie să fie intervalul.

IS: Da, păi asta trebuie să fie.

AMS: Cât a stat la Snagov, o jumătate de oră, poate 45 de minute, asta înseamnă... hai să zicem că a zburat un sfert de oră... deci în jurul orei 13.00 trebuie să fi primit dvs. telefonul.

IŢ: Între 13.00 şi 14.00.

AMS: E clar că au vrut să-l doboare. Oricum, când dai un ordin de interdicţie (aeriană), voi ştiţi foarte bine, după care dai ordin de doborât orice aeronavă care zboară (în spaţiul aerian), e clar că ei au vrut să-l doboare. Maluţan l-a lăsat pe şosea şi pe urmă... v-a chinuit pe voi.

IS: Aşa este.

AMS: Vreau să vă întreb ceva. La un moment dat, nu mai ştiu cu cine a stat de vorbă, mi se pare că cu Mareş, mai uit şi eu, că am atâtea în cap, Ceauşescu invocă un anume „Marcel". Îi spune ei: „Ne-a trădat Marcel". Sunt doi Marcel în discuţie. E interesant dacă el a mai spus ceva pe acest subiect.

IS: Nu.

AMS: Un „Marcel" era Gogu Rădulescu.

IS: Cam aşa am bănuit şi noi.

AMS: Ce motive avea Ceauşescu să-l bănuiască?

IS: Se pare că Gogu Rădulescu a făcut parte din gruparea celor care l-au sfătuit să ţină cuvântarea aia (mitingul din 21 decembrie).

AMS: El a vrut-o.

IS: Cineva i-a zis: ar fi bine să vorbiţi oamenilor.

AMS: Iar al doilea „Marcel", este Marcel Shapira...

IS: Masoneria!

AMS: Vedeţi că ştiţi? Şeful masoneriei române în străinătate, cu care Ceauşescu avea legături. N-a spus mai mult?

IŢ: Nu. Sau poate a vorbit cu Mareş.

IS: Asta a fost chiar în ziua de 22. Într-un birou au vorbit: „Ai văzut ce ne-a făcut Marcel?"

IŢ: A vorbit şi în ARO: „Unde ne duceţi?" „Vă conducem într-o unitate militară". Şi a zis: „Nu merg într-o unitate militară. Nu merg la Armată". Ea l-a prins de mână şi el a zis: „Stai, mă". Şi s-a uitat în ochii ei şi i-a zis: „Ai văzut ce ne-a făcut Marcel?"

IS: Domnule Stoenescu, după moartea lui, era să mor cu un ofiţer de acolo. Tot din sindromul ăsta al curiozităţii am descoperit unde se ascundea generalul Neagoe. Era la Mănăstirea Dealu, la măicuţe. Ideea era că...

AMS: Nu, d-nule Stoica, a fost arestat în Bucureşti. Dacă e vorba de şeful Direcţiei V...

IS: Era cu Ceauşescu, era şi el la Târgovişte...

AMS: Nu, faceţi o confuzie.

IS: Toată lumea mi-a spus că nu e adevărat, dar eu aveam informaţii şi le-am verificat.

AMS: Generalul nu avea loc în elicopter. N-avea cum să plece cu el. E o pistă falsă. Au fost Bobu, Mănescu, cei doi aghiotanţi, pilotul Maluţan. N-avea cum să mai intre, abia s-a ridicat elicopterul. Neagoe s-a ascuns în CC, l-au prins şi l-au dus la Armată. E posibil să fi fost un altul şi lumea să creadă că e Neagoe.

IS: Sigur a fost cineva acolo.

IŢ: Când l-ai văzut?

IS: Pe 26 sau pe 27 decembrie.

IŢ: Neagoe era arestat.

AMS: Mai vreau să ştiu ceva. Nu am înţeles exact, atunci când a venit vorba de Iliescu, Ceauşescu şi cu Ceauşesca s-au certat, că „nu m-ai lăsat să-l ....

IS:...Să-l omor.

AMS: Aşa a spus? Să-l omor...

IŢ: Să-l lichidez. Aşa am auzit eu.

AMS: Cine i-a spus cui?

IS: El s-a ridicat la ea. Stăteau cum stăm noi acum.

AMS: Deci ea n-a vrut.

IS: El s-a ridicat şi a sărit la ea.

IŢ: Boboc a intervenit, că a crezut că o să dea în ea.

IS: „Tu nu m-ai lăsat să-l termin. Acum o să vezi că ne termină el pe noi". Boboc a intervenit: „Liniştiţi-vă!" şi el se uita la ea şi dădea din cap. Şi au mai vorbit, au mai spus despre Iliescu. Credeţi-mă că nu ştiam cine este Iliescu, habar nu aveam.

AMS: Crezi că eu ştiam?

IŢ: Brateş l-a prezentat la televizor.

IS: Ştiţi ce le-a spus domnul Stănculescu în elicopter, când veneau spre Târgovişte, ştiţi ce le-a spus paraşutiştilor? „A trebuit să mergem noi la Târgovişte să le facem treaba".

AMS: Voi nu aţi ştiut următorul lucru, care este în cartea mea. Trebuie să vă dau cartea s-o citiţi.

IS: Păi cred că dacă domnul Voinea îşi mai râde de noi nu mai venim. De 6 săptămâni, că ne-a audiat şi să o ducem şi noi la să ne primească dosarele.

IŢ: Ce am făcut din 17 până în 26 când am depus armele la rastel.

AMS: Ce dosar? Ăsta cu revoluţia?

IŢ: Nu, nu, pentru eliberarea documentelor la Secretariatul de Stat pentru ...

IS: Să nu dea certificat de revoluţionar vreunui militar implicat într-o problemă. Verificări.

AMS: Am înţeles. Lucrurile sunt atât de clare că nu înţeleg ce mai vor de la voi.

IS: Cineva a dat un ordin ca niciun militar să nu primească certificat. Şi după ce am păţit noi, e clar.

AMS: Eu ţin minte discuţia pe care am avut-o cu generalul Spiroiu (în 1992).

IS: Înseamnă că pe noi ne-a minţit. Nouă ne spunea că suntem singurii care merităm, pe de altă parte se ducea la Iliescu şi îi spunea că noi suntem nişte nenorociţi.

AMS: Voi nu le rezolvaseţi problema. Voi nu aţi vrut să-i omorâţi, i-au omorât paraşutiştii şi i-au decorat pe ei.

IS: Pe noi nu ne-au băgat în seamă.

AMS: Dragul meu, dă-mi voie să-ţi explic care este problema, ca să înţelegi ce s-a întâmplat cu tine. Tu eşti un martor-cheie în ce priveşte ultimele ore, zile, ale lui Nicolae şi Elena Ceauşescu. Dar s-au întâmplat o grămadă de alte lucruri pe care tu nu aveai cum să le ştii, dar care au influenţat situaţia ta. Direct. Problema este următoarea: între Stănculescu şi Kemenici a intervenit o înţelegere telefonică de lichidare a lui Nicolae şi Elena Ceauşescu la o parolă. Această parolă era...

IŢ: „Recurgeţi la metodă".

AMS: „Recurgeţi la metodă". Iniţial i-a spus: „Le arăţi un tanc". Era vorba de blindatul vostru. „Şi vezi ce faci cu ei". În momentele în care aveau loc crize, adică atac la Televiziune, atac la MApN, care erau cu pliciuri de-alea (*simulatoare*), în momentul când aveau loc astfel de atacuri şi ăştia, civilii săreau în sus, Stănculescu, în înţelegere cu Voican-Voiculescu suna la Kemenici, eu am reuşit să reconstitui trei astfel de intervenţii, în care i-a spus: „Recurge la metodă". Şi atunci Kemenici a dat acele ordine ciudate, care te priveau pe tine direct în primul rând, cu TAB-ul dus pe câmp, trecut prin faţa... mi-a povestit Mateescu (*ofiţer al unităţii*), v-a pus să treceţi prin faţa dispozitivului de apărare, să vă facă pulbere, cu lumini stinse, o poveşteşti şi tu cu Domenico, am găsit-o în cartea lui. Militarii au recunoscut TAB-ul, ştiau că eşti tu acolo, n-au vrut să tragă. Ăsta este un aspect. Să ne înţelegem, Kemenici nu putea da ordine clare: deschideţi foc şi aruncaţi în aer blindatul. El dădea tot fel de ordine aluzive.

IS: El se întâlnise cu noi toţi. Asta îi reproşăm acum. De ce n-a venit să-mi spună frate în faţă mie: „Du-te, mă, şi omoară-i! Eu stau lângă tine". Şi atunci când mi-a dat ordinul, să fugi? A pus mâinile în cap, eu n-am mai spus asta, şi a ieşit pe uşă.

IŢ: Pe 24 s-a întâmplat asta.

IS: Şi-a pus mâinile în cap şi a ieşit pe uşă. Când îl vezi pe comandantul tău că îşi pune mâinile în cap şi fuge... dar stai lângă mine, frate, să vezi ce fac. Dacă era un ordin clar, o făceam, să ştiţi, o făceam. Dacă stătea lângă mine, o făceam, ce aveam de ales? Puneam mâna pe tocul de la pistol, intram şi...

IŢ: I-am spus şi eu şi Mareş (*lui Kemenici*): „Stai, dom'ne, că nu ne atacă nimeni". Că se auzeau bubuituri în afara cazărmii...

AMS: Sunt cele trei tentative de a-l omorî pe Ceauşescu, care au eşuat toate, pentru că nu l-aţi omorât voi.

IŢ: Pe 23 dimineaţa...

IS: Am vrut să-l omor eu atunci...

IŢ: Numai puţin. Pe 23 dimineaţa suntem anunţaţi că unitatea, dacă nu-i predăm pe cei doi ticăloşi, sau cei doi trădători, într-o jumătate de oră cazarma sare în aer. Kemenici l-a trimis pe Mareş la unitatea vecină, să comunice să se pregătească pentru un atac surpriză asupra unităţii. Am rămas eu cu Kemenici în birou. Erai şi tu (*Stoica*) pe hol. Domnule, peste o jumătate de oră au început să tragă militarii noştri, din interior.

AMS: În nimeni.

IŢ: În nimeni, domnule Stoenescu. Am strigat să oprească tragerea. În ce trag? Eram înapoia lor. L-am întrebat pe unul: „Tu în ce tragi?“ Nu ştiau, dom'ne. Pur şi simplu cu ochii închişi trăgeau foc automat. Până la urmă Kemenici zice: „Băi, cade cazarma. Haideţi să-i omorâm. Tu pe el şi eu pe ea“. „Cum să cadă cazarma, când ăştia trag? Sunt în faţa noastră, uitaţi în faţa noastră, n-a căzut niciun militar. Cine să pătrundă? Cum să pătrundă prin perdeaua asta de foc? Dacă pătrund, haideţi în (*punctul de comandă*)...“, şi ne-am îndreptat, ne-am întâlnit cu tine (*Stoica*) atunci, după aia l-am tras în birou...

IS: Nu ştiu care a tras atunci, a tras de pe hol. Dociu parcă a tras... S-a tras cu armă automată dintr-un spaţiu închis.

IŢ: Era 5-6 dimineaţa, era întuneric.

AMS: Au sărit tencuielile de pe pereţi.

IŢ: Da, până ne împuşcă ăia, ne omorâm noi. Hai să stăm în birou. S-a liniştit treaba şi eu l-am întrebat... a avut necazul ăla, când s-a dus la W.C.

AMS: I s-a făcut rău?

IS: A făcut pe el.

IŢ: A făcut pe el.

IS: N-o să spunem niciodată asta. Ne e ruşine.

IŢ: Îi spun (*lui Kemenici*): „Staţi jos, tovarăşul colonel“. Zic: „Chiar aţi crezut că putem să-i omorâm pentru atacarea cazărmii?“ Recunoaşte omul. „Eu înţeleg să cadă cazarma, să văd şi eu un individ că vrea să se strecoare pe lângă perete, că vrea să se infiltreze... Militarii noştri sunt în poziţii“.

IS: Să vedem oamenii noştri murind. Dacă vedeai totuşi că mor militarii în jurul tău, tragi.

IŢ: Până la urmă, ce-mi vine mie ideea. Chem... era aproape, la vreo 10 metri, chem un comandant de baterie. Trică. „Măi

Trică, în ce au tras oamenii tăi?“ Trecuseră vreo 10 minute, un sfert de oră... În ce au tras oamenii tăi? S-a văzut foc, a deschis careva foc? Bine, a fost provocat.

AMS: E, asta mă interesează, cine a dat ordin lui Trică să deschidă focul?

IŢ: El (*Kemenici*) dăduse ordin: „Fiţi atenţi în sectorul vostru, întăriţi focul...“ Bine, nu numai Trică, eu am dat exemplu pentru că era cel mai aproape de comandament.

AMS: Cine a dat ordinul?

IŢ: Cazarma era de jur împrejur, că nu a tras numai Trică, au tras toţi.

AMS: A fost, să zicem, o lumină, a tras, o simulare şi ei au deschis focul?

IŢ: Problema a fost din liceu, nu, din blocurile de vizavi...

IS: Şi eu am văzut. Eu aveam un geam foarte mare, îmi dădea voie să văd exact locul de unde se trăgea.

AMS: Şi nu se spărgea geamul (*râde*).

IS: Nu m-am exprimat eu cum trebuie. Nu a fost nicio urmă de glonţ. Noi am tras cu gloanţe reale, dar ei invers nu au tras, pentru că ne-am uitat: „Mă, au tras atât, unde-s locurile?“

AMS: Acuma oricine îşi dă seama că dacă erau într-adevăr nişte forţe, trăgeau de adevărat, încercând să...

IŢ: În asfalt măcar, în beton, măcar un glonţ.

AMS: Să ştiţi că multe unităţi au păţit chestia asta. În Moldova am găsit chestia asta. Trimisă o subunitate, fără să le spună celorlalţi, îi pune pe ăia să tragă, pe ăştia să tragă, comandantul lor. Treaba asta s-a întâmplat în Moldova. Şi, atenţie, mărturia este a generalului Olteanu, deci nu a unui civil sau a unui nenorocit căruia i s-a părut lui că a văzut nu ştiu ce... Nu, Olteanu care era reţinut la Buzău, a chemat pe comandant şi l-a întrebat, ca şi tine: în cine trageţi? Păi, nişte terorişti la lizieră...

IS: Ştiţi de ce m-am înfuriat eu şi de ce sunt supărat eu? Asta n-o să-mi treacă până la moarte. Pentru că mi s-a spus în faţă: „Nu este adevărat ce ai trăit şi ai văzut“.

AMS: N-are cum.

IS: Credeţi-mă că mi-a fost foarte frică. Eu m-am vindecat de frică în momentul în care Dumnezeu m-a oprit să fac... să intru, să trag şi să las apoi să mă omoare. Că eu eram hotărât. În momentele alea, când mi-a dat ordinul să-i omor, domnule Stoenescu, am avut aşa o trăire, în care am spus: O să mor,

eu n-am să supravieţuiesc. Chestia asta m-a vindecat de frică. Eram obosit, nu mâncasem... Îmi tremurau mâinile, picioarele.

AMS: Mai sunt lucruri pe care le-a spus Ceauşescu şi tu nu le-ai spus încă?

IS: Da, mai sunt. Sunt multe speculaţii. O să vă spun una dură: se vehiculează ideea că eu sunt un om pe care îl folosiţi dvs.

AMS: Eu!? Acum ne întâlnim prima dată în viaţa noastră. (*Râde*) Te folosesc eu împotriva cui?

IS: După emisiunea de la Mădălin Ionescu m-a sunat Petre Roman şi şi-a cerut scuze. Se vehiculează că dvs. mă folosiţi pe mine, că mi-aţi dat un text pe care l-am învăţat pe de rost.

AMS (*izbucneşte în râs*): E prima dată în viaţa mea când te văd.

IS: După 17 ani, o singură dată am vorbit prin telefon şi acum ne întâlnim pentru prima dată.

AMS: Şi mie mi-a spus cineva că Iliescu crede că nu ştiu cine e în spatele meu. Ultima versiune este că în spatele meu este Securitatea. Eu mă răzbun pentru Securitate. Doamne fereşte! E adevărat că sunt singurul care a luat nişte interviuri, pe care nu le pot publica, cu generalul Vlad. Ei au aflat de aceste lucruri, le ştiu şi atunci au lansat această campanie. Am găsit chestia asta prin diferite locuri, că Stoenescu, securist, în sfârşit, mă fac în toate felurile, e omul Securităţii şi face circul ăsta şi îi aranjează pe X, pe Y. Eu am o cantitate imensă de interviuri cu martori. Probleme am doar cu Gelu Voican-Voiculescu, nişte interviuri din 2003, în care a spus multe lucruri, după care au venit alegerile, s-a schimbat Iliescu, s-a speriat. Pe mine lucrurile astea nu mă interesează, acolo sunt şi multe lucruri neinteresante, pe mine mă interesează în plan istoric, nu am o vendetă cu Iliescu sau cu Roman.

IS: Murim mâine-poimâine şi lucrurile astea rămân neştiute.

AMS: Asta este problema. Pe mine mă interesează reconstituirea istorică, s-o lăsăm, deoarece cantitatea de legendă şi dezinformare este atât de mare încât există riscul ca acest eveniment să rămână peste 50 de ani, când nişte istorici tineri vor apuca să-şi facă o lucrare de doctorat şi se vor apuca să citească vor găsi toate prostiile astea. Legendele astea cu revoluţia spontană, cu emanaţia... Efortul meu este cât se poate de obiectiv. Eu vă spun vouă, ca militari: nu este absolut nimeni în spatele

meu care să mă conducă. Este dorinţa de a face o cercetare istorică corectă.

IS: Au fost foarte puţini cei care au vrut să ştie cu adevărat ce s-a întâmplat.

AMS: Mulţi dintre cei intervievaţi au venit ei spre mine, au dorit să se destăinuie. Am avut o discuţie şi cu Ion Iliescu. Pe 2 decembrie, cu 10 zile înainte să plece de la Cotroceni. A fost singurul moment în care el a avut nişte reacţii umane, am discutat şi problema cu Moscova, cu KGB-ul, a avut nişte reacţii pe care în public nu le are. Eu am încercat să conduc interviul în asemenea fel, încât să prezentăm şi partea umană. Omul s-a trezit în chestia asta. Eu ştiu foarte bine ce a fost cu complotul, ştiu foarte bine că nu este o legătură directă între complot şi evenimente, că nu există personaje, ca scriitor vă spun, nu există personaje total negative sau total pozitive, există tot felul de situaţii limită. Părerea mea este că Iliescu chiar habar nu avea cine sunt teroriştii, chiar a crezut că sunt de la Securitate.

IS: Erau ai noştri, domnule Stoenescu. Teroriştii erau ai noştri.

AMS: Ştiu. Asta e marea mea durere.

IS: Mai ştim că sunt unii colegi care au ajuns mari în Armata asta şi au mâinile pătate.

AMS: Problema este în felul următor: există o logică a evenimentelor, chiar dacă la un moment dat ele au scăpat de sub control. Şi anume faptul că sovieticii au hotărât la un moment dat să înlocuiască regimurile astea cu altele socialiste, păstrându-le în sfera lor de influenţă. Eşuând *perestorika* în URSS, ei au pierdut controlul la un moment dat. Americanii şi ceilalţi au profitat. De asta mă interesa echipa aceea sovietică de diversiune de la voi. Zici că lucrau la 10-15 metri de locul lor?

IS: Ei lucrau la întreprindere şi între întreprindere şi blocul lor e un drum de acces lat de 15 metri. Ce s-a întâmplat, cum am fost anunţaţi? Un grup de muncitori ieşise în curtea întreprinderii şi căscau gura şi au văzut în dipolul activ al unei antene de televizor arc electric. Ăla făcuse armata la transmisiuni şi făcea pss-pss, arcul electric cu intermitenţa unei transmisiuni. Era de mare putere, emitea la o distanţă foarte mare. A pus mâna pe telefon şi a anunţat unitatea militară: „Dom'ne, zice, se emite cu o staţie. Aveţi voi ceva, o fi a Securităţii?" Şi au venit TAB-urile, şi prin faţă şi prin spate, dar până au venit era terminată. Erau

tăiate cablurile. Era goală-goluță garsoniera. Nu s-a știut ce e și s-a crezut că este o locație a Securității. În Blocul H5 sau H4, m-am speriat că era lângă familia mea. Sovieticii lucrau la OPET. Când au venit și au cercetat au găsit cablul tăiat, care făcea legătura la un televizor. Dar individul care a văzut, fiind meseriaș, a citit bâzurile ălora și el a dat această hârtie care a dispărut odată cu jurnalul acțiunilor de luptă și spunea: nu erau români, erau caractere sovietice. Aici eu am un dubiu, cum îți dai seama că sunt caractere sovietice din bâzurile alea? Cine putea fi totuși? M-am gândit și eu.

AMS: În ce perioadă s-au văzut?

IS: După moartea lui Ceaușescu. A doua zi, pe 25, deși nu pot să precizez exact.

AMS: Este clar pentru mine că ceea ce se ascunde este intervenția sovietică, pentru că ea face legătura cu violențele. Orice om normal își dă seama că în momentul în care planifică răsturnarea unui lider aveau pregătit un înlocuitor. Niciodată, de când exista Uniunea Sovietică, n-a acționat pentru răsturnarea unui lider undeva fără să aibă un înlocuitor. Aici se fac niște legături forțate, pentru că Iliescu stătea la Casa Scânteii și discuta cu cineva. Miza pe el a apărut după 1968, când a început balamucul lui Ceaușescu cu americanii, cu independența, cu Cehoslovacia. Ion Iliescu ar putea să se apere cu argumente adevărate, dar Dumnezeu știe de ce nu le folosește. Alte argumente, nu prostiile pe care le spune la televizor...

IS: Niște clișee...

AMS: Exact. Niște clișee, pe care le poate demonta orice jurnalist cu mucii la nas. Cristoiu îl face praf. N-a avut curajul să stea față în față cu Cristoiu.

IS: Apropo, că ați spus că aveți credința dvs. Adevărul este că Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu au discutat despre bani. Și o să vă spun și de ce. Ei au vorbit în transportor lângă mine, pentru că eu stăteam lipit de umăr, se întâmpla în noaptea de 24 spre 25 și în dimineața zilei de 24 mi-a oferit bani și băteau șaua să priceapă iapa. Mai ales că eram în transportorul blindat și mai ales că eram fără comandă. Au discutat și și-au zis: „Ăsta pune botu?", pentru că puteam ieși din cazarmă să plec cu ei. Deci au vorbit despre bani.

AMS: Să nu uităm că au fugit cu bani la ei, un pachet cu dolari și unul cu lei, pe care le-au uitat în mașina doctorului

Deca. Există această imagine idilică despre Ceaușescu, patriotul și eroul, care nu corespund adevărului. A intrat în criză și nu l-a mai interesat decât puterea lui, pentru că putea să rezolve lucrurile mult mai rațional.

IS: Dar să știți că era un om viclean. Comportamentul lui, din punct de vedere psihologic, acolo cu noi, a fost de o viclenie absolută.

IȚ: Mă întreabă: „Cine conduce Armata?" „Dacă mă credeți, nici nu știu". Apoi apare Militaru. „Cine e dragă Militaru ăsta?" La care ea zice: „Lasă dragă, lasă, că-ți spun eu". Îl las să se ducă la toaletă să-și facă nevoile și pe drum începe să-mi spună despre Militaru, că are două fete bolnave... „L-am ajutat, deși l-am lovit pe Șerb, pe el l-am pus adjunct de ministru, am avut dovada trădării lui clare". Din păcate a avut un rol nefast Militaru ăsta. A fost lăsat să moară în patul lui.

AMS: Este această bătălie pentru fiecare amănunt pe care am dat-o și eu. Nu spun că numai eu, dar am dat-o și eu la tot pasul. Kemenici apare în Documentarul Armatei 1 al generalului Voinea în comunicații imediate cu MStM și Stănculescu după decolarea elicopterului. Părerea mea este că ei au vrut să-l doboare pe traseu și, evident, contactau unitățile de antiaeriană.

IȚ: Nouă ne-a pus problema ca să-l prindem.

AMS: Păi cum îl prinde o unitate de antiaeriană? Somează și dacă nu coboară... îl doboară.

IS: Domnule, noi n-am jucat dublu. N-am intrat și n-am fost pregătiți pentru misiunea asta.

AMS: Sunt convins. Eu n-am nicio îndoială.

IS: Domnule Stoenescu, cum vă explicați că Stănculescu ne-a dat atâtea întăriri?

AMS: Păi după prinderea lui, era asul în mână. Îl avea în mână: „Eu îl am". S-a dus la Voican-Voiculescu și i-a spus: „Domnule, îl am eu". „Unde e?" „Este într-o unitate militară".

IȚ: În emisiunea cu dvs. atunci (*TVR, 22 decembrie 2004*), Iliescu a negat că l-am fi informat. Aflați că până să citească dumnealui comunicatul, am vorbit cu el la telefon.

AMS: Cu Iliescu?!

IȚ: Cu Iliescu.

IS: Țencu a vorbit cu el la televizor (*la Televiziune*).

IȚ: Ne-a sunat. E, la televizor! Ne-a sunat pe fir militar.

AMS: Iliescu!?

IŢ: Da, da, Iliescu.

AMS: Mai ţineţi minte la ce oră?

IŢ: 22 decembrie, ora 18.40... cam la un sfert de oră după ce l-am adus în cazarmă.

AMS: Atunci s-a întâmplat târziu, în CC, după ce s-a deschis focul, după terorişti...

IŢ: Nu, până să se deschidă focul.

AMS: 18.40.

IŢ: O fi fost 18.30 sau 18.40.

AMS: Asta este din CC. V-a sunat el?

IŢ: Da, ne-a sunat, ne-a sunat.

AMS: Ştiind că este Ceauşescu acolo?

IŢ: Da, şi fraza a fost în felul următor... i-am spus-o lui Domenico... Zice: „E adevărat ce mi-a spus Stănculescu?" „Da, e adevărat"

AMS: Deci a ştiut mai devreme.

IŢ: Da, dar a negat în emisiune.

AMS: Sigur că a negat. Eu am mers pe poziţia lui Stănculescu, care a recunoscut că l-a informat, dar că lucrul ăsta s-a întâmplat la MApN mult mai târziu. Deci încă din CC a ştiut. Este clară treaba. Au urmat alte secvenţe în care a intervenit şi mult hazard. Nu trebuie să o judecăm ca militari, s-a primit ordin, s-a executat. A fost o brambureală pe care trebuie s-o luăm în calcul întotdeauna, inclusiv la oamenii cei mai... inclusiv la Kemenici. Problema ta, Stoica, este următoarea: între Kemenici şi Stănculescu a intervenit înţelegerea pentru lichidarea lui Ceauşescu.

IS: N-o va recunoaşte niciodată.

AMS: Bineînţeles, dar o recunosc cei doi, Stănculescu şi cu Voican. A intervenit această înţelegere şi că din cercetările mele sunt cel puţin trei astfel de parole trimise de lichidare pe care Kemenici nu a ştiut cum să le rezolve.

IŢ: Prima a fost, cum v-am spus eu, în birou. A doua a fost cu TAB-ul pe drum... Să vă spună Stoica.

AMS: Când v-a pus să treceţi prin faţa...

IS: Nu, am mers în coloană şi i-a zis lui Stoica, care era în blindatul din spatele nostru: „Lasă mitraliera". Ăla le-a lăsat. „Îl ai în vizoare?" „Da". „Trage, nimiceşte TAB-ul". „Nu pot să fac asta, tovarăşul colonel. E Stoica acolo, sunt militari..."

AMS: Asta am aflat-o şi eu.

IS: Şi ăla s-a dat la o parte... „Trageţi dvs. Apăsaţi dvs." Şi atunci a zis că o rezolvă în spate.

AMS: Ei au vrut să rezolve această problemă, pe care voi nu aţi rezolvat-o, ca nişte oameni normali la cap. Şi atunci a încercat acea manevră, de a constitui coloana care să plece să-i ducă la altă unitate sau chiar ideea să-i ducă la Bucureşti.

IS: Noi ne-am zis că, dacă plecăm din cazarmă, noi murim toţi.

AMS: Voi, din punct de vedere militar şi umanitar aţi gândit corect.

IS: Domnul Mareş şi cu domnul Ţencu au fost un factor de echilibru care l-a potolit pe Kemenici.

AMS: Dar v-aţi gândit cum ar fi fost destinul vostru dacă executaţi ordinul verbal al lui Kemenici şi îl omoraţi în birou?

IS: Nu mai trăiam acum.

AMS: Pentru că aşa, cu tot procesul ăla înscenat acolo, poporul ăsta are imaginea execuţiei, pe care o merita, din punctul meu de vedere.

IS: Da. Şi eu cred la fel.

RADU CÂMPEANU

Primul preşedinte al Partidului Naţional Liberal după 1989.

Înregistrare audio. Stenograma a fost pusă la *dispoziţia interlocutorului. Nu au fost modificări.*

19.01.2006, Bucureşti, cabinetul senatorial

AMS: În iulie 1990, într-un interviu la televiziune aţi povestit felul în care eraţi pregătit să vă întoarceţi în ţară şi că aţi fost contactat de autorităţile franceze, în mai multe rânduri. Sigur că lumea s-a gândit că era vorba de serviciile de informaţii franceze. O făceau explicit sau bănuiaţi dvs.?

Radu Câmpeanu: Nu, nu...

AMS: Ceea ce mă interesează pe mine este cum primeaţi informaţia, aşa cum mulţi alţii au fost anunţaţi din vreme, pe linie masonică, prin prieteni, prin telefon: „Vedeţi că în decembrie sau peste câteva zile porneşte şi... orientaţi-vă!“

RC: N-am fost deloc. Pe mine m-au întrebat câţiva dacă vreau să mă întorc în ţară. Erau şi câţiva ziarişti. N-am distins niciun fel de chestiune organizată, n-am distins. Însă, iată cum s-a întâmplat: probabil că ştiţi foarte bine că televiziunea franceză a fost foarte aproape de evenimentele din România şi le-am văzut şi eu, le-am privit cu toată atenţia.

AMS: Da, dar începând cu 19 decembrie.

RC: Da, da, însă se petrecuse înainte de 19 decembrie, prin octombrie, un lucru. Max Bănuş, ziaristul care era la *Europa Liberă*, împreună cu Orăscu, dar era iniţiativa lui Max Bănuş, a făcut o masă rotundă. El, Orăscu şi cu mine. M-a chemat de la Paris să discutăm ce se întâmplă în România. Ce era? Primisem şi eu, cum primiseră şi alţi câţiva din Franţa şi din Germania, memoriul acela cu FSN-ul, destul de lung, şi eu am făcut un comentariu public într-o şedinţă a asociaţiei foştilor deţinuţi politici din România în exil. Ştiţi că eu am creat asociaţia asta.

AMS: Da, ştiu. Aveaţi şi un ziar.

RC: Da, BIRE – Buletin de Informaţii al Românilor în Exil. Nu eu l-am creat, l-a creat altcineva, dar eu l-am preluat

împreună cu soția, prin 1980, parcă. Eu, citind cele două pagini bătute la mașină, mi le trimesese *Europa Liberă*, m-a surprins un lucru și i-am spus atunci: termenii și unele fraze, expresii, sunt marxiste. „Ăștia, autorii, sunt marxiști și totuși este o acțiune îndreptată împotriva lui Ceaușescu. Asta însemna că undeva, acolo, monolitul a început să se sfarme". Și mi-a venit și *Scrisoarea celor 6*, cea pe care BBC-ul mi-a trimis-o.

AMS: Ea fusese însă în aprilie.

RC: Așa este, fusese mai înainte. Când am citit *Scrisoarea celor 6* și am făcut legătura cu scrisoarea FSN, raționamentul a fost că nu puteau să treacă granița dacă nu era o fisură chiar în Serviciul de Informații. Altfel nu treceau. Pentru că scrisorile astea circulau, au fost vreo 8-9 la Paris, apoi în Germania, în Anglia, cărora BBC-ul le-a trimis... Eu le-am primit de la *Europa Liberă* și *BBC*, dar alții le-au primit direct. Prin Europa umblau foarte mulți emisari din România, mulți noi, necunoscuți, alții asupra cărora nu puteai să nu ai unele dubii. Atunci am presupus că se petrece ceva. Evident, nu mi-am dat seama exact ce. Și atunci m-am dus la München, la această masă rotundă. Și acolo a fost pentru prima dacă când am spus și s-a spus în exil: „Epoca postCeaușescu. Se pregătește epoca postCeaușescu!"

AMS: Formidabil, ce intuiție ați avut!

RC: Evident, nu știam cum și când, dar am fost primul care a semnalat că se pregătește epoca postCeaușescu. Am făcut un soi de scrisoare în numele Grupului de Gândire Liberală, după ideile astea, o scrisoare către țară pe care s-o dau la *Europa Liberă*, făcând apel la Armată, la anumite persoane din partidul comunist, ca să înțeleagă să facă această reformă și să meargă la ideea de libertate, de democrație. Evident, nu îmi dădeam seama că va fi o răsturnare totală. Nu pot să afirm că am spus așa ceva, dar am intuit într-un fel că se va petrece ceva, și am scris lucrurile astea. Eram membru în Comitetul Străin, unde erau reprezentanții străinilor în exil și lucram cu Parlamentul de la Strassburg. Am vorbit de două ori în Parlamentul de la Strassburg. Aveam tot felul de modalități de a ne exprima câțiva dintre noi. Și am spus lucrul ăsta atunci, că probabil o să se întîmple o răsturnare din interior, din partid. Când am urmărit la televiziune ce se întâmplă...

AMS: În 22 decembrie.

RC: În 22 decembrie... Am fost încântat de o serie de lucruri şi foarte entuziasmat. Mărturisesc că entuziasmul ăsta pe mine m-a costat pe urmă, când am venit aici în ţară. Eu aveam încă o doză de idealism încă nepermisă pentru vârsta mea. Dacă aş fi avut 25-30 de ani, s-ar fi crezut că e normal, dar aveam 60 de ani. Nu era admis să ai optimismul şi entuziasmul ăsta, ca să fac două greşeli mari. Mai ales una, în privinţa persoanelor. Ei bine, şi după 22 decembrie am convocat grupul liberal...

AMS: Daţi nişte nume.

RC: Dinu Zamfirescu, el vrea să scrie şi o carte cu chestiunile astea, doctorul Maltezeanu, care este şi acum la Paris, nu ştiu dacă Radu Portocală a venit atunci, nu, n-a venit atunci, era Costel Mareş pe vremea aceea, pe urmă a dispărut, era parcă şi Ileana Ghica, dar mi se pare că era la foştii deţinuţi. Nu, nu...

AMS: Oamenii ăştia au venit în ţară după eliberare?

RC: Nu, nu, nici unul nu a venit atunci.

AMS: Pe mine mă interesează dacă atunci s-a constituit, încă de la Paris, un grup Câmpeanu.

RC: Nu, nu a existat aşa ceva. Şi la 27 decembrie la o adunare a românilor în exil, unde, ca un episod anecdotic, unde venise şi Ion Brătianu-cartof, neinvitat...

AMS: Ion Brătianu-cartof, ăsta aşa o să rămână în istorie...

RC: Îl bănuiam de gânduri dubioase. El nu locuia la Paris, ducea o existenţă modestă, era depanator de televizoare, făcuse o şcoală de depanatori, bună probabil, dar noi nu aveam niciun fel de deschidere faţă de el, pentru că mergea la Ambasadă, la ceremoniile Ambasadei române la Paris. Or, noi nici măcar nu treceam pe lângă ea, decât când ne duceam la manifestaţii de protest. Deci, Brătianu-cartof a apărut şi el acolo, erau vreo 25-30 de persoane, ne dăduse consilierul municipal un fel de sală, ca o sală de restaurant, dar aveam loc acolo, nişte mese, scaune, chiar în centrul Parisului. Şi acolo le-am spus aşa: „Să ştiţi că am luat hotărârea să mă duc definitiv la Bucureşti, să pun şi eu umărul... aşa am spus, să pun şi eu umărul la democraţia românească. Voi, care vreţi să rămîneţi aici, rămâneţi aici şi duceţi mai departe organizaţiile noastre, ca să fiţi legătura noastră cu cei de aici". Pentru că noi stabilisem nişte legături acolo, cu nişte persoane, străini. La care, ţin minte şi acuma, Brătianu-cartof zice: „Dar ar trebui să facem şi un program de guvernare". Pentru liberali, pentru Partidul Liberal. M-am uitat la el şi

i-am spus: „Uite ce este, program de guvernare fac cei din ţară, care cunosc realităţile, nu noi aici. Noi putem veni cu nişte idei generale, ca o direcţie mare de acţiune".

AMS: Elemente ale doctrinei liberale, aşa cum supravieţuise în exil.

RC: Sigur, sigur. Toată lumea a fost de acord, dar niciunul nu a vrut să vină. A, era şi Ioana Brătianu, fata lui Gheorghe! Am pe undeva lista lor. M-am hotărât să vin cu nevastă-mea, care m-a susţinut teribil în toate lucrurile astea. N-am găsit bilet imediat, pe 1 sau 2 (*ianuarie*) şi am găsit abia pe 5 ianuarie. Pentru că în avioane veneau reprezentanţii asociaţiilor de binefacere, doctorii care veneau să dea ajutor aici, era plin. Trebuie să ştiţi că evenimentele din România au avut un efect atât de pozitiv în opinia publică occidentală, încât pe mine m-a uluit. Oameni care înainte ne dispreţuiau, datorită lui Ceauşescu şi faptului că nu făceam nimic să-l înlăturăm, mai arătau o simpatie, dar o simpatie de-asta, ca pentru un nenorocit, un amărât. În momentul acela a fost un reviriment extraordinar în opinia publică. Am ajuns la Bucureşti, la Otopeni, cu nevastă-mea, parcă pe la 12.00, şi îmi puneam întrebarea cu ce ajungem la Bucureşti. Şi ne mai anunţa la avion că sunt minus 17 grade.

AMS: Parcă încă nu scăpasem de Siberia.

RC: Exact, îţi îngheţau oasele numai gândindu-te. Dar, la Bucureşti se întâmplă un lucru extraordinar. Avionul s-a oprit, a aterizat, am ieşit printre ultimii cu o anumită emoţie, ştiţi, să calc din nou pe solul românesc pe care îl părăsisem de 17 ani. Dina o ia puţin înaintea mea şi cred că am ieşit ultimul pe scară, însă jos, la ultima treaptă, era pilotul, cineva în uniformă, o doamnă de la TAROM şi un maior de Miliţie cu căciulă de-aia cu urechi, trasă pe cap. Când trec încet şi pun piciorul jos de pe scară miliţianul îmi spune: „Bine aţi venit, domnule Câmpeanu!" Am rămas trăsnit. De unde ştie ăsta cine sunt eu, cum arăt? Ies, mă duc la bagaje, trecem prin poarta de control şi, când ies, un căpitan de grăniceri îmi spune: „Bine aţi venit, domnu' Câmpeanu". „Măi, de unde ştiţi voi că vin eu astăzi?"... Ca să văd în hol acolo, peste 30 de persoane care m-au văzut, m-au întâmpinat cu entuziasm. M-au primit aşa de bine... mulţi dintre ei fuseseră cu mine în închisoare, nici nu le mai ştiam bine numele...

AMS: Erau şi mulţi tineri.

RC: Da, erau şi mulţi tineri.

AMS: Vă spun cu precizie, pentru că întâmplător am asistat la această scenă. Pe 5 ianuarie mă aflam la Aeroportul Otopeni pentru a aştepta un prieten din Olanda al tatălui meu şi am asitat la sosirea dvs. Grupul din faţă, de la ieşire, era format din oameni mai în vârstă, dar în spate erau tineri, toţi de la Universitatea Bucureşti. Ţin minte că atunci, deşi nu-mi trecuse prin cap problema asta, tinerii discutau votul de la următoarele alegeri şi faptul că studenţimea este hotărâtă să-i voteze pe liberali. Eu am fost surprins, deoarece nu ieşise încă niciun liberal pe televiziune şi nici partidul nu fusese înfiinţat. Dar tinerii ştiau de PNL din istorie. Atunci am ţinut eu, simţindu-mă prima dată foarte liber... De felul meu sunt un încuiat, un tip retras, necomunicativ...

RC: Ei cum, Doamne iartă-mă! că am văzut ce faceţi la televizor, absolut superb, încântător... şi felul cum vorbiţi.

AMS: Asta este altceva. Însă atunci, aşteptându-vă pe dvs. studenţii au început să discute aprins despre Ion Brătianu, neavând încă noţiunea diferenţei între Ion şi Ionel... şi atunci eu am început să povestesc, mă ascultau cu mare atenţie. Când aţi ieşit, au izbucnit cu entuziasm, eu m-am retras într-o parte şi am urmărit scena. Am fost doar un martor. Nu ştiam cine sunteţi.

RC: Bineînţels, nu s-a mai pus problema cum o să ajung la Bucureşti. Am avut cinci oferte să mă ducă la Bucureşti. Am ajuns la prânz, m-am dus la o vară de-a mea, care avea un apartament în Colentina şi...

AMS: Am rugămintea să vă opriţi aici şi să ne întoarcem puţin la un fapt important: primele contacte de la Paris cu ţara, telefoane din România, telefoane primite sau date de dvs. în ţară.

RC: Nu am avut niciun contact, n-am avut nici telefoane, nici date, nici primite, pentru că hotărârea mea definitivă am luat-o abia la 27 decembrie. În schimb, *Europa Liberă*, pe urmă am aflat, a anunţat venirea mea acolo.

AMS: Dar vreunul dintre colegii din exil nu v-a spus că a luat legătura cu ţara, că şi-au contactat rudele sau prietenii din ţară? Ioana Brătianu, de exemplu: „Aseară am vorbit cu Dan Lăzărescu, cu Enescu, ei zic că în ţară e aşa şi aşa".

RC: Mie nu mi-a spus nimeni absolut nimic de chestiunile astea, pentru că, repet, am fost singurul care a plecat. Nimeni nu

se gândea să plece atunci. Să ne înţelegem, domnule Stoenescu, viaţa acolo era bună.

AMS: Dan Lăzărescu spune în memoriile lui că aţi fost contactat.

RC: Nu, nu am fost contactat atunci. Altceva spune el. El a încercat atunci să facă un partid împreună cu Sorin Botez şi mi se pare şi cu Enescu. Au încercat o iniţiativă, dar n-a rămas decât în stadiul de proiect.

AMS: Vă referiţi aici la întâlnirea din apartamentul lui.

RC: Da, cea de aici. Şi au mai fost unii care au avut o iniţiativă de-asta, un funcţionar, parcă Munteanu îl chema, şi cu un general de aviaţie, sau ceva de genul ăsta. Erau doi sau trei care îşi fixaseră un sediu la hotelul Dorobanţi. Chestii care au dispărut imediat, erau numai intenţii. Când am ajuns, Lăzărescu m-a invitat la apartamentul lui, acolo pe Ana Ipătescu, şi am fost după-amiază, iar acolo erau el, Sorin Botez şi Nicu Enescu.

AMS: Săndulescu încă nu apăruse?

RC: Nu, încă nu. Pe urmă, la conferinţa de presă, a apărut şi el.

AMS: Vâlsănescu?

RC: Nu. Şi acolo, discuţiile au fost: „Uite, noi îţi propunem să fii secretar general al partidului" – aşa a fost –, „ca să organizăm partidul". „Sigur că da, sunt de acord, nu încape vorbă". Atunci, ei pregătiseră, e adevărat, o adunare la Casa Armenească. Unde am fost uluit să văd acolo foarte mulţi tineri. Erau şi vechi liberali, dar foarte mulţi tineri, peste o sută şi ceva. Mai ştiau de mine, pentru că vorbisem la *Europa liberă.*

AMS: Mai mult ca sigur v-au recunoscut vocea, timbrul.

RC: „Trebuie să dăm drumul la organizarea partidului" – a fost primul lucru pe care l-am spus. Domnule, a fost aşa un entuziasm general, nici nu încăpea îndoială.

AMS: Eu vă spun că şi în stradă era un entuziasm proliberali, mai ales în rândul tinerilor. Tineretul urban era atunci cu liberalii. Fac o mică paranteză, în cimitirul din Ploieşti, unde sunt mormintele familiei mele, pe crucile de piatră cele mai vechi scrie „1876, luptător liberal, Dincescu", sau membru fondator al Partidului Liberal, eforul de la catedrala Sfântul Ioan şi alţii. Asta mă făcea pe mine să cred că am ceva în trecutul familiei de care sunt legat. A fost opţiunea mea de la început.

RC: Dar sunteţi membru PNL şi acum?

AMS: Nu, am preferat să-mi păstrez neimplicarea politică, pentru a fi cât mai obiectiv în cărţile mele. Dar, cu o singură excepţie, tot ce înseamnă familia mea, până la generalul Sachelarie, din 1877, tot ce înseamnă familie, antecesori, au fost liberali. Principalele moşii erau la Valea Călugărească. O parte le-au distrus sondele, alta ne-au luat-o comuniştii. Bun, să revenim.

RC: S-a hotărât numirea mea. Enescu s-a oferit el, avea 81 de ani la vremea aia şi avea o energie, domnule, mai mare decât noi toţi.

AMS: Vâlsănescu parcă avea 90...

RC: Vâlsănescu avea mult. Fusese prieten cu fratele meu, aveam un frate mai mare, care s-a prăpădit la Paris.

AMS: Dar pe Vintilă Brătianu nu l-aţi contactat?

RC: Cum să nu, la Paris.

AMS: Avea probleme cu soţia.

RC: Avea probleme cu soţia. Pe urmă am aflat, înainte de sosirea mea la Paris, el plecase cu un avion cu Fărcăşanu, mult înainte de plecarea mea din ţară, el nu era la Paris cu toate că soţia lui era pariziancă. Mi s-a spus că el nu stă la Paris, pentru că guvernul francez nu l-a primit cu simpatie, deoarece îl considera agent american. Asta mi s-a spus mie. El s-a mutat în America, trăia într-o localitate, nu ştiu unde, se ocupa de reparaţii de maşini. A revenit la Paris după ani şi ani de zile, fata lui se căsătorise cu un de-ăsta, care avea şi el un atelier de reparat maşini. O casă pe Rue Vaugirard.

AMS: Pe Rue Vaugirard sau pe bulevard, nu mai reţin exact, este un bistro excelent, pentru că are nişte specialităţi din carne de vacă, patronul este proprietarul unor cirezi, şi are carne proaspătă. Bistroul se numeşte *Le Colones*, vi-l recomand.

RC: Mulţumesc mult, am să merg acolo. Bun, şi am încercat să-l contactez pe Vintilă, şi pe Ioana... Mai întâi trebuie să spun cu regret că amândoi sunt inculţi, şi Ioana şi bietul Vintilă, complet *terre à terre*, el mai rău decât Ioana. Pretenţii aveau, se lăsau greu. Am vrut să-i aduc în grupul liberal, făceam intervenţii, ştiţi cum se organizau grupurile din exil, memorii, le trimeteam la ambasade, la guvern. L-am chemat şi pe el de două ori, mă rog, la nişte mese, dar nu era activ deloc, nu era doritor.

AMS: I s-a făcut oferta să preia conducerea partidului?

RC: Nu s-a gândit nimeni la lucrul ăsta pentru că era mediocru, era foarte mediocru. L-am văzut de mai multe ori, îl ştiam mai de mult, îl ştiam încă din 1944-45.

AMS: Să revenim la şedinţa de la Biserica Armenească. Aţi fost ales secretar general.

RC: Am fost ales, entuziasm mare...

AMS: Pe mine mă interesa dacă la şedinţa aceea s-a pus problema preşedintelui partidului.

RC: Nu, deloc. Mai ales că nu exista o lege a partidelor politice.

AMS: Exista din 31 decembrie...

RC: Nu ştiu, cert este că nu s-a discutat atunci. S-a pus problema să ne deplasăm în provincie pentru organizarea teritorială. Curios a fost faptul că au răsărit din toate judeţele posibilităţi de organizare. Când legea s-a definitivat, noi am mers la tribunal, nu mai ştiu cât era nevoie, o sută de semnături...

AMS: Nu, erau 285 parcă...

RC: Oricum, atunci când ne-am dus la tribunal, ne aştepta o mulţime incredibilă. S-a înfiinţat partidul.

AMS: Pe 15 ianuarie. Însă vreau să vă întreb următorul lucru. Din punct devedere juric, vă reamintesc că PNL nu a fost desfiinţat, el doar şi-a suspendat activitatea în 1948, prin declaraţia lui Dinu Brătianu. Dar PNL, spre deosebire de PNŢ, juridic, nu a fost desfiinţat niciodată. În acest sens, în ianuarie sau dacă vreţi chiar în decembrie, activitatea PNL, spre deosebire de PNŢ, este reluată. De ce l-aţi înscris ca un partid nou?

RC: Nimeni nu s-a gândit atunci la chestiunea asta. Aveţi dreptate, partidul liberal nu fusese desfiinţat[1]. Noi a trebuit să facem partidul, ca să respectăm legea. Nu exista o altă posibilitate de a spune: „Domnule, noi existăm juridic, n-avem nevoie de înscriere". S-a hotărât după aceea, după ce au început să se organizeze judeţele, să facem un congres pe care l-am făcut în martie, în sala ARLUS. Sala aia, care cuprinde cu tot cu balcoane peste 600 de locuri, era plină până la refuz şi acolo, cred, Sanda Tătărăscu a făcut prima propunere. Eram cu toţi în prezidiu, veniseră şi Patriciu şi Tăriceanu.... Pe Patriciu şi pe Tăriceanu îi cunoscusem în după-amiaza când am fost la Lăzărescu acasă. Era într-o încăpere, o cameră, şi după un

---

[1] Declaraţia oficială a PNL privind reînfiinţarea: „În decembrie 1989, un Comitet de iniţiativă compus din 12 persoane, vechi membri ai partidului, **a reluat activitatea oficială** a PNL, **consfinţită** prin Decizia civilă nr.4 a Tribunalului Municipal Bucureşti din 15 ianuarie 1990" (*România. Partide politice*, 1993, p. 72).

timp au venit să se prezinte şi ei. Sanda Tătărescu a făcut propunerea ca preşedinte să fie Radu Câmpeanu. În momentul acela nici nu s-a mai pus chestiunea de vot, pentru că sala a sărit în picioare.

AMS: Dan Lăzărescu şi-a scris memoriile. El acolo afirmă că în timp ce liderii partidului erau plecaţi în străinătate, la Paris, la Bruxelles, prin alte părţi, s-a organizat acest congres şi s-a ales Radu Câmpeanu în absenţa lor.

RC: Acuma am să vă spun care este substratul chestiunii, că s-a văzut pe urmă. Dan Lăzărescu a vrut să fie preşedintele partidului, n-a îndrăznit s-o spună însă. Şi a făcut tot felul de chestii pe urmă. A făcut şi unele acţiuni murdare. Un exemplu: exista o revistă pe nume *Baricada*. Şi a dat un interviu... era CPUN-ul şi eram ales vicepreşedinte. Preşedinte era Iliescu, el de multe ori nu era şi atunci prezidam eu şedinţa. Lăzărescu era şi el unul din cei trei reprezentanţi liberali în CPUN, Săndulescu mai era şi mai era cineva, cred că Enescu. În *Baricada* apare un interviu al lui Dan Lăzărescu că eu nu mă înţeleg cu Alianţa Civică, nu pot să mă înţeleg cu ei, începuse Alianţa Civică, nu mă pot înţelege cu intelectualii pentru că eu nu sunt un intelectual, că n-am terminat Facultatea de Drept, n-am făcut studii.

AMS: Poate vă referiţi la GDS, nu (*la*) Alianţa Civică. Alianţa Civică s-a înfiinţat în noiembrie.

RC: Da, cred că GDS-ul. Lăzărescu dă declaraţia asta, mă apucă râsul, îmi iau diploma şi mă duc la director. Vă dau în judecată. Ăia slugarnici, nu că nu noi, el a declarat, a făcut, a dres, v-a denigrat. L-am chemat pe Lăzărescu la mine... Numai că n-a căzut în genunchi. I-am spus: „Dane, dacă mă supăr pe tine, te las şi fără pantaloni". „Nu că...", penibilă chestiunea.

AMS: Prin urmare, a participat la congres.

RC: Sigur, erau toţi acolo.

AMS: Neagu Djuvara în amintirile sale povesteşte cum s-a întors în ţară, cum a venit la sediul PNL, s-a întâlnit cu dvs. şi i-aţi făcut o prezentare a situaţiei în care domina ideea colaborării cu Iliescu şi FSN. El afirmă că a sesizat începutul compromisului cu FSN-ul. În mediile intelectuale, şi astăzi aveţi imaginea publică a liberalului care-i făcea compromisuri lui Iliescu. Eu ştiu că a existat o relaţie între liderii de partid de la Putere şi din Opoziţie. Calitatea de curier între dvs. şi Iliescu o avea domnul Radu Ciuceanu.

RC: A fost şi el, au fost mai mulţi... Erau discuţii mai ales organizatorice. Problemele politice le discutam direct cu Iliescu, aşa cum era normal.

AMS: Ce mă nelămureşte pe mine la imaginea asta este că dvs. aţi făcut-o transparent, în timp ce PNŢ avea o legătură subterană, secretă cu Iliescu, o legătură care nu se cunoştea în public, acolo unde ţărăniştii urlau cel mai tare împotriva lui Iliescu.

RC: Să ştiţi că era mai mult decât atât. Ştiţi că la CPUN era şi un Comitet al CPUN-ului, unde era şi Diaconescu. Coposu nu era. Era ca un fel de superguvern, acolo venea Roman şi dădea socoteală ce face. Sigur, erau discuţii. De exemplu: prima lege pentru întreprinderi familiare, aşa se numea, în care nu puteau fi decât 10 persoane, rude între ele. Făceau o anexă cu nouă puncte în ce domenii se puteau face, atelier de coafură, de confecţii, de spanac, nimic serios. După multiple discuţii, a fost mult extinsă, eu am cerut 100 de membri, până la urmă au fost 50, iar legea trebuie să arate unde nu se poate face. Iliescu a primit acestă propunere, mi-a dat dreptate.

AMS: Şi ţărăniştii ce au cerut?

RC: Ţărăniştii, care fuseseră de acord cu proiectul iniţial, cu gluma aia, acum erau revoltaţi că Iliescu mi-a dat dreptate. Cred că era prima lege votată şi încă de atunci am observat că ceva nu este în regulă cu ei. Era o derută totală acolo. Coposu nefiind, nu ştiai de fapt ce vor ţărăniştii. Erau de colo-colo.

AMS: Pe mine mă interesează relaţia, contactele cu FSN-ul. De exemplu, ce reacţie aţi avut la faptul că, din 6 ianuarie, FSN-ul a anunţat că va participa la alegeri?

RC: Nu am avut niciun fel de atitudine negativă faţă de această chestiune.

AMS: !

RC: Coposu susţinea că nu trebuie să facă partid FSN. Eu personal n-am înţeles, poate că am greşit, poate că venisem prea de curând, n-am înţeles de ce să nu-şi facă partid. Era un partid de Stânga, un partid comunist, putea să-şi spună socialist, treaba lor.

AMS: Bine, dar FSN-ul transformat din putere administrativă, imparţială, în partid rămânea la putere şi organiza alegerile.

RC: Rămâneau la putere! Păi, sunteţi istoric: nu aşa s-a întâmplat în toată istoria noastră, că partidul era adus la putere ca

să facă alegerile?[1] Dar, era de fapt o neînțelegere între noi despre felul cum trebuia făcută democrația. Le spuneram mereu: „Măi, oameni buni, eu am făcut politică în Franța, pentru că am devenit cetățean francez. Am făcut 15 ani politică în partidul lui Giscard D'Estaing. Evident, un simplu membru, cine se uita la mine, un refugiat. Dar am văzut peste tot, și în Anglia și în Germania, există dispute, dar asta nu înseamnă că este dușmănie personală. Asta nu înseamnă că, dacă nu mă înțeleg cu cutare, cu Iliescu sau cu Roman, trebuie să-l și omor. Înțelegeți lucrul ăsta?" Ei bine, nu, nu m-am înțeles niciodată cu ei.

AMS: Dar nu vi s-a părut că atitudinea lor avea o anumită constanță, că așa făceau și înainte de comunism?

RC: Ba da, aici aveți dreptate, dar atunci nu la asta mă gândeam. Este tipologia partidului veșnic în Opoziție, care nu ajunge niciodată la guvernare.

AMS: Cum reacționau la ideile dvs., la exemplul ăsta cu Occidentul?

RC: Coposu nu răspunea la chestiunile astea. Diaconescu făcea pe teribilul, cu afirmații, cum să vă spun eu, fanteziste. Se discuta atunci legea cu drepturile deținuților politici și propunerea lor era exagerată, voiau să dea deținuților până și instrumentele agricole care fuseseră luate de comuniști, niște fiare ruginite, să-și facă cooperații cu ele, exact ca în 1944 sau '47. Săriseră dincolo de cal. Eu am crezut că trebuie să abordăm problema moderat, să recunoaștem realitatea din 1990, că este alta. Diaconescu exagera, și eu, ca vicepreședinte, de multe ori îl ironizam. Asta e adevărat. Odată i-am luat apărarea pentru că a avut o ieșire violentă împotriva ăluia... era un vicepremier cu barbă albă...

AMS: Gelu Voican-Voiculescu.

RC: Gelu Voican-Voiculescu, un om cu oarecare educație, un om de familie bună, dar din păcate este un individ dezechilibrat. Eu îl cunoscusem pe el, pentru că fusesem prieten la facultate

---

[1] Referire la situația „specială" a democrației în România, după 1870, când regele Carol I a introdus „rotativa partidelor", sistem care, așa cum spune și interlocutorul, nu respecta regulile democrației occidentale, suveranul numind un guvern care să organizeze alegeri și care, prin Ministerul de Interne, a produs rezultatele „așteptate" până în 1937, când s-a prăbușit acel sistem, fiind urmat de dictatura regală.

cu Gheorghieş Leca, care a murit săracu la Paris. Şi de la el am aflat că era rudă cu acest Voican, veri. Voia să-şi facă nişte acte în ţară, eu am vrut să-l ajut să dau nişte telefoane, ca să nu aştepte, dar el zice: „Nu, că mă ajută văru-meu, Voican". „Păi ăsta este văr cu tine!?" „Da". Şi mă invită la o cofetărie, unde a venit şi Voican. Mi-l prezintă. „Bine, domnule, dumneata, dacă eşti din lumea mea, ce cauţi cu Iliescu?" Şi el mi-a răspuns: „Îl iubesc pe Iliescu". „Bine, dom'ne, e dreptul dumitale"

AMS: Are acestă nebunie de neînţeles şi pentru mine, un devotament pătimaş, pe care însă îl pierde atunci când este relaxat. Atunci îl denigrează pe Iliescu. Am asistat la astfel de discuţii.

RC: Trece momentul ăsta şi Diaconescu are o ieşire violentă în CPUN, nu mai ţin minte cu ce, şi sar ăştia de la FSN pe el cu o violenţă... Eu prezidam şedinţa, îi iau apărarea lui Diaconescu, îi potolesc pe ăia, se termină şedinţa, îmi iau mapa cu acte şi plec spre birou. Aud nişte paşi grăbiţi în urmă... Era Voican. Mă ia de braţ aşa şi mă bagă într-o firidă de fereastră: „Domnule Câmpeanu, păi cum puteţi să-i susţineţi pă-ăştia, domnule, Coposu, Diaconescu?". „De ce să nu-i susţin, domnule, suntem pe aceeaşi baricadă". „Ce baricadă – sare el –, ăştia sunt nişte trădători!", şi atunci mi-a vorbit pentru prima dată despre dosarul lui Coposu. Eu sunt sigur că avea dosarele tuturor, pentru că pe atunci el se ocupa de Poliţie, de Armată, de Securitate. Şi acum le are acasă, multe copii. „Ei, să vă spun eu..." şi îmi povesteşte nişte lucuri pe care eu le ştiam de 50 de ani, că Coposu primea misiunea să se ducă la bridge la Leucuţia acasă, ca să-l tragă de limbă şi apoi turna la organe. Pe urmă îşi făcea raportul. Deci, el era intrat în sistem, nu era un simplu informator. „Lasă-mă, dom'ne, nu-mi mai spune mie, dumneata îmi spui mie de chestii de-astea". Zice: „Şi eu am fost deţinut" „Dumneta ai făcut un an jumate puşcărie că ai falsificat nişte delegaţii", că era geolog şi îşi falsifica actele de deplasare, să ia bani mai mulţi. „Nu, că şi aia a fost politică". A fost aşa, ceva la mijloc, nu ceartă, dar a fost prima dată când mi s-au confirmat lucruri precise despre Coposu. Aflasem din exil anumite lucruri precise, e adevărat, dar n-am crezut în ele. Nu ştiu dacă vă interesează...

AMS: Mă interesează bătălia politică.

RC: Eu cu Coposu m-am înţeles bine, am stat celulă lângă celulă un an şi jumătate la Craiova, după aia 3 ani de zile în acelaşi detaşament de pedeapsă de la Midia, detaşamentul nr. 14, ne-au dus la secret acolo, cu Bani Ghika, săracul.

AMS: A apărut o carte anul trecut, a ziaristului Liviu Vălenaş, în care sunt publicate interviuri inedite cu Corneliu Coposu. Într-unul din ele, Coposu afirmă că PNL-ul care s-a reînfiinţat în ianuarie 1990 era de fapt PNL-Tătărescu, nu PNL-ul Brătienilor. Ideea de bază acolo este însă că liberalii, prin Câmpeanu şi alţii, au făcut compromisuri cu Iliescu.

RC: Cu Tătărescu am avut discuţii mari, mă refer pe tema asta. Dar el era necinstit, domnule, necinstit în chestiunea Tătărăscu. Eu am avut ocazia în exil să discut cu Penescu, să discut mult pe tema asta, şi mi-a povestit multe lucruri din proces. Dar cu Coposu am avut probleme încă din exil. La o adunare unde pregăteam o scrisoare pentru Conferinţa de la Belgrad, a venit unul şi a început să vocifereze: „Coposu e aşa şi pe dincolo...."

AMS: Unde se întâmpla asta?

RC: La Paris. Iar eu am ripostat dur: „N-aveţi voie, este un om care a făcut 15 ani de puşcărie grea, voi nu ştiţi nimic aici". Eu am făcut pe teribilul atunci, dar era prima dată că am auzit invocându-se unele probleme cu Coposu în exil, unele acuze care i se aduceau legate de legăturile lui cu poliţia secretă. N-am luat în seamă. Pe urmă am aflat că Coposu intrase în sistem, nu era un simplu informator. Am mai aflat, mi-a spus-o unul care fusese într-adevăr pe vremuri, cred că era unul dintre oamenii lui Iliescu în CPUN, că cedase şi cu Securitatea. Vreau să vă spun un lucru, domnule Stoenescu: cu toţi colegii mei din CPUN şi apoi din Parlament, chiar dacă erau adversarii mei, au rămas pentru mine cu o oarecare stimă, chiar dacă erau adversari. Au rămas aşa. Şi ei faţă de mine foarte amabili, cu un oarecare respect. Discuţiile cu Coposu erau, nu ştiu cum să spun, mereu crispate.

AMS: Ce voia de fapt? Care era proiecţia lui politică.

RC: Era necinstit. De exemplu, în 1991, eram net împotriva lui Roman. Am considerat că Roman este un om nefast. Câteva lucruri nu mi-au plăcut la el, şi unele personale. Prima, o să râdeţi poate: când am venit în ţară, el s-a purtat foarte frumos, nevasta lui, care e mai mare decât el, nu e proastă deloc, fusese în acelaşi cămin cu nevastă-mea. Ea făcea limbi arabe şi nevastă-mea – slave şi germanice, şi stăteau pe acelaşi etaj şi se cunoşteau. L-am invitat la mine la o cină cu soţia.

AMS: Era prim-ministru.

RC: Da.

AMS: Deci până în 20 mai 1990.

RC: Până. Discuţii, nu ştiu ce. Ceea ce m-a frapat şi nu mi-a plăcut ca om: cum spunea vreo frază-două, trântea câte o expresie franţuzească. Iar mai vorbea, iar mai trântea o expresie. Mie nu-mi plăcea lucrul ăsta. Eu am învăţat limba franceză când eram copil, odată cu româna, că aşa era la mine în familie. Nu mi-a plăcut, de ce: pentru că am avut sentimentul că făcea lucrul ăsta ca să-mi arate că „şi eu sunt din aceeaşi categorie cu tine", adică foşti nobili ai României. Eu pot să te preţuiesc şi poţi să nu provii din aristocraţie, dacă eşti om, te preţuiesc, nu mă interesează ce-ai fost. Mie mi-a venit să râd, când am văzut manifestarea asta a lui. Era fiul unui agent sovietic. Sigur, stilat, educat în Vest, mă rog. A doua situaţie a fost la Baia Mare. Eram în vizită şi am fost întâmpinat de prefect, de primar, de notabilităţile oraşului. În sfârşit, stăm de vorbă, discutăm problemele judeţului, până când prefectul îmi arată un raport care era făcut de o instituţie din asta ecologistă, că datorită poluării aerului de la uzine, ştiţi că acolo, la câţiva kilometri sunt uzinele de neferoase, că, din cauza poluării, şansa de viaţă a oamenilor a scăzut cu 12 ani. Am rămas trăsnit. Mi-a dat o copie şi, cum vin la Bucureşti, mă duc la Roman. Domnule, uite am fost acolo, am văzut, trebuie să facem ceva. El zice: „Da, ştiu, este o chestie foarte gravă, dar nu ştiu ce soluţie să găsim". Eu îi spun: „Uite ce este, fiul meu, la şcoala din Paris, a fost coleg şi prieten cu directorul de la Lyonese des Eaux, pot să vorbesc cu el". „Da, da, faceţi foarte bine". Mă duc la Paris, vorbesc cu directorul general, îi spun despre ce e vorba. „Da, domnule, avem şi o specializare în poluarea aerului, acum avem două mari lucrări în China. Se poate şi cu un avantaj de plată, cu o amânare de trei luni la prima plată, dar cu o singură condiţie: în ţările cu economie încă fragilă noi avem un obicei ca toate marile contracte să fie semnate de şeful Guvernului, dar şi de şeful Opoziţiei, pentru că, dacă se schimbă regimul, contractul să poată fi apărat inclusiv în Justiţie, cu semnătura liderilor". Inteligent! „Vrem ca acest contract să fie semnat şi de dvs.". „Foarte bine", zic. Pentru mine n-avea nici o importanţă, decât că poate aş fi avut un bun nume la Baia Mare şi îmi ajuta în politică. Vin la Bucureşti, îi spun lui Roman... „Foarte bine", zice. „Dar, uite, a pus condiţia asta: semnezi dumneata, semnez şi eu". Domnule

Stoenescu, din momentul ăla s-a terminat! Atunci am înţeles eu ce înseamnă şpaga. El se gândise că, dacă semnez şi eu, trebuie să-mi dea şi mie şpagă. Ăsta e omul.

AMS: Cum vă amintiţi evenimentul din 12 ianuarie?

RC: Ne-am dus în piaţă, iar eu am spus: „Domnilor, ne-am atins scopul, manifestaţia a reuşit, nu are rost să mai stăm". Începuseră să vină bătăuşii ăstuia... care a fost consilierul lui Iliescu, cu mutra aia de maimuţă, cu maxilare mari. Aşa, primitiv... cum dracu' îl chema? Venise cu nişte trupe de-astea dinspre Banu Manta.

AMS: Dinspre Banu Manta a venit atunci domnul Dan Iosif.

RC: Aşa, Iosif. Venise ca să înceapă bătaia. Eu am spus: „N-are nici un rost", erau acolo mai mulţi, şi le-am spus: „Uite, eu mă duc acum la Televiziune, cer cuvântul şi spun: am fost în manifestaţie, dorinţa noastră este asta, am reuşit să ne facem auziţi şi, prin urmare, ne retragem din piaţă". Am şi fost la Televiziune, am vorbit vreo 10 minute. Ca să aflu că Coposu a urcat la Iliescu, s-a tocmit cu el, să discute nu ştiu ce.

AMS: Acum îmi dau seama, faceţi o confuzie cu 28 ianuarie.

RC: Da, aveţi dreptate, 28 ianuarie.

AMS: 12 ianuarie, de care vă întreb eu, este cel cu Mazilu pe tanc.

RC: Am participat, am fost acolo, dar ne-am ferit de violenţe, pentru că nu rezolvau nimic. Ba, mai mult, ne crea probleme în restul populaţiei.

AMS: Spuneţi-mi: în ce măsură ştiaţi de existenţa unui grup de tineri ţărănişti, conduşi de Ion Puiu, de fapt organizaţia de tineret a PNŢ?

RC: De Ion Puiu ştiam, ştiam de el. Nu ştiu exact ce-a fost cu el, deşi îl cunoscusem.

AMS: Este cel care s-a prezentat la Televiziune cu un tânăr îmbrăcat în uniformă legionară, cu cămaşă verde, diagonală, cizme. Vă daţi seama reacţia evreilor din clădire.

RC: Puiu nu era în toate facultăţile lui mintale.

AMS: N-aţi avut vreo discuţie cu Coposu: „Domne, potoleşte-i, ăştia ne fac numai rău".

RC: Trebuie să vă spun un lucru: trăiam într-o lume de idei, cuprins de entuziasmul acela nefiresc, dar problema mea era partidul şi lupta lui pentru democraţie. Eu ştiam ce înseamnă asta. Cum mama dracului să faci democraţie în România cu

parul! Era ilogic. Aveam planuri, proiecte cu ai mei, circulam mult prin ţară şi trebuie să ştiţi că am putut vorbi mulţimilor, ăsta a fost un mare noroc, am putut vorbi liber oamenilor. De pildă, la Timişoara am vorbit din balconul Operei, erau peste 14–15 mii de oameni, domnule. Asta îmi dădea un sentiment de încredere, că poporul ăsta se va schimba, şi repede, domnule, repede, spre democraţie. Uneori era un entuziasm atât de mare încât aveam impresia că pot să strig: „Hai la Bucureşti, să-l dăm jos pe Iliescu acum!" Cred că Coposu a căzut pradă acestei iluzii. La Braşov la fel, la Cluj, la Iaşi, unde mă duceam, fenomenul era identic.

AMS: Dvs. aveţi şi această calitate a oratoriei, o voce exersată, un mesaj coerent, fraza...

RC: Da, recunosc că mă ajută lucrurile astea. Tot în perioada aceea veneau foarte mulţi ziarişti străini la mine. De ce? Eram o curiozitate, pentru că eu renunţasem la cetăţenia franceză pentru a redeveni cetăţean român, şi pentru francezi asta era o ciudăţenie. Veneau însă şi japonezi.

AMS: Haideţi să ne referim şi la grupul Patriciu-Tăriceanu. I-aţi luat să-i formaţi, i-aţi ignorat, cum a fost?

RC: Nici nu ştiu dacă e bine să scrieţi asta, dar o să hotărâţi dvs. Iată cum a fost: eu am venit aici cu ideea ca partidul să fie întinerit. Eu râdeam de tinerii care acuzau funcţia de secretar general al partidului, pentru că este o funcţie comunistă. E o prostie, toate partidele occidentale au secretar general. Noi eram încă prizonieri ai ideii ăsteia. Enescu era vicepreşedinte, dar hotărâsem să punem şi nişte secretari tehnici, spuneam eu: Patriciu, Tăriceanu, parcă şi săracu Horia Rusu, Boroianu şi la urmă Stoica.

AMS: Valeriu Stoica?

RC: Da.

AMS: Cojocaru, Chiliman...

RC: Cojocaru, nu. Chiliman era în grup, dar nu fusese numit. Patriciu venea la mine, cum stăteam eu la birou, şi-mi arăta pe o foaie de hârtie, cum erau extemporalele la liceu, un articol pe care să-l prezinte la ziare, ca răspuns la nişte declaraţii ale lui Iliescu. Eu scoteam creionul roşu şi îi spuneam: „Asta o ştergi, că e gândire marxistă, asta o scoţi că e expresie marxistă". El spunea: foarte frumos, foarte bine, şi pleca. Tăriceanu nu avea eforturi intelectuale, în niciun caz. Boroianu era mai retras, cred că era cel mai inteligent din grup, dar şi cel mai periculos. Cel

mai periculos. Eu nu ştiam nimic de trecutul lor. Lăzărescu era în conflict cu propriul lui fiu: „O canalie, un prost...!" „Bine mă, dar este băiatul tău". „Nu, e băiatul meu vitreg". „Lasă, mă, că vă cunosc bine pe amândoi, şi pe Călin de la 14 ani". Lăzărescu avea o memorie formidabilă, dar un caracter îngrozitor. Despre grupul tinerilor vreau să vă spun. Mă întorc. Toată operaţiunea asta a fost condusă de Petre Roman. Eu am aflat lucrul ăsta mult mai târziu, de la diverşi care la început au fost angrenaţi cu ei. Ideea era să-i răsturnăm pe bătrâni, pe Câmpeanu, Săndulescu, Lăzărescu, Enescu... bătrânii, ca un conflict între generaţii, dar provocat, nu natural. Să-i lichidăm, să facem noi altceva. Mi-a fost reprodusă chiar conversaţia telefonică din casa lui Patriciu sau Tăriceanu, cred că la Patriciu, se cunoşteau bine cu Roman, şi Patriciu şi Tăriceanu dinainte de revoluţie. Şi sună telefonul şi Roman le-a spus: „Gata, ajunge, să înceapă acţiunea, scoteţi-i p-ăştia!" Mi-a fost povestită scena de către un domn care era acolo, prezent în momentul când a sunat Roman.

AMS: Puteţi plasa în timp incidentul? Cam când se petrecea asta?

RC: Cred că după 20 mai. Coagularea între ei începuse mai înainte, când au vrut să fie pe liste, pe locuri. A fost o dispută, Tăriceanu a intrat pe listă abia la Arad, Patriciu la Timişoara, nici nu ştiu dacă Boroianu a fost pe listă. Ce mă supărase pe mine, chiar înainte de alegeri, a fost povestea cu clipul electoral. Fi-miu făcuse o asociaţie la Paris, cu legături în Belgia, în Spania, ca să mă sprijine, şi îmi trimitea cu camioane, aducea în ţară echipamente, faxuri, calculatoare, imprimante pentru partid. A trimis şi acest clip, care era foarte frumos făcut, cu soarele acela...

AMS: Da, îmi aduc aminte, pelicula era şi de foarte bună calitate, se vedea diferenţa.

RC: Era un glas de copil... „Alungaţi comuniştii! Alungaţi lupii!" Eu, când am văzut, pentru că eu l-am văzut la Televiziune, când l-au dat prima dată, şi atunci le-am spus: „Scoate-ţi-l şi înlocuiţi cu Alungaţi comunismul! Duceţi-vă şi spuneţi să taie asta cu comuniştii, şi să înlocuiţi cu alungaţi comunismul". Au suspendat, n-au dat vreo două zile clipul, şi pe urmă l-au dat din nou aşa. Am aflat mai târziu şi m-am supărat. Începuseră să aibă şedinţe de-astea între ei, separat...

AMS: Păi erau organizaţia de tineret a partidului, nu era normal să se întrunească?

RC: Mie nu-mi plăceau separatismele astea, pentru că nu se adunau la partid, ca toată lumea. Au dat dovadă de lipsă de caracter şi, când au făcut acţiunea aia cu Aripa Tânără, i-am dat afară, şi să ştiţi că darea lor afară n-a reprezentat nicio pierdere pentru partid.

AMS: Ulterior au intrat la guvernare cu Petre Roman.

RC: Ei au fost tot timpul sprijiniţi masiv şi băneşte de Roman. Apăreau în presă şi la televiziune tot timpul. Sigur, cu ordinul lui Roman să le dea voie.

AMS: În 1991, cred că în iunie, a apărut ziarul aripii tinere, cotidian.

RC: Cum îi spunea? Cum îi spunea?

AMS: *Viitorul românesc*. Redacţia era în fostul MICM.

RC: Acum ştiu că procesul acesta a fost organizat, pentru că apoi au urmat şi altele. Ştiu şi falsificarea alegerilor din '92.

AMS: Dar mai întâi au fost furturile de voturi din '90.

RC: Mi s-a spus că aveam 12%.

AMS: Vă confirm, am aflat şi eu ulterior, când eram la Armată, că s-a furat masiv atunci de la PNL, pentru că avea un trend care i-a speriat. PNŢ a pierdut foarte puţin atunci, din furturi mărunte de la centrele de vot, indivizi care îi furau din ură, de frică, dar nu reprezentau un pericol. Ei n-au avut atunci mai mult de 4,9 – 5%, voturi care s-au văzut cel mai bine la candidatura lui Raţiu. I-au furat până la 2,9–3%. Dar la PNL a fost furt masiv şi s-a făcut cu Miliţia, cu cei puşi să păzească sau să trasporte sacii cu voturi. Îmi povesteau colegii mei ofiţeri cum opreau dubele pe marginea drumului şi înlocuiau sacii.

RC: Am rămas cu 7 şi ceva.

AMS: Dar vreau totuşi să insistăm puţin pe raporturile dvs. cu Ion Iliescu. Văd că vă laudă...

RC: Da, a spus de vreo două ori că, dacă liderii Opoziţiei se comportau ca Radu Câmpeanu, atunci... nu ştiu ce. Ion Raţiu era un tip controlat, era un om drăguţ, dar nu era un om politic. Bun negustor, ştia foarte bine să facă afaceri, căsătorit cu o englezoaică... de fapt averea era a ei şi doamna nu intenţiona s-o risipească în România. A avut probleme pe chestiunea asta.

AMS: Relaţiile cu Ion Iliescu.

RC: M-am întâlnit cu el la CPUN şi în discuţiile din Comitetul CPUN. Era destul de civilizat. Roman era cel care purta discuţia, mai mult decât Ion Iliescu.

AMS: Mă interesează reacţia dvs la transformarea FSN-ului în partid. Am studiat-o şi d.p.d.v. istoric şi juridic. A fost o lovitură de stat, potrivit tuturor dicţionarelor şi enciclopediilor, pentru că s-a dat în interiorul puterii provizorii, care nu legitima juridic nici guvernul, nici CFSN-ul?

RC: Fără îndoială. Dar eu nu am avut sentimentul ăsta. Probabil că am greşit. Pe mine chestiunea asta nu mă interesa. Ştiam că ăştia ne sunt adversarii, că sunt instalaţi în prelungirea puterii comuniste, că trebuie daţi jos prin luptă politică. Pentru asta faci partid şi convingi electoratul. Nu pot să spun, trebuie să recunosc că nu am avut o atitudine în această chestiune. Greşit sau negreşit, eu eram preocupat de răsturnarea lor nu de legitimitatea lor. Eram aproape indiferent la ce fac ei. Problema mea era să întărim partidul, ca să putem lupta cu ei, aşa cum văzusem în democraţie, în Vest. Nu era democraţia aia în România, dar mă gândeam la un lucru simplu: lupta noastră, a liberalilor, trebuia să fie şi un exemplu despre cum arată democraţia. Ţărăniştii arătau că democraţia se instalează prin bătaie, cu capetele sparte. De aceea, nu pot să spun că am avut vreo atitudine faţă de preluarea puterii de către FSN, fapt care mie mi se părea o acţiune la care nu te puteai opune. Răsturnarea lor de la putere pe cale democratică era altceva.

AMS: Dar nu prea se lăsau răsturnaţi democratic, domnule Câmpeanu!

RC: Asta aşa este. Poate am greşit, nu ştiu. Coposu mereu făcea declaraţii pe această chestiune. Pe mine nu mă interesau.

AMS: Dar vedeţi că la acea şedinţă, care a urmat manifestaţiei din 28 ianuarie, Tăriceanu, care s-a prezentat în numele PNL, a expus un program de revendicări al partidului foarte corect şi foarte precis: crearea unui Consiliu de Uniune, din care să facă parte reprezentanţii forţelor politice de opoziţie şi Frontul de Salvare Naţională, care are inclus în componenţa sa mişcările care au aderat şi care sprijină efectiv Frontul. Al doilea punct: condiţiile prezenţei acestor forţe în Consiliul de Uniune Naţională şi în Guvern trebuie să garanteze tuturor posibilitatea efectivă de participare la toate deciziile. A treia propunere: în vederea depolitizării activităţii din întreprinderi şi instituţii, este necesară desfiinţarea Consiliilor de Front constituite, pentru a permite crearea sindicatelor libere. Şi ultimul punct: crearea unui organism

format din reprezentanţii tuturor forţelor politice, însărcinat cu supravegherea imparţialităţii şi obiectivităţii tuturor emisiunilor de televiziune şi radio".

RC: Poate să fi discutat, dar eu n-am luat parte foarte activă la această luptă. Cred că a fost vorba atunci de un program, de un prim program comun cu ţărăniştii. Sigur că mi-am spus părerea, dar fără să acţionez. Aici a fost chestiunea. Eu n-am crezut că în România a fost o revoluţie, nici acum nu cred că a fost, şi lupta cu comunismul eu o vedeam în timp, ca o transformare radicală, dar făcută de populaţie, în primul rând. Eu am venit în ţară ca să lupt împotriva comunismului, şi, când am ajuns în ţară şi m-am lămurit, mi-am dat seama că, de fapt, comunismul nu este doar Iliescu şi Roman, ci mult mai mult, şi acel mult trebuia dărâmat. Acel comunism era cel din structuri, din popor, din ţară.

AMS: Vine mineriada, ştim despre ce este vorba, dar vine 28 iunie şi prezentarea în Parlament a programului politic al lui Petre Roman, un program liberal. Atunci a fost celebra dvs. declaraţie că s-a prezentat cu un program mai liberal decât putea face PNL-ul.

RC: Am spus chiar că a furat din ideile noastre.

AMS: Suntem în guvernul provizoriu, adică până la 28 iunie. În toată această perioadă, cei care veneau din Franţa sau din alte ţări din vest, sau la ceremoniile de la ambasadele occidentale din Bucureşti, străinii aceştia nu cumva vă spuneau că acordă încredere FSN-ului şi lui Petre Roman?

RC: Nu, eu n-am simţit acest sprijin. Poate că n-am fost atent. Însă Roman lăsa să se înţeleagă mereu de legăturile lui pe care le avea în Franţa. Pe mine nu m-au impresionat niciodată legăturile astea.

AMS: Primeaţi mesaje în următoarea idee: FSN-ul este imperfect, Iliescu este un neocomunist, nu sunt ceea ce este nevoie, dar este un rău necesar pentru a trece perioada de tranziţie.

RC: Niciodată nu mi-au susţinut acest lucru, pentru că i-aş fi contrazis. Era un ambasador francez pe vremea aia care era socialist, omul lui Rocard, cu care am discutat mai multe lucruri. Era, de exemplu, omul care mi-a rezolvat renunţarea la cetăţenie. El atunci mi-a spus o frază foarte frumoasă: „Domnule Câmpeanu, pentru noi, noi regretăm foarte mult că primirea dvs.... că vi s-a dat naţionalitate franceză, noi am făcut-o cu tot sufletul, pentru că ştiam că şi bunicul dvs. şi-a făcut studiile

la *École Central*, dar am să caut să vă ajut". Şi după două săptămâni a rezolvat. M-am dus la Paris, la Prefectură, unde erau toate actele gata, dar mi-au dat şi un fel de buletin de identitate de rezident pe zece ani, în caz că se întâmplă ceva cu mine în ţară. Chestia asta m-a impresionat, dar era şi un semnal, că m-aţi întrebat de atitudinea lor, era şi un semnal că ei sunt în dubiu asupra naturii democratice a regimului Iliescu. Pe Roman ştiu că îl sprijineau sigur.

AMS: Domnule Câmpeanu, eu vă mulţumesc. O să vă abordez din nou pentru a discuta perioada 1991, eventual şi guvernul Stolojan.

RC: Cu Stolojan era o chestiune. Când s-a pus problema ca Stolojan să-i urmeze lui Roman, Coposu nu a fost de acord. Nu ştiu de ce.

AMS: Dar este momentul când l-aţi propus ca prim-ministru pe mitropolitul Moldovei.

RC: Ţineţi minte că era o perioadă cu manifestaţii grele, cu violenţe de stradă, plus, ce să mai vorbim, minerii. Eu am spus că este o situaţie preinsurecţională şi atunci credeam că trebuie să facem un guvern de uniune naţională, cum au făcut partidele mereu în situaţii de-astea, în trecut. Am fost de perfectă bună credinţă. Poate că trebuia să fiu aşa. Coposu nu voia. Eram la Senat în Biroul Permanent al Senatului când se anunţă că vin minerii. Preşedinte la Senat era Bârlădeanu.

AMS: În ce moment era situaţia asta?

RC: În septembrie 1991. Eram toţi acolo şi câţiva senatori de-ai noştri, plus doi-trei fesenişti. Minerii intraseră la Camera Deputaţilor şi noi eram convinşi că or să vie şi la Senat. Înconjuraseră clădirea cu trupe, cu jandarmi, cu nu ştiu ce, ca să ne apere. În această situaţie, noi eram într-o după-amiază, patru după-amiaza, cinci, cu Bârlădeanu. Apăruse un comunicat, dacă mai ţineţi minte, dat de CNSAS...

AMS: Nu exista aşa ceva atunci, poate CSAT...

RC: Un comunicat în care se spunea că într-adevăr e regretabil tot ce se întâmplă şi că Guvernul s-ar putea să ia legătura şi cu alte partide...

AMS: A fost un comunicat oficial al Preşedinţiei.

RC: Aşa, un comunicat cu care eu n-am fost de acord. Şi atunci în discuţia aia... le era aşa de frică...

AMS: Nu eraţi de acord cu demisia Guvernului?

RC: Nu eram de acord cu comunicatul, voiam mult mai mult. Le era aşa de mare frică, că unul care era senator de Braşov, Fercală parcă, cum stătea aşa în picioare, în Biroul Permanent: „Domnule Câmpeanu, de ce nu iei dumneata..., să fii..., ia guvernul acuma, cât sunt ăştia aicea". Aşa de mare le era frica. Eu atunci am spus: „Uite domnule, eu cred că trebuie să avem următoarea atitudine, să dăm un comunicat în numele Senatului, să-i cerem lui Iliescu să demită guvernul Roman şi să facă aşa cum se petrece în Occident în toate regimurile democratice, să se consulte cu şefii partidelor, să facă un nou guvern". Bârlădeanu, de acord cu teza asta, domnule.

AMS: El îşi dorise foarte mult, enorm de mult doborârea lui Roman, pe chestiuni economice.

RC: Suntem de acord, şi atunci să facem un comunicat. „Dumneata, domnul Bârlădeanu, mergi la Televiziune, îl citeşti în numele Senatului. Dă telefon, vorbeşte cu Răzvan Teodorescu". Eram cu toţii de faţă. Răzvan Teodorescu îi spune: „Domnule, aveţi antena cât vreţi, de la ora 5 (17.00) vă pun la dispoziţie antena". Bârlădeanu mai spune totuşi: „Să-mi daţi voie să-i dau un telefon lui Iliescu să..." „Bine, dom'ne". Şi discuţia cu Iliescu, tot de faţă cu noi s-a petrecut. „Domnule preşedinte, vrem demisia domnului Roman". Iliescu la început a rezistat, că nu ştiu ce... „Domnule, să ştiţi că noi suntem hotărâţi să facem un comunicat şi să-l dăm, pentru că asta este hotărârea noastră". La care Iliescu, stai să vedem să, bun, bun, nu ştiu ce şi a încercat să fie de acord. Bârlădeanu s-a dus şi a citit comunicatul. Atunci noi am forţat demisia lui Roman, de-aia Roman pe mine nu mă înghite deloc de atunci, are împotriva mea aşa o... Şi Iliescu m-a invitat pe mine la Cotroceni. Astea sunt supărările lui Coposu şi de-asta ... Pe ăştia, pe ţărănişti probabil că îi ştiau cu dosare şi nu-i interesa părerea lor, pentru că îi aveau în mână. Atunci am avut o discuţie între patru ochi (*cu Ion Iliescu*) şi atunci am propus eu... „Pe cine vezi?" – m-a întrebat. Şi eu am spus: „Pe mitropolitul Moldovei". „Ei, ce e asta mitropolitul Moldovei!?" Şi eu i-am spus: „Dumneata nu cunoşti istoria politică a ţării, patriarhul Miron Cristea a fost primul ministru". A spus nu. Atunci mi-a spus... eu eram curios să văd ce zice, eu eram aşa, dacă m-aţi fi văzut, aveam un entuziasm nepotrivit... Eu atunci îi spun: „Uite, pe generalul Stănculescu!" „Nu, nu, nu!", a sărit ca ars, o reacţie de respingere violentă. Şi apoi zice:

„Uite ce, domnu' Câmpeanu, îl propun pe ăsta, pe Stolojan, pentru că e un economist, pentru că sunt probleme economice. Eşti de acord?" „Sunt de acord, pentru că îl consider un om cinstit", am zis eu şi am spus asta numai pentru simplul motiv pentru că a fost singurul ministru din guvernul Roman care şi-a dat demisia[1]. Iar eu am considerat asta un gest de curaj. Dar el îşi dăduse demisia pentru că îl apucase criza de nervi şi o luase razna. Pe vremea aia nu ştiam. Se hotărăşte, Roman îşi dă demisia, tot, şi dom'ne, hai să discutăm guvernul. Mă întâlnesc cu Stolojan la Preşedinţie sus (*vechea denumire a Guvernului - Preşedinţia Consiliului de Miniştri*, n.a.).

AMS: Ştiţi că era problema liberalizării şi Stolojan era supus unor presiuni. Dumneavoastră l-aţi surprins dezechilibrat în forma aia, psiho-mecanică?

RC: Da, da. Tocmai asta vreau să vă spun. Stăteam la masă, acolo era biroul lui de preşedinte, prim-ministru, şi în acelaşi birou era o masă ceva mai lungă, cu trei scaune pe o parte, trei pe alta, el era acolo singur, eu eram aici cu I.V. Săndulescu. Începem să dicutăm de minister, de nu ştiu ce. Aveam contradicţii la un moment dat şi, în momentul în care aveam contradicţii, mă uitam la el: îşi schimba expresia, vorba lui Vadim, devenea Frankenstein, ţii minte filmul Frankenstein, ştiţi, când eram copii, ochii holbaţi şi se strâmba aşa (*gest*). Şi Săndulescu, care era un moldovean mai aşa, îşi dădea seama şi... „Stai, stai, stai", îl scotea din crize. „Uite, mai vorbim aşa, mai discutăm" şi, într-un minut jumătate-două, Stolojan îşi revenea.

AMS: Dar când v-a propus Iliescu acest nume, nu v-aţi gândit la starea lui mintală?

RC: Nu, nu ştiam nimic, nu ştiam nici atunci exact despre ce e vorba. Ţin minte că la un moment dat s-a pus problema să discutăm despre secretariatul de stat pentru administraţie publică. Roman, ce făcuse, a făcut o modificare, pentru că, în tradiţia românească şi în tradiţia guvernelor, Ministerul Internelor avea un subsecretariat de stat pentru administraţie publică. El a luat administraţia publică, ca să poată controla să şi facă alegeri, socoteli. Ei, ce facem cu acest secretariat, aici a fost o tocmeală extraodinară, la care i-am spus, de-aia s-a şi supărat, i-am spus: „ Ia ascultă, domnule Stolojan, dacă mă uit peste

---

[1] Informaţie inexactă, potrivit interviului de mai sus cu Petre Roman.

umărul dumitale, am impresia că îl văd pe Roman". Aflasem că petrecuse Revelionul cu Roman la Predeal. „Aaaa...!" (*mimează o criză epileptică*, n.a) şi zice: „Domnu' Câmpeanu, această chestiune mă depăşeşte şi atunci discutaţi dumneavoastră direct cu Roman". Într-adevăr, ne-am întâlnit cu Roman, era şi Sorin Botez cu mine, Roman şi cine mai era, şi am împărţit subsecretariatul de stat în două, una a luat-o Vaida, reprezentantul nostru, şi alta era un avocat care acum se ocupă de footbal, nu ştiu ce face, chiar un om destul de bine. Aşa s-a terminat chestiunea. Trec doi ani şi mă întâlnesc pe stradă cu un amic, care mă întreabă: „Dar ce mai face, mă, Stolojan?" Zic: „E în America, la o bancă, funcţionar". Îi povestesc râzând cum se strâmba. „Păi, ce te miri, îmi zice, el a fost în supraveghere psihiatrică pe vremea lui Ceauşescu timp de doi ani de zile". Atunci am aflat că e bolnav, ca pe urmă să aflu că a fost internat şi la Pârâul Rece. Când discutam fuziunea, până la urmă am fost de acord, biroul lui este la etaj şi, dintr-un exces de amabilitate, că de obicei nu era, mă duce pe scară până jos, până la uşă. Îmi dă mâna: „Ai nevoie de maşină". „Nu, nu, am maşină". Şi, la un moment dat, pe sus trecu una, R. T., nu ştiu care, o duducă, trece pe sus. Ăsta se uită, şi avea mâna în mâna mea, ne strângeam mâna, şi o dată se întoarce şi izbucneşte: „Auzi, domnule, să spună că eu, că mă culc cu toate femeile astea, că fac..." şi începuse să tremure. Eu îi strâng mâna în continuare şi încep să râd: „Domnule, stai liniştit, ce importanţă are, păi astea sunt fleacuri pe lângă ce au spus despre mine. Se poate, domnule? În politică astea sunt lucruri pe care trebuie să le iei de la distanţă, domnule". Atunci mi-am dat eu seama că el încă nu e stăpân pe el, nu era stăpân pe el.

AMS: Domnule preşedinte, ne oprim aici deocamdată.

MIHAI UNGHEANU

Critic literar, a aparținut grupării literar-politice Eugen Barbu, autor al cărții „Holocaustul culturii române, 1944–1989“, *politician PRM.*

Înregistrare audio, convorbire telefonică.

7 august 2005

AMS: Domnule Ungheanu, cum ați ajuns la PNȚ ?

MU: Exista un afiș. L-am văzut pe un zid sau pe un perete, nu mai țin bine minte. Pe afiș era o chemare către oameni de cultură... erau citați acolo Ilie Bădescu, Caramitru, Blandiana, Ioan Alexandru, Suianu...

AMS: Era afișul acela pe hârtie galbenă[1].

MU: Da, da, acela.

AMS: În ce zi l-ați văzut?

MU: Cred că pe 23 decembrie dimineața. Pe el era trecută și o adresă, Casa Titulescu de pe Bulevardul Kisseleff. Partidul nu se numea PNȚ, ci Partidul Național Creștin Țărănesc.

AMS: Cine v-a dus acolo sau cum ați ajuns?

MU: Costel Badea parcă m-a luat, cel care a fost apoi director la Rompres. Dar aș putea spune că am fost dus acolo de niște amici, între care și Badea, la Casa Titulescu. Jos la subsol era Liviu Petrina cu copiii lui, îl ajutau să organizeze lucrurile pe acolo. Mai era și Iftene Pop. La prima întrevedere am stat cu Radu Theodoru și ne-am întâlnit cu Ioan Alexandru, Petrina și Iftene Pop. La consilierea lui Theodoru, care afișa unele inițiative, părea singurul care se pricepea la problemele de atunci, am plecat, el fiind vădit nemulțumit.

AMS: De ce?

MU: Faptul că nu era ofertantă situația. Se aștepta la mai mult din partea celor de acolo, la o altă atitudine față de cei nou-veniți. După acest episod, au venit la mine să-i ajut într-o chestiune precisă.

---

[1] Era vorba de primul număr al ziarului *Renașterea* al Partidul Național Creștin Țărănesc, editat de Ion Alexandru și membri ai grupului „Mansarda“.

AMS: Cine a venit?

MU: Iftene Pop. A venit şi m-a rugat într-o zi să stau la sediu pentru a primi nişte persoane. Urmau să sosească... Ei, adică Iftene şi Petrina, erau plecaţi cu o problemă importantă şi m-au rugat pe mine să-i primesc pe oaspeţi. Atunci au apărut Puiu, fostul legionar, care a făcut revista *Bucovina – Basarabia*, încă doi inşi necunoscuţi mie şi după ei a venit la mare distanţă şi Corneliu Coposu.

AMS: Corneliu Coposu a venit la Petrina, la casa Titulescu?

MU: Absolut! A venit, eu am făcut oficiile de gazdă, m-am întreţinut cu ei pentru scurt timp. Apoi, ei au intrat în discuţii cu alţi membri ai partidului de acolo până s-a întors Iftene.

AMS: Pe ceilalţi nu i-aţi identificat?

MU: Nu, erau în afară de Coposu şi Puiu, încă doi necunoscuţi.

AMS: Era cumva Rădoi, un tip mai tânăr.

MU: Nu, erau în vârstă toţi. Ceea ce am remarcat a fost felul cum erau îmbrăcaţi: cu nişte haine croite altădată, la croitoria de pe vremuri. De discutat, discutau ceva despre puşcărie.

AMS: Când s-a făcut transferul la sediul celălalt?

MU: Cred că era într-o duminică, parcă 31 decembrie, a venit o tanchetă din care a coborât cineva, s-a oprit în faţa sediului şi a cerut probabil evacuarea. Eram cu alte persoane ceva mai în faţă pe stradă şi am văzut scena, dar n-am auzit-o. Am aflat apoi din presă că activitatea acolo a fost oprită şi am înţeles că Petre Roman dăduse dispoziţia asta.

Cunoscutul istoric Alex Mihai Stoenescu, autor al mai multor cărți în care pune sub lupă evenimentele ce au dus la căderea regimului Ceaușescu, revine cu un volum de interviuri inedite cu martori oculari, revoluționari, politicieni, generali și ofițeri. Răspunsurile lor completează imaginea răsturnării de sistem politic și de regim din decembrie 1989 și aduc clarificări despre primele luni ale anului 1990.

În condițiile în care CEDO a hotărât redeschiderea „Dosarului Revoluției”, se pune în mod acut problema stabilirii realității faptelor și vinovaților care au condus la înregistrarea unui mare număr de victime.

- A existat și o lovitură de stat?
- Care a fost rolul Armatei și al Securității în desfășurarea evenimentelor?
- Cine a dat ordin să se tragă după 22 decembrie 1989?
- Cine au fost de fapt teroriștii?

Sunt aspecte de maxim interes pe care istoricul încearcă să le lămurească în cuprinsul acestei cărți, punând cele mai importante întrebări, rezultate din cercetarea complexă a adevărului istoric.

O carte deosebit de valoroasă, care clarifică multe dintre enigmele Revoluției.

EDITURA ORIZONTURI

